

20—24 april.

Debatter m. m.

Sid.

Tisdagen den 20 april.

Svar på interpellation av herr Sten ang. beskattningen av olycksfallsersättningar	3
---	---

Onsdagen den 21 april.

Svar på interpellation av herr Ohlon ang. tjänstemännens representation i arbetsrådet	5
Det svensk-nederländska varuutbytet	6
Inrättande av nya provinsialläkartjänster	7
Krisförvaltningens omfattning	16
Anslag till konsumtionsundersökningar	17
Dispositionen av aktiebolags vinstmedel	33
Förslag till skogsvårdslag m. m.	41
Statens skogsförbättringsanslag	84
Inrättande av en fiskeristyrelse m. m.	85
Stöd åt fiskerinäringen m. m. (ärendet återremitterat)	113

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Onsdagen den 21 april.

Utrikesutskottets utlåtande nr 6, ang. godkännande av en mellan Sverige och Nederländerna träffad handelsöverenskommelse	6
— nr 7, ang. godkännande av en mellan Sverige och den belgisk-luxemburgiska ekonomiska unionen träffad handelsöverenskommelse	7
— nr 8, ang. godkännande av en mellan Sverige och Italien ingången handelsöverenskommelse m. m.	7
Statsutskottets utlåtande nr 11, ang. utgifterna under elfte huvudtiteln (inrikesdepartementet)	7
— nr 12, ang. utgifterna under tolfte huvudtiteln (folkhushållningsdepartementet)	16
— nr 50, ang. beredande av täckning för viss i lotsstyrelsens räkenskaper redovisad brist	17
— nr 51, ang. övergångsersättning till förre furiren vid flottan H. E. Ahlström	17
— nr 52, ang. fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag	17
— nr 53, ang. bidrag till Stockholms enskilda bank aktiebolag till täckande av vissa rättegångskostnader	17
— nr 54, ang. vidgad rätt till flyttningersättning för vissa beställningshavare vid Norrbottens flygbaskår	17
— nr 55, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: justitiedepartementet	17

	Stid.
Statsutskottets utlåtande nr 56, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: socialdepartementet	17
— nr 57, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: inrikesdepartementet	17
— nr 58, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: finansdepartementet	17
— nr 59, ang. anslag för budgetåret 1948/49 till landsfogdarna m. fl.: avlöningar	17
— nr 60, ang. eftergift av viss ogulden arvsskatt till Fliseryds fideikommiss	17
— nr 61, ang. anslag för budgetåret 1948/49 till undersökningar rörande levnadsvillkor och hushållsvanor	17
Bevillningsutskottets betänkande nr 33, ang. ändring av gällande bestämmelser rörande avdragsrätt och skattskyldighet för medlemsavgifter till vissa föreningar	32
— nr 34, ang. ändring av anvisningarna till 29 och 36 §§ kommunalskattelagen	32
Bankoutskottets utlåtande nr 15, ang. engångsunderstöd åt städerskan vid riksdagshuset Mary Nancy Viveka Jonasson, född Samuelsson	32
— nr 16, ang. pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.	33
— nr 17, ang. understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer	33
— nr 18, ang. pensionsförbättring för vissa arbetare vid ammunitionsfabriken å Marieberg	33
— nr 19, ang. pensionsrätt för kaptenen i livgrenadjärregementets reserv E. A. Clementz m. m.	33
— nr 20, ang. pension åt förre extra ordinarie folkskolläraren P. G. Bohlin efterlevande m. m.	33
— nr 21, ang. årlig livränta till änkan Elina Olofsson	33
— nr 23, ang. rätt till uppskjuten livränta för vissa professorer vid enskilda högskolor	33
— nr 24, ang. reglering av vissa tjänste- och familjepensioner	33
— nr 25, ang. förhöjd pension åt fanjunkaren å frivillig övergångsstat K. G. Malmgren	33
Första lagutskottets utlåtande nr 27, ang. ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd	33
— nr 28, ang. fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin m. m.	33
— nr 29, ang. vissa decentraliserings- och förenklingsåtgärder inom handelsdepartementets verksamhetsområde	33
— nr 30, ang. dispositionen av aktiebolags vinstmedel	33
Andra lagutskottets utlåtande nr 18, ang. ändring i lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete m. m.	41
— nr 19, ang. vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1947 fattade beslut	41
— nr 20, ang. utredning om rätt för arrendatorer att i vissa fall inlösa av dem arrenderade jordbruksfastigheter	41
Jordbruksutskottets utlåtande nr 10, ang. förslag till skogsvårdslag m. m.	41
— nr 11, ang. lån och bidrag till vissa skogsförbättringsåtgärder	84
— nr 15, ang. inrättande av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök m. m.	85
— nr 16, ang. anslag till fiskredskapsförsäkring	113
— nr 17, ang. stöd åt fiskerinäringen m. m.	113
— nr 18, ang. anslag till åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter	114
Första tillfälliga utskottets utlåtande nr 9, ang. beredande av möjlighet åt soccersjuka att söka och innehava befattningar i statens tjänst	114
— nr 10, ang. ersättning åt kommun för kostnader, åsamkade genom kommunal brandkårs deltagande i släckning av brand i staten tillhörig oförsäkrad egendom m. m.	115

Tisdagen den 20 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsman *John W. Jonsson*, Nybro, är oförmögen att delta i riksdagsarbetet 15 april—20 april. intygas.

Nybro 18 april 1948.

E. Wahlström.

Ang. beskattningen av olycksfallsersättningar.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **WIGFORSS**, som tillkännagivit att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Stens interpellation ang. beskattningen av olycksfallsersättningar, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! I en med första kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Sten till mig riktat följande fråga: Har statsrådet för avsikt att vidtaga erforderliga åtgärder, så att olycksfallsersättningar, oavsett om de utbetalas av riks-försäkringsanstalten eller allenast till sin storlek regleras genom beslut av riks-försäkringsanstalten, måtte bli lika behandlade ur skattesynpunkt?

I anledning härav får jag anföra följande.

Enligt 19 § kommunalskattelagen och 2 § förordningen om statlig inkomstskatt räknas icke till skattepliktig inkomst vad som i annan form än livränta tillfallit den försäkrade eller hans dödsbo på grund av sjuk-, olycksfalls- eller arbetslöshetsförsäkring eller vad som *annorledes* än genom försäkring i annan

form än livränta tillfallit någon såsom ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

Under nyssnämnda bestämmelse faller bl. a. ersättning — av annat slag än livränta — som enligt 1916 års lag om försäkring för olycksfall i arbete utgår på grund av försäkring i riks-försäkringsanstalten eller i ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag. Skattefriheten gäller icke blott då ersättningen av riks-försäkringsanstalten eller försäkringsbolaget utbetalas direkt till den skadade utan även då arbetsgivaren förskoterar ersättningen och därefter tillgodör sig den från anstalten eller bolaget utbetalade sjukpenningen.

Arbetsgivare kan emellertid i vissa fall stå s. k. självrisk. Härvid åsyftas sådana fall, då arbetsgivaren på grund av annan författning än olycksfallsförsäkringslagen eller på grund av egen utfästelse är skyldig att själv utge ersättning vid olycksfall i arbete. I dylikt fall erhåller arbetsgivaren motsvarande lindring i skyldigheten att erlägga avgifter till riks-försäkringsanstalten eller till ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag och arbetstagarens ersättning från anstalten eller bolaget minskas i motsvarande grad. Staten har iklätt sig självrisk beträffande åtskilliga verksamhetsgrenar. Ett antal större kommuner och vissa större, enskilda arbetsgivare stå även självrisk. I vissa av dessa fall beslutar riks-försäkringsanstalten med hur stort belopp ersättning skall utgå till den skadade.

Regeringsrätten har i ett antal avgöranden under senare år fastslagit att sådan ersättning vid olycksfall i arbete, som utbetalas av arbetsgivare vilken står självrisk, utgör skattepliktig inkomst för mottagaren. Härvid synes re-

Ang. beskattningen av olycksfallsersättningar.

geringsrätten ha ansett att ersättningen utgått på grund av tjänsteavtal och således varit likställd med vanlig lön.

Centrala uppbördsnämnden har i en den 27 juni 1947 avgiven förklaring rörande löneavdrag för preliminär A-skatt å ersättningar vid olycksfall i arbete följt den taxeringspraxis, som gäller enligt den nu lämnade redogörelsen. Detta är naturligt, eftersom spörsmålet i själva verket gäller en taxeringsfråga och icke en uppbördsfråga.

Det är enligt min mening icke tillfredsställande att ersättning, som vid olycksfall i arbete utbetalas av riks-försäkringsanstalten eller ömsesidigt försäkringsbolag på grund av försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen, i skat-tehänseende behandlas annorlunda än ersättning, som i motsvarande fall utbetalas av arbetsgivare vilken står själv-risk. Spörsmålet har emellertid berörts i ett av 1944 års allmänna skattekom-mitté nyligen avgivet betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående beskattning av livförsäkringsan-stalter och livförsäkringstagare m. m. Kommittén har därvid förordat, att *alla* sådana under viss tid utgående ersätt-ningar vid olycksfall i arbete, varom här är fråga, skola vara skattepliktiga, vare sig ersättningen utgått på grund av för-säkring eller annorledes. Betänkandet har i dagarna utremitterats till vissa myndigheter och sammanslutningar. Sedan remissvaren inkommit, kommer Kungl. Maj:t att taga ställning till de frågor, som beröras i betänkandet, och således även till frågan om skatteplikt för ersättningar vid olycksfall i arbete. Såvitt nu kan bedömas, komma de i be-tänkandet avhandlade frågorna att fram-läggas för nästa års riksdag.

Herr STEN: Herr talman! Jag har att till statsrådet och chefen för finansde-partementet framföra mitt tack för sva-ret och för att jag i förväg fått taga del av detsamma.

Svaret är ju formellt tillfredsställan-de, men resultatet kan, som vi hört, bli ett helt annat än interpellanten och de

arbetsgivare och arbetare denne var i förbindelse med, innan interpellationen framställdes, hade åsyftat. Vi togo för givet, att rättelse skulle åstadkommas på det enkla och naturliga sättet, att olycksfallsersättningar, utbetalade på grund av självrisk, skulle likställas med sådana, som utgå på grund av försäk-ring, d. v. s. icke räknas till skatteplik-tig inkomst. Då motionstiden var ut-gången, var man optimistisk nog att tro, att det endast behövdes att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på saken för att rättelse skulle åstadkommas, om så er-fordrades genom en proposition till riksdagen. Nu framgår av svaret, att 1944 års allmänna skattekommitté kom-mit på den idén, att likställigheten skul-le åstadkommas därigenom, att alla så-dana ersättningar skola göras 'skatte-pliktiga. Speciellt skogsarbetarna ha ju från andra områden erfarenhet av att juridiken är en underlig vetenskap, som ibland leder till för det naturliga rätts-medvetandet orimliga resultat. På detta område får man väl dock uttala den väl-grundade förhoppningen, att Kungl. Maj:ts prövning skall leda till det re-sultatet, att likställigheten bör åstad-kommas på det rakt motsatta sättet. Då man hittills ansett det rätt och riktigt, att ersättningar utgående enligt försäk-ring icke bort beskattas, borde det vara en enkel och naturlig sak att tillämpa samma betraktelsesätt på de ersättning-ar, som utgå enligt självrisk. I varje fall bör det vara uteslutet, att riksdagen kan komma till något annat resultat.

Då det har blivit upplyst för inter-pellanten, att frågan är aktuell även vid statliga bolag, exempelvis statens skogs-industrier, hade det varit önskvärt, att frågan kunnat bli löst omedelbart och utan ett sammanhang med annat, som den sakligt sett icke har.

Justerades protokollen för den 13, 14 och 17 innevarande månad.

Ang. tjänstemännens representation i arbetsrådet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 205, angående vissa anslag till alkoholistvården.

tets utlåtanden nr 18—20, jordbruksutskottets utlåtanden nr 10, 11 och 15—18 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 9 och 10.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 6—8, statsutskottets utlåtanden nr 11, 12 och 50—61, bevillningsutskottets betänkanden nr 33 och 34, bankoutskottets utlåtanden nr 15—21 och 23—25, första lagutskottets utlåtanden nr 27—30, andra lagutskot-

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 21 april förmiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr statsrådet *Vougt* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 206, angående vissa frågor rörande försvarets organisation;

nr 207, med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga;

nr 208, angående vissa anslag till materielanskaffning för försvaret för budgetåret 1948/49 m. m.;

nr 211, angående utgivande av livräntor till Lilly Holmin, Karin Persson och B. H. E. Sjölander; samt

nr 214, angående vissa anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

rådet och chefen för inrikesdepartementet riktat följande fråga:

»Har statsrådet för avsikt att lösbryta frågan om tjänstemännens representation i arbetsrådet ur den kommande lagstiftningen om arbetarskydd för att få nämnda fråga inom kort avgjord separat?»

Det torde ankomma på mig att såsom chef för socialdepartementet besvara denna fråga. Jag får därvid hänvisa till att i en nyligen avlämnad proposition, nr 193, framlagts förslag att från och med ingången av år 1949 överflytta de uppgifter och befogenheter, som för närvarande tillkomma arbetsrådet, på den tilltänkta arbetarskyddsstyrelsen. Förslaget innebär bl. a. att i arbetarskyddsstyrelsens handläggning av frågor, som tidigare ankommit på arbetsrådets avgörande, skola deltaga partsrepresentanter, utsedda på samma sätt som hittills gällt i fråga om sådana representanter i arbetsrådet. Partsrepresentanterna skola därjämte i viss omfattning deltaga även vid handläggningen av arbetarskyddsärenden. I det statsrådsprotokoll, som fogats vid propositionen, har också behandlats frågan om tjänstemännens representation i arbetarskyddsstyrelsen. I denna del förutsättes det, att en suppleant för de ordinarie ledamöterna på arbetarsidan skall utses efter förslag av TCO och inkallas till tjänstgöring i stället för en av

Ang. tjänstemännens representation i arbetsrådet.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet **MÖLLER**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Ohlons interpellation angående tjänstemännens representation i arbetsrådet, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Ohlon till stats-

Ang. det svensk-nederländska varuutbytet.

dessa ordinarie ledamöter, när tjänstemannamål förekomma till behandling.

Den framställda frågan torde med detta få anses besvarad.

Herr OHLON: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra ett tack för hans svar, och samtidigt ber jag att få tacka för att jag på förhand fått en avskrift av interpellationssvaret.

Som herr statsrådet sade, förhåller det sig otvivelaktigt så, att denna fråga har kommit i ett nytt läge genom den kungliga propositionen om inrättande av en arbetarskyddsstyrelse och den kompletterande propositionen om överflyttande på arbetarskyddsstyrelsen av arbetsrådets uppgifter.

I den sistnämnda propositionen säger också herr statsrådet: »Härvid är dock att märka, att enligt de särskilda arbetstidslagarna tjänstemännens centralorganisation icke har förslagsrätt beträffande utseende av sådana särskilda ledamöter, som avses i dessa lagar. Den enligt allmänna arbetstidslagen utsedde tjänstemannarepresentanten bör emellertid tjänstgöra även i tjänstemannamål som avse tillämpningen av någon av de särskilda arbetstidslagarna.»

Nu menar statsrådet tydligen, att om man skulle utse suppleanter, som speciellt skulle bevaka tjänstemännens intressen rörande de särskilda arbetstidslagarna, så skulle dessa suppleanter inte få tillräcklig rutin i handläggandet av ärendet. Det kan ju ligga någonting i det, men å andra sidan är det väl meningen att dessa speciella suppleanter bara skola fungera i vissa särskilda mål.

Det är onödigt att i detta sammanhang ta upp någon debatt om denna fråga, men jag vill beklaga att herr statsrådet har ställt sig så fullständigt avvisande till att särskilda tjänstemannarepresentanter utses.

Herr statsrådet MÖLLER: Herr talman! Vi komma ju att få diskutera denna sak i samband med frågan om arbetar-

skyddsstyrelsen, varför jag inte nu tänker ingå i något svaromål på herr Ohlons sista yttrande.

Ang. det svensk-nederländska varuutbytet.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Nederländerna träffad handelsöverenskommelse.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 111, meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av en med propositionen överlämnad, den 30 december 1947 undertecknad handelsöverenskommelse mellan Sverige och Nederländerna.

Herr von HELAND: Herr talman! Ett allmänt önskemål har länge varit att näringslivets företrädare i likhet med under förkrigstiden åter skulle få avgörande inflytande vid handelsavtalsförhandlingar. Denna fråga kommer genom ett senare utskottsutlåtande att i hela sin vidd föreläggas riksdagen. Emellertid framkommer detta önskemål redan i och med nu föreliggande förslag till avtal med Nederländerna, vilket avtal skulle innebära ett steg mot friare varuutbyte, varvid en blandad kommission kommer att avgöra varulistorna. Utskottet framhåller sålunda, att representanter för näringslivet böra på lämpligt sätt medverka i nämnda kommissions arbete. Sammansättningen av och arbetssättet för denna kommission kan bli prejudicerande, varför ett påpekande från jordbrukarhåll kan vara lämpligt.

Då man inom exportindustrien och grosshandeln rätt ofta felaktigt definierar ordet »näringsliv», diskuterades inom utskottet, huruvida det skulle göras ett förtydligande genom att skriva »näringslivets olika grenar». Man enades emellertid om att detta var onödigt. Jag har dock velat påpeka detta, för att intet missförstånd skall råda, och erin-

Om inrättande av nya provinsialläkartjänster.

rar om hur förkrigstidens traktatberedning var allsidigt sammansatt därigenom att såsom ledamöter förutom tjänstemännen voro utsedda cheferna för Industrieförbundet och Exportföreningen samt en representant för jordbruket, varjämte representanter för specialgrenar vid behov tillkallades för yttranden.

Under hela kriget ha jordbrukets utövare i väldig omfattning subventionerats övriga samhällsgrupper, och de hjälpa alltjämt samhället genom under världsmarknadsläget hårt nedpressade jordbrukspriser. Icke minst på grund härav, men även med hänsyn till den av riksdagen beslutade jordbrukspolitiken är det sålunda riktigt och nödvändigt, att även jordbruket liksom före kriget blir representerat, då nu näringslivets företrädare i allt högre grad komma att få inflytande vid handelsöverenskommelsers förberedande.

Herr talman! Jag har velat understryka dessa synpunkter och ber nu att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och den belgisk-luxemburgiska ekonomiska unionen träffad handelsöverenskommelse; samt

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Italien ingången handelsöverenskommelse m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1948/49 under elfte

huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.**Om inrättande av nya provinsialläkartjänster.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49, dels ock till Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 7 600 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar, att några nya provinsialläkartjänster icke skulle inrättas under nästa budgetår.

I samband med Kungl. Maj:ts föreliggande förslag hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herrar *Hage* och *Anderberg* väckt motion (I: 62), vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning huruvida och på vilket sätt löneinkomsterna för förste provinsialläkarna i landet skulle kunna — utan betydande tillskott från landsting m. m. — uppnå en sådan storlek, att utsikter härigenom skapades att till befattningarna i fråga erhålla sökande med sådan kompetens, som syntes vara erforderlig, om nämnda befattningshavare skulle intaga den ledande ställning inom resp. läns hälso- och sjukvård, som avsåges med tillvaron av nämnda befattningar.

Vidare hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Löfvander* m. fl. (I: 85) och den andra inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Dahl m. fl. (II: 135), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att

Om inrättande av nya provinsialläkartjänster.

antalet provinsialläkartjänster skulle ökas med 25 under budgetåret 1948/49;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hage* m. fl. (I: 86) och den andra inom andra kammaren av herr *Gavelin* och fru *Ericsson* i Luleå (II: 159), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ytterligare 25 ordinarie provinsialläkare skulle uppföras i avlöningsstaten samt att ett med hänsyn härtill motiverat ytterligare anslag skulle uppföras i budgeten.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 85 och II: 135 samt I: 86 och II: 159, sistnämnda två motioner i vad de avsåge inrättande av nya provinsialläkardistrikt, besluta ej vidtaga ändring i gällande personalförteckning för förste provinsialläkare och provinsialläkare,

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 86 och II: 159, i vad nämnda motioner ej behandlats under 1),

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49;

b) till Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 7 600 000 kronor;

B. att motionen I: 62 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av, utom annan, herr *Heiding*, fru *Svenson* och herr *Pettersson* i Dahl, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte

1) med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 85 och II: 135 samt I: 86 och II: 159, sistnämnda två motioner i vad de avsåge med-

givande att inrätta nya provinsialläkar-distrikt, medgiva, att antalet i gällande personalförteckning för förste provinsialläkare och provinsialläkare upptagna provinsialläkartjänster finge utökas från 506 till 531;

2) med bifall — — — 7 600 000 kronor;

B. att — — — åtgärd föranleda.

Fru *SVENSON*: Herr talman! På denna punkt har jag reserverat mig till förmån för en av utskottet avlagan motion, där det föreslås utökning av antalet provinsialläkartjänster. Departementschefen är ense med medicinalstyrelsen därom, att provinsialläkartjänsternas antal bör väsentligt utökas, men han säger samtidigt att det statsfinansiella läget manar till sträng återhållsamhet. Den saken äro vi nog på det klara med, men jag är inte övertygad om att det är det rätta ögonblicket att tala om sträng återhållsamhet, när det gäller att tillgodose landsbygdens och glesbygdernas sjukvårdsbehov.

I den motion, som vi från bondeförbundshåll väckt, hemställes om en utökning av antalet provinsialläkartjänster med 25 stycken. Utskottet motiverar avstyrkandet med att tidigare beviljade tjänster ännu icke inrättats. Jag anser icke detta vara motivering nog för avslag, när man vet, hur lång tid bara planeringen och utförandet av ett byggnadsarbete tar. Ett bifall till reservationen skulle säkerligen icke heller belasta statskassan under nästa budgetår, enär tjänsterna inte skulle hinna inrättas så fort. Jag anser det emellertid mycket värdefullt att de orter, som skola bli tillgodosedda med provinsialläkare, få god tid på sig att ordna bostadsförhållanden och dylikt.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen.

Herr *HAGE*: Herr talman! Jag har också tillsammans med en del andra norrlänningar väckt en motion om inrättande av ytterligare 25 provinsialläkardistrikt. Nu ser jag att utskottets ledamöter

Om inrättande av nya provinsialläkartjänster.

med undantag för bondeförbundarna ha avstyrkt denna motion. Jag betraktar emellertid inte denna fråga som en partifråga, vilket den föregående talarinnan möjligen i någon mån gjorde, utan fastmera som en fråga, där man kan ha litet olika meningar, beroende på vilken landsdel man representerar. Inrättandet av nya provinsialläkartjänster har ju särskild betydelse för Norrland eller över huvud taget för landsdelar med stora geografiska avstånd, där de nuvarande provinsialläkartjänsterna äro så stora, att de så snart som möjligt måste delas.

Nu kan man naturligtvis anföra den synpunkten, som har anförts både av regeringen och av utskottet, att även om vi dela de stora provinsialläkartjänsterna, så är ingenting vunnet, då vi inte samtidigt kunna få sökande till de nya tjänsterna. Det är naturligtvis en ganska vägande synpunkt, men jag måste trots detta säga, att redan den omständigheten att riksdagen nu eventuellt intoge en positiv ställning till inrättandet av nya provinsialläkartjänster — även om dessa på grund av personalbristen inte kunde inrättas med detsamma — skulle utgöra en ljuspunkt för människorna i de bygderna, som ha behov av flera provinsialläkare.

Om det däremot nu fattas ett sådant beslut, som utskottet har föreslagit, så skulle det vålla djup besvikelse i bygderna, och jag tror att intresset för att förbereda inrättandet av ett provinsialläkartjänst skulle slappas. Det kostar mycket pengar att bygga bostäder för provinsialläkare, och det är klart att försiktiga kommunalmän komma att säga, att de inte vilja vara med om några utgifter av detta slag, när de inte veta, om de verkligen få ett nytt provinsialläkartjänst eller inte.

Jag menar alltså att den linje, som bondeförbundarna — beklagligtvis ensamma — ha gått in för, skulle betyda en liten uppmuntran för de människor som beröras av denna fråga. Även om vi inte bevilja några nya anslag och även om inga provinsialläkartjänster kunna inrättas på en tid framåt, så skulle redan ett beslut

om sådana nya distrikt i någon mån påskynda tillkomsten av dessa distrikt, under det att ett sådant beslut, som utskottet föreslår, skulle försvåra och försena tillkomsten av nya distrikt.

Jag skall inskränka mig till detta. Jag är ju inte sakkunnig på detta område, men jag skulle dock vilja ställa den frågan, om det inte vore rimligt att man, när man nu inte kan få provinsialläkare till nya distrikt, i stället gick den vägen att man sände ut extra läkare som en hjälp åt de betungade provinsialläkartjänsterna i de stora distrikten. I vilken mån det nu är möjligt, vet jag inte — det är ju ont om läkare — men när man nu inte kan tillsätta ordinarie provinsialläkare i nya distrikt, så skulle detta innebära åtminstone en väsentlig hjälp till läkarvården i bygderna.

Med den utgångspunkten ber jag att få yrka bifall till den reservation, som vid denna punkt fogats till utskottsutlåtandet.

Häri instämde herr *Grym* och herr *Sundberg, Hugo*.

Herr ANDERSSON, ELON: Herr talman! Jag har inte för avsikt att ansluta mig till reservanterna i denna fråga, eftersom jag tycker att den motivering som departementschefen och utskottet ha förebragt för sin ståndpunkt är fullgiltig. Men jag skulle i anslutning till den debatt, som har upptagits i kammaren, vilja fästa uppmärksamheten på den mycket allvarliga sida som spörsmålet har även för ett annat område av sjukvården än som beröres i den föredragna punkten.

Den motivering, som utskottet anför för sin ståndpunkt, bottnar ju i ett konstaterande av att man inte har kunnat tillgodose ens de provinsialläkartjänster som ha blivit inrättade, utan att ett betydande antal av dem antingen icke alls äro besatta eller också måste uppehållas genom vakansförordnande. Detta förhållande beror i sin tur på den brist på läkare, som gör sig gällande såväl beträffande provinsialläkarstaten som beträffande läkarvården i övrigt. Vad som

Om inrättande av nya provinsialläkartjänster.

i detta sammanhang speciellt vållar mig bekymmer är förhållandena vid landstingens kroppssjukhus, som, om utvecklingen fortsätter på samma sätt som hittills, hota att bli nära nog katastrofartade. Då och då kunna kammarens ledamöter genom uppgifter i tidningarna få ett intryck av hur oändligt svårt det är att besätta lediga läkartjänster och hur som följd härav sjukhusens möjligheter att lämna de hjälpsökande den vård, som sjukhusen äro till för att lämna, i allvarlig grad begränsas. Sjukhusen ha ganska länge haft att kämpa med stora svårigheter genom bristen på sköterskepersonal och bristen på biträdespersonal. Till dem sällar sig alltså nu bristen på läkarpersonal, som hotar att bli lika besvärlig, om inte ännu besvärligare.

Den omständighet, som statsutskottet således nu anför som skäl för att stoppa upp de senaste årens kraftiga ökning av antalet provinsialläkardistrikt, nämligen den bristande tillgången på läkare, gör sig gällande över hela det område, där det allmänna har intressen att bevaka. Jag skulle vara utomordentligt tacksam emot herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet, som jag ser är närvarande i kammaren, om han ville göra något uttalande om hur man från regeringens sida ser på denna sak, om man har diskuterat några möjligheter att förbättra det nu rådande tillståndet och efter vilka riktlinjer man i så fall tror sig kunna gå fram. Det skulle också vara av stort intresse att höra om medicinalstyrelsen, som ju bör ha särskilda intressen att vaka över här, har uppmärksammat problemet och är beredd att göra någonting för att åstadkomma en bättring.

Anspråken på landstingens kroppssjukhus stiga för varje dag, och den betydande utvidgning av sjukvården, som flertalet landsting äro ställda inför, kommer att göra det ytterligare besvärligt på detta område. Det är alldeles uppenbart, att om inte någon förbättring inträder, så blir det nödvändigt att uppta till omprövning möjligheterna att över huvud taget tillgodose alla de ökade anspråk på sjukhusen, som man från olika håll ställer. Kunna vi inte på något sätt klara

av läkarbristen och bristen på sjukvårdspersonal i övrigt, då komma vi även beträffande kroppssjukhusen i samma dilemma som nu provinsialläkardistrikten, d. v. s. vi kunna inte tillgodose utbyggnadskraven, utan måste stoppa upp utvecklingen. Det sistnämnda vore enligt mitt förmenande så pass allvarligt, att man bör undersöka alla möjligheter att slippa det.

Jag skulle som sagt för min del vara särdeles tacksam — och jag tror många skulle vara det med mig — om inrikesministern ville lämna några förhoppningsfulla meddelanden om utvecklingen på detta område.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Min avsikt är att föra utskottets talan i denna fråga, och jag kan göra det kortfattat, i varje fall vid bemötandet av fru Svensons och herr Hages inlägg.

Herr Hage erkände ju, att utskottet hade förebragt en vägande motivering, nämligen att det knappast är någon mening i att nu fatta beslut om ytterligare utökning av antalet provinsialläkardistrikt, innan man tagit igen eftersläpningen i fråga om vad som tidigare beslutats. Fru Svenson berörde inte det motivet, utan hennes inlägg gick mera allmänt ut på att man ändå borde fortsätta att fatta beslut om utökning av antalet tjänster. Det huvudsakliga, som både fru Svenson och herr Hage anförde, var väl, att om man nu fattade ytterligare beslut om utökning, så skulle de blivande distriktens kommuner bli förvarnade och få tillfälle att bygga bostäder o. s. v. Jag tror att detta kan ske i alla fall. Det finns ju en plan uppgjord för den fortsatta utbyggnaden av provinsialläkardistrikten. Det erbjuder ingen svårighet att i medicinalstyrelsen få kännedom om i vilken ungefärlig ordning det är avsikten att utbygga antalet distrikt, även om man just på grund av läkarbristen givetvis inte kan säga så mycket om tidpunkten. Det gör att kommunerna med litet förutseende, även om vi inte i dag fatta något beslut om ytterligare utökning, kunna vidta förberedelser, i den mån så erfordras.

Om inrättande av nya provinsialläkartjänster.

Statsutskottet har på förslag av tredje avdelningen flera år i rad inte bara accepterat departementschefens förslag om utökning av antalet provinsialläkartjänster, utan därutöver kommit med förslag om högre antal. Det har således i handling visat att det är av den uppfattningen, att provinsialläkartjänstens storlek på många håll måste bringas ned. Men man måste ju vara så pass verklighetsbetonad, att man inte går och fattar beslut i en sådan takt, att man inte hinner effektuera dem. Det är huvudskälet till att jag tycker att vi i år inte skola höja departementschefens förslag, såsom vi faktiskt ha gjort nu tre år i rad.

Den fråga, som herr Elon Andersson berörde, har även utskottet vidrört i slutet av sitt utlåtande. Det heter där: »Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t närmare undersöker de förhållanden, som orsakat den nuvarande eftersläpningen, och överväger i vad mån åtgärder böra vidtagas för att snarast undanröja hindren och öka tillgången på kompetenta sökande till lediga provinsialläkartjänster.» Det är givet att detta gäller även beträffande kroppssjukhusen. Bristen på läkare börja vi ju faktiskt få kännning av litet varstans. Annars har det nog varit så, att läkarna ofta hellre sökt sig till sjukhusen än till provinsialläkartjänsterna. De ha väl varit mera tilltalade av tjänsten där än av att vara ute och resa i ett distrikt och många gånger slita ont. Det skall även för mig bli intressant att höra, om statsrådet kan säga någonting om vilka möjligheter man har och vilka planer som finnas för att avhjälpa den brist, som här otvivelaktigt råder.

Herr talman! Jag anser nog att de skäl, som utskottet har förebragt, äro så starka, att riksdagen i år icke bör gå utöver departementschefens förslag på denna punkt. Det finns redan 50 distrikt, som äro beslutade men icke ha kunnat besättas. När man har återhämtat det försprånget och vet att det finns läkare, då anser även jag, herr talman, att man bör fortsätta med att utöka antalet provinsialläkartjänster.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Jag skulle vilja säga, att herr Elon Andersson genom sitt anförande ställde kyrkan mitt i byn, då han påpekade att bristen på läkare är det centrala problemet i den fråga som vi här behandla. Jag vill på det kraftigaste understryka de synpunkter, som herr Elon Andersson framförde. Det är inte endast så, att det är svårt att få sökande till provinsialläkartjänsterna; vi kunna även inom den av landstingen bedrivna slutna kroppssjukvården konstatera en ökad brist på läkare. Och om jag tar upp ett annat område av sjukvården, nämligen sinnessjukvården, så ha vi där för närvarande ett alldeles för litet antal läkare för att kunna ge de sinnessjuka den vård som de borde få. Men vad värre är, vi ha oerhörda svårigheter att få sökande till läkartjänsterna inom sinnessjukvården. Jag har inte siffrorna i minnet just nu, och jag nämner det därför med reservation, men jag skulle tro att det rör sig om mellan 30 och 40 procent av underläkartjänsterna vid sinnessjukhusen, som icke äro besatta med ordinarie innehavare.

Då härtill kommer att landstingen ha mycket långtgående planer på utbyggnad av den slutna kroppssjukvården, planer som inte enbart komma att kräva byggnader för flera hundra miljoner kronor, utan som också komma att kräva personal — läkare och sjuksköterskor — som skola arbeta i dessa byggnader, då förstår man att bristen på sjukvårdspersonal är en verkligt allvarlig samhällsfråga. Beträffande landstingens kroppssjukvård skulle jag vilja säga, att det troligen kommer att visa sig lättare att bygga de nya sjukhus, som planeras, än att förse dessa sjukhus med den uppsättning av kunniga och skickliga befattningshavare, som komma att behövas.

Vi kunna alltså konstatera, att vi i vårt land ha en allmän brist på läkare. Sverige är ett av de kulturländer som i

Om inrättande av nya provinsialläkartjänster.

förhållande till befolkningssiffran har det minsta antalet läkare. Om vi här i Sverige skulle bringa upp vår läkarkår till samma relativa storlek som vad t. ex. är fallet i Norge och Danmark, skulle det bli fråga om att öka vår läkarkår med flera tusen befattningshavare. Detta visar, att vi faktiskt släpa efter, när det gäller läkarkårens utökande. Då vi konstatera detta faktum, måste vi också ha klart för oss, att det är en brist som inte kan avhjälpas från den ena dagen till den andra. Här går det icke att trola. Den enda lösning, som vi kunna finna på detta problem, är att öka antalet av dem som utbildas till läkare, men detta är givetvis en mycket långsiktig historia. Om vi öka antalet medicinstuderande, som kunna börja sin utbildning, låt oss säga redan i år, avkastar detta resultat för vårt lands läkarkår först om inemot tio år.

Jag kan således inte ge herr Elon Andersson någon annan lösning på detta problem än att vi här måste tillse, att vi få vidgade möjligheter för den medicinska utbildningen. Jag erinrar om att åtgärder redan ha vidtagits och komma att vidtagas i detta hänseende. Riksdagen fattade för något år sedan beslut om att kroppssjukhusen i Malmö skola inordnas i undervisningssjukhusen. Jag hyser vidare förhoppning om att det skall bli möjligt för ecklesiastikministern att redan för innevarande års riksdag framlägga förslag om inrättande av en medicinsk högskola i Göteborg.

Om man således är medveten om att det i landet råder en allmän brist på läkare och att läkarkåren icke är tillräcklig, samtidigt som medborgarna ställa ökade krav på sjukvård i olika hänseenden, måste man även när det gäller utbyggnad av den öppna sjukvården genom inrättandet av ett ökat antal provinsialläkarbefattningar verkligen se sig väl före, så att man inte skapar andra svårigheter i stället för dem som man vill undvika. Vi kunna sedan lång tid tillbaka i fråga om provinsialläkarna konstatera, att det blir allt svårare att få sökande till de nya tjänsterna. Så

fort ett distrikt ligger avlägset eller eljest ur läkarnas synpunkter inte räknas till de bästa, nedgår antalet sökande till befattningen. Gång på gång nödgas vi tillsätta provinsialläkare, då vi bara haft en enda sökande till befattningen i fråga, varvid således alla möjligheter till fritt val mellan olika sökande saknas. Allt oftare händer det, att vi inte få några sökande alls till en ledigannonserad provinsialläkarbefattning. Under åren 1931—1946 inträffade det aldrig, att ett provinsialläkardistrikt måste kungöras ledigt en andra gång, därför att det inte hade kommit några sökande första gången. Men nu händer detta gång på gång. Jag är medveten om att det i vissa fall är bristen på bostäder som gör sig gällande, men det finns också distrikt med bostäder som ändock inte locka någon sökande. Vid semester, sjukdomsfall o. s. v. är det ofta praktiskt taget omöjligt att anskaffa vikarie för en provinsialläkare. För närvarande måste närmare ett fyrtiotal provinsialläkare dubblera sina tjänster och sålunda svara för två distrikt.

Herr Hage undrade, varför medicinalstyrelsen i sådana fall inte skickar ut extra läkare som hjälpa provinsialläkaren. Orsaken härtill, herr Hage, är helt enkelt, att det icke finns några extra läkare som äro villiga att ställa sig till förfogande, ty de läkare, som finnas, äro redan upptagna av viktiga sjukvårdsuppgifter på andra håll. Inrikesdepartementet gav i slutet av förra året medicinalstyrelsen i uppdrag att undersöka möjligheterna att få till stånd en liten kår med flyttbara läkarvikarier, som kunde sändas till olika platser. Läget i fråga om vikarier är verkligen mycket svårt. Jag har själv flera gånger varit ytterst bekymrad för hur vi skola kunna skaffa fram ersättare för provinsialläkarna, och vi ha ibland till och med stått inför risken att icke ha någon läkare i något av två, tre angränsande distrikt. Vi få se vad medicinalstyrelsen kan komma till för resultat. Jag hoppas att det skall bli möjligt att genom att erbjuda vissa speciella förmå-

Om inrättande av nya provinsialläkartjänster.

ner förmå ett antal läkare att ställa sig till förfogande som skjutshästar under någon tid.

Herr Hage förde norrlänningarnas talan och erinrade om de stora provinsialläkardistriktet i Norrland och hur angeläget det är att få till stånd en uppdelning av dessa stora distrikt. Jag kan på den punkten till fullo instämma i vad herr Hage sade. Vid inrättandet av nya provinsialläkardistrikt ha vi inom inrikesdepartementet också alltid låtit Norrlandsdistriktet komma i förtur. Jag har emellertid kommit till den bestämda uppfattningen, att om vi på detta område skulle gå oförsiktigt till väga och utöka antalet provinsialläkardistrikt så snabbt, att vi en vacker dag inte kunde besätta dem alla med tjänsteinnehavare, så skulle det, herr Hage, bli Norrlandsdistriktet som i första hand skulle bli lidande. Om vi inrätta alltför många provinsialläkardistrikt, komma läkarna givetvis att söka sig till de distrikt i södra och mellersta Sverige som stå obesatta. Sedan skulle det inte finnas folk som vore villiga att ställa sig till förfogande i Norrlandsdistriktet. Jag kan erinra herr Hage om ett färskt exempel som belyser svårigheterna härvidlag. Provinsialläkarbefattningen i Malmberget har uppdelats på så sätt, att vi fått två distrikt där uppe. Den förutvarande provinsialläkaren sitter kvar i det ena distriktet medan det andra utannonserades ledigt. Vi ha icke fått någon sökande till detta distrikt, och ändå skall den provinsialläkaren bo i Malmberget.

Det är således, herr talman, även ett Norrlandsintresse att inte gå för hastigt fram vid utbyggandet av provinsialläkarorganisationen. Hur angelägen en sådan utbyggnad i och för sig än är, böra vi inte gå fram i snabbare takt än att vi ha läkare att placera i de nyinrättade distriktet. Riksdagen har under ett par år varit mycket frikostig med beviljandet av anslag till nya provinsialläkardistrikt. Av de distrikt, som riksdagen beslutade i fjol, äro fortfarande 41 ännu inte inrättade. Det har alltså

ännu inte blivit tillfälle för läkarna att söka dessa distrikt. Vi ha med andra ord här en eftersläpning. Under sådana förhållanden ha vi i inrikesdepartementet sagt oss, att vi böra ta en andhämtningspaus ett år. Låt oss, ha vi resonerat, först avarbeta balansen, och låt oss tillse, att vi inte gå fortare fram än att vi veta, att vi ha läkare tillgängliga för de distrikt som vi inrätta! Jag tror att det är en långsiktig politik som är klok.

Herr HAGE: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av herr Mannerskantz' yttrande.

Herr Mannerskantz gjorde gällande, att det faktum, att det inom medicinalstyrelsen finns uppgjord en stor plan för inrättandet av nya provinsialläkardistrikt — vilken skall fullföljas i den takt som blir möjlig — skulle utgöra tillräcklig stimulans för kommunerna att i tid ordna bostäder för de nya provinsialläkarna. Jag erkänner villigt, att tillvaron av denna plan utgör en ljuspunkt för de norrländska bygderna. Planen är dock inte så definitiv, att man utan vidare kan utgå ifrån att den kommer att genomföras utan ändringar. Dessutom vet jag av erfarenhet, att det måste finnas något mer än denna plan att hänvisa till, för att man skall kunna förmå kommunalmännen i en del bygder att ordna bostadsfrågan för de nytillkommande provinsialläkarna.

Jag har kommit i nära kontakt med denna fråga under mitt arbete i landstingets förvaltningsutskott. Dessutom är jag ordförande i en kommitté, som landstinget har tillsatt och som haft till uppgift att söka få till stånd nya provinsialläkardistrikt i våra bygder. Vi ha riktat en mängd framställningar här- om till Kungl. Maj:t. Efter herr statsrådet Mossbergs anförande ber jag också att få framföra vårt tack för att våra önskemål i så stor utsträckning som skett kunnat tillgodoses. Trots den hjälp, som vi redan ha fått, behöva vi dock i våra bygder ännu fler nya provinsialläkardistrikt. Under mitt arbete

Om inrättande av nya provinsialläkartjänster.

i landstingets kommitté och mina överläggningar med kommunalmännen ute i bygderna har jag ofta mötts av den invändningen, att man ute i kommunerna inte vill företaga sig någonting definitivt för att få till stånd en provinsialläkarbostad, förrän man med viss-het vet, att det kommer att beslutas ett nytt provinsialläkardistrikt just för den trakten.

Jag är därför av den bestämda uppfattningen, att om riksdagen genom att följa reservanterna ställer i utsikt att ytterligare 25 provinsialläkartjänster skola inrättas, så kommer detta beslut att utgöra en kraftigt pådrivande faktor, när det gäller att förmå kommunerna att i god tid vidta åtgärder för att få fram lämpliga bostäder för de nya provinsialläkarna. Tillvaron av en god provinsialläkarbostad är under alla förhållanden ett plus, då man skall locka sökande till platsen. Även om man inte kan få sökande till alla nya provinsialläkarbefattningar, så har man i varje fall i de norrländska bygderna större chanser att få fram sökande, om man kan erbjuda lämpliga bostäder för provinsialläkarna.

Ett beslut i enlighet med reservationen om att inrätta ytterligare ett antal provinsialläkardistrikt kommer att övertyga kommunalmännen ute i bygderna om att de kunna vara säkra på att i sinom tid få en provinsialläkare till sin ort. Detta kommer att göra dem mera villiga att vidtaga alla de förberedande åtgärder, som måste träffas före inrättandet av ett nytt provinsialläkardistrikt. Från norrländska utgångspunkter skulle därför trots allt ett beslut i enlighet med reservationen vara fördelaktigt för oss i Norrland, och jag tror nog, att detta även är den allmänna uppfattningen där uppe.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Till vad herr inrikesministern anförde tror jag för min del inte att det är mycket att tillägga. Han gav en fullt riktig bild av situationen, men för att klargöra lä-

get vill jag här peka på ytterligare en sida av saken.

Den nuvarande läkarbristen beror icke i någon mån på att det inte skulle finnas tillräckligt med unga studenter som vilja utbilda sig till läkare. Tvärtom är antalet sökande till de medicinska fakulteterna större än vad man kan mottaga. För att en ung man skall kunna vinna inträde vid de medicinska fakulteterna och utbilda sig till läkare fordras, att han kan uppvisa ett mycket kvalificerat studentbetyg. Ofta måste han först komplettera sitt studentbetyg genom efterprovning, vilket innebär en förlängning av studietiden.

Läkarbristen i vårt land beror således i grund och botten på att de medicinska fakulteterna inte haft möjlighet att ta emot ett tillräckligt antal av de unga studenter som vilja bli läkare. Det är, tror jag, kontentan i hela problemställningen, och det är således nödvändigt att öka antalet platser för unga studerande vid de medicinska fakulteterna.

Herr BRANTING: Herr talman! Den diskussion, som här har uppstått om läkarbristen, har stor aktualitet, och herr inrikesministerns framställning var av största intresse. Emellertid finns det i detta sammanhang en fråga, som inte har blivit berörd. Jag skulle sätta största värde på om herr inrikesministern ville yttra sig även om detta problem, nämligen om möjligheterna för utländska läkare att erhålla tillstånd att praktisera här i riket.

Vi ha under den gångna krigs- och efterkrigsperioden haft åtskilliga exempel på att här i landet ha vistats synnerligen kvalificerade utländska läkare, vilka emellertid ha förvägrats att på något som helst sätt befatta sig med den konst och det arbete som de äro förtrogna med. I stället ha de fått utföra något slags nödhjälpsarbete. Det torde även vara bekant, att man från ledande läkarhåll visat stor obenägenhet att låta sådana främmande element komma in på läkarbanan här i Sverige. Man får

Om inrättande av nya provinsialläkartjänster.

ibland nästan det intrycket, att det inte bara är en allmän oro för vederbörandes kunskapsmätt som spelar in, utan även en viss känsla för konkurrensfaran. Man kan väl dock inte gärna göra gällande, att läkarutbildningen i Sverige skulle vara så oerhört överlägsen den läkarutbildning, som ges i alla andra länder, att det aldrig kan ifrågasättas att utländska läkare skola få tillstånd att praktisera här. Man kan inte heller påstå, att det är bättre för obygdens folk att inte få någon läkarbehandling alls än att eventuellt i nödsituationer bli behandlade av utländska läkare.

Jag är naturligtvis medveten om att vi icke enbart genom utnyttjande av de utländska läkare, som kunna finnas inom landet, kunna lösa den fråga, det här gäller, utan att vi för att komma till rätta med problemet måste gå den långa väg som herr inrikesministern här påpekat. Samtidigt tror jag emellertid, att man skulle kunna göra tillfälliga arrangemang beträffande utländska läkare, som skulle kunna vara till stor nytta.

Herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Jag är tacksam för att herr Branting tog upp denna fråga om de utländska läkarna — jag glömde att beröra den i mitt förra anförande.

Jag vill säga herr Branting, att, såvitt jag känner till, är för närvarande i vårt land icke någon utländsk läkare, som vill arbeta i svensk sjukvård och som fyller skäligen krav i fråga om kvalifikationer, inte redan i arbete. Jag erinrar även om att vid förra årets riksdag framlades på min föredragning en proposition, som skulle möjliggöra att efter en viss tilläggsutbildning låta de utländska läkare, som finnas här i landet, få behörighet att självständigt utöva läkarkonsten. Innan vi släppa ut en utländsk läkare på egen hand, måste vi ju sörja för att han uppfyller vissa kvalifikationer. Han måste bl. a. först ha satt sig in i gällande svenska författningar i medicinska frågor. Han måste känna till svensk rätts- och statsmedicin. Innan vi kunna

ge honom behörighet, måste man också ha konstaterat, att han besitter den allmänna skicklighet i läkaryrket som bör fordras av en person som självständigt verkar som läkare här i landet.

Dessa krav kunna uppfyllas på olika sätt. Enligt fjolårets proposition ha vi möjlighet att låta en utländsk läkare t. ex. gå en viss tid på ett svenskt sjukhus och sedan genom intyg av två svenska läkare styrka, att han besitter den nödvändiga allmänna kunnigheten. Är det fråga om en man, som är erkänd specialist på sitt område, behöver han inte ens göra sig detta besvär. Jag har nästan varje vecka i konseljen ärenden, där utländska läkare efter en sådan prövning, som jag här nämnt, beviljas behörighet att utöva läkarkonsten.

Jag tror således, att vi på detta område ha gjort vad vi kunnat för att tillvarata de utländska läkarkrafter som finnas inom landet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Heiding m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Svenson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Heiding m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Ang. krisförvaltningens omfattning.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 14—128.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 129.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1948/49 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen under folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion.

*Inledningen.***Ang. krisförvaltningens omfattning.**

Under tolfte huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition hade chefen för folkhushållningsdepartementet till en början erinrat om att — tvärt emot vad man tidigare hoppats — verksamheten inom krisförvaltningen under år 1947 på grund av ett flertal olika faktorer på väsentliga punkter utvidgats och ökats och att till följd därav betydande överskridanden av de för krisförvaltningen för budgetåret 1947/48 anvisade anslagen måste ske. Departementschefen hade vidare lämnat en översikt över krisorganisationen och förändringarna inom densamma samt gjort vissa uttalanden beträffande anslagsbehovet för krisförvaltningen för budgetåret 1948/49.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *Norup* m. fl. väckt motion (II:181), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, att beträffande utnyttjande av regleringar och ransoneringar för uppgifter,

som inte vid kristidslagstiftningens genomförande ursprungligen avsetts, den största försiktighet måtte iakttagas samt att de tidigare strävandena att avveckla krisförvaltning, regleringar och ransoneringar måtte med all kraft fullföljas.

Utskottet hade i den nu förevarande avdelningen yttrat bland annat:

»I anslutning till vad departementschefen anfört utgår utskottet från att tillsyn från Kungl. Maj:ts sida utövas över att krisförvaltningen icke erhåller större omfattning än omständigheterna kräva och att avvecklingsåtgärder vidtagas där så ske kan. Med tanke bland annat på de för nästa budgetår beräknade avsevärda kostnaderna för tryckning av cirkulär, kort och blanketter — för enbart livsmedelskommissionen uppgående till icke mindre än 1 030 000 kronor — finner utskottet vidare angeläget, att alla möjligheter tillvaratagas för att förenkla och förbilliga det administrativa förfarandet kring ransoneringarna och regleringarna. Utskottet vill därför uttrycka den förhoppningen, att det utredningsarbete, som enligt vad utskottet har sig bekant pågår på hithörande områden, bland annat inom 1948 års blankettkommitté, bedrives så, att resultat därav snart kan förväntas med avseende å krisförvaltningen.

Under hänvisning till vad sålunda anförts finner utskottet motionen II:181 icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda. Utskottet hemställer alltså, att motionen II:181 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Reservation hade anmälts av, utom annan, herr *Mannerskantz*, som dock ej antytt sin mening.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Jag har vid detta utlåtande antecknat en blank reservation, och jag vill endast här meddela vad orsaken till detta har varit.

Jag har i år väckt en motion om översyn av regleringar och ransoneringar över huvud taget. Den motionen är under behandling av ett tillfälligt utskott och kommer väl upp här senare, och jag

har därför inte tänkt att vid detta tillfälle utveckla de synpunkter, som jag skulle kunna ha på denna fråga. Jag har emellertid inte kunnat vara belåten med det sätt, på vilket statsutskottet nu har angripit problemet. Jag tycker att utskottet har tagit för lätt på detsamma och hyst för stor tillit till det sätt, på vilket Kungl. Maj:t kan väntas handlägga dessa ting. Jag menar, att Kungl. Maj:t inte har begagnat alla de tillfällen att lätta på både regleringar och vissa ransoneringar, som ha förefunnits och fortfarande förefinnas. Jag hade därför helst sett en mera fordrande skrivning från utskottets sida, men som jag inte anser att man bör ta upp samma fråga två gånger, har jag här velat inskränka mig till att endast anmäla, att jag tycker utskottets skrivning är för lam.

Jag har intet yrkande, herr talman!

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna avdelningen hemställt.

Punkterna 1—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av täckning för viss i lotsstyrelsens räkenskaper redovisad brist;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående övergångsersättning till förra furiren vid flottan H. E. Ahlström;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till Stockholms enskilda bank aktiebolag till täckande av vissa rättegångskostnader;

nr 54, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till flyttningssersättning

Anslag till konsumtionsundersökningar.

för vissa beställningshavare vid Norrbottens flygbaskår;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till landsfogdarna m. fl.: avlöningar; samt

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergift av viss ogulden arvsskatt för Fliseryds fideikommiss.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anslag till konsumtionsundersökningar.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till undersökningar rörande levnadsvillkor och hushållsvanor.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 88, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Undersökningar rörande levnadsvillkor och hushållsvanor för budgetåret 1948/49 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 98 000 kronor.

Anslag till konsumtionsundersökningar.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Undersökningar rörande levnadsvillkor och hushållsvanor för budgetåret 1948/49 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 65 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Johan Bernhard Johansson* och *Gränebo*, fröken *Andersson* samt herrar *Ivar Persson*, *Svensson* i Grönvik, *Rubbestad*, *Staräng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

2) av herrar *Gustaf Karlsson*, *Eriksson* i Stockholm och *Akerström*, vilka likväl ej antytt sin åsikt;

3) av herr *Lundqvist*, likaledes utan angiven mening.

Fröken ANDERSSON: Herr talman! Detta är ju ett ganska trasigt utlåtande. Tolv av utskottets ledamöter ha gått en medelväg och förordat ett anslag på 65 000 kronor. I propositionen hade begärts 98 000 kronor. Åtta av utskottets reservanter ha ansett, att för närvarande icke något anslag bör beviljas.

Socialstyrelsen har, såsom framhållits i propositionen, vid upprepade tillfällen begärt anslag till utredningar av detta slag, men departementschefen har då, hänvisande till de onormala tiderna, icke velat lägga fram förslag i denna riktning. Socialstyrelsen har emellertid varit ivrig och i januari i år begärt anslag till en utredning efter metoder, som i alla händelser i vårt land ännu icke ha prövats i detta sammanhang.

Anledningen till att jag tar upp tiden med att lägga fram mina synpunkter är att det här rör sig om en utomordentligt viktig undersökning. Den skall nämligen ligga till grund för indexberäkningar, efter vilka, som vi veta, lönerna i stor utsträckning regleras. Den skall vidare ligga till grund för nationalbudgetberäk-

ningar och den aktuella ekonomiska politiken. Det är alltså utomordentligt viktigt, att vid utredningen kravet på exakt-
het upprätthålles.

Till en början kan man ställa frågan, om tidpunkten för en undersökning är lämplig. Nu säges det visserligen, att just på grund av att läget är så labilt, är det av utomordentlig betydelse att snabbt få fram siffrorna. Den synpunkten förstår jag i mycket hög grad, men det är också utomordentligt viktigt — jag har redan tangerat det — att det blir en *tillförlitlig* statistik, och där sätter jag ett stort frågetecken.

Den nya metoden går ut på att insamla uppgifter vid intervjuer. Man har visserligen tidigare gjort gallupundersökningar, men man har i alla händelser inte bedrivit dem efter det schema som här är upplagt. Nu erkänner socialstyrelsen själv i motiveringen för sin begäran, att man med denna metod förlorar i detaljrikedom och korrekthet. Men man säger, att man har goda erfarenheter av denna metod i Amerika. Det kan jag inte yttra mig om. Jag föreställer mig att det är sant, eftersom man säger det, men det beror väl litet på, vartill man använder de resultat till vilka man kommer vid undersökningarna. Det är möjligt att undersökningarna givit goda resultat, men jag tror inte att man får draga alltför vittgående slutsatser av de resultat som man uppnår.

Det är här fråga om en mindre och en större undersökning. Den mindre pågår och nalkas sitt slut. Man säger att erfarenheterna från den mindre undersökningen skola utnyttjas för den större. Då frågar man sig helt naturligt: Vilka erfarenheter har man från den mindre undersökningen? Man har visserligen inte kommit så långt vid bearbetningen av resultaten av undersökningen, men enligt upplysningar, som vi ha fått vid ärendets behandling i avdelningen inom utskottet, har man inte alls gjort några goda erfarenheter. Det gör, att vi med mycket stort fog kunna säga, att vi här kasta goda pengar efter dåliga.

Departementschefen säger själv i propositionen: »Såsom förutsättning för an-

ordnande av den större undersökningen bör över huvud taget gälla att erfarenheterna av den nya metodens användning vid den mindre undersökningen bli goda.» Det är av den anledningen, menar jag, som man har orsak att här sätta ett frågetecken.

Jag har studerat saken litet närmare och tittat på anvisningarna för intervjuarna. Det är en liten nätt packe. Det är bl. a. ett frågeformulär på inte mindre än 21 tättskrivna sidor, som uppta frågor som folk skall svara på. Tidigare har man, såsom man uttryckt saken, begränsat sig till att utreda hushållsvanor o. d. för ett visst antal relativt ordentliga familjer. Man erkänner i anvisningarna till intervjuarna ännu en gång, att någon högre grad av exakthet kan man inte få med den nya metoden men, säger man, det räcker med uppskattningar. Man säger vidare, att det inte gör så mycket, ty om bara feLEN inte gå i samma riktning, ta de enligt de stora talens lag ut varandra. Men hur skall man veta, att inte feLEN gå i samma riktning? Vem skall avgöra den saken?

Jag verkar kanske negativt inställd. Jag tycker att man gärna kan pröva metoden, men det kan man göra vid en tidpunkt, då man behöver, jag höll på att säga reservarbeten för folk, och inte i tider när arbetskraften inte på långa tag räcker till. Man kan också parentetiskt tala om pappersbristen, då man ser denna näpna lilla lunta av anvisningar.

I anvisningarna för intervjuarna står det vidare mycket som är intressant. Om hushållen ställa sig avvisande, skall man inte utan vidare uppge försöken, utan använda alla möjligheter till övertalning. Och så kommer det: om man erbjuder sig att komma igen, blir svaret stundom, att då är det lika bra att ta det på en gång för att få saken ur världen. En sådan intervju beräknas ta fyra, fem timmar, så det blir en ganska ordentlig tentamen för de stackare som råka ut för den.

Vilka skall då utfrågningen omfatta? Den skall omfatta hela familjen: man, hustru, barn, hembiträde, inackorderingar, släktingar etc. Även uppgifter om

Anslag till konsumtionsundersökningar.

vuxna barns och inackorderades utgifter för kläder, nöjen, tidningar etc. böra inhämtas. Jag har en liten känsla — och inte så liten för resten — av att detta inte passar för vårt folk.

Hur skall man då gå till väga? Husmodern skall erinra sig, vilka kvantiteter av alla nyttigheter som inköpts och vilka tjänster som tagits i anspråk under de närmast föregående sju dagarna. Märk väl att här är en mycket stor felkälla; det är inte de under veckan förbrukade varorna som skola redovisas, utan de inköpta. Där ha vi sinkadusen som i en liten ask.

Om jag tar några exempel ur den här luntan, skall jag villigt erkänna, att det är att ge sig ut på en aning farlig mark, ty då saken behandlats tidigare och man anordnat högläsning ur detta material, har man från motståndarhåll reagerat kraftigt och sagt, att det är en allvarlig sak som man inte skall skämta med. Men det är inte högläsarens fel, om exemplen uppmäna till ett litet leende. Då man går igenom formuläret noggrant, konstaterar man att det sannerligen inte är många hemligheter som folk får ha kvar, sedan man svarat på detta. Man skall t. ex. lämna uppgifter om — utöver en massa annat — kostnaderna för hund, katt, akvarium, burfågel och kostnader för läppstift, rouge, nagellack, ögonhårs- och ögonbrynsfärgning o. s. v. Jag visste inte att det fanns så mycket historier som folk förstör sig på, och därtill kommer att det kallas kroppsvård. Det är ju en definitionsfråga, och man får väl vara ganska glad för att man inte kallat det för skönhetsvård.

Nu har den hälft av utskottet, som förordat en medellinje, påvisat att det behövs en förenkling. Jag gissar, att man menar att man skall skära bort de värsta sakerna här. Men det är inte någon garanti för att det blir de värsta utväxterna som skäras bort, utan de kanske få stå kvar, medan de vettiga delarna skäras bort. Det vet man åtminstone a priori ingenting om.

Nu anse reservanterna — jag sammanfattar deras mening för att inte allt för länge ta upp tiden — att när tidpunkten

Anslag till konsumtionsundersökningar.

blir lämplig, skall metoden prövas i vårt land, men enligt reservanternas uppfattning skall man inte, innan metoden ordentligt prövats vid upprepade tillfällen, låta den få praktisk relevans i viktiga sammanhang. Vidare anse vi att man bör avvakta resultaten av den mindre undersökningen och att man hela tiden skall akta sig för att tro alltför mycket på dessa undersökningar. Det är framför allt den sistnämnda synpunkten som föranlett mig att ansluta mig till reservantgruppen. Jag förstår väl att statistiska undersökningar äro nödvändiga. Jag har själv på 1920-talet under flera år varit med om sådana utredningar, varför jag åtminstone har en aning om vad jag talar om. Men det kan inte hjälpas, att det är litet värdslost att vilja lägga dessa undersökningar till grund för indexberäkningar. Det är ju allmänt känt, att i dessa dagar en massa kommunaltjänstemän hålla på att få sina löner sänkta på grund av att index har sänkts. Det är möjligt att det är berättigat att sänka index, men man blir litet förvånad, ty när man går omkring och skall handla, får man det bestämda intrycket, att priserna långsamt smyga sig uppåt. Den saken kan diskuteras, men eftersom index betyder så mycket, anser jag att man inte får hålla på och experimentera mer eller mindre i luften. Har man gått igenom handlingarna, skall man vara bra fantasirik för att tro på ett verkligt gott resultat av denna undersökning.

På grund av dessa och en del andra skäl, som jag inte skall uppta tiden med att ange, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den av herr J. B. Johansson m. fl. avgivna reservationen.

Herr WAHLUND: Herr talman! Jag har inte haft tillgång till frågeformuläret, och efter vad jag hört under hand ha inte heller alla utskottsledamöterna haft det. Jag måste säga, att när jag hör fröken Ebon Andersson här tala om formuläret, verkar det som om detta vore minst sagt kuriöst, och efter fröken Anderssons anförande blev jag faktiskt en

smula betänksam. Jag säger det med all reservation — jag upprepar att jag inte sett formuläret.

Bortsett härifrån måste jag framhålla, att undersökningar av denna typ måste anses vara mycket betydelsefulla, och jag vill ge utskottet en komplimang för att det använt en annan metod än som brukar vara den vanliga, när man prutar på statistikanslag här i riksdagen. Man brukar göra småprutningar, som ibland skada mer än de gagna, men här har utskottet försökt att göra besparingar genom en effektivisering av statistiken, och det tycker jag är en sak som man bör ta fasta på. Det är efter denna metod man kan göra de verkligt betydelsefulla besparingarna inom statistiken. Det är klart att mycket står att vinna genom att rensa bort dött gods ur statistikens sifferkyrkogårdar, men det väsentliga är att skapa en bättre organisation inom statistiken och en bättre utformning av den statistiska metoden.

Det måste anses betydelsefullt — det sägs också i detta utlåtande — att vi få ett bättre underlag för våra indexberäkningar. Jag har, herr talman, flera gånger varit i tillfälle att här i kammaren påtala bristerna hos dyrortsgrupperingen och indexberäkningen, och just i dessa dagar har levnadskostnadsindexen blivit särskilt aktuell i debatten, sedan barnbidragen tillåtits påverka index. Resultatet har t. ex. här i Stockholm blivit löneminskningar för åtskilliga kategorier, löneminskningar som — det förstår jag mycket väl — dessa befolkningskategorier inte kunna inse det berättigade i. Vi kunna som exempel ta en tvåbarnsfamilj här i Stockholm — just en familj med indexfamiljens barnantal — som har fått sina barnbidrag. Den kanske befinner sig i ett sådant inkomstskikt, att skatten blir höjd mera än vad barnbidragen uppgå till. Man har kanske redan förut varit missnöjd, men nu förstår man inte, varför man skall vara med och betala en gång till i form av löneminskning, bara av den anledningen, att man ej har samma inkomst som indexfamiljen.

Jag kan ta ett ännu mera drastiskt exempel. En sjuksköterska i Stockholm har kanske tidigare sagt att hon gärna vill vara med om att skattevägen betala för barnbidragen, även om hon inte blir delaktig av dem. Hon anser det rimligt med en omfördelning av barnkostnaderna, men hon blir åtskilligt förvånad, när hon får fyra procents minskning av lönen enbart av den anledningen, att hennes familjetyper inte är densamma som indexfamiljens.

Vi se i alla fall i och med det föreliggande förslaget en första ansats från socialstyrelsens sida att göra differentierade undersökningar på detta område inom olika familjetyper, och förmodar jag, även för ensamstående. Jag anser att ett sådant försök bör uppmuntras. Men jag är likväl, herr talman, inte beredd att utan vidare biträda vare sig propositionens eller utskottsmajoritetens förslag. Anledningen därtill är att det i propositionen står att dessa undersökningar *möjligen* skola utsträckas till landsbygdsbefolkningen, men att detta är en sak, som man skjuter på framtiden. Jag måste säga, att det är minst lika betydelsefullt, att sådana här konsumtionsundersökningar komma till stånd inom landsbygdsbefolkningens kategorier som inom stadsbefolkningens. Vi ha sådana konsumtionsundersökningar för landsbygden från förra delen av 1930-talet, och vi ha där kunnat konstatera, att konsumtionsförhållandena för de bredare lagren av landsbygdens folk äro långt sämre än hos de breda lagren av stadsbefolkningen. Landsbygden har sämre bostadsstandard, sämre klädstandard, ja, till och med sämre matstandard. Vi veta att dessa ojämnheter mellan landsbygd och stad kvarstå i dag, men vi ha inga möjligheter att exakt säga, hur stor skillnaden är. Vi skulle önska, att vi hade tillgång till sakligt och vederhäftigt material för att belysa den saken.

Jag har, herr talman, ingen möjlighet att här helhjärtat biträda något av de framställda förslagen. Jag vill bara med det sagda anmäla, att jag kommer att avstå från att rösta vid voteringen.

Anslag till konsumtionsundersökningar.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Jag har först vid statsutskottets plenum stiftat bekantskap med detta förslag och har alltså inte haft tillfälle att personligen ta del av de handlingar, som fröken Andersson nyss talade om. Men jag hade i statsutskottet tillfälle att liksom de övriga ledamöterna lyssna till de redogörelser, som där lämnades av dem, som inom tredje avdelningen närmare förberett ärendet. Dessa ledamöter ha ju också allesamman haft dessa anvisningar i sin hand.

Jag vill säga, att jag mycket väl kan förstå de reservanter, som yrkat avslag på det föreliggande förslaget, och jag gör det så mycket lättare, sedan jag fått höra vad som framkommit vid beredningen av ärendet i tredje avdelningen.

När jag emellertid, trots detta, inte själv har velat ansluta mig till avslagsyrkandet, beror det på att jag, främst av de skäl som departementschefen har anfört, har ansett det vara utomordentligt önskvärt att utan tidsutdräkt få till stånd en förnyad undersökning på det här området, inte minst med tanke på indexberäkningarna. Några sådana undersökningar ha ju inte företagits sedan år 1933.

Nu är ju meningen att man skall använda en annan metod än tidigare. Om den är lämplig eller inte vågar jag inte göra något uttalande om. Jag har konstaterat att den ansvariga statsmyndigheten, socialstyrelsen, som skall handha undersökningen, uppenbarligen tror att metoden är bra. Då har jag för min del inte velat motsätta mig, att detta försök göres. Jag har emellertid blivit synnerligen betänksam beträffande det sätt, på vilket man har tänkt sig att tillämpa metoden. Fröken Ebon Andersson har ju lämnat en del drastiska exempel därpå. Utskottet skriver i det avscendet i sin motivering, att utskottet har tagit del av anvisningarna till intervjuarna, frågeformulär m. m. Utskottet framhåller, att de utmärka sig för en ytterst detaljrik specifikation i fråga om olika varuslag, och utskottet förutsätter, att

Anslag till konsumtionsundersökningar.

man skall underkasta det hela en överarbetning i förenklingssyfte.

Sedan man litet närmare tagit reda på hur detta material ser ut, måste jag, herr talman, säga att detta är mycket snällt skrivet av utskottet. Enligt mitt förmenande borde det här uttalandet ha blivit betydligt skarpare formulerat och även betydligt mera kritiskt. Jag är av den bestämda uppfattningen, att om detta program skall fullföljas på det sätt som från socialstyrelsens sida varit tänkt, skulle inte saken vinna på det. Jag tror att förslaget innehåller så många orimligheter och så många petitesser, att förslaget genomförande skulle komma att väcka allmänt löje ute bland allmänheten, och det är ju någonting som man bör akta sig för.

Jag skulle alltså velat ha en skarpare formulering av detta stycke i utskottets utlåtande och ville därför ha ärendet återremitterat till avdelningen. Det ville man emellertid inte vara med om från avdelningens sida. Jag har därför avgivit en blank reservation, och jag har med dessa ord velat motivera den. Därtill vill jag lägga en enträgen hemställan till departementschefen, herr socialministern, att ägna denna fråga en ingående uppmärksamhet. Jag tror att saken behöver det. Jag skulle nästan vilja ifrågasätta, om inte herr socialministern också skulle försöka få hjälp av statsrådet Danielson, som är specialist på Krängel-Sverige. Jag är övertygad om att därest han har tid att gå genom detta material, skall han finna ett mycket tacksamt och mycket frodigt verksamhetsfält för sin iver att reformera. Jag tror också att han skall vara mannen att kunna åstadkomma den hyfsning av det hela, som saken behöver för att ändamålet inte skall förfelas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OHLON: Herr talman! Jag är väsentligen förekommen av herr Lundqvist.

Fröken Ebon Andersson gjorde gäl-

lande, att huvudmotivet för den här statistiska undersökningen skulle vara att skaffa material för indexberäkningarna. Det är väl ändå en sanning med viss modifikation. Indexberäkningarna bygga förutom på kvantitetstalen, som det här gäller att utröna, på de prisuppgifter, som insamlas i de olika svenska kommunerna. Vad man vill ha fram genom den här undersökningen är som sagt uppgifter om vilka kvantiteter av olika varuslag som förbrukas, och därvidlag har man ingen yngre undersökning att tillgå än en som är gjord år 1933. Sedan den tidpunkten ha nog svenska folkets levnadsvanor förändrats högst avsevärt, och om indexberäkningarna skola baseras på konsumtionssiffrorna från år 1933, så fruktar jag att de måste bli ganska missvisande.

Man vill alltså ha fram kvantitetssiffrorna för indexberäkningarnas skull. Men saken har också en annan sida, som har att göra med den ekonomiska statistiken. Det framgick ju av årets statsverksproposition, att vår ekonomiska statistik har ett ganska ofullständigt material att stödja sig på och att möjligheterna att göra nationalbudgetberäkningar därför äro ganska små, och enligt vad vi ha fått oss bekant i tredje avdelningen, är det väsentligaste motivet för igångsättandet av dessa undersökningar att man önskar få ett statistiskt underlag för nationalbudgetberäkningar.

Nu säger fröken Ebon Andersson, att det kunde räcka med den mindre undersökningen, som redan har satts i gång och som gäller 300 hushåll, och att man inte bör utsträcka undersökningarna till att omfatta 1 200 hushåll, så länge man inte med hjälp av resultatet av den mindre undersökningen har kunnat konstatera den nya metodens bärkraft. Men var och en, som har sysslat något med statistik, måste väl ändå säga, att 300 prov är ett för litet antal för att de stora talens lag skall komma i tillfälle att verka, när det gäller ett så vanskligt problem som det här är fråga om. Därför har utskottet menat, att det behövs ett vidlyftigare material än den

mindre undersökningen syftar till, för att man skall kunna få en tillräckligt säker grund för bedömningen av själva metoden som sådan.

Här kunde man givetvis göra en invändning och fråga: varför gick inte då utskottet på Kungl. Maj:ts linje och godtog det anslag på 98 000 kronor, som äskades i propositionen? Att så icke skedde, sammanhänger emellertid med det frågeformulär, ur vilket fröken Andersson har givit oss vissa glimtar och som är av den natur som herr Lundqvist nyss framhöll. Jag fruktar, att om socialstyrelsens ombud skulle gå ut till svenska folket och be det svara på alla de närmare fyrahundra frågor, som här framställas, skulle hela metoden komma i löjets vanrykte. Det finns nästan inga detaljer i den mänskliga livsföringen som äro undantagna i det här frågeformuläret, utom den lilla kanariefågeln, som socialstyrelsen tydligen menar att folket får gratis. Vi gjorde en, visserligen mycket summarisk, beräkning av vad en inskränkning i själva formulärets omfång skulle föra med sig för konsekvenser i fråga om kostnaderna och kommo då till att ett belopp på två tredjedelar av vad Kungl. Maj:t begärt kunde vara tillräckligt. Det är inte bara så, att varje intervju kommer att bli billigare om utskottets förslag antages — eljest räknas det med att varje intervju skall kosta 35 kronor, vill jag minnas — utan förenklingen av materialet kommer också att möjliggöra ett nedbringande av själva bearbetningskostnaden, som i Kungl. Maj:ts förslag är upptagen till 40 000 kronor.

Jag har intresse för undersökningsmetoden såsom sådan; den är visserligen ny för Sverige, men den har använts i Amerika i olika sammanhang och lär där ha visat sig fungera all right. Vi veta, att när gallupundersökningarna igångsattes här i vårt land, voro stora grupper av människor skeptiskt inställda mot den metodens möjligheter att ge upplysningar om folkmeningen och om vanorna bland folket. Men jag tror, att vi litet till mans ha fått korrigera denna vår fördomsfulla uppfattning och

Anslag till konsumtionsundersökningar.

nu måste konstatera att gallupundersökningarna på ett förunderligt sätt kunna ge en bild av vad som rör sig inom folket. Jag menar alltså, att det är angeläget att vi få den här nya undersökningsmetoden effektivt prövad, och det kan inte ske endast i och med genomförandet av den mindre undersökningen. Prövningen bör emellertid äga rum under sådana former, att folket får förtroende för undersökningen.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (kort genmäle): Herr talman! För undvikande av varje missförstånd måste jag framhålla, att jag inte förstår ett dugg av vad herr Ohlson säger, när han talar om att resultaten av dessa undersökningar inte skola ligga till grund för indexberäkningar. Det säges klart ifrån i socialstyrelsens petita, i propositionen och i utskottsutlåtandet, att undersökningarna skola ligga till grund för indexberäkningar. Över huvud taget förstår jag inte alls vad herr Ohlsons påstående kommer ifrån, men det kanske är ett missförstånd rörande hela saken som gör att herr Ohlson har ansett sig kunna stanna på medellinjen, ty hela hans resonemang är ju sådant, att han från sina utgångspunkter helst borde gå åtminstone på Kungl. Maj:ts linje. En sådan slutsats skulle jag ha förstått, men den slutsats han nu kom till förstår jag inte alls.

Just därför, att statistiken har en så utomordentligt stor betydelse, är jag angelägen om att den inte skall, såsom här har sagts, råka i ännu värre vanrykte än den nu är i — om det nu är möjligt.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Fröken Andersson inledde sitt första anförande med att påpeka, att detta utlåtande ser ganska trasigt ut. Jag vill komplettera det uttalandet genom att säga, att när utskottet i plenum behandlade ärendet, hade det att välja mellan tre linjer, som voro represente-

Anslag till konsumtionsundersökningar.

rade inom dess tredje avdelning. Det hade inte varit möjligt att åstadkomma någon enighet inom avdelningen. Några understödde Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag på 98 000 kronor och ansågo att undersökningarna borde få den omfattning som socialstyrelsen hade föreslagit. En annan linje var den, som herr Ohlon nu är förespråkare för. Den gick ut på att man skulle skära bort ungefär en tredjedel av kostnaden; den linjens förespråkare ansågo, att med 65 000 kronor skulle man nog kunna klara en ganska hygglig undersökning av det här slaget. Och så var det också den linje som fröken Andersson företräder här och som går ut på rent avslag. Det var således inte så lätt för utskottet att välja, kan jag förstå, och i varje fall blev det endast tre ledamöter, nämligen vi, som äro antecknade för den blanka reservationen med beteckningen 2), som understödde Kungl. Maj:ts förslag i statsutskottet.

Jag vill dock säga, att trots att vi blevo en så liten minoritet, blevo vi ingalunda övertygade om att majoriteten kunde ha rätt, utan snarare tvärt om, och den inställningen ändras inte av de försök man nu har gjort att övertyga också kammaren om att socialstyrelsen här har givit sig in på petitesser, som bara väcka löje. Jag har, herr talman, gjort en liten reflexion, när jag har hört dessa toner från tre håll här i kammaren. Vi socialdemokrater bruka beskyllas för att vilja schematisera, för att vilja lägga linjalen över och bara draga streck, efter vilka allting skall ordnas. Nu när socialstyrelsen har försökt få fram en undersökning av konsumtionsvanorna i de svenska hemmen och därvid självfallet måste räkna med de förnödenheter som användas, så påtalas det att undersökningen göres alltför detaljrik. Fröken Andersson gjorde sig litet lustig över att det där frågeformuläret också upptog frågor om konsumtionen av nagellack och puder, men det är väl ostridigt att dessa varor förbrukas och spela en viss roll i en del hem; i andra hem förbrukas det kanske sprit och tobak. Då man nu vill ha reda på hushållsvanorna, så

vore det väl ändå att gå förbi verkligheten att underlåta att ta upp varor som verkligen förbrukas.

Jag anser alltså att det skäl emot socialstyrelsens förslag till undersökning, som motståndarna till Kungl. Maj:ts förslag här ha anfört, är mycket svagt, ty genom att göra en sådan schematisering, som dessa talare vilja ha genomförd, går man utanför verkligheten, vilket aldrig är nyttigt.

Jag tror att såväl fröken Andersson som herr Lundqvist och herr Ohlon åberopade att vi inte ha haft några ingående hushållsванеundersökningar sedan år 1933 och att en sådan undersökning är av behovet påkallad för att man skall få reda på indexfamiljens vanor. Att resultatet av en sådan undersökning måste inverka på indexberäkningarna torde vara ostridigt, och indexberäkningarna ha ju en utomordentlig betydelse på det samhällsekonomiska området.

De, som stå emot regeringens förslag, säga sig misstro intervjumetoden, och man vågar sig inte på att anvisa så mycket pengar, förrän man är säker om resultatet. Nu var fröken Andersson tillräckligt — jag höll på att säga ärlig nog att anföra vad som har sagts i propositionen om förutsättningen för att den större undersökningen skall genomföras, nämligen att den mindre undersökningen skall ge goda resultat. Det innebär ju, att det skall ligga i Kungl. Maj:ts hand att, om den nya undersökningsmetoden inte visar sig lämplig, stoppa undersökningarna. Om anslaget går igenom, innebär ju detta att undersökningarna kunna fullföljas, om resultatet blir gott, och det har man redan nu anledning att tro, enligt vad som anses i socialstyrelsen; så mycket har redan framgått av den mindre undersökningen.

Fröken Andersson anlägger så kritisk min som möjligt för att betona avståndet oss emellan, men det hjälper inte. Att resultaten äro lovande, har jag hört vid samtal med människor som syssla med detta inom socialstyrelsen. Ett bifall till anslagsäskandet innebär att den större undersökningen kan genomföras redan nu, om så skulle visa sig lämpligt,

Anslag till konsumtionsundersökningar.

och att man inte behöver vänta på nästa års riksdag för att få nytt anslag.

Herr Wahlund hade ett särskilt motiv för att inte medverka till beviljandet av detta anslag, och jag får säga att det var ett underligt motiv. Herr Wahlund är kanske den störste experten på det statistiska området i denna församling, och det är väl inte så lätt för en lekman att ge sig i kast med de lärde, men nog förefaller det mig underligt att herr Wahlund, som också är en landsbygdens representant, säger, att eftersom det bara nämnes som en eventualitet att undersökningen även skall omfatta landsbygden, kan han inte medverka till att anslaget beviljas. Jag tycker det vore den naturligaste sak i världen för herr Wahlund att säga: »Som villkor för min röst begär jag, att landsbygden kommer med i denna undersökning.» I ett sådant uttalande skulle jag mycket kraftigt vilja understödja herr Wahlund, ty jag anser det mycket viktigt att denna eventualitet, som socialstyrelsen talar om, blir en verklighet.

Nu finns det väl ingen anledning att tro någonting annat än att utskottets förslag kommer att antagas, ty då vi inte lyckades övertyga 24 utskottsledamöter, finns det väl heller ingen möjlighet att övertyga kamrarna; ett utskott skall väl nu ändå vara en synas av kamrarna. Jag betraktar det därför som hopplöst att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och jag vill bara säga, att om kamrarna gå på utskottets linje, äro ju möjligheterna att få landsbygden medtagen i undersökningen totalt uteslutna, under det att sådana möjligheter eljest skulle ha förefunnits, särskilt med den påtryckning som jag förmodar att herr Wahlund med sin sakkunskap har kunnat utöva. Jag skulle emellertid ha ansett det vara mycket värdefullt, om undersökningen hade kunnat omfatta även landsbygden.

Ja, herr talman, jag har egentligen bara velat ange motiven till att mitt namn återfinnes under den här reservationen. Jag tror inte det är någon mening med att ställa ett yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag och kommer där-

för inte att göra det. Jag vill ändå sluta med att säga vad jag kanske redan har sagt tidigare, att jag tror att statsutskottet följt och av allt att döma även kamrarna komma att följa den föga rekommendabla vägen att låta snålheten bedra visheten.

Herr statsrådet MÖLLER: Herr talman! Det här ärendet är kanske snarare ett finansdepartementets ärende än ett socialdepartementets, eftersom dessa hushållsvaneundersökningar skola läggas till grund för indexberäkningarna; jag tror att herr Ohlon och fröken Andersson inte behöva tvista på den punkten. Det är ju klart, att själva den här undersökningen inte skall leda till fastställandet av några indexsiffror, men den är avsedd att lägga grunden för de framtida indexberäkningarna, och vid sådana beräkningar behöver man ha aktuella uppgifter om hushållsvanorna. Det är ju nu femton år sedan den förra hushållsundersökningen ägde rum. Det är då den undersökningen gjordes var det en svår arbetslöshetskris här i landet, och under de femton år som ha förflutit sedan dess ha vi upplevat ett fruktansvärt världskrig och varit med om en serie av regleringar och ransonerings etc., vilket enligt sakens natur gör att massor av människor, och även indexfamiljen, leva på ett annat sätt i dag än de gjorde för femton år sedan. I deras konsumtion nu ingå helt andra kvantiteter av olika slags varor än det gjorde den gången.

Jag har under åtminstone två eller tre år motsatt mig en ny hushållsundersökning, och detta har jag gjort av följande skäl. Om en sådan undersökning skulle ha skett under kriget, så skulle de dåvarande hushållsvanorna, den dåvarande konsumtionen av artiklar, komma att bilda grundval för nya indexberäkningar. Resultaten av undersökningen skulle emellertid icke bli klara förrän tidigast två år efter tiden för undersökningen och sannolikt inte förrän efter tre år, och med hänsyn till att tiderna i alla fall äro ganska växlande nu — det kunde ha skett en ny förskjutning om vi hade slup-

Anslag till konsumtionsundersökningar.

pit regleringarna och ransoneringarna, vilket vi ändå ha hoppats på i många år nu — så skulle resultaten av en undersökning som gjorts i mitten av 1940-talet eller någonting sådant vara värdelösa för nya beräkningar.

Men så kom den här nya metoden upp. Det är klart att den metoden inte är lika exakt som den som innebär att man låter tusen familjer föra bok över alla utgifter under loppet av ett år. Den senare metoden fordrar ju lång tid både för materialets insamlande och för dess bearbetning, men den är givetvis mera exakt. Efter min mening ger den emellertid å andra sidan ingen som helst rimlig grund för den värdering man behöver, eftersom undersökningen redan är för gammal när dess resultat föreligger. Det är ju eländet med åtskilligt av statistiken, att den är oanvändbar den dagen man behöver den därför att det har skett en utveckling sedan materialet insamlades, så att resultatet inte längre är tillämpligt på de områden där man skulle vilja tillämpa det. Den här nya metoden ger som sagt inte ett lika exakt resultat, det ligger i sakens natur, men jag kan på så kort tid som några månader få fram ett resultat, som alltså är åtminstone något så när aktuellt i det ögonblick det skall användas. För min del har jag ansett, att man på många områden av statistiken borde gå över till intervjumetoder och avstå från den hundra procentiga exaktheten till förmån för en större snabbhet. Nu är ju den hundra procentiga exaktheten i hittills tillämpade metoder en chimär. Som exempel kan jag nämna, att Stockholms stad kan spara fem å sex miljoner kronor om året — jag har härvidlag endast tidningsuppgifterna att rätta mig efter — genom att indexfamiljen är en tvåbarnsfamilj och barnbidragen medräknas vid indexberäkningen. Alla människor som inte ha barn, alla ungarlar, alla kontorsflickor — som väl i regel inte ha några barn, åtminstone inte så länge de äro ogifta — skola få sina löner sänkta därför att det har införts barnbidrag och det finns två barn i indexfamiljen. Hur man kan betrakta en sådan metod såsom bättre än den, där visserligen en

värdering av de olika uppgifterna får ske, kan jag inte begripa. När det gäller tvåbarnsfamiljerna i landet är denna metod att beräkna index kanske mycket bra, men den är det inte för, skulle jag våga säga, praktiskt taget någon annan familj i landet, inte ens för enbarnsfamiljerna. Jag skulle inte ha gjort några invändningar om utskottet yrkat avslag, ifall avsikten varit att tillämpa den gamla metoden, ty mot den har jag under alla år varit mycket skeptisk, och jag kan förmin del inte erkänna att den på något vis har gett tillfredsställande resultat annat än för ett visst urval av våra familjer. Jag anser alltså att det finns mycket starka skäl för att nu göra ett försök med den nya metoden och sörja för att man får ett mera aktuellt och modernt underlag för de kommande årens indexberäkningar.

Vad sedan formulären beträffar har jag för min del inte sett dem — de voro inte färdiga när propositionen skulle skrivas — men jag kan ju säga att vi under alla förhållanden skola gå igenom dem i departementet och diskutera de olika frågorna med representanter för socialstyrelsen. Det kan ju hända att en viss förenkling då visar sig möjlig.

Utskottsmajoriteten har utan vidare förordnat en nedprutning av anslagsbeloppet med 33 000 kronor, och jag måste säga att detta förefaller mig synnerligen djärvt. Det kan hända att denna undersökning icke kan verkställas på ett något så när tillfredsställande sätt, om man inte får ett större belopp till förfogande än det nu av utskottet föreslagna. Men jag skall inte strida om den saken. Om det visar sig att man inte kan klara uppgiften med det av utskottet förordade anslaget, får man naturligtvis försöka skaffa resten av beloppet vid ett annat tillfälle, om man är något så när överens om att detta experiment bör göras — och även de reservanter, som yrka avslag, ha ju medgivit att denna metod bör prövas.

Detta är vad jag velat bidraga med till denna debatt. Jag är för min del på intet sätt rädd för att tillstyrka detta försök, ty jag är övertygad om att re-

sultaten av intervjumetoden i praktiken komma att bli bättre än resultaten av den gamla, rent skriftliga metoden, även om det inte är så i teorien. Vad beträffar anslagsbeloppet vill jag bara säga, att riksdagen får stå för prutningen. Jag anser mig på den punkten vara utan ansvar.

Fröken ANDERSSON (kort genmäle): Herr talman! Jag är inte riktigt med på statsrådets sätt att resonera.

Att ungarlarna skola få sina löner sänkta på grund av den gamla metodens utslag är ju inte en invändning mot metoden såsom sådan, utan visar bara att metoden inte har tillämpats riktigt. Det finns ingenting som säger, att man inte kan välja ut ett visst antal ungarlar, ett visst antal änkor med två barn o. s. v. och be dem föra böcker och så tillämpa bokföringsmetoden. Då får man ju i ett sådant här läge ett riktigt utslag, vilket man enligt min mening icke får med intervjumetoden.

Jag kan alltså inte förstå att detta är någon invändning mot den gamla metoden i och för sig, ehuru jag ställer mig mycket tveksam också till den. All statistik bygger ju i väsentlig utsträckning på uppskattningar, på avvägningar och omdömen o. s. v., och de bli alltid mer eller mindre feaktiga. Felet med det hela är att man tror för mycket på statistikens resultat och använder dem praktiskt vid indexberäkningen.

Herr statsrådet MÖLLER: Herr talman! Det sista kan vara riktigt, men om fröken Andersson vill avskaffa index är det en annan sak. En indexberäkning måste vi ha, och då få vi också skapa en så god grundval som möjligt. Att indexberäkningen skulle slopas är ett yrkande, som så vitt jag vet ännu inte har framställts från något håll.

Vid bokföringsmetoden måste undersökningen i stället för att omfatta något över 1 000 hushåll utvidgas till att gälla åtminstone 3 000 å 4 000 hushåll, och med ett så omfattande material

Anslag till konsumtionsundersökningar.

skulle jag kunna våga nästan vad som helst på att det kommer att dröja fem eller sex år, innan man kan få användbara resultat av det insamlade materialet.

Bokföringsmetoden har ännu ett fel — man kan måhända säga, att det är en förtjänst — nämligen att de familjer, som föra hushållsböckerna, enligt sakens natur måste vara ett urval av de ordentligaste familjerna i landet. Ty några andra familjer får man ju inte att föra hushållsböcker. Det svenska folket består faktiskt av både relativt ordentliga och något mindre ordentliga familjer, och jag är inte säker på att man till grund för dessa beräkningar skall lägga enbart ett material gällande de allra ordentligaste familjerna i detta samhälle.

Herr ANDERSON, GUSTAF IWAR: Herr talman! Jag ber få meddela, att jag vid tredje avdelningens behandling av detta ärende vikarierade för min vän herr Karlsson i Munkedal och då framställde ett yrkande, att vi skulle kräva rensning av detta illustra frågeformulär men tillstyrka Kungl. Maj:ts begäran om ett anslag på 98 000 kronor. Detta förslag kom bort vid frågans behandling i statsutskottets plenum, där jag själv var frånvarande, men jag ber att nu med några ord få förklara min inställning.

Jag utgår från att det här — och det har ju betonats från flera håll — rör sig om ett experiment. Genom en sorts Gallup skall man försöka nå samma resultat som genom att samla in ett mycket stort statistiskt material. Slår denna metod väl ut, skulle man i framtiden kunna göra stora besparingar. I stället för att besvara många tusen människor med att lämna statistiska uppgifter och offra miljontals kronor för att genomföra dessa omfattande undersökningar skulle man då i framtiden kunna nå ungefär samma resultat på det här ifrågasatta, relativt enkla sättet. Detta har för mig varit vägledande vid bedömningen av denna fråga, och

Anslag till konsumtionsundersökningar.

det är därför jag anser att man inte bör vara alltför snål vid detta första, eller låt oss säga andra experiment.

Nu är jag, herr talman, i den olyckliga belägenheten att jag inte kan yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, eftersom jag inte helt kan gilla motiveringen. Jag kräver för min del ovillkorligen, att detta frågeformulär justeras. Jag unnar gärna fröken Andersson den triumfen att läsa upp valda delar av frågeformuläret. Det är inte utan att detta formulär har bidragit till att förlöjliga ett experiment, som jag eljest betraktar såsom mycket intressant. Jag tror att socialministern bör se till att detta formulär förenklas i mycket betydande grad.

Min inställning är alltså den, fröken Andersson, att man, genom att offra dessa pengar, i framtiden skall kunna spara mycket betydande belopp. Det är alltså inte på det sättet, som hon tycktes förmena, att man här kastar goda pengar efter dåliga, utan det kan mycket väl bli tvärtom.

Eftersom jag alltså inte kan yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, på grund av att motiveringen där inte är ur mina synpunkter tillfredsställande, tvingas jag, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OHLON: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet sade att han var förvånad över att utskottet vågat ta på sitt ansvar att reducera det äskade beloppet i så hög grad som här har skett. Jag får för min del säga, att enda möjligheten för statsutskottet och riksdagen att reagera mot Krångel-Sverige är att icke i allo bevilja sådana anslag som komma att bidraga till denna institutions fortbestånd. Det ansvaret taga vi.

Jag vill också ge en replik till fröken Ebon Andersson för att skingra ett missförstånd. Jag har inte yttrat, att dessa undersökningar icke skola ligga till grund för index, utan jag har med citat från den kungl. propositionen sagt, att det väsentliga vid denna undersök-

ning är att få ett material för den ekonomiska statistiken och att frågan om index här kommer i andra hand. När index skall fastställas har man att räkna med två olika moment. Det ena, som här åsyftas, är att få fram kvantitets-siffror, men det andra och mest ömtåliga momentet är att få fram prisuppgifterna, och dem skall man naturligtvis inte alls hämta från det material, som här erbjudes. Och för att kvantitetssiffrorna skola kunna bli så aktuella som möjligt och i varje fall inte — såsom nu är fallet — vara femton år gamla, ha vi inom statutskottet varit intresserade av den undersökning även från indexberäkningens synpunkt.

Herr WAHLUND: Herr talman! Det förefaller mig som om herr Karlsson i Munkedal och jag ha ganska överensstämmande åsikter i denna fråga, och för att direkt konkret demonstrera detta skall jag ställa ett yrkande. Jag har såsom motivering, att dessa undersökningar böra utsträckas till landsbygden, och jag yrkar med hänvisning härtill, herr talman, bifall till propositionen.

Herr JOHANSSON, JOHAN BERNHARD: Herr talman! Det var en passus i senare delen av statsrådets anförande som uppkallade mig.

Jag står visserligen inte för utskottets utlåtande utan tillhör de reservanter, som yrkat avslag, men statsrådet klandrade i ett yttrande utskottsmajoriteten för att den prutat ned anslagsbeloppet och tillade, att om inte medlen räcka får man väl komma igen vid ett annat tillfälle och begära tilläggsanslag. Skall detta uttalande tolkas så, att man inte kommer att göra de begränsningar och inskränkningar i de planerade undersökningarna, som utskottsmajoriteten förutsätter, utan att man har för avsikt att bara köra på och låta det kosta vad det vill för att sedan komma till riksdagen och begära tilläggsanslag, så ber jag bestämt att få reagera mot

Anslag till konsumtionsundersökningar.

ett sådant tillvägagångssätt. Jag fäster uppmärksamheten vid att det här gäller ett reservationsanslag, som icke får överskridas. Jag tvingas att göra detta med hänsyn till statsrådets nämnda uttalande, som var något tvetydigt på den punkten.

Här pågår nu en undersökning, såsom vi först hört av fröken Andersson, och allt som har framkommit — icke minst statsrådets eget yttrande om anslagsmedlen — gör det befogat att åtminstone vänta tills resultatet av den nu pågående undersökningen föreligger, så att man kan bygga vidare därpå, om man så vill.

Det förefaller mig som om detta vore ett ytterligare skäl att gå på avslagslinjen, och jag instämmer med dem som här ha yrkat bifall till reservationen om avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Herr UHLEN: Herr talman! Jag tvivlar för min del mycket starkt på att intervjumetoden i detta fall skall kunna ge ett tillfredsställande eller ens tillnärmelsevis tillfredsställande resultat. Intervjuer som inte ha stöd av anteckningar kunna i ett fall som detta omöjligen bli normgivande. Även om indexberäkningarna inte baseras på resultatet av intervjuerna, ligger det dock, såsom statsrådet Möller nyss framhöll, till grund för dessa, och under sådana förhållanden måste man säga, att ett oriktigt material skulle komma att läggas till grund för dessa indexberäkningar.

Jag anser emellertid att metoden ändå bör provas, och därför har jag ingenting emot det förslag, som utskottet har kommit fram till.

Men jag tror mig våga påstå, att bokföringsmetoden under alla förhållanden ger ett mycket pålitligare resultat än intervjumetoden någonsin kan lämna. I hushållsböckerna införas nämligen indexfamiljens samtliga utgifter, utan något undantag, även sådana som fröken Ebon Andersson nyss ansåg det orimligt att registrera. Utgifter för läppstift och puder, rökverk och spritvaror etc. äro alltså med även i det material som

hittills har insamlats. Men det är inte därför sagt, att utgifterna för läppstift och puder komma med i den statistiska bearbetningen. Tjänstemännen kunna nämligen utesluta en del uppgifter, som de anse inte böra vara med. Det är helt enkelt omöjligt att få med alla utgifter. Intresset för musik kan till exempel i en del familjer föranleda utgifter för noter och instrument, något som kanske inte förekommer i 80 eller 90 familjer på 100. Vid den statistiska bearbetningen måste sådana utgifter självfallet uteslutas eller tillföras någon grupp av jämförbara utgifter.

Hushållsböckerna — som föras kontinuerligt till ett antal av, om jag inte minns fel, omkring 700 i ett 70-tal städer och tätorter — måste enligt min mening utgöra ett säkrare och mera tillförlitligt underlag för indexberäkningarna än intervjuerna någonsin kunna bli. Jag ger statsrådet Möller rätt i att resultaten vid bokföringsmetoden släpa för långt efter. Jag har vid många tillfällen haft anledning att observera detta och har även i diskussioner om saken uttalat min förvåning över att man, särskilt i kristider, låter hushållsböckerna löpa under alltför lång tid. Om man låter hushållsböckerna löpa exempelvis för kvartal, behöver det inte bli någon långvarig eftersläpning, utan man bör då kunna justera vägningstalen i varje fall en gång om året. Vägningstalen — alltså det procentuella värdet av de sex serier, som ingå i levnadskostnadsindex — fastställdes sista gången, om jag inte minns fel, att gälla från juli 1943. Dessa vägningstal ha alltså uppenbart fått gälla under en alltför lång tid. Hushållsvanorna ha ju sedan 1943 förändrats i så hög grad, att nya vägningstal skulle ha varit motiverade inte bara en gång, utan två eller tre gånger. Det önskemålet skulle man kunnat tillgodose, därest hushållsböckerna förts under kortare tid, exempelvis ett kvartal.

Under kriget ha en del stickprovsundersökningar gjorts, fjortondagarsundersökningar som legat till grund för vissa justeringar av levnadskostnadsindex. Det har alltså inte varit så schematiskt

Anslag till konsumtionsundersökningar.

som man på vissa håll gör gällande, utan en del justeringar ha faktiskt företagits på grundval av tillfälliga undersökningar, som i viss mån motsvara intervjuundersökningarna men som enligt min mening gett ett bättre resultat.

Jag skall slutligen, herr talman, säga några ord om barnbidragen och levnadskostnadsindex. Jag är mycket tacksam för att jag har fått tillfälle att göra det. Att barnbidragen skola minska indextalen för levnadskostnaderna är så fullkomligt orimligt som något över huvud taget kan vara. Barnbidragen varken minska eller öka levnadskostnaderna. Dessa bidrag ha över huvud taget ingen som helst inverkan på levnadskostnaderna. Varför skall då genomförandet av barnbidragsreformen minska levnadskostnadsindextalet? Nu är det ju visserligen bara de kommunala tjänstemännen i Stockholm som närmast drabbas av detta, därför att deras dyrtidstillägg är baserat på indextalets fluktuationer och en hundraprocentig kompensation för levnadskostnadsstegringarna. Jag skulle tro att dyrtidstilläggen i alla andra kommuner — i varje fall gäller det alla de större städerna utom Stockholm — äro baserade på det statliga systemet med ett konstant tillägg av för närvarande 12 procent, varom förhandlingar nu föras i syfte inte att minska utan att öka procenttalet från 12 till 15 eller möjligen någon siffra däremellan. Anledningen till att barnbidragen inverka på levnadskostnadsindex är ju bara den, att man haft skatterna med såsom en av de sex specialserierna vid beräkning av index, och det är orimligt i och för sig. Man kan ju säga, att skatter öka levnadskostnaderna, men den omständigheten att skatterna äro med betyder inte alltid, att indextalet därför stiger. Det kan också lika lätt inträffa vid stillastående skatteläge, att skatteposten håller siffrorna tillbaka. Det är därför även ur löntagarsynpunkt en mycket tvivelaktig historia, att man tar hänsyn till skatterna vid levnadskostnadsberäkningarna. Men även om man gör det, är det orimligt att låta barnbidragen påverka indextalet.

Det tillfredsställer mig, att jag har fått tillfälle att säga detta, därför att det har blivit oro i lägret bland alla löntagare — även om de enda som omedelbart drabbas äro de kommunala tjänstemännen i Stockholm och möjligen någon kommun till — ty de räkna självklart med att vid de kommande avtalsförhandlingarna indextalet får betydelse även för kollektivavtalslönerna, om inte betydelse på annat sätt så dock såsom ett mycket starkt och ofta avgörande argument, då det gäller frågan om justering av lönerna uppåt.

Jag skall slutligen, herr talman, bara tillåta mig att gentemot herr Wahlund framhålla att om hushållsvanorna ligga på en lägre nivå på landsbygden än i städer och tätorter, vilket sannolikt är riktigt, åtminstone vad bostadsstandarden beträffar, är det ju inte landsbygden som förlorar på att indextalet fastställas på grundval av hushållsvanorna i städer och tätorter. Landsbygden förtjänar på det i stället. Om man skulle basera indexberäkningarna på landsbygdens hushållsvanor och utesluta städerna och tätorterna, skulle det givetvis vara städerna och tätorterna som i gengäld förlorade på affären.

Herr WAHLUND (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara till det sist sagda påpeka, att jag inte alls i *detta sammanhang* talat om lönerna och indexsättningen, utan jag talade om de faktiska skillnaderna i levnadsstandard mellan landsbygd och stad.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Först vill jag erinra om att riksdagen redan år 1945 beslutade detta program för undersökningarna. Sedan ha undersökningarna uppskjutits på grund av omständigheter som socialministern har redogjort för. Det är alltså här icke fråga om någon överrumpling, utan riksdagen har tidigare, utan att säga ett ord till erinran, beslutat godkänna själva principprogrammet för undersökningarna.

Sedan vill jag bara säga ett ord i an-

ledning av vad herr Uhlén yttrade om osäkerheten i intervjumetoden. Denna fråga kan jag självfallet inte bedöma, men i Amerika har man, åtminstone efter vad som sägs i litteraturen — någon annan vetenskap därom har jag inte — gjort goda erfarenheter av denna metod. Så vill jag påpeka, vilket också framgår av handlingarna, att dessa intervjuer ju skola kompletteras med hushållsböcker för en veckoförbrukning för att man skall kunna få stöd för intervjuerna och kunna bedöma riktigheten av dessa.

Slutligen ber jag, herr talman, att få instämma i herr Wahlunds yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts proposition, under förutsättning att undersökningarna omfatta även landsbygden. Jag föreställer mig, att det skall kunna gå att realisera. Den större undersökningen enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle omfatta omkring 30 orter med cirka 1 200 hushåll. Jag förmodar att det utan svårighet skulle gå att ta några färre tätorter och i stället få in några landsbygdsområden för att på det sättet få en mera allsidig bild av undersökningsmaterialet, vilket utslag det nu än kan komma att ge.

Jag ber således, herr talman, att få instämma i herr Wahlunds yrkande.

I detta anförande instämde herr *Andersson, Alfred*.

Herr ENGLUND: Herr talman! Det har sagts här i debatten, att denna enquête-metod är ny i svensk statistik. Det är inte alldeles riktigt. Riksdagen diskuterade för något år tillbaka likartade spørsmål i samband med vissa undersökningar av den sittande nykterhetskommittén. Den har gjort ett flertal undersökningar med denna statistiska metod, och jag vill säga, att det vid dessa undersökningar visat sig vara överraskande lätt att få svar på de ställda frågorna, ehuru det ju där rört sig om ännu ömtåligare frågor än dem vi nu diskutera. Av erfarenheterna från denna undersökning att döma bar man således all anledning att vänta, att det skall vara möjligt att få goda upplysningar också på detta fält. Materialet från den av mig

Anslag till konsumtionsundersökningar.

omnämnda undersökningen är ännu bara delvis bearbetat, men jag tror att man genom denna undersökning och den metod man där använt kommer att få en belysning av de svenska alkoholskadorna, till vilken man tidigare inte har något som helst motstycke. Mot bakgrunden av dessa erfarenheter är det givet, att jag har ett mycket starkt intresse för undersökningar av den typ, som föreslagits i propositionen, och jag måste säga, att det, trots allvarliga ansträngningar, har varit mig fullständigt omöjligt att upptäcka det löjlige i de frågor, som fröken Andersson här ironiserat över. Jag måste finna det anmärkningsvärt, att en dam med akademisk bildning har lyckats egga upp sig till en kritik av detta slag.

Jag finner det av dessa skäl också naturligt, att undersökningen får det omfång, som statsrådet velat giva den, och efter att ha genomgått formuläret är jag övertygad om att vi, om undersökningen genomföres i huvudsak på det sätt som föreslås i promemorian, komma att få en belysning av detaljer i det svenska konsumtionsvalet, som för närvarande undandra sig insyn och som sannolikt skola visa sig vara av stort värde för oss i framtiden, exempelvis när vi skola bedöma våra fortsatta socialpolitiska åtgärder.

Ur dessa synpunkter, herr talman, vill jag instämma med herr Wahlund och herr Karlsson i Munkedal om bifall till Kungl. Maj:ts proposition i förevarande ärende.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu förevarande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Wahlund*, att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; samt 3:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Johan Bernhard Johansson m. fl.* vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på

Anslag till konsumtionsundersökningar.

bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i herr Johan Bernhard Johanssons m. fl. vid utlåtandet anförda reservation.

Herr *Wahlund* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 61 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Johan Bernhard Johansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Wahlunds under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 73.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Wahlunds under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 33, i anledning av väckta motioner om ändring av gällande bestämmelser rörande avdragsrätt och skattskyldighet för medlemsavgifter till vissa föreningar; samt

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring av anvisningarna till 29 och 36 §§ kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning i fråga om engångsunderstöd åt städerskan vid riksdagshuset Mary Nancy Viveka Jonasson, född Samuelsson;

Ang. dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

nr 16, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 17, i anledning av framställningar om understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 18, i anledning av väckta motioner angående pensionsförbättring för vissa arbetare vid ammunitionsfabriken å Marieberg;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för kaptenen i livgrenadjärregementets reserv E. A. Clementz m. m.;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt förre extra ordinarie folkskolläraren P. G. Bohlins efterlevande m. m.;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgivande av livränta till T. A. B. Johansson m. fl., såvitt angår under punkten 4 gjord framställning om årlig livränta till änkan Elina Olofsson;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till uppskjuten livränta för vissa professorer vid enskilda högskolor;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa tjänste- och familjepensioner jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 25, i anledning av väckt motion om förhöjd pension åt fanjunkaren å frivillig övergångsstat K. G. Malmgren.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, m. m.; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa decentraliserings- och förenklingsåtgärder inom handelsdepartementets verksamhetsområde, såvitt propositionen hänvisats till lagutskott.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 12 mars 1948 dagtecknad proposition, nr 181, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel,

dels till Ränta å spärrkontomedel för budgetåret 1948/49 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor,

dels till Spärrkontonämnden för budgetåret 1948/49 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 80 000 kronor,

dels ock till Spärrkontonämnden under sjunde huvudtiteln å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kronor.

Det vid propositionen fogade lagförslaget innehöll bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag samt om skyldighet för aktiebolag att på spärrkonto i riksbanken insätta vissa medel.

Propositionen hade, såvitt angick anslagsfrågorna, hänvisats till statsutskottet och i övrigt till lagutskott. Propositionen hade i sistnämnda delar behandlats av första lagutskottet.

Ang. dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehått tre i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 277 av herr Björnsson och

nr 299 av herr Norling m. fl. samt

inom andra kammaren:

nr 461 av herr Kempe m. fl.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen — med avslag å motionerna I: 277 och 299 samt II: 461 ävensom med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — för sin del måtte antaga i utlåtandet infört förslag till lag med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

Herr BJÖRNSSON: Herr talman! Då jag väckte min motion, hade jag uppriktigt sagt inte några nämnvärda förhoppningar, att den skulle få utskottets förord, och detta av två skäl. Ett sakskäl var, att det uppslag det här gäller inte hade kommit fram så tidigt, att det hunnit prövas av förberedande instanser. I motionen har jag beträffande den del av lagstiftningen, som avser att ålägga aktiebolag att på spärrkonto i riksbanken insätta viss del av årsvinsten, föreslagit, att aktiebolag skulle få fullgöra denna skyldighet på så sätt, att bolaget av egna eller köpta obligationer finge lov att binda ett tillräckligt stort belopp genom att deponera det hos riksbanken eller låta inskriva det på spärrkonto hos riksgäldskontoret. Den andra omständigheten, varpå jag grundade min pessimism, var min erfarenhet och kännedom om lagutskottets avsky för allt vad äventyrligheter vill säga. Det är ju klart att med den brådska, som har rätt, lagutskottet knappast skulle ha kunnat få det förslag, som här föreligger, tekniskt prövat.

Jag hade emellertid en biavsikt med att väcka denna motion, och det var att

fästa uppmärksamheten på att de obligationer, som finnas i marknaden, representera köpkraft lika väl som exempelvis bankfordringar och utelöpande sedlar. Jag tror att det är mycket större anledning än eljest att just nu göra folk uppmärksamma på den fara från penningpolitisk synpunkt som dessa stora belopp obligationer utgöra, som finnas ute i marknaden. Under alla förhållanden kan ju en obligationsinnehavare sälja sina obligationer så länge marknaden över huvud taget har något förtroende för staten. Om de säljas till en kurs, som med några procent ligger under pari, spelar med avseende på de köpkraftsbelopp, som kunna mobiliseras, en relativt underordnad roll.

Om vi tänka oss, att det åter skulle bli krig i världen och även om vi ännu en gång skulle ha turen att slippa komma med i kriget, kommer staten likväl att behöva låna upp mycket pengar, likaväl som staten behövde låna upp pengar under det andra världskriget och för övrigt också under det första. Det är då en utomordentlig tillgång för staten, om man har bevarat förtroendet för statens obligationer. Därför är det en väsentlig sak, att riksbanken inte underlåter att stödja obligationsmarknaden, om så behövs. Jag vill erinra om att när kriget började kom det från många håll krav på en omedelbar diskontohöjning, med den traditionella motiveringen att så snart ett krig börjar har man i alla tider höjt diskontot. Det var vid senaste världskrigs början majoritet mot en sådan diskontoförändring, men riksbankens ledning försummade att följa obligationsmarknaden, med påföljd att den långa räntan steg till någonting sådant som fem procent, vilket medförde ganska förödande verkningar i fråga om byggnadsverksamhet och företagsamhet över huvud taget. Om man räknar mera schablonmässigt, blir med fem procents räntesats vid köp av en treprocentsobligation, om man inte har anledning att räkna med att räntan skall falla igen, kursen ungefär 60 procent, d. v. s. de

Ang. dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

som lånat staten en krona få igen 60 öre.

Första lagutskottet har i sin motive-ring för avslag på min motion skrivit en mycket försiktig motivering. Man säger, »att den åtstramande effekten på penningmarknaden skulle försvagas, om bolagen tillätes fullgöra sin insättnings-skyldighet på sätt motionären föresla-git». Således förnekar inte utskottet att ett sådant bindande av obligationer verkligen skulle verka åtstramande på penningmarknaden, men det säger, att effekten därav skulle bli svagare än om man kräver kontanta insättningar. Jag är icke övertygad om att detta är sak-ligt riktigt. Det beror på vad man me-nar med svagare eller starkare. Det är möjligt, att det kunde bli en i någon mån svagare effekt, under förutsättning att en del obligationsinnehavare, som under andra förhållanden skulle ha be-hållit sina obligationer, använda dem för en sådan insättning, men jag tror att skillnaden är ytterligt obetydlig. Det ena är köpkraft likaväl som det andra. Ett stöd för min uppfattning, att detta förfaringssätt är lämpligt, är det naturligtvis också, att man därigenom skulle komma ifrån ett i och för sig rätt kinkigt ränteproblem. Om folk finge sätta in sina obligationer och själva lyf-ta sin obligationsränta, bleve det ingen förändring mot tidigare. Nu få bolagen i vissa fall vidkännas en ränteförlust, beroende på om de behöva använda kredit eller inte. Men när man nu har träffat en kompromiss, har jag inte nå-gon anledning att bli ledsen, om de som representera bolagen säga: »À la bonne heure, den där lilla ränteförlusten, som kan uppstå, den ta vi med jämnmod.» Det vittnar ju om en sympatisk gene-rositet.

När utskottet vidare såsom ett andra skäl anför, att man inte bör komplicera lagstiftningen, kan jag förstå detta. Det innebär givetvis en komplikation, om man skall ha tre möjligheter att full-göra en dylik betalningsskyldighet i stället för en, men å andra sidan blir det praktiska förfarandet förenklat. Det blir utomordentligt mycket enklare för

riksbanken, om den slipper ifrån att föra konti, där man har ränteberäk-ningar. Det är inte så billigt, som folk slentrianmässigt tror, att sköta sådan bokföring. Jag vill erinra om att man före kriget beräknade, att varje insätt-ning eller uttagning på en sparbanks-bok betingade en kostnad av mellan 1 krona 50 öre och 2 kronor, ofta mer. Det är således rätt stora summor. I praktiken betyder det, att man skall sätta en större eller mindre flock av kontorister till ett arbete, som inte pre-cis är ägnat att i och för sig öka pro-duktionen.

Därmed lämnar jag emellertid frågan om min motions öde och bär med jämn-mod att den avslås. Jag har således inte, herr talman, något yrkande om bifall till densamma. Det är bara att ta upp kammarens tid med att begära röstning i en sådan fråga.

Beträffande utskottets motivering i öv-rigt skall jag emellertid, herr talman, be att få säga ett par ord. Jag delar full-komligt utskottets mening, att en av de viktigaste åtgärderna, då det gäller att bekämpa den nu hotande inflationen, är att försöka höja produktionen. Det in-flationshot, som vi för närvarande ha, anser jag ha sitt ursprung framför allt i de stigande inkomsterna. Jag har i andra hand från konjunkturinstitutet fått uppgiften, att svenska folkets in-komster under år 1948 torde komma att uppgå till ungefär en och en halv mil-jard mer än under år 1947. Via höjda inkomster skulle det således komma ut en ökad köpkraft av inte mindre än en och en halv miljard kronor. Men man skall kanske inte överdriva verkan av detta. Med den faran för ögonen blir emellertid enligt min mening det vik-tigaste medlet att hejda inflationen att just se till att produktionen ökas. Men då tycker jag det skulle vara litet svårt för utskottet att å ena sidan proklamera en sådan obestriddlig sats och samtidigt å andra sidan gå med på åtgärder, som i varje fall för tillfället kunna minska produktionen, förhindra rationalisering o. s. v. Därför vill jag säga, att det nog inte är så enkelt som att det bara gäller

Ang. dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

att räkna med produktionen under ett större eller mindre antal år framåt. Det vi lida av nu är i viss mån inte bara en bristande produktion, utan det är också av tidsnöd. Det är måhända med hänsyn till inflationsbekämpandet viktigare att man arbetar så gott man kan med den produktionsapparat man har, så att man får in inkomster successivt, och avstår från att göra sådana rationaliseringar, som först om ett eller annat år kunna mynna ut i konsumtionsdugliga varor. Jag skulle därvidlag bara vilja göra den invändningen, att det synes vara en något bristande logik att förorda en åtgärd, som man själv påstår är ägnad att hejda en framtida ökad produktion och rationalisering, samtidigt med att man säger att det viktigaste man kan göra är att få produktionen i gång. Men detta intresserar mig nu i detta sammanhang mindre, ty här gäller det inte nu ett program för näringspolitiken, utan endast reflexioner i anslutning till en lag, som utgör ett led i en hel serie åtgärder till inflationsshotets avvärjande.

Det talas om att någon varaktig åtstramning av penningmarknaden icke skulle uppkomma under förutsättning att riksbanken direkt eller indirekt släpper ut köpkraft, t. ex. genom sina obligationsaffärer, i så hög grad, att detta kompenseras. Hela detta resonemang utgår från en fullkomligt oriktig uppfattning, som är mycket spridd, nämligen att riksbankens nu pågående obligationsköp skulle vara ägnade att öka köpkraften i landet. Det förhåller sig i själva verket inte så, utan i stort sett kan man säga, att trots att riksbanken köpt upp ganska mycket obligationer, så har dess försäljning av valutor och dess övriga transaktioner med kreditinstitut och enskilda lett till att de likvida medlen bland allmänheten ha minskats på grund av riksbankens affärsverksamhet. Jag har här en tablå, som visar hur det har förhållit sig under den hittills förflutna delen av detta år, alltså från årsskiftet till den 15 april. Enligt den visar det sig, att riksbankens verksamhet genom försäljning av guld och valutor, uppköp

av obligationer och växelrörelse, lån till banker och enskilda o. s. v. har givit till nettoresultat, att 363 miljoner kronor ha dragits in, alltså ett icke obetydligt belopp.

Nu vill jag säga till dem som äro övertygade om att riksbanken icke bör köpa obligationer på det sätt som den gör, att om riksbanken hade belånat dessa obligationer och på det sättet släppt ut lika mycket pengar som den nu gjort genom köpen, skulle sannolikt ingen människa ha betraktat detta som något besynnerligt. Den allmänna rörelsen behöver likvida medel för att kunna löpa friktionsfritt, och det är väl ganska orimligt att staten skulle vägra att godkänna som säkerhet för lån skuldsedlar som den själv har utfärdat. Jag medger att om man kunde komma tillbaka till den metoden att förse rörelsen med betalningsmedel, skulle det vara fördelaktigare än att direkt köpa obligationer, därför att man kunde på ett smidigare sätt ge signaler till allmänheten, när fara vore på färde, genom att ändra belåningskurser o. s. v.

Det är klart att mot en sådan siffra som den jag här givit kan göras den väsentliga anmärkningen, att det kan bero på tillfälligheter, att de likvida medlen blivit så pass mycket reducerade. Bland annat spela terminerna för skattebetalningen en oerhörd roll. Varannan månad betalas det in mellan 400 och 500 miljoner kronor i skatt, och under den tid som går före en sådan inbetalningstermin suges det ju upp mycket pengar från allmänheten, som komma till staten och till slut till riksbanken. Jag tror emellertid att den 15 april ur den synpunkten är ett ganska väl valt datum, och om jag ser på hur det förhåller sig under de tidigare månaderna, finner jag att de likvida medlen under januari minskades med 269 miljoner, under februari, då skatten betalades, ökades med 106 miljoner, under mars minskades med 175 miljoner — ungefär på det sättet varierar det. Om jag för att få något så när jämförbara resultat ser på hur det förhöll sig vid slutet av mars i fjol och vid slutet av mars i år,

Ang. dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

finner jag att de likvida medlen ökat med 49 miljoner kronor på ett år, men om jag i stället räknar från årsskiftet 1946/47 till årsskiftet 1947/48, så ha vi under den tiden sålt valutor för 1 221 miljoner och icke köpt obligationer för mer än 1 202 miljoner. Det är självklart, att i den mån man enligt valutakontorets medgivande får lov att sälja valutor, så måste de betalas, och om folk då indirekt eller direkt använder obligationer — indirekt via ett lån eller direkt genom att staten köper upp dem — så blir det efter min mening utomordentligt liten skillnad rent penningpolitiskt sett.

När man läser ett par stycken i utskottets utlåtande, förefaller det som om utskottet ville att riksdagen skulle proklamera, att riksbanken måste upphöra med sina obligationsköp, men när man läser det slutliga ståndpunktstagandet, som finns överst på s. 17, får man ett annat intryck, särskilt av det andra stycket. Det heter i första stycket: »Utskottet har icke kunnat komma till någon säker uppfattning om lagförslagets verkningar i det nu diskuterade avseendet men förutsätter, att de valutavärdande myndigheterna icke genom andra åtgärder motverka den åtstramning av penningmarknaden, som lagstiftningen avser att åstadkomma.» Men så kommer det viktigaste i följande stycke: »Såsom av det senast anförda framgår, kommer lagstiftningens effektivitet att i åtskilliga hänseenden bli beroende av andra åtgärder inom den ekonomiska politiken, till vilka utskottet icke har att taga ställning.» Sedan kommer utskottets tillstyrkan.

Det skulle vara av utomordentligt stort intresse att höra från någon av utskottets ledamöter, huruvida jag har uppfattat saken riktigt, då jag lägger huvudvikten vid det sista uttalandet, att utskottet icke haft att taga ställning till de problemen. Skulle motsatsen vara fallet, då skulle, såvitt jag förstår, ett beslut, där denna motivering godkändes, innebära att riksdagen nu sade någonting helt annat än riksdagen sade, när vi behandlade bankoutskottets förslag till utlåtande i en pen-

ningpolitisk fråga, nämligen när det gällde decharge för fullmäktige.

Man talar om att denna lag för att få verkan skall utgöra ett led i en serie åtgärder. Det är, såvitt jag förstår, just meningen, och jag kan påpeka några av de åtgärder som nu komma i fråga. Vi ha till att börja med importregleringen och ransoneringen, som räknas hit, fast den är gammal och icke har kommit till sedan inflationshotet har aktualiserats. Vidare ha vi den importreglering som dirigeras av handelskommissionen m. fl. Så ha vi valutakontorets prövning, huruvida med hänsyn till våra valutatillgångar en viss import kan få betalas. Naturligtvis samarbeta dessa regleringar, så att det, såvitt jag vet, hittills alltid har blivit sammanfallande resultat i de olika granskningsinstanserna.

Sedan ha vi det som jag betraktar som det viktigaste ledet i vårt ekonomiska inflationsbekämpande system; det är den s. k. investeringsregleringen, närmast byggnadsregleringen. Det torde vara alla bekant, att denna byggnadsreglering har hållit på en tid, men det ligger i sakens natur att den inte har börjat verka förr än eu hel del redan erhållna byggnadstillstånd voro utnyttjade, och jag tror, att alla också äro överens om att man nu ser mycket tydliga spår av denna investeringsreglering. Den regleringen gäller allt vad byggnadsverksamhet heter, men däremot har man icke någon direkt reglering av den investeringsverksamhet som har karaktären av maskinanskaffning och dylikt. Där har man tänkt sig att denna mera automatiskt och allmänt verkande åtgärd skulle vara av viss betydelse. Just med hänsyn till den betydelse den skulle få i återhållande riktning förutsätter lagen att dispens skall kunna medges, då goda skäl kunna anföras för att ett hävande av spärren på medlen är motiverat med hänsyn till produktionens behov, och det har jag i och för sig ingenting annat att erinra mot än att man möjligen har skrivit litet för hårt på den punkten, så att man kanske rekommenderar detta så livligt, att hela åtgärden kan bli praktiskt betydelslös, vilket jag tror skulle vara i hög grad

Ang. dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

olyckligt. Men man får väl antaga, att Kungl. Maj:t antingen själv eller via den s. k. spärkkontonämnden sköter om licensgivningen och därvid iakttar nödvändig försiktighet.

Om man emellertid utgår från att vad lagutskottet här vill ha sagt skulle innebära ett krav på riksbanken att på annat sätt än hittills strama åt sina metoder att förse rörelsen med medel, då menar jag, mina damer och herrar, att man skulle låta en regleringsåtgärd skärpas av en annan, och det kan ju inte vara rimligt att göra detta utan att se på sammanhanget mellan båda. Olika system få, såvitt jag förstår, inte trampa varandra på tårna.

Om jag läst utlåtandet riktigt, skulle utlåtande alltså icke innebära, att riksbanken skulle vara förhindrad att stödja obligationsmarknaden på samma sätt som hittills, ehuru den naturligtvis bör se till att den indragning, som man nu får, respekteras. Man kan mycket väl se dag för dag, hur förhållandena — med bortseende från de bundna räkningarna — utveckla sig, fast det är så många långvägiga växlingar, att jag tror det är bättre att nöja sig med att se efter månad för månad, och därigenom kan riksbanken mycket väl sköta sina obligationsaffärer så att inte verkan av denna lag blir illusorisk.

Herr talman! Jag har, som jag tidigare sagt, inget yrkande.

Herr NORLING: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av motionen nr 299 i denna kammare, som bygger på den reservation som en av utredningsmännen avgivit. Den gäller ganska väsentliga punkter i denna sterilisering.

För det första bygger utskottets förslag liksom utredningens majoritet på att man som bas för beräkningen av dessa steriliserade belopp skall lägga utdelningen för år 1946, medan i motionen föreslås, att man skulle som basår taga 1945. Detta skulle visserligen betyda, att en del företag skulle få sänka utdelningen under 1946 års nivå, ty det

är ju icke obekant, att företagen ganska avsevärt ökade sina utdelningar under detta år, men med de höga vinstresultat som förelågo 1946 vore det inte orimligt att i stället ta 1945 som basår. Det skulle visserligen innebära, att lagen verkade retroaktivt, men man kan inte säga att det skulle innebära någon större orättvisa. Landsorganisationen har på denna punkt instämt i motionens tankegång, då den säger att en nedpressning av utdelningen till 1945 års nivå icke kan anses orimlig, och man uttalar sig därför också för att utdelningen från 1945 borde väljas som bas för bestämmande av den maximala utdelningen.

I frågan om vem som skall vara ägare till de spärrade medlen har ju utskottet följt majoriteten inom beredningen, som har ansett att dessa spärrade medel böra betraktas som bolagens medel. I herr Hermanssons reservation framföres en annan uppfattning, nämligen att de spärrade medlen böra i princip vara att betrakta som arbetarnas och de anställdas medel. Här föreligger således en ganska viktig principfråga. Det kan ju motiveras, att staten icke äger rätt att ingripa i ett fall, då företagen genom statliga åtgärder tvingas att avlämna en del av sin vinst till riksbanken, men det kan inte heller förnekas, att dessa stora vinster, som staten ansett sig för anslå till ingripa mot, till stor del uppkommit genom arbetarnas och de anställdas produktiva arbete, och därför kan man naturligtvis också fullkomligt sakligt anse, att det är arbetarna och de anställda som borde tillgodogöra sig dessa medel. Visserligen säger man här, att det står arbetsmarknadens parter fritt att i framtiden besluta om hur dessa medel eventuellt skola fördelas mellan de olika parterna på arbetsmarknaden, men enligt min uppfattning borde här ett lagförslag ha varit betydligt bättre än det förslag som utskottet kommit till.

Beträffande slutligen frågan om ränta på dessa spärrade medel är jag av den uppfattningen, att utskottet under alla omständigheter borde ha intagit eu

Ang. dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

annan ståndpunkt. Man kan gott jämställa dessa åtgärder med de konsumtionsskatter, som riksdagen förut beslutat. Dessa skatter skulle, som man uttryckte sig, utgå på grund av penningöverflödet, och här är det också ett penningöverflöd som skall tillvaratas. Då det gällde konsumtionsskatterna, var det inte alls fråga om någon gottgörelse för dem som få betala dem, men i detta fall, när det gäller industrien och när man inte tar ifrån dem pengarna utan endast spärrar dem på viss tid, skall man gottgöra dem med en viss ränta; man föreslår 2 procent. Jag anser för min del, att det inte kan vara riktigt, att vi av skattemedel skola ersätta industrien för att staten ansett att man måste inskrida mot orimliga vinster.

Herr talman! Jag hade visserligen tänkt att ställa ett yrkande, men på grund av vissa formella skäl skall jag nöja mig med den deklaration jag här avgivit.

Herr AHLKVIST: Herr talman! Då ingen av motionärerna ställt något yrkande, har jag ingen anledning att gå in på någon mera ingående debatt i denna fråga. Inledningsvis vill jag erinra om att redan utredningsmännen starkt betonade, att deras förslag var resultatet av en kompromiss. I propositionen har finansministern accepterat denna kompromiss, och även första lagutskottet har anslutit sig till densamma. Utskottets utlåtande bör alltså ses mot denna bakgrund.

Jag skall inte upptaga någon ekonomisk diskussion med herr Björnsson, men jag tror mig våga säga, att första lagutskottet icke gör anspråk på att representera någon större ekonomisk sakkunskap och följaktligen inte heller anser sig kunna ge några direktiv om hur den valutavärdande potitiken skall föras. Den fråga som herr Björnsson ställde till utskottet med anledning av vissa uttalanden i utskottets motivering skall jag alltså besvara på det sättet, att herr Björnsson i stort sett tolkat utskottets yttrande riktigt. I fråga om möjlig-

heterna till dispens hade dock herr Björnsson några funderingar om utskottsutlåtandet, som kunna föranleda ett förtydligande. När utskottet nämner att dispens bör kunna beviljas, då man anser att vinstmedlen komma till effektivare användning ur inflationsbekämpande synpunkt om de tagas i anspråk för produktionen, har utskottet därmed egentligen endast velat understryka vad finansministern själv säger i propositionen, när han i anslutning till 18 § på tal om frigöring av spärrmedel poängterar, att det ligger vikt uppå att bestämmelserna tillämpas på ett smidigt sätt, så att svårare olägenheter av spärren undanröjas. Jag ber också att få påpeka, att de, som skola bedöma dessa verkningar enligt 6 §, äro Konungen eller den spärrkontonämnd som Konungen kan vilja överlåta detta på och som Konungen själv har att utnämna. I övrigt har herr Björnsson som sagt tolkat utskottets utlåtande i fråga om köp av obligationer riktigt. Utskottet endast redovisar vissa farhågor, som ha yppats inom utskottet, men säger därom, att utskottet icke har kunnat bilda sig någon bestämd uppfattning om dessa verkningar, och slutar med att säga, att dylika åtgärder har utskottet i detta sammanhang icke haft att taga ställning till. Utskottets uttalande innebär alltså i detta fall icke några som helst direktiv.

Vad återigen gäller herr Björnssons motion vill jag endast säga, att utskottet även haft kontakt med riksbanksledningen och där inhämtat, att ett bifall till motionen näppeligen skulle föranleda någon effektivare sterilisering av dessa medel, utan att det under vissa förutsättningar snarare kunde bli motsatsen. Under sådana förhållanden har utskottet icke ansett sig ha anledning frånga propositionen på denna punkt.

Beträffande herr Norlings invändning om valet av basår vill jag hänvisa till förslagets natur av kompromiss. Det är flera än kommunisterna, som ansett att 1945 skulle vara lämpligare som basår än 1946. Herr Norling erinrade ju om att även Landsorganisationens remissyttrande gick i den riktningen, och jag

Ang. dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

tror mig icke göra mig skyldig till någon felaktighet, om jag säger att även borgerliga ledamöter i utredningen ha haft den åsikten. Att man stannat vid 1946 är i varje fall en del av kompromissen, och även de, som tillhöra samma meningsriktning som jag, ha så mycket lättare kunnat ansluta sig till denna kompromiss, som skiljaktigheterna här mera ligga på det psykologiska än på det praktiska planet. Det är visserligen riktigt, som herr Norling nämnde, att bolagen under 1946 redovisade speciellt höga vinster, men bolagens utdelning till aktieägarna steg inte i samma takt som den ökade vinstredovisningen, och det är bolagens aktieutdelning, som skall ligga till grund för beräkningen av utdelningen framdeles. Utdelningen steg från 1945 till 1946 i medeltal inte mer än från 4,93 procent till 4,98 procent på bolagens samlade förmögenhet, och då saken således icke har någon större praktisk betydelse, har som sagt även den meningsriktning, som jag företräder, i enighetens intresse kunnat ansluta sig till kompromissförslaget.

I fråga om herr Norlings invändning mot att utskottet betonat, att de spärrade medlen alltså äro bolagens, får man väl säga, att det närmast är fråga om att staten icke skall konfiskera dessa medel, utan man poängterar att när spärrtiden gått till ända, skola de återbetalas till bolagen, och om herr Norling har den inställningen, att löntagarna böra ha del av dessa medel, anse däremot vi för det första att detta är en underhandlingsfråga, som riksdagen inte bör lägga sig i, och för det andra att en förutsättning för att fackförbunden underhandlingsvägen skola kunna få ut något av dessa medel är att medlen äro bolagens. Ur herr Norlings synpunkt sett borde det alltså inte vara något att invända mot att utskottet understrukt i den detaljen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr EWERLÖF: Herr talman! Det kan ju förefalla att ligga nära till hands

att vid detta ärende upptaga en penningpolitisk debatt, vartill många frågor i detta sammanhang skulle kunna inbjuda. Men det vore ju rätt egendomligt, om kammaren skulle grunda en sådan debatt på ett utlåtande från första lagutskottet.

Jag vill mera som en parentes understryka det otillfredsställande sätt, på vilket frågor av denna natur för närvarande handläggas inom den svenska riksdagen. Här ha vi nu undan för undan haft att ta ställning till olika åtgärder mot inflationen, som alla borde vara samordnade och bedömas från en gemensam utsiktspunkt. En sådan bedömning har emellertid varit omöjlig att åstadkomma på grund av att ärendena ha fördelats på olika utskott, och man har ingenstans haft överblick över hela komplexet. Detta är en framträdande brist i riksdagens sätt att arbeta, som det vore all anledning att ha i minnet om vi få tillfälle längre fram att överväga riksdagens arbetsformer.

Jag har inte mycket att tillägga till vad herr Ahlkvist här har anfört å utskottets vägnar. Jag vill dock understryka, att då utskottet sagt sig förutsätta, att de valutavärdande myndigheterna inte genom andra åtgärder skola motverka den åtstramning av penningmarknaden, som lagstiftningen avser att åstadkomma, ligger häri naturligtvis — i varje fall såsom jag betraktat det, när jag har biträtt detta utlåtande — att man förutsätter att de valutavärdande myndigheterna komma att se till att den med lagstiftningen avsedda åtstramningen på marknaden verkligen kommer till stånd. Det blir närmast bankofullmäktiges sak att bedöma vilka åtgärder som äro påkallade för uppnående av detta syfte.

Att man inom utskottet haft anledning att syssla med dessa tankegångar beror i hög grad på den kontakt man där har haft med representanter för riksbanken. För utskottet har det varit angeläget understryka att den åtstramning av marknaden, som lagstiftningen är avsedd att åstadkomma, också blir effektuerad. Hur det sedan skall ske och vilken inverkan riksbankens poli-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

tik i fråga om obligationsköp därav kan röna, är det bankofullmäktiges sak att avgöra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete samt fortsatt giltighet av samma lag, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1947 vid dess trettionde sammanträde fattade beslut; samt

nr 20, i anledning av väckta motioner angående utredning om rätt för arrendatorer att i vissa fall inlösa av dem arrenderade jordbruksfastigheter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Förslag till skogsvårdslag m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 34, med förslag till skogsvårdslag m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 34, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) skogsvårdslag; samt

2) lag om ändrad lydelse av 26 § 2 mom. lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt.

I det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till skogsvårdslag var 7 § så lydande:

Avverkning av icke utvecklingsbar skog må ej å någon fastighet utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd så företagas, att större rubbningar i avkastningens jämnhet uppkomma.

Ej heller må avverkning av icke utvecklingsbar skog så bedrivas, att skogens återväxt avsevärt försvåras.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 238 av herrar *Sundelin* och *Näslund*;

2) I: 239 av herr *Näsgård*, likalydande med II:385 av herr *Persson* i Norrby, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 7 § i förslaget till skogsvårdslag, att avverkning å fastigheter med husbehovs- eller stödskog icke gjordes beroende av industriens virkesbehov eller andra fastigheternas bärighet ovidkommande skäl, samt

3) I: 240 av herr *Mannerskantz* m. fl., likalydande med II: 387 av herr *Hæggblom* m. fl., vari hemställt, att riksdagen ville avslå förslaget till skogsvårds- lag samt att riksdagen av Kungl. Maj:t måtte begära tilläggsförslag till gällande skogsvårdslag, avseende bidrag till vissa skogsvårdsåtgärder;

4) II: 382 av herr *Dickson*, vari hemställt, att riksdagen måtte avslå propositionen;

5) II: 384 av herr *Hedlund* i Rådom m. fl.,

6) II: 386 av herr *Rubbestad* m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte avslå propositionen med förslag till skogsvårds- lag m. m.;

7) II: 388 av herr *Persson* i Svensköp m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte avslå propositionen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen i anledning av förevarande proposition måtte

1) med förklarande, att Kungl. Maj:ts förslag till skogsvårdslag icke kunnat oförändrat antagas, för sin del antaga förslag till lag i ämnet, som skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag allenast därutinnan, att 20, 21, 22, 32 och 33 §§ samt övergångsbestämmelserna erhöles viss under punkten angiven ändrad lydelse;

2) antaga Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse av 26 § 2 mom. lagen

Förslag till skogsvårdslag m. m.

den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt;

B. att motionerna I: 238, 239 och 240 samt II: 382, 384, 385, 386, 387 och 388 i den mån de ej blivit besvarade genom förevarande utlåtande icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets ändringsförslag beträffande skogsvårdslagen innebar, att prövningen av skyldigheten att vidtaga åtgärder för att erhålla nöjaktigt skogstillstånd, då överenskommelse därom ej kunde träffas med markägaren, skulle ankomma på domstol och icke på skogsstyrelsen, såsom i propositionen föreslagits. Såsom en följd härav hade utskottet förordat, att jämväl avgörandet av vissa omlägningsfrågor, som enligt propositionen skulle hänskjutas till skogsstyrelsen, borde tillkomma domstol.

Reservationer hade anförts

1) av herr *Tjällgren*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 239 och II: 385;

2) av herrar *Carl Sundberg*, *Nils Olsson*, *Hjalmar Nilsson*, *Gustafson* i Vimmerby, *Carlström* och *Stattin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 240 samt II: 382, 386, 387 och 388, avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 34 med förslag till skogsvårdslag m. m.

Herr STEN: Herr talman! Den som har haft anledning att följa detta lagstiftningsärendet och som har deltagit i utredningen av detsamma har icke kunnat undgå att förvåna sig över den diskussion, som förts omkring det i pressen och den ställning man på sina håll inom riksdagen intagit till detsamma. Det skulle vara mycket intressant att ingående och dokumentariskt behandla denna diskussion, men som erfarenheten har givit vid handen brukar kamraren icke vara välvilligt inställd till långa anföranden i de ofta mycket betydelsefulla frågor, som förekomma på slutet av föredragningslistan. En kort historik är dock mycket belysande.

Vi få komma ihåg att detta är en av de största och viktigaste frågorna vid denna riksdag. När vi i dag ha fört timslånga debatter med tiotals anföranden i en fråga, som rör metoderna att mäta vår levnadsstandard, kan det ju vara skäl att erinra om att denna fråga rör existensgrundvalen för en betydande del av svenska folket, för att inte säga levnadsstandarden för hela nationen.

Initiativet till denna lagrevision har tagits inom skogsstyrelsen. Inom parentes sagt är det erkännansvärt att ett ämbetsverk ägnar omsorg även åt den del av sin arbetsuppgift, som vetter mot framtiden. Allt för ofta nöjer man sig med eller hinner inte med mer än de nödortfoga förvaltningsuppgifterna.

När skogsstyrelsen hemställde om att få utreda denna fråga, ställde man sig inom den dåvarande regeringen, alltså samlingsregeringen, också mycket förstående till detta initiativ. Att det var meningen att man skulle revidera och komplettera lagen på det sätt som blivit fallet framgår tydligt av den vid Kungl. Maj:ts beslut fogade skrivelsen. I denna uttalar bland annat:

»Vid denna utredning borde undersökas, huruvida icke genom lagstiftningsåtgärder en intensifiering av skogsvårdsarbetet kunde komma till stånd i syfte att förbättra virkesproduktionen i landets skogar. — Särskilt borde därvid undersökas möjligheterna att komma till rätta med detta problem genom restriktivare bestämmelser rörande avverkningen såväl i fråga om yngre som äldre skog. — Över huvud taget borde utredas i vad mån möjligheter föreläge att genom lagstiftningsåtgärder på skogsvårdens område få till stånd bestämmelser, vilka ur såväl skogliga som sociala synpunkter på ett mera tillfredsställande sätt anslöte sig till de sedan nu gällande skogsvårdslagars tillkomst ändrade förhållandena och den ökade kunskap om betingelserna för en god skogsvård i landet, som nu förefunnas.»

Genom den översikt utredningen gjort över rådande förhållanden har det bli-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

vit ådagalagt att intresset för skogsvård efter hand ökat. Från att ursprungligen ha betraktat det förefintligen skogskapitalet ungefär som en gruvfyndighet, där det alltså gällde att ta och ta, så länge det finns något att ta och sedan var det ingenting mer — efter oss syndafloden — ha de olika skogsägargrupperna efter hand kommit till den insikten, att skogsbruk är ungefär detsamma som jordbruk. Den huvudsakliga skillnaden är att omloppstiden är ofantligt mycket längre. I denna utveckling ha hittills gällande skogslagar och skogsvårdsstyrelsernas arbete enligt samstämmiga vittnesbörd kraftigt medverkat. De kvarstående bristerna äro emellertid mycket stora. Ansenliga arealer kalmarker, glesas plantskogar och skräpskogar behöva bli föremål för förbättringsåtgärder. Länsjägmästarföreningen har beräknat att behovet av skogsodlingar i samtliga kategorier skogar i Norrland, Dalarna och Värmland under en tjugoförårsperiod uppgår till i medeltal 42 000 hektar per år. I övriga delar av landet har den årliga skogsodlingsarealen för en femtonårsperiod uppskattats till omkring 4 500 hektar per år. Genom dikning ha betydande arealer försumpade skogsmarker, kärr- och myrmarker vunnits för skogsbörd, men ännu återstår mycket att vinna. När det gäller vår skogsvård och när vi stå inför en ny skogsvårdslagstiftning, ha vi dessutom gjort ett par erfarenheter, som visa, att man icke kan lita enbart på det enskilda initiativet och omdömesförmågan. Den ena iakttagelsen är att man i allt för hög grad överskattat möjligheterna till självförnyring. Därigenom har skogsmarkens produktionsförmåga i betydande utsträckning gått till spillo. Den andra är att virkesuttaget i Norrland varit allt för kraftigt, så att virkeskapitalet minskat, med resultat att, som riksskogstaxeringen utvisat, en påfrestande återhållsamhet måste iakttagas under de närmaste årtiondena. Även härigenom har tillväxten blivit mindre än den bort och kunnat bli. Det finns alltså ingen anledning och ingen rätt för det enskilda skogsbrukets vidkommande att sätta sig

på höga hästar. Alldeles oavsett huru den svenska skogsmarken är fördelad på olika ägargrupper, måste en betydande del av ansvaret för de stora linjerna i skogsvården och skogshushållningen åvila statsmakterna.

I denna insikt och anda gick man också inom skogslagstiftningsutredningen till verket. Det bör i det läge, i vilket denna fråga befinner sig i dag, kraftigt understrykas att enighet rådde i allt väsentligt. Så t. ex. om skydd för den växande, utvecklingsdugliga skogen, ett effektivare tryggnade av återväxten efter avverkning, samt ökad jämnhet i virkesavkastningen.

På tal om denna enighet kan det i detta sammanhang vara skäl i att påminna om utredningens sammansättning. I den ganska stora sakkunnigkretsen representerades bondeskogsbruket av herrar Tjällgren, Näslund och Näsgård, det större skogsbruket dels av herrar Beck-Friis och von Seth, dels av skogschefen Ekman. Den skogligen sakkunskapen företrädades av professor Pettersson, länsjägmästare Chöler från ett västsvenskt län och jägmästare Jansson från Västerbotten, den juridiska och administrativa av dåvarande statssekreteraren Fallenius. Slutligen hade skogsarbetarna tillfälle att vara med på ett hörn. Läger man här till skogsstyrelsens sammansättning: överdirektören Strindlund, som ju är bondeskogsbrukare, liksom ledamöterna, jordbruksutskottets vice ordförande Andersson i Löbbo och RLF:s ordförande Ekström, under det att direktör Holmbäck företräder bolagsskogsbruket och revisionssekreterare Hagbergh den juridiska och administrativa sakkunskapen, så bör enhälligheten i alla väsentliga punkter vara ganska tungt vägande. Man har svårt att förstå dem av riksdagens ledamöter, som borde kunna identifiera sina intressen och synpunkter med en eller flera av de nämnda, men som ändå yrkat avslag eller på annat sätt brutit staven över detta förslag.

Jag kanske bör säga några ord om ett par omstridda punkter. I fråga om tillämpningen på husbehovs- och stöd-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

skogar, där herr Näsgård motionerat och herr Tjällgren reserverat sig, stod jag i utredningen på samma ståndpunkt som de. Motivet var för mitt vidkommande, att vi ju ha dessa begrepp i andra lagar och avseenden och att minska motståndets lag motiverade, att man anpassade skogsvårdslagen därefter. Men den korrigerings, som gjorts i propositionen, och det uttalande, som utskottet gjort, föranleder dock inte någon större tveksamhet från min sida.

Beträffande överinstansen i den fråga som utredningen kallade »återväxtfrågans hänskjutande till skogsstyrelsen, då överenskommelse ej kan träffas» har propositionen anslutit sig till skogsstyrelsens och utredningsmajoritetens ståndpunkt, under det att utskottet gått på reservanternas linje. Här måste jag ganska bestämt upprätthålla utredningens och Kungl. Maj:ts förslag. Det kan se ut som om det inte skulle vara så betydelsefullt, om frågan ordnades genom att hänskjuta den till domstolarna och att därvid förutsattes att de skaffa sig skoglig sakkunskap vid dessa ärendens handläggning, eller om skogsstyrelsen, som ju innesluter både skoglig och juridisk sakkunskap, kopplas in. Kvar står dock att ett domstolsförfarande medför längre tidsutdräkt och att garantierna för en enhetlig lagtillämpning givet måste vara större, om dessa ärenden avgöras i skogsstyrelsen än i ett flertal domstolar. Utskottets ändring av propositionen framstår närmast som ett psykologiskt behov av att »hävda sig», men de sakligt starkare skälen tala för Kungl. Maj:ts förslag. Och skogsstyrelsens sammansättning, som jag nyss har erinrat om, bör vara en borgen för att skogsägarna där ingenting ha att frukta i form av en alltför hårdhänt behandling. Skogsstyrelsen är ju — bortsett från att den är ett officiellt organ som handlar under ämbetsmannaansvar — strängt taget till sin sammansättning skogsägarnas eget centralorgan på den enskilda skogsvårdens område.

Som jag i början yttrade skulle det äga sitt stora intresse att sammanfoga de uttalanden, som äro och bli auktori-

tativa i detta sammanhang, till någonting som skulle kunna kallas riktlinjer för en svensk skogspolitik. Det skulle då visa sig, att denna reform, liksom jordbruksreformen, respekterar och bygger på äganderättens grund. Alla påståenden i motsatt riktning äro lögn och förtal. Den intresserade ledamoten av kammaren, som har genomgått handlingarna, har inte kunnat undgå att finna av utredningens, propositionens och utskottets uttalanden, att denna lag fortfarande främst kommer att räkna med de enskilda skogsägarnas intresse och deras insatser för en god skogsvård. Det är icke fråga om att kringskära deras handlingsfrihet i annan mån än som är påkallat av de viktiga samhällsintressen, som äro förknippade med ansvaret för en av våra främsta nationella råvarutillgångar. Det är fråga om fortsatta försiktiga framsteg på den väg vi sedan årtionden tillbaka varit inne på.

Sakligt grundade önskemål ha funnits att gå längre. I vissa fall, t. ex. när det gäller den art av skoglig vanhävd, som ligger i att icke avverka och därigenom hindra uppnående av den maximala tillväxt som vi så väl behöva, har jag sympatiserat med dessa. Även ur det enskilda skogsbrukets egen synpunkt borde det vara angeläget att komma till rätta med dessa företeelser, då de skogsägare, som inte handha sin skog på rätt sätt, på ett iögonenfallande sätt misskreditera det enskilda skogsbruket. Den frågan kan måhända nöjaktigt lösas på det sätt Kungl. Maj:t angivit.

I andra yttranden över lagförslaget har man ställt något för stora krav på skogsvårdslagen. Rådgivningen och upplysningen skall fortfarande vara skogsstyrelsernas arbetsuppgifter, vid sidan av lagtillämpningen. De speciella problem, som uppstått i Norrland, få lösas på de fria överenskommelsernas väg, då den avverkningspolitik, som där måste föras, ligger i alla parter intresse. I den mån statsinskrifningen bli nödvändig, måste dessa utformas för sig.

Skogsvårdslagen skall innehålla minimianspråk — minimistandard — och rikttningsvisare på skogsvårdens område.

Förslag till skogsvårdslag m. m.

De bärande principer som kommit till uttryck i de föreliggande lagändringarna ha, som jag erinrat om, samlat representeranter för alla intresserade parter på det förberedande och utredande stadiet.

Det är att beklaga att den omständigheten, att förslaget riksdagsbehandlas ett valår, skulle vålla att enigheten icke höll ända fram till slutet, ty det hade givetvis haft sitt stora moraliska värde i den fortsatta tillämpningen. I sak bestå emellertid motiven för enigheten. Fakta rubbas icke av demagogiska utläggningar och ogrundade spekulationer av det slag, som det ifrån välorganiserade centraler vimlat av i tidningarna under de senaste dagarna. De som ingenting äga av den svenska skogen, men som äro beroende av densamma för sin utkomst, nu och i framtiden, äga berättigade anspråk på att någon hänsyn även tas till deras synpunkter, till de sociala synpunkterna. Dessa ha, utan undanskjutande av några andra berättigade intressen, vunnit beaktande i det föreliggande förslaget till ny skogsvårdslag. Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr SUNDBERG, CARL: Herr talman! Som en blick från klar sky nåddes den skogligt intresserade allmänheten någon gång under år 1942 av meddelandet, att Kungl. Maj:t igångsatt en utredning för att omarbета gällande skogslag. Vad hade hänt, som föranlett denna för landets skogsmannavärld drastiska och överraskande åtgärd? Hade den påyrkats av de stora ideella skogssammanslutningarna, av de ekonomiskt inriktade skogsföreningarna, de fackligt betonade skogsmanakårerna eller andra av skogen och skogsskötselns rätta utveckling beroende företag eller organisationer, exempelvis trävaru- och cellulosaindustrien? Nej, intet av detta hade inträffat. Sporadiska röster hade väl då och då höjts för en justering av skogsvårdslagen på vissa punkter, men någon bredare aktion syftande till en allmän revision hade bland den allmänna opinionen icke förekommit.

Vad som däremot förekommit var, att den provisoriska skogslagstiftningen för lappmarken höll på att gå ut och att den nya skogliga myndighet, kungl. skogsstyrelsen, som just inrättats, tog detta till anledning för att i samband med lappmarkslagens revidering även föreslå en revision av den allmänna skogsvårdslagen. Skogsstyrelsen har nämligen tagit till sin uppgift att plöja igenom och rumstera om alla tänkbara fält inom sitt verksamhetsområde. Här erbjöd sig nu osökt ett sådant tillfälle, och det är intressant att konstatera de varma lovord, som detta nyss har fått av herr Sten, som vi nu ju alla känna som en för skogen intresserad ledamot av denna kammare.

Hur man man nu lyckats med den revision av skogsvårdslagen, som med anledning härav blev Kungl. Maj:ts beslut?

Vid bedömandet av den frågan bör man först göra klart för sig, att den proposition i detta ärende, som förelagts riksdagen, inte är helt identisk med skogsstyrelsens förslag. Som ett allmänt omdöme vill jag säga, att Kungl. Maj:ts förslag är bättre än skogsstyrelsens såväl till det sakliga innehållet som vad gäller uppställning och redaktionell utformning. Särskilt erkännansvärt är att den av skogsstyrelsen föreslagna uppdelningen av fastigheterna med hänsyn till deras »sociala» karaktär — med ty åtföljande svårigheter för skogsvårdsstyrelser och skogsägare att handhava lagen resp. tillgodogöra sig skogstillgångarna på ett klokt och förnuftigt sätt — är borttagen.

Jag vill också erkänna, att flera bestämmelser och stadganden i den nya lagen, som för övrigt återfinnas i såväl propositionen som skogsstyrelsens förslag, från min sida kunna godkännas och understödjas. Hit räknar jag framför allt den i 6 § intagna bestämmelsen om höjning av skyddsgränsen för den växtliga skogen. Den gamla gränsbeteckningen »yngre skog» har utbytts mot den i nämnda paragraf införda nya termen »utvecklingsbar skog». Mot den i paragrafens andra stycke införda definitionen på utvecklingsbar skog ha från vissa håll anförts betänkligheter. Den har

Förslag till skogsvårdslag m. m.

ansetts vara svårförståelig och svårtolkad för gemene man, kanske också för de skogliga myndigheterna. Jag tror emellertid, att dessa svårigheter över-skattats. Definitionen är teoretisk, men man lär kunna förvänta, att främst genom skogsvårdsstyrelsernas initiativ en praxis snarast möjligt utformas vid lagens tillämpning om var skyddsgränsen i skilda landsdelar med olika beståndstyper och boniteter skall dragas, vilken praxis snabbt kommer att växa in i det skogliga medvetandet och därefter knappast kommer att föranleda några tolkningsstridigheter. På samma sätt har begreppet »yngre skog» enligt 1923 års lag genom praxis utformats, fastän detta tagit relativt lång tid i anspråk, beroende kanske främst på att någon organiserad kontakt mellan skogsvårdsstyrelserna ej fanns på den tiden när detta begrepp »yngre skog» skapades. Det väsentliga är enligt min mening, att det nya skyddet, som avses i 6 §, kommer att omfatta all skog i de produktiva åldrarna. Därmed kommer lagen att skänka garanti mot en nationalekonomiskt skadlig misshushållning med landets produktiva virkesförråd.

En annan förtjänst, som inrymmes i det nya lagförslaget, är möjligheten att i skogsvårdsarbetet inränga de väldiga arealer, som till ingens nytta, vare sig den enskildes eller nationens, nu ligga för »fäfat». Jag syftar på våra av ålder kala marker och våra s. k. skräpskogar, vilka legat utanför den gamla lagens rāmärken. I mån av bidrag från det allmänna kan skogsägaren nu göras skyldig att sätta sådana marker under produktion. Inte minst viktigt i detta sammanhang är att inrikta sig på de i ofantlig utsträckning förekommande förvildade hagmarkerna i mellersta och södra Sverige. Dessa landets säkerligen mest högproduktiga marker erbjuda nu en sorglig anblick. Vanvuxna, spärreväxta träindivider utgöra en parodi på svensk skog, och det näringsfattiga gräs, som spirar fram mellan »vargar» och marträn, erbjuder ett alltför magert bete åt de på stora vidder kringströvande kreaturen. Denna bild är så mycket beklagligare, som marker-

na i fråga, rätt skötta, skulle kunna ge den yppersta produktion av antingen gräs eller skog. I den mån de behövas och skötas som betesmark har markägaren givits rätt att bibehålla dem för detta ändamål, varom ej skola de enligt den föreslagna lagen omföras till skog under rationell vård. Av erfarenhet vet man, att skog av yppersta kvalitet efter vidtagna rationella åtgärder formligen kommer att »spruta» upp på dessa marker, lämnande sin ägare och landet ett förut icke utnyttjat tillskott till försörjningen.

Till lagens förtjänster bör även räknas en bestämmelse, vars syfte är att möjliggöra bekämpandet av insektsvärningar i skog.

Trots den överarbetning i förbättrande riktning, som skogsstyrelsens förslag sålunda underkastats i departementet, trots de ovedersägliga förtjänster det föreliggande lagförslaget inrymmer i enlighet med vad jag nu anfört och trots de varma lovord, det nyss fått här i debatten, är det förslag till ny skogsvårds-lag, som i dag ligger på riksdagens bord efter att hava genomgått jordbruksutskottets granskning, enligt mitt sätt att se icke acceptabelt. Det innehåller nämligen också stadganden av så allvarlig och för ett framgångsrikt skogsvårdsarbete ogynnsam art, att jag vid avvägningen mellan förtjänster och nackdelar kommit till den uppfattningen, att de senare, som till väsentlig del beröra förslagets centrala delar, väga så betydligt mycket tyngre i vågskålen än förtjänsterna, att jag anser mig böra yrka avslag på utskottets förslag i dess helhet. Till närmare motivering härav vill jag anföra följande.

Förslagets 7 §, första stycket, innehåller restriktioner mot avverkning i skog, som icke är att anse såsom utvecklingsbar, d. v. s. avverkningsmogen skog. Dessa restriktioner finner jag inte på något sätt behövliga, jag anser dem tvärtom olämpliga. Såväl enligt propositionens motivering som enligt min uppfattning kommer lagens 6 § att effektivt skydda all skog, som ur produktionssynpunkt är av värde. Över denna gräns

Förslag till skogsvårdslag m. m.

faller den skog, som enligt gängse terminologi får betecknas såsom avverkningsmogen. Då man nu i 7 § vill införa vissa restriktioner beträffande denna skog, innebär detta i själva verket, att man för hela landet vill införa ett ransoneringsystem, ett tvångsförfarande rörande skogsägarens rätt att hushålla med sin skog, som till arten, om ock icke till formen, är detsamma som tidigare tillämpats i lappmarken enligt den s. k. lappmarkslagen. Jag finner detta av många anledningar betänkligt.

Man har enligt mitt förmenande med bestämmelserna i 7 § kommit över den gräns för en skogslags restriktiva bestämmelser, där skadeverkningarna bli större än det skogliga gagnet. Det rör sig här om en skog, som ur biologisk, skogsekonomisk och produktionsteknisk synpunkt kan avverkas, utan att landets skogsproduktion därav påverkas. Om skogsägarnas förfogande över sådan skog sättes under myndighets kontroll, måste det allvarligt befaras, att möjligheterna oimintetgöras för det goda samarbete mellan myndigheterna och skogsägarna, som är en första förutsättning för skogsvårdsarbetets befrämjande.

Motiven till det i lagförslaget 7 § införda kravet på jämnhet i avkastningen ha heller icke sökts på det skogsvårdsmässiga planet, utan departementschefen åberopar angelägenheten av att skogsindustrierna tillförsäkras en jämn råvarutillförsel och att arbetstillfällena i orterna regleras. Häremot vill jag genmäla, att bestämmelserna i lagens 6 § såsom jag redan framhållit lämna skydd för den avgjort överväldigande delen av skogskapitalet. Kvantiteten skog över sagda skyddsgräns, om man undantager övre Norrland, för vilken landsdel särskilda bestämmelser beträffande svår-föryngrad skog kommer att gälla, har icke den storleksordning, att hushållningen därmed får någon nämnvärd betydelse ur industriell eller arbetsteknisk synpunkt. Även om en bestämmelse enligt 7 § i vissa fall skulle kunna påvisas komma att förhindra olämplig hushållning med en skogsäggares tillgångar av mogen skog, så bli dessa fall icke så tal-

rika eller av den ekonomiska räckvidd, att det för deras skull är befogat att sätta samtliga skogsägare i landet under ett ekonomiskt förmynderskap av tjänstemän, vilka — betecknande nog och för dem hedrande — själva icke önska att få sig anförtrott ett dylikt förmynderskap.

I detta sammanhang må även framhållas, att det i första hand torde bli de mindre skogsägarna, som få erfara olägenheterna av en lagbestämmelse av nu ifrågavarande art. Storskogsbruket följer numera tämligen allmänt i sin avverkningspolitik uppgjorda fleråriga avverkningsplaner, som sikta till ett jämnt virkesuttag. Det mindre skogsbruket uppvisar däremot ofta en stark periodicitet i avverkningarna. Orsakerna härtill äro många. Dels strävar man efter att låta avverkningarna följa konjunkturerna, så att de goda tidernas höga virkespriser kunna utnyttjas, dels kunna även rent interna förhållanden hos skogsägaren föranleda ett ökat samlat virkesuttag. Det kan vara fråga om större byggnationer å fastigheten eller om utlösandet av medarvingar vid arvsskifte eller om en naturlig strävan att minska fastighetens skuldbörda. Det är föga tilltalande, att skogsägaren icke skall äga rätt att för sådana ändamål, vilka såväl ur hans egen som ur samhällets synpunkt te sig vällovliga, fritt få nyttja den del av sitt virkeskapital, som ur både biologisk och skogsekonomisk synpunkt kan och bör avverkas. Nu säges det visserligen i propositionens motiv, att lagen icke anser att förhindra avverkningarnas anpassande efter konjunkturerna samt att dispens skall kunna givas även i andra fall för avsteg från regeln i 7 §. Ja, detta låter sig säga på papperet, men skall det över huvud taget vara någon mening med jämnhetskravet i avverkningarna, så måste en överavverkning under högkonjunkturen följas av motsvarande besparing under en efterföljande period. Myndigheten måste för att ej vara satt helt ur spelet ha samtliga avverkningar under sin kontroll, och då är man inne under en fort-löpande arbetskrävande kontrollappa-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

rat, som kräver mycket folk, som man nu inte har tillgång till och som man på grund av bristande anslag från staten inte heller har möjlighet att anskaffa. Vad åter beträffar dispensgivningen i anslutning till 7 § må det sägas, att man kommit bra långt in i regleringssamhällets rotande i den enskilde medborgarens ekonomi, när hemmansägaren skall vara skyldig att begära tjänstemans lov att få avverka sin mogna skog i syfte att få medel till höjande av sin fastighets realkapital.

Härutöver vill jag framhålla, att tillämpningen av 7 § torde komma att vålla utomordentliga svårigheter. Jag har redan påpekat, att om det skall vara någon mening med den jämna avkastningen, måste myndigheten fortlöpande kontrollera virkesuttagen och att en logisk följd härav blir att myndigheten måste föra något slags statistik eller bokföring över samtliga skogsägars inom sitt verksamhetsområde årliga avverkningar. Då emellertid flertalet skogsägare icke själva kunna prestera någon virkesbokföring, lär det bli än svårare för myndigheten att göra det. Man hamnar då i rena godtycket. Skogstjänstemannens subjektiva åsikt får bli avgörande för om en tilltänkt avverkning skall anses påverka jämnhetskravet. Skogsägaren kan av naturliga skäl icke lämna någon bevisning om att hans avsikt är att kompensera ett större uttag för året genom att inställa huggningar under ett antal år framåt. Man kan knappast tänka sig en lagbestämmelse mer predisponerad att utså misstroende och split mellan skogsvårdsmyndigheten och skogsägarna.

Gäller det större skogsfastighetsinnehav med fastigheter i olika trakter och kanske i skilda län och skogsvårdsstyrelseområden, är varje bedömande på marken faktiskt omöjligt.

Med hänvisning till nu anförda motiv finner jag 7 §, första stycket, vara såväl ur allmän principiell synpunkt olämplig som ock omöjlig att på ett rimligt och rättvist sätt tillämpa.

Jämväl mot 8 § kunna allvarliga erinringar riktas. Denna paragraf stadgar, att flera skogsfastigheter i en ägares hand

icke få betraktas som en skoglig brukningsenhet med mindre skogsvårdsstyrelsen därtill lämnar dispens. Bestämmelsen syftar till att i anslutning till jämnhetskravet i 7 § förhindra såsom olämplig ansedd koncentration av en större skogsägars avverkningar. Kravet på lagstadgad jämnhet i avkastningen, som enligt vad jag ovan utvecklat icke torde vara av så särskilt stor praktisk betydelse, kommer genom 8 § i konflikt med ett annat ur skogsvårdsmässig och skogsekonomisk synpunkt vida betydelsefullare intresse, nämligen kravet på en ändamålsenlig och effektiv skogsförvaltning och en rationell organisation av skogsarbetet. All skoglig erfarenhet har givit vid handen, att de skogliga hushållningsenheterna, så långt ägarförhållandena det medgiva, böra vara stora. Såväl taxering och hushållningens hela planläggning som ock organiserandet av de särskilda åtgärderna, vare sig dessa avse avverkning eller skogsvård, kunna ordnas på ett mer rationellt och ekonomiskt sätt å stora enheter än å små. Detta har föranlett domänverket att använda reviren och icke de särskilda kronoparkerna som hushållsenheter. På enahanda sätt använda de större enskilda skogsföretagen förvaltningsdistrikten som hushållningsområden, inom vilka alla åtgärder planeras enhetligt, de må avse avverkning, taxering, skogsodling, vägbyggnad, dikning eller organiserandet av arbetarfrågorna. Detta sammanförande av ett antal skilda skogar eller fastigheter till gemensamma hushållsenheter är sedan länge helt genomfört inom det större enskilda skogsbruket. Vid de allmänna fastighetstaxeringarna deklarerar och taxeras hushållsenheterna och icke de däri ingående fastigheterna. Företagens egna skogstaxeringshandlingar och avverkningsberäkningar upptaga över huvud taget icke de i komplexen ingående olika kamerala enheterna, vilkas virkesförråd och tillväxt var för sig sålunda icke äro kända. Många gånger äro ej ens gränserna på marken längre kända mellan de olika hemmanen. Att till tjänst för något slags jämnhetsintresse i fråga om avverkningarna söka framtvunga en upp-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

lösning av dessa hävdvunna skogliga brukningsenheter skulle innebära ett ytterst allvarligt steg bakåt beträffande rationell skogsförvaltning. Att giva skogsvårdsmyndigheterna makt att godtyckligt och egenmäktigt fingra på skogsägarnas färdiga och uppbyggda administration och hushållskomplex skulle hos skogsägarna skapa osäkerhetskänsla, vantrivsel och olust. Skola i övrigt förutsättningar skapas för myndigheten att bedöma avverkningarnas skäligen fördelning inom en sådan hushållsenhet, måste denna omtaxeras med särhållande av dessa olika parceller var för sig, en ytterst irrationell, dyrbar och mot alla moderna skogligt-ekonomiska principer skarpt stridande åtgärd.

Ett särdeles olyckligt förslag inrymmer vidare i förslagets 36—38 §§, vilka stadga, att avverkningar och vissa andra åtgärder, som strida mot lagens bestämmelser, skola kriminaliseras. Detta kommer att få till följd, att flertalet skogsägare icke våga påtaga sig risken av en påföljd, som för dem ter sig avskräckande, om de skulle ha råkat verkställa en åtgärd, som enligt skogsvårdsstyrelsens åsikt ej är i överensstämmelse med lagens föreskrifter. Nu säges visserligen i lagen, att åtgärd som vidtagits av oförstånd ej skall föranleda ansvar. Denna säkerhetsventil förhindrar dock ej huvudbestämmelsens skadeverkningar. Den ansvars-kännande skogsägaren vill över huvud taget icke taga risken av att komma under åtal. Denna sak bör även ses mot bakgrunden av det förhållandet, att t. o. m. bland fackmännen åsikterna ofta kunna vara delade om huru en skogsvårdsåtgärd bör verkställas. Följden av kriminaliseringen kommer därför att bli, att ett mycket stort antal skogsägare, och säkerligen av dem de kunnigaste och mest intresserade, komma att söka avlasta hela omsorgen om sina skogar på skogsvårdsstyrelserna. Med hänsyn till de betydligt minskade resurser, med vilka skogsvårdsstyrelserna enligt riksdagens nyligen fattade beslut komma att bli utrustade, kunna emellertid styrelserna ej åtaga sig denna ökade arbetsbörda, utan skogsägarna bli sannolikt hänvisade till

mindre kvalificerad hjälp, varav följden måste bli försämrad skogsvård. Att detta kommer att betyda en mycket olycklig utveckling och just motsatsen till vad den nya lagen åsyftar eller borde åsyfta, säger sig självt. Jag anser därför förslaget om kriminalisering av felaktiga åtgärder vara uteslutande till men för arbetet på höjande av landets skogsvård.

Det hade varit min förhoppning, att de vägande skäl, som jag sålunda anser kunna åberopas mot införandet av de föreslagna bestämmelserna i 7, 8 och 36—38 §§ — skäl som av mig anförts inom utskottet med all den styrka, som varit mig möjlig — skulle ha beaktats, på det att den nya skogsvårdslagen, när den kommer att presenteras för det svenska folket och särskilt för dem, som äro närmast beroende av densamma eller skola handha dess tillämpning och efterlevnad, skulle mottagas med förståelse och gillande. Det var ett fåfängt hopp — utskottsmajoriteten lät sig ej bevekas — propositionen segrade. Utom på en punkt och en viktig punkt. Utskottet underkände nämligen den paragraf, som gick ut på att skogsstyrelsen i stället för som hittills domstol skulle bli dömande myndighet i ett sådant fall, att markägaren icke fullgjort sin skyldighet att vidtaga åtgärder för erhållande av nöjaktigt skogstillstånd efter avverkning eller inträffad skada eller å mark, där skogstillståndet är uppenbarligen otillfredsställande. Utskottets beslut blev i stället ett vidmakthållande av det nuvarande tillståndet, varigenom våra beprövade, för oväld kända domstolar fortfarande få det avgörande ordet i frågor av denna natur. Även om skogsstyrelsen komme att vinnlägga sig om objektivitet och oväld aldrig så, skulle den skogsägande allmänheten aldrig komma att betrakta skogsstyrelsen som ojävig — från allmänhetens sida äro (må vara felaktigt) skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelsen endast olika instanser av samma myndighet. Det är detta som utskottet säkerligen haft klart för sig — och inte, som herr Sten uttryckte det, ett psykologiskt behov från utskottets sida att hävda sig.

Förslag till skogsvårds lag m. m.

Det är nu endast att hoppas, att denna utskottets inställning kommer att konfirmeras av riksdagen, till fromma inte endast för skogsägarna och skogsvårdsstyrelserna, utan framför allt för skogsstyrelsen själv.

Det på denna punkt framlagda förslaget, som väl får anses som klimax bland de olyckliga bestämmelser, som förekomma i det till grund för propositionen liggande betänkandet, är ett slående bevis på det bristande sinne för psykologi, varpå det föreliggande lagförslaget är uppbyggt.

När det gäller att nå effekt av en lagstiftning vilken som helst, vars gynnsamma resultat kräver positiv medverkan av dem lagen berör, bör självfallet den rätta psykologiska utgångspunkten vara att hos dessa skapa förtroende för lagen som sådan och dess behövlighet. Det gäller att klargöra, att missförhållanden föreligga på det aktuella området av den art, att de från det allmännas sida icke längre kunna tolereras, samt att endast objektiva utgångspunkter och oantastbara syftemål inspirerat till den nya eller skärpta lagstiftningen. Om vederbörande däremot av sig själva rättat till missförhållanden som rätt och lyckats få en förbättrad ordning åstad, bör någon skärpt lagstiftning helt naturligt ej komma i fråga.

Hur förhåller det sig nu med denna grundläggande princip i det aktuella fallet?

Följande kan då konstateras.

Allmänt känt och omvittnat är, att en förbättrad, icke försämrad, skogsvård under de senare åren undan för undan kommit till stånd, att skogsägarna, stora som små, allt mer börjat förstå betydelsen av en god skogsvård samt att de också i handling visat detta genom en intresserad positiv medverkan till den återuppbyggnad av våra skogar, som skogsvårdsstyrelserna genom upplysning och bidragsverksamhet med framgång arbetat för. Den logiska konsekvensen härav borde ju bli, att man avhölle sig från ändring eller skärpning av en lag, som visat så gynnsamma resultat. När man ändå inte det gör, måste nya argu-

ment tillgripas. I detta fall återfinnas de på s. 73 i skogsstyrelsens förslag, där det heter: »Vid sidan av de redan befintliga, fullt påtagliga bristerna förefinnas i vårt skogsbruk jämväl flera osäkerhetsmoment. De innebära, att i sådana fall, där virkeskapitalet uppvisat markerade förbättringar av ett eller annat slag, någon skäligen garanti mot deras spolierande icke alltid föreligger.»

Alltså, här säger man rent ut, att en skärpt lagstiftning är behövlig även i sådana fall, där vederbörande genom god skogsvård och föredömligt respekterande av gällande lag förbättrat sina skogar och ökat deras virkeskapital — ett i sanning anmärkningsvärt uttalande.

Är nu detta förnuftigt, är det lämpligt och rättvist? Finns det ett spår av psykologi i ett dylikt tänkande och handlande? Tror man, att sådant är ägnat att stimulera skogsägarna till fortsatta frivilliga insatser — som jag redan förut framhållit den enda säkra grundvalen för en förbättrad skogsvård här i landet?

Man är nästan frestad tro, att man glömt bort syftemålet med det hela och att huvudsaken i stället är att staten skall få sitt finger med i spelet för att tillskapa statsorgan, som vid lägliga tillfällen beredas möjligheter att utvidga sig och sätta nya pappersskvarnar i gång.

Nu är det ju klart, att man påvisat vissa missförhållanden, som kunnat förekomma inom den nuvarande lagens ram, men för det första ha dessa yttningar i regel varit lokalt betonade eller också vid närmare övervägande ej vunnit stöd av den allmänna skogligen opinionen, för det andra må man göra klart för sig, att hundraprocentig anslutning får man aldrig till en skogslag, hur skickligt utformad och väl avvägd den än är. Man får vara glad, om den i stort visar sig ändamålsenlig och ägnad att fylla sin huvuduppgift: att verka i produktionsfrämjande riktning. 1923 års lag motsvarar i detta avseende mycket högt ställda anspråk — den nu föreslagna lagen torde aldrig komma att nå dithän.

Inte minst betänksam mot den nya

Förslag till skogsvårdslag m. m.

skogslagen, vilken som bekant kommer att ganska avsevärt öka arbetsuppgifterna för skogsvårdsstyrelserna, blir man, om den ses mot bakgrunden av de inskränkningar i skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, som bli en följd av de otillräckliga medelsanvisningar, som riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beslöt för endast ett par veckor sedan. När man, som det heter, av statsfinansiella skäl inte anser sig ha råd att uppehålla skogsvårdsverksamheten vid den nivå riksdagen beslutat för endast två år sedan, varför då forcera fram en lagstiftning, vars syftemål i avsevärda stycken ändå inte kunna realiseras, eftersom de inte kunna finansieras inom den nuvarande budgetens ram? Man bör göra klart för sig, att ingenting är farligare än att stifta en lag, som av brist på medel och personal ej kan effektueras. Den blir då en lag på papperet och därmed ett verksamt bidrag till att minska den respekt för gällande lag, som det borde vara statsmakterna angeläget att i stället befordra.

Alla skäl tala därför enligt min mening för att det vore klokt att vila på hanen ett tag och under tiden överarbeta det föreliggande förslaget, så att det bättre motsvarar sitt syftemål att i samarbete och samförstånd med Sveriges skogsägare få till stånd en alltmer förbättrad skogsvård och en ökad virkesproduktion, och att samtidigt överväga, vilka vägar och medel som finansiellt skola tillgripas för att effektuera vad riksdagen sålunda kan komma att besluta liksom naturligtvis i första rummet vad riksdagen *redan* beslutat beträffande den svenska skogsvården.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som i denna fråga avgivits av mig och fem andra ledamöter av utskottet.

I herr Carl Sundbergs yttrande instämde herr *Olsson, Nils*, och herr *Björkman*.

Herr **TJÄLLGREN**: Herr talman! Jag skulle ju ha kunnat nöja mig med att instämma i det anförande, som herr Sten

höll för en stund sedan, men då jag i alla fall begärt ordet, skall jag be att få tillägga ytterligare några synpunkter.

Jag vill då först säga, att under utskottsbehandlingen av Kungl. Maj:ts föreliggande proposition med förslag till skogsvårdslag har från deras sida, som yrkat avslag på propositionen, såsom skäl härför bl. a. framhållits, att den nya lagen skulle komma att gentemot skogsägarna bli alltför sträng och följaktligen i alltför hög grad inkräkta på dessas rätt att fritt förfoga över sin egendom. Liknande synpunkter framkommo också i herr Sundbergs anförande nyss. Vidare har man sagt, att 1923 års skogsvårdslag visat sig fylla sitt ändamål på ett sådant sätt, att det nu inte vore motiverat att framlägga en ny lag. Tvärtom vore det inte uteslutet, menade man, att den nya lagen kunde i vissa fall bli till skada och men för den enskilde skogsägaren och näringslivet. I huvudsak samma synpunkter har också givits uttryck för i den vid utskottets utlåtan- de fogade, av herr Sundberg m. fl. avgivna reservationen.

I anledning härav är det måhända lämpligt att med några ord erinra om närmaste orsaken till det nu föreliggande lagförslagets tillkomst.

Lagförslaget har, såsom även framgår av utskottsutlåtandet, på uppdrag av Kungl. Maj:t utarbetats av skogsstyrelsen, varvid skogsstyrelsen biträtts av vissa av Kungl. Maj:t förordnade personer. Sedan uppdraget fullgjorts, avgav skogsstyrelsen den 27 maj 1946 betänkande med förslag till skogsvårdslag. Det är detta förslag, som ligger till grund för det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget.

Jag kanske får vidare erinra om att en bland de viktigaste nyheterna i förslaget är, att skogsvårdslagens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta även de skogar, som för nävarande lyda under 1932 års s. k. lappmarkslag. Även vissa andra skogar, t. ex. städernas skogar, skola enligt förslaget lyda under lagen. Vidare bör kanske i det sammanhanget nämnas, att enligt den nya lagen hänföres till skogsmark i stort

Förslag till skogsvårdslag m. m.

sett all mark — såsom det heter i propositionen — som är lämplig för skogsproduktion och vilken ej i väsentlig utsträckning nyttjas för annat ändamål. I förhållande till nu gällande lag innebär ju även detta en viss utvidgning.

En bestämmelse i lagen, som varit föremål för åtskillig diskussion, såväl i utskottet som i en del yttranden över lagförslaget, är det i 6 § förekommande begreppet »utvecklingsbar» skog. Enligt nu gällande lag får yngre skog i regel ej avverkas annat än genom ändamålsenlig gallring. I den nya lagen är definitionen »yngre» skog utbytt mot uttrycket »utvecklingsbar» skog. Beträffande frågan om vad som är att hänföra till utvecklingsbar skog säges det i den nyssnämnda paragrafen: »Skog är att anse såsom utvecklingsbar, så länge det under förutsättning av lämplig skötsel måste antagas bliva mera lönande att låta skogen kvarstå än att omedelbart avverka den.» Mot utbytet av »yngre» skog mot »utvecklingsbar» skog ha inte några nämnvärda erinringar gjorts. I olikhet mot herr Sundberg, som är fackman på området, under det att jag ju är lekman, vågar jag dock för min del hysa den uppfattningen, att den senare definitionen bättre än den förstnämnda klargör begreppet.

Bestämmelsen i 6 § första stycket, att utvecklingsbar skog icke må utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd avverkas annorledes än genom sådan gallring, som är för skogens utveckling ändamålsenlig, gäller även när det är fråga om avverkning för husbehov. Mot ifrågavarande bestämmelse ha, helt naturligt, vissa erinringar gjorts. Det har därvid bl. a. framhållits, att bestämmelsen kommer att medföra betydande praktiska olägenheter för skogsägarna, särskilt de mindre, i det att de för varje gång behov föreligger av virke för husbehov skola hos skogsvårdsstyrelsen anhålla om tillstånd till avverkning. Vidare har bestämmelsen ansetts komma att utgöra en alltför kraftig inskränkning i skogsägarnas dispositionsrätt över sin egendom, om bestämmelsen skulle komma att strikt tillämpas. I alla de fall där

avverkning för husbehovsändamål ifrågasättes, skulle det väl knappast bli möjligt för skogsvårdsstyrelserna att i det avseendet hinna med att betjäna skogsägarna. Jag vill deklarera, att jag för min del under utskottsbehandlingen av propositionen ett tag var bestämt inställd på att reservera mig mot bestämmelsen. Emellertid har jag inte gjort det. Närmaste anledningen härtill är, att departementschefen i propositionen gjort ett uttalande rörande tillämpningen av bestämmelsen, som enligt min mening måste anses vara av stort värde och till god ledning för skogsvårdsstyrelserna vid handläggningen av de ärenden det här är fråga om. Då jag anser det värdefullt, att ifrågavarande uttalande finnes återgivet i kammarens protokoll, anhåller jag, herr talman, att här få citera detsamma. Det lyder: »Självklart är emellertid, att vid prövning av eventuellt uppkommande tillståndsfrågor bör beaktas, i vad mån virket är avsett för fastighetens husbehov. Rörande de synpunkter, som böra anläggas på frågor om dylika tillstånd, kan jag även i övrigt ansluta mig till vad skogsstyrelsen anfört. Härjämte må framhållas, att prövningen givetvis bör kunna göras mildare, ju närmare skogen ligger den gräns, där den ej längre är att anse som utvecklingsbar.»

Beträffande 7 § i det föreliggande lagförslaget har jag inom utskottet yrkat bifall till motionerna I: 239 av herr Näs-gård och II: 385 av herr Persson i Norrby. I dessa motioner har hemställts, »att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 7 § i förevarande lagförslag, att avverkning å fastigheter med husbehovs- eller stödskog icke göres beroende av industriens virkesbehov eller andra fastigheternas bärighet ovidkommande skäl; samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga ändringar i lagtexten».

Till stöd för sin hemställan ha motionärerna anfört bl. a. följande. »I det förslag till skogsvårdslag, som framläggas i propositionen nr 34, innebär huvudregeln i fråga om avverkning, 6 §, att utvecklingsbar skog icke må utan skogs-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

vårdsstyrelsens tillstånd avverkas anordnades än genom gallring, som är för skogens utveckling ändamålsenlig. I 7 § stadgas att avverkning av icke utvecklingsbar skog ej må å någon fastighet utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd så företagas, att större rubbningar i avkastningens jämnhet uppkomma.»

Längre fram i motionen sägs det vidare:

»Enligt propositionen bli även de mindre skogsfastigheterna underkastade tvånget att av sociala skäl företaga avverkningarna så, att större rubbningar i avkastningens jämnhet icke uppkomma. Stödskogsbegreppet innebär däremot, att jämn arbetstillgång och — där så är möjligt — jämn inkomst skall beredas fastighetens innehavare och den å fastigheten sysselsatta arbetskraften. Det gäller i huvudsak familjejordbruken, och det torde knappast vara rimligt, att dessa skola jämnställas med storskogsbruket i fråga om skyldighet att genom jämn avverkning exempelvis garantera industriernas virkesbehov.»

Motionärernas uttalande uppfattning, att det måste anses betänkligt, att fastigheter, som endast ha husbehovs- eller stödskog, skola vara underkastade samma skyldigheter som föreskrivits för storskogsbruket att av sociala skäl företa avverkningar, har utskottet ansett riktiga. Emellertid har utskottet inte velat föreslå någon ändring av lagtexten, som i motionerna yrkats. Däremot har utskottet i sin motivering på s. 43 i utlåtandet — och jag hemställer, att kammarens ledamöter måtte själva kontrollera detta — gjort ett uttalande, som jag anser tillgodoser motionärernas önskemål. Utskottet framhåller nämligen där:

»Bestämmelsen i 7 § första stycket förslaget till skogsvårdslag innebär, såsom departementschefen framhållit, ingalunda något krav på en absolut jämnhet i avverkningarna. Behörig hänsyn måste tagas till konjunkturer nas växlingar och vidare måste avverkningarna ske på ett för fastigheten ekonomiskt tillfredsställande sätt. Särskilt å de mindre fastigheterna lönar det sig

icke att företaga regelbundna avverkningar varje år. Avfattningen av 7 § första stycket medför ej hinder att, då så anses fördelaktigt ur ekonomisk synpunkt, företaga avverkningar med vissa års mellanrum, t. ex. vart femte eller tionde år eller, om fastigheten är ogynnsamt belägen, ännu mera sällan. Därest i sådant fall ej uttages mera skog än som motsvarar tillväxten sedan föregående avverkning, erfordras icke något tillstånd av skogsvårdsstyrelsen. Endast när fråga är om större avvikelser från den uthålliga avverkningen, måste tillstånd av skogsvårdsstyrelsen inhämtas. Har skogsägaren ett berättigat intresse, att avverkning å hans fastighet vid något tillfälle företages i sådan omfattning, att den kommer i strid mot jämnhetsregeln, t. ex. vid nybyggnad eller omfattande ombyggnad å fastigheten, torde skogsvårdsstyrelsen icke böra vägra tillstånd till sådan avverkning.»

Ehuru som sagt jag har funnit motionärernas resonemang och hemställan vara befogade, kommer jag med hänsyn till vad utskottet i nyss citerade avsnitt framhållit inte att yrka bifall till motionerna.

Ja, så ha vi en av herr Carl Sundberg m. fl. avgiven reservation. I den har i anslutning till vissa motioner yrkats avslag på Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skogsvårdslag. Herr Sundberg har ju nu ytterligare motiverat denna sin ståndpunkt här nyss i kammaren genom ett mycket utförligt och man vågar väl säga långt anförande. De skäl, som därvid varit avgörande, framgå ju av reservationens motivering. Jag hänvisar då till sidorna 69—70 i det föreliggande utlåtandet. Jag skall därför inte nu ingå på något längre bemötande av dessa skäl, helst som man vid läsningen av denna reservation inte gärna kan undgå det intrycket, att inte heller reservanterna anse, att 1923 års skogsvårdslag är i alla avseenden tillfyllest. Jag syftar härvid på reservanternas uttalande i sista stycket på sidan 70. Efter att ha omnämnt, att en del av remissutlåtandena gått i avstyrkande riktning fram-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

hålla reservanterna, att dessa utlåtanden synas vittna om att nuvarande skogsvårdslag tämligen väl fyller sin uppgift och i varje fall är att föredraga framför den nya lagen. Vidare framhålla reservanterna, att 1932 års lappmarkslag tills vidare bör bibehållas, intill dess en eventuell ny utredning om en ny skogsvårdslag verkställes, baserad på andra principer än det nu föreliggande förslaget.

Jag skulle då vilja fråga reservanterna och närmast herr Sundberg: Vilka principer skall man få gå efter? Skall det vara nödvändigt att när man nu har hållit på med en utredning om det föreliggande lagförslaget i inte mindre än tre och ett halvt år — och därtill kommer ju överarbetningen inom departementet — omedelbart gå in för en ny utredning? Dunkelt är, att reservanterna säga, att man då skall gå efter nya principer. Jag skulle vilja höra, vilka principer herr Sundberg anser, att man då skall tillämpa. Herr Sundberg har nyss sagt här i kammaren, att även om det skulle läggas fram ett nytt lagförslag, vore det ogörligt att tänka sig, att det skulle bli hundraprocentigt godkänt. Jag tror, att även om man nu går in för den av reservanterna förordade utredningen och kommer med ett nytt förslag, blir det inte hundraprocentigt godkänt det heller. Det är min uppfattning.

Sedan vill jag säga om reservationen, att det i någon mån är ägnat att förvåna, att reservanterna anse, att 1932 års lappmarkslag bör bibehållas även i fortsättningen. Jag trodde, att det var en ganska allmän mening åtminstone inom riksdagen, att man borde foga in även denna lag i den allmänna skogsvårdslagen. Den utredning, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts förevarande proposition, igångsattes hösten 1942 och pågick till våren 1946, alltså i tre och ett halvt år, som jag nyss nämnde. Att redan nu igångsätta en ny utredning i samma sak skulle väl, som jag nyss antydde, få anses ganska omotiverat. Jag skulle än en gång vilja fråga: Vad skulle man i så fall utreda? Jag skulle också tro, att det nya förslag, som komme fram på basis av

en sådan utredning, även skulle komma att möta kritik liksom det föreliggande förslaget.

Ja, herr talman, det vore naturligtvis ytterligare en hel del att säga, inte minst med hänsyn till den synnerligen stora betydelse det föreliggande lagförslaget, om det nu blir upphöjt till lag, med all säkerhet kommer att ha för vårt lands näringsliv. Från alla håll erkännes ju, inte minst i dessa dagar, vilken oerhörd betydelse skogsbruket och den därpå grundade industrien har för vårt land, särskilt med avseende på vår handelsbalans. En grundläggande faktor för allt detta är emellertid en god skogsvård, det vågar jag bestämt säga, ehuru jag själv inte är skogsman. Tyvärr är emellertid skogsvården åtminstone i vissa delar av vårt land betydligt eftersatt. Det gäller måhända inte minst för de delar av landet, som jag bäst känner, nämligen de norrländska länen. Såsom norrlänning har jag därför såväl i utredningen som nu senast inom utskottet intagit en positiv ställning till det föreliggande lagförslaget. Jag fick i går i min hand ett särtryck av tidskriften Norrland i ord och bild. I denna finns en artikel av jägmästare Mauritz Carlgren om den nya skogsvårdslagen. Jag vill för undvikande av allt missförstånd säga, att han inte förordar lagen. Men han skriver i alla fall några rader, som jag tillåter mig att citera. Där säges bland annat: »Som bakgrund för en diskussion om förslaget och den betydelse det kan få för de enskilda skogarna i Norrland äro några data om de norrländska skogarna på sin plats», framhåller jägmästare Carlgren och erinrar om »att den sydligaste delen av Norrland, Gävleborgs län, kan glädja sig åt en avsevärt bättre virkesbalans än de fyra nordligaste länen.

Vid andra riksskogstaxeringen 1938 —41 hade sålunda virkesförrådet av barrskog ökat i Gävleborgs län med 3 procent från första riksskogstaxeringen, medan genomsnittssiffrorna för de fyra nordligaste länen visade en minskning med 8 procent.»

Jag har velat citera dessa rader ba-

Förslag till skogsvårds lag m. m.

ra för att påvisa, att just inom de norrländska länen har skogskapitalet tyvärr minskat under de senaste åren, och det är fara värt, att det kommer att göra det också i fortsättningen. Därför har jag måst anse, att det är nödvändigt med en ny skogsvårds lag, även om den i vissa delar skulle kunna anses utgöra en skärpning jämfört med nu gällande lag.

Jag kan ju liksom herr Sten säga, att jag varit med i denna utredning, och det må kanske tillåtas mig att nämna, att jag därvid, liksom jag tror även herr Sten gjort, ansett mig vara i synnerligen gott sällskap. I utredningen deltog — och de intogo i huvudsak samma ställning som undertecknad — förutom skogsstyrelsens chef och ledamöter jämväl en del andra personer, om vilka torde kunna sägas, att de äga en ganska god insikt i och kännedom om skogsvård. Jag skall inte nu nämna dem alla — det har ju herr Sten redan gjort — men jag tillåter mig i alla fall att påpeka, att en del skogsägare voro med i denna utredning och alltså voro med om att tillstyrka denna lag, som nu herr Sundberg m. fl. anse så, jag höll på att säga, samhällsvådlig. I denna utredning deltog ju herr Näsgård, som är ledamot av första kammaren och själv är skogsägare, vidare friherre Beck-Friis på Harg, som enligt vad som för mig har uppgivits senast i dag lär vara landets störste enskilde skogsägare. Han har anslutit sig till det här förslaget. Sedan ha vi där också riksdagsman Näslund här i kammaren — han är också själv skogsägare — och ledamoten av riksdagens andra kammare greve T. G. A. von Seth, som också lär vara stor skogsägare. Och därtill måste jag ju säga om herr Sten, att han visserligen inte själv är skogsägare men har deltagit mycket i behandlingen av frågor rörande skogen.

Jag vill, herr talman, sluta med att säga, att om jag nu yrkar bifall till utskottets hemställan, så bör det emellertid inte tolkas så, att jag i alla delar gillar det föreliggande förslaget. Jag vill säga, att jag nog hade önskat det an-

norlunda i några avseenden. Jag skall dock inte nu uppta tiden med att närmare precisera detta. Min bestämda mening om lagförslaget är, att om det i vissa punkter innebär en skärpning i förhållande till nu gällande skogsvårds lag, kommer den nya lagen inte att på något sätt bli till men eller förfång för den lojale skogsägaren — märk väl: den lojale skogsägaren. Sedan beror det naturligtvis beträffande denna lag såsom i fråga om de flesta för att inte säga samtliga lagar på hur den kommer att av vederbörande myndigheter handhas och tillämpas. Sker tillämpningen med förstånd och efter sunda principer, är det min tro och livliga förhoppning, att den kommer att bli av värde för genomförandet av en rationell skogsvård i vårt land.

Med dessa ord, herr talman, vill även jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SUNDBERG, CARL (kort genmäle): Herr talman! Beträffande en fråga, som den sista ärade talaren ställde till mig angående de principer, som jag anser böra tillämpas vid en eventuell överarbetning av den nya lagen har jag redan i mitt första anförande angivit dem men jag upprepar dem nu: Tag bort 7 § första stycket, tag bort 8, 36, 37 och 38 §§. Sedan blir lagen bra!

Herr TJÄLLGREN (kort genmäle): Jag vill säga herr Sundberg, att skulle man nu ta bort alla dessa paragrafer, så skulle lagen helt enkelt bli omöjlig. Då skulle bara vissa delar av den bli kvar, och det kan ju inte vara meningen. Vidare vill jag hänvisa till den motivering, som jag just citerade ur utskottets utlåtande och som jag tror täcker även de synpunkter och den åskådning, som herr Sundberg har.

Herr JONSSON, JON: Herr talman! Jag tror, att man i denna kammare inte så mycket behöver uppehålla sig vid den betydelse, som skogen har för det svenska folkhushållet och för många av lan-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

dets enskilda skogsägare. Jag vill bara konstatera detta faktum och säga, att när skogen har betydelse både för samhället och för de enskilda skogsägarna, så är det ju klart, att dessa böra samverka på olika områden och på olika sätt för att påverka produktionen, så att den lämnar bästa möjliga resultat. Jag anser, att den bärande grundsatsen i skogsvården bör vara, *att skogsägarna känna sitt ansvar inför sin uppgift som skogsvårdare och äga tillräckliga insikter och erfarenheter för att rätt kunna handha densamma.*

Jag tror att man kan säga, att i det hänseendet ha under de sista årtiondena väsentliga förbättringar ägt rum. Det stora flertalet skogsägare har undan för undan fått ökad insikt om skogsvårdens betydelse och uppgifter, och det är ingen överdrift att påstå, att i det hänseendet ha skogsvårdslagen och skogsstyrelsens tjänstemän fyllt en stor uppgift. Alla de, som i olika befattningar arbetat i skogsvårdens tjänst, ha gjort en epokgörande insats genom sin rådgivning och sin upplysningsverksamhet. Samhället bör även härnäst fatta som sin primära uppgift att genom upplysnings- och rådgivningsverksamhet söka främja skogsproduktionen och skogsodlingen i landet.

Men även om vissa, rätt avsevärda förbättringar ha ägt rum, är det nog ändå så, att ännu återstår åtskilligt att göra. Jag vill här understryka det betydelsefulla i att den enskilde skogsägaren erhåller den erforderliga personliga utrustningen och yrkesundervisningen, som är en nödvändig förutsättning för att kunna utöva skogsvårdarens gärning på ett tillfredsställande sätt. Det har framhållits att de mindre jordbrukarna i stor utsträckning sakna yrkesutbildning; man har sagt, att endast 4—5 procent av dessa skulle ha yrkesutbildning. Men beträffande de mindre skogsägarna tror jag, att proportionsatsen yrkesutbildade är ännu mindre. Därför anser jag det synnerligen betydelsefullt, att även den sidan av saken beaktas. Möjliggörande av förbättrad yrkesutbildning i skogsskötsel för

de enskilda skogsägarna är av stor betydelse för skogsvården i vårt land.

Vid ett övervägande av möjligheterna att med skogsvårdslagarnas hjälp förbättra skogsbestånden äro emellertid icke endast återväxtbestämmelserna av betydelse. Det är också behövt att utnyttja skogsmarkens avkastningsförmåga till fullo, och det kan inte ske, utan att virkesförrådet genomsnittligt når en höjd, som svarar mot markens bonitet. För närvarande äro virkesförråden i övre och mellersta Norrland starkt underbalanserade så väl med avseende på den totala kubikmassan som dess sammansättning och grovlek. En förbättring i dessa avseenden kan icke uppnås utan att en viss omläggning av skogshushållningen kommer till stånd. Då kommer jag fram till den fråga, som väl är av den väsentliga betydelsen här: Är en ny skogsvårdslag eller en revision av den gällande skogsvårdslagen nödvändig? För min del kommer jag att svara ja på den frågan, och jag motiveerar det med följande.

Jag vill erinra om att stora delar av de skogsmarker vi ha i vårt land — dåliga skogsmarker, restmarker, försumpade marker o. s. v. — för närvarande inte falla under skogsvårdslagen. Jag anser det vara synnerligen betydelsefullt, att vi få en utvidgning av lagen, så att även dessa skogsmarker falla inom lagens tillämpningsområde.

När man alltså — som herr Sten och andra här påpekat — kan framhålla, att den nuvarande skogsvårdslagstiftningen icke på ett tillfredsställande sätt har kunnat åstadkomma den skogsvård och den upprustning av vårt skogsbestånd, som är nödvändig, då anser jag det nödvändigt, att man företager en revision av skogsvårdslagen, som kan tillgodose dessa intressen.

Men då säger man: Det behövs ingen ny skogsvårdslag utan ett avsevärt större anslag till kultiveringsåtgärder och en utökad personal vid våra skogsvårdsstyrelser. Jag är fullt på det klara med att om den nya skogsvårdslagen skall bli någonting annat och mera än en lag på papperet, kommer det att erfordras

Förslag till skogsvårdslag m. m.

avsevärt större ekonomiska uppoffringar från både den enskilde skogsägarens och statens sida, och skogsvårdsstyrelserna måste erhålla personal och erforderlig utrustning för att kunna prestera ett skogsvårds- och kultiveringsprogram, som man kan säga motsvarar det föreliggande skogsvårdsförslagets och den skogligen avkastningens krav i den brist-situation i fråga om de skogligen råvarorna, som vi råkat in i. Men jag är också på det klara med att det är nödvändigt med en revision av skogsvårdslagen, en revision som tar sikte dels på att inrymma all mark, som är tjänlig till skogsproduktion och sålunda ej använts för annat väsentligt ändamål, inom skogsvårdslagens tillämpningsområde, dels på att den utvecklingsbara skogen erhåller det skydd och den vård, som är nödvändig och i vilket avseende den nuvarande lagen icke varit till fyllest, dels att man får ett ekonomiskt, socialt och även privatekonomiskt betingat ut-hållighetsbruk av våra skogstillgångar och dels att våra skogsvårdande myndigheter få lagliga möjligheter att komma till rätta med försumliga och uppenbart motsträviga skogsägare, som varken vilja eller kunna förstå sin uppgift som skogsvårdare. Både de lagstiftande och de ekonomiska resurserna äro behövligen och nödvändiga.

I det föreliggande lagförslagets 1 § framhålles det, som herr Tjällgren redan anför, att man skall söka åstadkomma ett visst ut-hållighetsbruk, att man också skall anlägga ekonomiska synpunkter på de skogsvårdande uppgifterna och att man skall söka utnyttja markens virkesalstrande förmåga på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt och få ett gott utbyte och jämn avkastning. Syftet med denna bestämmelse är att betona, att skogsbruket i främsta rummet bör bedrivas efter ekonomiska principer, men att man även med hänsyn bland annat till sociala synpunkter bör eftersträva en så vitt möjligt jämn avkastning. Likaså är det nödvändigt, att de skogsvårdande intressena både från de enskilda skogsägarnas och från statens sida genom bestämmelser i lagen inrik-

tas på att mark, som hittills stått outnyttjad eller utnyttjas på ett otillfredsställande sätt, undan för undan och så fort våra resurser det medgiva blir skogsbärande.

Herr Sundberg uppehöll sig i sitt anförande vid 6 § och uttalade sin tillfredsställelse över att den kommit till stånd. Även jag tror att denna paragraf har en stor uppgift att fylla när man skall slå vakt om den utvecklingsbara skogen. Alla äro vi nog på det klara med att det tidigare har skett många försummelser när det gällt att hålla igen uttag i yngre växtkraftig skog. Det är därför nödvändigt att få till stånd en verkligt effektiv restriktiv bestämmelse i fråga om värden av yngre skog.

Enligt det föreliggande förslaget skola skogsägarna vända sig till skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän för att få råd och upplysningar samt den hjälp som erfordras för att de skola kunna bedriva god skogsvård. Då staten nu medverkar till utbildandet av specialister på skogsvårdens område, kan det väl inte vara något motbudande för skogsägarna att vända sig till skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän. I det län som jag representerar, nämligen Gävleborgs län, anse skogsägarna i allmänhet det som en förmån att få komma i åtnjutande av länsjägmästarens och länsskogvaktarnas hjälp och råd. De komma säkerligen även i fortsättningen att ha samma inställning.

Den stora striden står om 7 §, där det stadgas att avverkning av icke utvecklingsbar skog ej må företagas så, att större rubbningar i avkastningens jämnhet uppkomma. Våra gamla skogar äro för närvarande i stor utsträckning utdrivna. Det är bara i vissa delar av Norrland som de ännu finnas kvar. Utskottet har också påpekat, att det icke är fråga om att tillämpa någon absolut jämnhet i fråga om avverkningarna. Herr Tjällgren har här i debatten erinrat om att såväl utskottet som departementschefen understrukt, att hänsyn skall tagas till konjunkturer, så att avverkningarna kunna ske på ett för vederbörande fastighet ekonomiskt tillfredsstäl-

Förslag till skogsvårds lag m. m.

lande sätt. Utskottet framhåller, att avfattningen av 7 § ej medför hinder att, då så anses fördelaktigt ur ekonomisk synpunkt, företaga avverkningar med vissa års mellanrum, t. ex. vart femte eller tionde år eller, om fastigheten är ogynnsamt belägen, ännu mera sällan. 7 § kommer således, rätt tolkad, icke att lägga hinder i vägen för de mindre jordbrukare, som vilja sköta sin skog på ett sådant sätt att de ha skogen som en sparbössa. De föredraga ofta att låta några år gå, under vilka inga uttag ur skogen göras, för att de sedan skola ha ett sparkapital att ta av när de behöva pengar i större utsträckning, t. ex. för att företa nybyggnader eller mer omfattande reparationer av gården eller ekonomibyggnaderna. Utskottet har genom sitt uttalande understrukt, att hänsyn skall tagas till sådana omständigheter, vilket ju också måste anses vara riktigt. Häri genom har man eliminerat svårigheterna för det mindre jordbruket med bestämmelsen om att det i övrigt skall tillämpas ett visst uthållighetsbruk i fråga om skogstillgångarna.

Vad beträffar bestämmelsen om att skogsägarna skola vända sig till skogsvårdsstyrelsens tjänstemän för att få råd och hjälp, när det gäller avverkning av icke utvecklingsbar skog, påpekar man med rätta, att det råder ett så gott samarbete mellan skogsägarna och skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän, att den nya bestämmelsen knappast torde komma att medföra några misshälligheter. Det kan väl inte vara riktigt, om det finns mogen skog i någon större utsträckning på en fastighet, att den ena generationen av ägare skall ha möjlighet att ta ut hela skogsförrådet utan att behöva lämna någonting kvar till kommande generation.

Vi ha ju en bestämmelse som stadgar, att köpare av fastighet icke har rätt avverka skog, i varje fall inte i större utsträckning, inom viss tid, i allmänhet fem år. Denna lagbestämmelse har fyllt en stor uppgift. Det har emellertid förekommit att man, om det blivit en generationsväxling eller om hemmanet skulle säljas till oskyld person utanför familje-

kretsen, har tagit ut alltför kraftigt av skogstillgången och avverkat inte bara den mogna skogen utan även utvecklingsbar skog. Det torde därför vara nödvändigt att samhället har möjlighet att genom klara stadganden i lagen förebygga dylika alltför stora uttag.

Oppositionen mot 7 § anför, vilket ju även herr Sundberg något var inne på, att denna lagbestämmelse skulle komma ungefär 30 år för sent. Detta stadgande i fråga om avverkning av icke utvecklingsbar skog borde då, säger man, ha haft för 30 år sedan, vi ännu hade kvar mycket av dessa skogar; nu när de gamla skogarna redan till stor del äro utdrivna, har lagen, förklarar man, inte så stor betydelse.

Jag kan inte förstå att detta resonemang stämmer med vad herr Sundberg sagt i sitt anförande här i dag, där han ju framställde verkningarna av 7 § såsom oerhört skrämmande ur många synpunkter. Jag kan för min del inte finna annat än att hans farhågor beträffande verkningarna av 7 § för det större skogsbrukets del måste vara betydligt överdrivna. Om vi hade haft en lagbestämmelse av ungefär samma innehåll, som nu föreslås i 7 §, redan för 30 år sedan, skulle vi säkerligen ha kunnat utnyttja våra övermogna skogar lika bra om inte bättre än vad som skett, och då hade vi kanske inte i dag behövt befinna oss i den situation som den norrländska trävaruindustrin står i. På grund av de tidigare alltför hårda avverkningarna i de gamla urskogarna måste industrien i stora delar av Norrland nu brottas med underbalanserade råvarutillgångar. Jag är övertygad om att om 7 § handhas med förstånd och om skogsägare och skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän hädanefter som hittills i gott samarbete söka tillämpa densamma, komma de farhågor, som herr Sundberg här har givit uttryck åt, icke att bli verklighet för vare sig det större eller mindre skogsbruket.

Den nedskärning av avverkningsvolymen i Norrland, som måste anses vara nödvändig, lär för övrigt inte heller kunna komma till stånd genom en fri-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

villig begränsning av industriens efterfrågan på råvaror. Den utbyggnad av inköpsorganisationerna, som för närvarande äger rum, talar snarare för att konkurrensen om de tillgängliga råvarutillgångarna kommer att bli än större än tidigare. Skall någon garanti kunna erhållas för att en ur det allmännas synpunkter tillfredsställande hushållning med skogskapitalet kommer till stånd, torde detta ej kunna ske på annat sätt än genom att skogsvårdslagens avverkningsbestämmelser utformas med hänsyn till ett dylikt krav.

Herr Sundberg vände sig i sitt anförande även mot de bestämmelser, som föreslås i 36 och 38 §§ och som han betecknade som synnerligen ofördelaktiga och hämmande för skogsvårdens utveckling i landet. För min del tycker jag, att det är en uppenbar brist i de hittillsvarande bestämmelserna, när det gäller att hushålla med en så betydelsefull nationaltillgång som våra skogar, att en skogsägare, som uppsåtligen företar avverkningar i klar strid mot lagen, icke har drabbats av annan påföljd än avverkningsförbud, som många gånger kommit först sedan en kanske mycket stor avverkning ägt rum. Det gäller här att kunna förhindra uppenbar förstörelse av skogstillgångarna utan hänsyn till återväxtförhållandena och den framtida skogstillgången på fastigheten genom att skapa bättre respekt för lagens bestämmelser.

Jag kan inte tolka lagens bestämmelser och utskottets uttalande på annat sätt än att den lojale och ordentlige skogsägaren inte på minsta sätt kommer att råka ut för några besvärligheter på grund av de nya bestämmelserna. Lagstadgandena komma uteslutande att drabba sådana skogsägare som i uppenbar strid mot gällande lag försumma skogsvården, missköta sina skogar eller kanske rent av rasera sina skogstillgångar. Jag kan inte förstå, att man skulle behöva ha sådan respekt för personer som göra sig skyldiga till dylikt, att man inte skulle kunna godkänna dessa lagbestämmelser om det ansvar som i så fall skall drabba vederbörande.

I reservationen talas mycket om det förtroendefulla samarbetet mellan skogsägarna och skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän. Jag är villig att understryka, att detta förtroende är stort och att det också har varit av stor betydelse. Jag kan dock inte förstå att det, om skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän nu erhålla vidgade uppgifter, visserligen i en del fall av grannliga natur, skall behöva uppstå ett motsatsförhållande mellan skogsägarna och skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän. Med kännedom om den smidighet, som en stor del av skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän ha visat, är jag övertygad om att vi även för framtiden kunna räkna med att det skall bli ett gott samarbete mellan dem och skogsägarna.

Till slut vill jag, herr talman, nämna, att jag har roat mig med att läsa igenom protokollen från den tid när riksdagen för 25 år sedan behandlade 1923 års skogsvårdslag. Även den gången fanns det en del ledamöter, som liksom herr Sundberg gjort här i dag talade om att den föreslagna lagstiftningen utgjorde ett allvarligt ingrepp i skogsägarnas frihet att handha sin skog. Det skulle, sade man vidare, uppstå disharmoni mellan skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän och skogsägarna. Men i dag äro alla, till och med herr Sundberg, som äro skeptiska mot den nu föreslagna lagen, villiga att erkänna, att 1923 års skogsvårdslag har fyllt en stor uppgift och att samarbetet mellan skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän och skogsägarna varit det allra bästa. Jag är fullständigt övertygad om att om det efter ytterligare 20 å 25 år framåt i tiden kanske blir nödvändigt med en revision av den lag, som jag hoppas att riksdagen i dag skall anta, så kommer det även då att finnas personer av samma politiska läggning som herr Sundberg och hans meningsfränder, som då komma att förklara, att 1948 års skogsvårdslag har fyllt en stor uppgift och att samarbetet mellan skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän och skogsägarna varit så förträffligt, att man inte vill ha någon ändring av lagen.

Då jag är övertygad om att den nu föreslagna lagen kommer att verka på

Förslag till skogsvårdslag m. m.

detta sätt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! När jag hörde herr Sundberg nyss säga, att beslutet år 1942 om igångsättandet av en allsidig utredning rörande skogsvårdslagstiftningen för skogsmännen kom som en blixtnad från klar himmel, och när han sedan utvecklade sin uppfattning på det sättet, att man fick det intrycket att de flesta av Sveriges skogsmän skulle ha varit emot utredningen, blev jag mycket förvånad.

Jag kan intyga, att inom jordbruksdepartementet rådde år 1942 den uppfattningen, att alla skogsvårdsintresserade i landet stodo bakom kravet på en omarbetning av skogsvårdslagstiftningen. Jag kan också försäkra, att om de skogsmän, som närmast intresserade sig för frågan, hade fått råda, skulle direktiven för utredningen ha blivit betydligt hårdare än vad de blevo i departementschefens anförande till statsrådsprotokollet. Av skogsstyrelsens utredning framgår även, att det hade gjorts framstötter från olika håll om en utredning rörande nya lagbestämmelser. Till och med från herr Sundbergs eget parti hade det åren före utredningsbeslutet väckts motioner här om i riksdagen. Skogsvårdsstyrelsen i Kalmar läns norra landstingsområde hade för sin del i ett yttrande till skogsstyrelsen åtminstone på en punkt tydligt utsagt, att det fanns behov av en ny lagstiftning. Jag ber att få föredraga några rader ur detta yttrande. Det refereras på s. 59 i skogsstyrelsens betänkande.

Skogsvårdsstyrelsen i Kalmar läns norra landstingsområde, i vilken jag tror att herr Sundberg är ordförande, anför: »Ännu finnes stora arealer söndertrassade bestånd av för låg slutenhet, skräpskogar efter äldre hårda dimensionsavverkningar samt gamla hagmarker, vilka efter tidigare extensivt betesbruk ännu icke omförts till nöjaktig skogsproduktion. Även marker, som av ålder legat kala eller bevoxna med ett mycket glest skogsbestånd, intoge ganska bety-

dande arealer. Åtminstone inom södra delarna av landet skulle de mest påtagliga vinsterna för skogsproduktionen vara att ernå, om nu nämnda marker fullt utnyttjades. Särskilt gällde detta de gamla hagmarkerna, vilka i genomsnitt vore av avsevärt högre bonitet än skogsmarkerna i allmänhet. Den relativa långsamhet, varmed omföringen av dessa marker fortskridit trots all skogsupplysning, talade för att lagbestämmelser borde införas i syfte att påskynda densamma.»

Jag har anført detta blott som ett exempel på de yttranden och framställningar, som hade inkommit till skogsstyrelsen. Under skogsstyrelsens utredning fingo skogsvårdsstyrelserna dessutom ständigt tillfälle att framföra sina önskemål. Under varenda avdelning i skogsstyrelsens betänkande finns en punkt som rubriceras »Framställda önskemål», där de olika önskemål som framkommit redovisas.

Jag hade för min del under den tid, som jag deltog i diskussionerna med skogsstyrelsen i denna fråga, den uppfattningen, att skogsstyrelsen befann sig i god samklang med landets skogsvårdsstyrelser. Nu anför visserligen en del skogsvårdsstyrelser, ja, kanske flertalet, att principerna i 1923 års skogsvårdslag äro bra och att man inte vill ha dem ändrade. Skogsstyrelsens förslag, som till huvudsaklig del upptagits i propositionen, innebär dock egentligen inte några principiella ändringar. Det bygger på samma grunder som 1923 års skogsvårdslag men är modernare, redigare och rationellare uppställt än den gamla lagen.

En stor brist i propositionens lagförslag är enligt min mening, att stödskogsbegreppet utesluts. Det talas i flera sammanhang om överloppsskog, men icke om stödskog. Stödskogen måste emellertid inta en framskjuten plats i vår jordpolitik, om vi över huvud taget skola kunna vänta oss att bibehålla och utveckla ett bondejordbruk efter bärkraftiga linjer. Ändringarna i jorddelningslagen år 1937, egnahemsutredningen och 1936 års skogsutredning, fastighetsbildningssakkunniga och 1942 års

Förslag till skogsvårdslag m. m.

jordbruksutredning ha efter hand bidragit till att ge form och stadga åt stödskogsbegreppet. Skogsstyrelsen byggde på denna grund, när den i sitt förslag tog sikte på att skydda husbehovsskog och stödskog. I propositionen ha emellertid husbehovs- och stödskogsparaferna sammanslagits med 10 § i skogsstyrelsens förslag till en gemensam 7 §, som har till uppgift att hindra avverkningar som skulle föranleda större rubbningar i avkastningens jämnhet.

Det var mot 10 § i skogsstyrelsens förslag som den kraftigaste oppositionen ursprungligen riktade sig. Jag minns mycket väl, hur det under utredningstiden började slås larm, när skogsstyrelsen hade formulerat 10 §, som ju för det större skogsbruket skulle innebära, att hänsyn måste tas även till andra omständigheter vid avverkningarna än de rent ekonomiska och biologiska. När det sedan blev agitation i frågan, skötes husbehovs- och stödskogsparaferna i förgrunden. Man talade inte så mycket om 10 §, som var avsedd att säkerställa att det blev en någorlunda jämn avverkning i de större skogarna, utan man sköt in sig på husbehovs- och stödskogsparaferna. Jag beklagar, att jordbruksministern, när han nu underkänt skogsstyrelsens husbehovs- och stödskogsparafer — som, jag medger det, kanske inte voro så väl formulerade — inte har låtit utarbeta en motsvarighet till dessa parafer så att man i den nya lagen hade kunnat få det mindre skogsbruket generellt undantaget från bestämmelserna i 10 §.

Departementschefen framhåller visserligen i propositionen, att den omständigheten, att de små skogarna skola inordnas under bestämmelsen om jämn avverkning, icke får anses utgöra hinder för att inom små skogsbestånd avverka med vissa års mellanrum. Detta uttalande är tacknämligt. Utskottet har för sin del ännu kraftigare understrukit denna ståndpunkt. Med de exempel, som utskottet har anfört och som herr Tjällgren förut redogjort för, kommer en skogsägare, om utskottets motivering blir normgivande för lagens tillämpning, att

ha möjlighet att rätta sina avverkningar efter konjunkturläget. Men då blir frågan, hur pass effektiv paragrafen blir när det gäller att motverka skogsjobberi. Om en person köper ett hemman med sparad skog, där avverkning inte skett på länge, kan jag inte finna, att lagens bestämmelser skulle utgöra något hinder för honom att, om inte särskilda direktiv utfärdas, företa mycket stora avverkningar redan under de första åren. Den provisoriska lagen från år 1938, den s. k. femårslagen, har naturligtvis inte varit särskilt effektiv, framför allt på grund av att det redan i lagrådets yttrande angavs, på vilket sätt lagen kunde kringgå, men den har nog i alla fall varit till stor nytta. Nu säges i propositionen, att koncessionslagstiftningen för jordbruksförvärv skall fylla den lucka i bestämmelserna, som jag här påpekat. Detta uttalande må gälla för vad det är. Det hade enligt min mening varit bättre, om man hade kunnat omformulera dessa parafer i stället för att helt stryka dem. För en enskild motionär är det naturligtvis omöjligt att föreslå en lagtext, som i detta fall även måste underkastas lagrådets behandling. Jag begärde i min motion, att utskottet skulle göra det, men utskottet har i stället nöjt sig med sin motivering.

På en punkt, där utskottet har avvikit från propositionens förslag, måste jag säga, att jag tycker att avvikelserna är mindre lyckliga. Det gäller åtgärder för ernående av nöjaktigt skogsbestånd. Skogsstyrelsens förslag innehåller den bestämmelsen, att om överenskommelse inte kan träffas, skall prövningen i sista hand åligga skogsstyrelsen. Utskottet har i stället infört domstolsprövning. Det har varit allmän samling kring detta ändringsyrkande, och det kan naturligtvis anföras åtskilliga skäl för domstolsprövning. Jag har för min del sett frågan även från en annan sida. Det blir en omständlig och tungrodd apparat att behöva stämma en skogsägare, om en uppgörelse inte kommer till stånd eller inte blir uppfylld. Dessutom kommer det att bli svårt för de mindre skogsägarna att ha råd att kosta på sig den dyrbara sak-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

kunskap, som kan behöva anlitas i mål av denna beskaffenhet, när de skola föras inför domstol. Företrädarna för det större skogsbruket, som ha tillgång till all expertis och sakkunskap som kan erhållas för pengar, komma naturligtvis inte att dra sig för att gå till domstol med tvistiga fall. Men de mindre skogsägarna kunna inte vara lika glada åt bestämelsen om domstolsprövning. Om propositionens förslag på denna punkt kommer under omröstning, ämnar jag rösta för detta.

Den grundläggande tanken i skogsstyrelsens förslag är att samordna skogsvårdssynpunkterna med den enskilde skogsägarens krav på att få sina ekonomiska intressen tillgodosedda. Skogsbruket bör bedrivas efter ekonomiska principer. Den grundsatsen tycker jag är särskilt värdefull.

När begreppet »yngre skog» i 1923 års lag uthyts mot »utvecklingsbar skog», som alltså skall skyddas, innebär detta en skärpning, men jag har svårt att förstå, att denna skärpning skulle kunna vara till hinder för en lojal skogsägare — och skogsjobbarna har man ingen anledning att hålla om ryggen. Även herr Sundberg har ju anslutit sig till den nya definitionen, men det har från annat håll egendomligt nog yrkats, att man i lagtexten skulle behålla det gamla begreppet, som såvitt jag förstår är ytterligt vagt och svårtolkat. Avverkning i form av för skogens utveckling ändamålsenlig gallring är ju den metod som skogsägarna använda, och måste använda, för att få bästa möjliga utbyte av utvecklingsbar skog.

Man har emellertid anledning att uttala en förväntan, att bestämelsen skall tillämpas på ett förnuftigt sätt utan längre ur skogsvårdssynpunkt meningslös överhållning av bestånd, som böra avverkas. Skyddet för skogen bör icke gå ut över skogsägarens ekonomi.

Här skulle jag särskilt vilja inskjuta en förhoppning, att den kanske förklarliga nervositeten över den genom riksskogstaxeringen och företagna utredningar konstaterade nedgången i virkesförrådet i Norrlands övre och inre de-

lar inte måtte få taga sig sådana former, att skogsägarnas berättigade intressen åsidosätts.

För litet mer än ett år sedan föreslog t. ex. en norrländsk skogsvårdsstyrelse införandet av ett stämplingsförfarande, som skulle regleras av en instruktion av sådant innehåll, att äldre skog »som lämpligen kan kvarhållas» i möjligaste mån överhålls. Sådana skogspolitiska normer torde varken ur allmän eller enskild synpunkt vara att rekommendera, och jag hoppas att de inte komma i tillämpning efter genomförandet av den nya lagen.

Virkesförrådet anses ha minskat med omkring 10 procent i de två nordligaste länen under de 15 år som förflutit mellan riksskogstaxeringarna, men detta är ju varken märkvärdigt eller oväntat. Urskogsförrådet har exploaterats, och då är det ganska ofrånkomligt, att den gamla skogen börjar sina, innan den nya skogs-generationen hunnit utveckla sig tillräckligt för att kunna överta den gamla generationens roll för virkesförsörjningen.

Man skulle kanske kunna mildra verkningarna av övergången, om det genom mekanisering kunde lyckas att göra vissa nu svåråtkomliga och avlägsna skogsområden tillgängliga för avverkning. I varje fall kan det inte vara lämpligt att försöka råda bot på de olägenheter, som uppkommit genom de gångna decenniernas skogspolitik, på så sätt, att bönderna tvingas att låta mogen, i många fall t. o. m. övermogen, skog kvarstå för att jämna ut luckorna mellan urskogsavverkningen och tillgodogörandet av den tillväxande skogen. Bördor bäras som bekant lättare; om de fördelas någorlunda jämnt, och mycket torde inte heller vara att vinna genom att dekretera, att skogsägarna ensamma skola offra sig till förmån för ett allmänt intresse.

De farhågor, som här ha uttalats för att den nya lagen skulle leda till mera byråkratisering i skogsvården, kan jag inte se att det finns några skäl för. Jag hoppas att myndigheterna komma att göra allt vad som står i deras makt för att undvika en ökad byråkratisering. Jag kan inte heller se något hinder för att

Förslag till skogsvårdslag m. m.

ett lika förtroendefullt samarbete mellan skogsvårdsstyrelserna och allmänheten skulle kunna komma till stånd under den nya lagen som under den gamla. Jag anser att lagförslaget, sådant det nu föreligger, även med de anmärkningar jag själv har haft att göra, betyder ett avgjort framsteg ur skogsvårdssynpunkt, och jag vill därför, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Såsom har framgått av den förda diskussionen var det inte jag som satte i gång den utredning, vars resultat nu ligger på kammarens bord. Jag kan därför för min del inte på något sätt anses vara bunden vare sig till de direktiv, som hade givits, eller till utredningens resultat. Denna obundenhet, som jag kände inför det framlagda förslaget, utnyttjade jag verkligen till att försöka skapa mig en ordentlig uppfattning om det nya förslagets förtjänster och nackdelar i jämförelse med 1923 års skogsvårdslag.

Jag vill också säga, att jag har eftersträvat att ge denna nya lag en sådan form, att det icke skulle behöva råda några farhågor för att förhållandet mellan skogsägare och skogsvårdsstyrelser skulle bli mindre gott än det under senare tid har varit. Det är ju att observera att Kungl. Maj:ts förslag över huvud taget är mindre strängt gentemot skogsägarna än det av skogsstyrelsen framlagda förslaget var. Jag har jämkat till skogsägarnas förmån på praktiskt taget alla punkter.

Det har heller icke i utskottet företagits någon ändring i den framlagda propositionen utom på en punkt. Såsom herr Näsgård nyss påpekade, har man föreslagit att vissa besvärsmål skola hänskjutas icke, såsom Kungl. Maj:t och utredningen föreslagit, till i första hand skogsstyrelsen och i andra hand Kungl. Maj:t, utan till allmän domstol, såsom också gäller i 1923 års skogsvårdslag.

Jag skall inte göra någon stor affär av den ändringen, men jag ber att få instämma i vad herr Näsgård här har sagt om att utskottsförslaget måste leda

till ett onödigt omständligt och byråkratiskt förfarande och dessutom bli till nackdel för den mindre skogsägaren, som icke har samma ekonomiska resurser att föra en process som de större. Om emellertid riksdagen nu vill ha det på det sättet, skall jag inte opponera mig. Vi ha haft det så hittills, och vi kunna naturligtvis fortsätta med det. Men så självklar är dock icke den ändring, som utskottet har gjort i Kungl. Maj:ts förslag.

Nu har ju utskottsutlåtandet försetts med reservationer. Jag fäster mig inte här vid den som herr Tjällgren har avgivit, då han efter sitt anförande yrkade bifall till utskottets förslag, utan jag skall endast ägna någon uppmärksamhet åt den reservation, som herr Carl Sundberg m. fl. har avgivit och för vilken herr Sundberg här har talat.

Herr Sundberg och hans medreservanter anse ju att Kungl. Maj:ts förslag medför farhågor för en försämring i förhållandet mellan skogsägarna och skogsvårdsstyrelserna. De farhågorna hänföra sig till framför allt två komplex av bestämmelser, dels bestämmelsen i 7 § — »avverkning av icke utvecklingsbar skog må ej å någon fastighet utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd så företagas, att större rubbningar i avkastningens jämnhet uppkomma» — och dels bestämmelserna i 36—38 §§ om straff för överträdelse av lagens föreskrifter. De gälla personer, som ha vidtagit åtgärder i uppenbar strid emot lagens föreskrifter, där detta förfarande icke beror på oförstånd.

Om jag nu först vänder mig till frågan om avkastningens jämnhet enligt 7 §, så vill jag påpeka att det förslag som jag har lagt fram är mindre långtgående än det som skogsstyrelsen framlade, stödd av alla här tidigare uppräknade sakkunniga, representanter för det större och mindre skogsbruket. Enligt det ursprungliga förslaget voro ju även gallringarna underkastade skogsvårdsstyrelsernas kontroll och fingo icke företagas på sådant sätt, att avkastningens jämnhet rubbades. Jag har intagit den ståndpunkten, att det ur skogsvårdssynpunkt

Förslag till skogsvårdslag m. m.

är självklart, att ändamålsenlig gallring skall få förekomma. Om det i vissa fall skulle leda till en rubbning av avkastningens jämnhet, så kan det icke hjälpas, ty gallringarna ha en så uppenbart produktiv uppgift, att de måste få äga rum.

När herr Näsgård nu talar om att husbehovsskogen har dragits in under denna bestämmelse, vill jag säga honom, att enligt de sakkunnigas och skogsstyrelsens förslag en innehavare av husbehovsskog icke fick göra en avverkning genom gallring till avsalu utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd, under det att jag har lämnat alla frågor om gallringar utanför denna kontroll.

Den kontroll som föreskrives i 7 § tar alltså endast sikte på icke utvecklingsbar skog. Det är den som icke får avverkas så att det uppstår större rubbningar i avkastningens jämnhet.

Man kan då ställa den frågan: Finns det något behov av en sådan bestämmelse? Ja, jag tror att det behovet är väl konstaterat. Å ena sidan är det fråga om arbetstillgången för befolkningen i skogsbygderna. De stora skogsägarna kunna ju inte gärna få bedriva sin avverkning så, att under vissa perioder den befolkning, som i huvudsak livnär sig av skogsarbete, blir utan arbetsförtjänster — det skulle leda till bygdens avfolkning. Å andra sidan kunna de heller inte få bedriva sin avverkning så, att de industrier som äro beroende av råvara ur skogarna under vissa perioder skulle ställas utan råvara.

På sina ställen i Norrland råda ju långtifrån idealiska förhållanden, och alla känna till hur där ha skett avverkningar på ett sådant sätt, att vi t. ex. i Västerbottens län, trots all reklam för bolagens skogsskötsel, kunna konstatera, att det på jämn goda marker icke finns mera virke på bolagsskogarna än på bondeskogarna, vilkas skogsskötsel ju alltid har klandrats. På vissa ställen i Norrland har man också luckor i virkesförsörjningen och i tillgången på skogsarbete, just därför att de större skogsägarna ha lagt sina avverkningar utan hänsyn till dessa sociala och ekonomiska

konsekvenser. Det är en sak som det är värt att här observera.

Herr Näsgård var inne på frågan om husbehovs- och stödskog. Jag har inte den uppfattningen att de mindre skogsbrukens intagande under 7 § är nödvändigt ur industriell synpunkt, ty där gäller nog de stora talens lag, så att en liten ökning av avverkningen på ett hemman jämnas ut av en minskning på ett annat. När jag inte i lagen har velat inskriva denna katalogisering av skogen som husbehovsskog, stödskog och annan skog, beror det bara på att jag icke har velat byråkratisera denna sak så att skogsvårdsstyrelserna skulle tvingas katalogisera hundratusentals hemmans skogar. De måste ju få en stämpel på sig, om de skola behandlas olika ur skogsvårdslagens synpunkt och om påföljden för en gärning skall vara beroende av vilken etikett som satts på skogen. Men jag har inte på något sätt tagit avstånd från begreppet stödskog. Jag har bara velat säga, att både husbehovsskog och egentlig stödskog i den gamla meningen är stödskog, och att vad herr Näsgård underströk är självklart — att vi måste se till att skogen blir ett kontinuerligt stöd för jordbruket i våra skogsbygder. Utan stödet från skogen kan detta jordbruk icke existera. Därför kunna vi heller icke tillåta att före ett ägoskifte eller vid ett arvskifte sådana avverkningar äga rum, att den påföljande generationen härigenom förlorar allt stöd från skogen. Det är också här fråga om ett socialt syfte, som jag tror alla erkänna.

Det finns ju redan nu ett embryo till denna bestämmelse i den gällande skogsvårdslagens 5 § 2 mom., som innehåller vissa förbud för avverkning av skog av ny ägare. Men den bestämmelsen kan inte hindra den gamle ägaren från att raka skogen ren innan han säljer, och därför är den ganska otillräcklig. De nya bestämmelser som ha föreslagits i stället för den nuvarande 5 § 2 mom. böra i det avseendet vara mer effektiva.

Jag medger emellertid att herr Näsgårds anmärkning är riktig — att ut-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

skottet genom sin motivering har försvagat skyddet, och det alldeles i onödan. Vi få ju ha klart för oss, att denna sak i nuvarande tid inte är av någon större dimension. Det finns inte i vårt land så mycket icke utvecklingsbar skog. Det finns en del i våra lappmarker, och det finns naturligtvis en del strövis på andra håll. Det kommer ju inom kort att uppstå ganska stora sådana problem i Skåne och andra av de södra provinserna, där skogen i mycket hög grad är kulturskog, där på många hemman all skog är likåldrig och där man en vacker dag har ett bestånd av icke utvecklingsbar skog. Där bör man alltså som jag förut har sagt akta sig för att låta skogen slås ned på en enda dag, så att nästa generation bara får gå och titta på plantor i hela sitt liv.

Då det inte finns så förfärligt mycket icke utvecklingsbar skog, är det väl, menar jag, inte så farligt, om man låter de mindre skogsägarna hänvända sig till skogsvårdsstyrelserna för att få det avverkningsstillstånd, som behövs för de fall som utskottet har angivit i sin motivering. Vi få nu låta utvecklingen ha sin gång och se vart det bär hän. Det kan hända att denna bestämmelse genom utskottets skrivsätt icke kommer att bli så effektiv som avsikten varit.

Men det är inte bara till de rent praktiska behoven som vi skola ta hänsyn. Vi måste också ta hänsyn till det tekniska behovet. Jag har redan här sagt att 7 § ersätter den nuvarande 5 § 2 mom. Om vi emellertid avskaffa den skyddslagstiftning, som 5 § 2 mom. innebär, måste vi sätta någonting annat i stället. Och om vi vilja avskaffa lappmarkslagen, måste också något annat sättas i stället. Det är för övrigt inte så litet överraskande att från herr Carl Sundbergs sida få höra, att lappmarkslagen bör bibehållas och att man kan ifrågasätta, huruvida det är möjligt att ha samma skogsvårdslagstiftning för lappmarkerna som för landet i övrigt. Det är ju ett faktum att alla reglerna för skogsvård i lappmarkslagen äro identiska med de regler som finnas i

1923 års skogsvårdslag. Det är endast kontrollen över avverkningarna som tillkommer. Jag måste därtill säga, att om man kan ha samma skogsvårdslag i Skåne, där granskotten äro en meter långa om året, som i Norrbotten, där de äro några centimeter, så lär man väl kunna ha samma lag i Norrbottens kustland som Norrbottens lappmark. Vi ha ju under många år sökt arbeta oss fram till en enhetlig skogsvårdslagstiftning. Det är ett betydelsefullt steg som tas om den gamla lappmarkslagen nu avskaffas, och om så sker måste som sagt någonting annat komma i stället. Därför behöva vi även ur tekniska synpunkter bestämmelsen i 7 §.

Jag vill med detta ha sagt, dels att vi inte skola göra denna sak större än den verkliga är och dels att vi skola ha klart för oss, att det här föreligger ett behov, som man inte kommer ifrån. Herr Sundberg tyckte att detta lagförslag vore mycket bra, ifall man bara toge bort denna skönhetsfläck. Men jag för min del tror att lagen blir bättre med denna bestämmelse.

Jag skulle kanske nämna, att 8 §, som överensstämmer med 12 § i skogsstyrelsens av de sakkunniga tillstyrkta förslag, behövs för att inte de stora skogsbolagen genom att räkna fastigheter i vitt skilda trakter till samma komplex skola kunna snedvrida sin avverkning genom att förlägga sin avverkning till en trakt och låta minskningen där kompenseras av tillväxten i en annan trakt. Jag tror inte att det för den lojale erbjuder någon svårighet att klara upp detta, och jag tror det kommer att bli mycket lätt för skogsbolagen och skogsvårdsstyrelserna att komma överens om hur man här skall förfara utan att skapa en alltför tung apparat.

Härutöver hade emellertid herr Sundberg en annan anmärkning. Den gällde bestämmelserna i 36—38 §§, där det i vissa fall stadgas dagsböter för en skogsägare, som företar avverknings i, som det står, »uppenbar strid mot» lagens bestämmelse, om denna avverkning icke har skett »av oförstånd».

Nu vill jag först klara upp en liten

Förslag till skogsvårdslag m. m.

sak. 36 § 2 och 3 mom., 37 § och 38 § äro alldeles identiska med bestämmelserna i 1923 års skogsvårdslag, och eftersom herr Sundberg har förklarat, att 1923 års skogsvårdslag är en utomordentligt bra lag, måste jag fråga herr Sundberg varför han vill stryka dessa bestämmelser ur lagen. Kvar står sedan, herr Sundberg, endast frågan om 36 § 1 mom. Däri har man infört en bestämmelse, att den som företager avverkning »i uppenbar strid mot vad i 6 §, 7 §, 26 § första stycket 2) eller 30 § 1 mom. stadgas», skall straffas med dagsböter, om det icke skett av oförstånd.

Det har sagts att man med detta inför en ny kriminalisering. Låt oss då fråga oss, hur det går till enligt 1923 års lag i ett sådant fall som jag här har antytt. Det går till så, att om en person företar en avverkning i uppenbar strid mot gällande lag, så har skogsvårdsstyrelsen ingenting annat att göra än att utfärda ett avverkningsförbud. Det är den enda påföljd som kan förekomma. Men det händer ju mycket ofta att den som har förövat brottet säljer fastigheten och försvinner från platsen. Men avverkningsförbudet står kvar, och där står skojaren och skrattar åt det. Det blir en helt annan person som drabbas av detta förbud. I den nya lagen ha vi nu försökt inskränka användningen av avverkningsförbudet. Avverkningsförbudet är en grov klubba, som drabbar likt och olik och många gånger egentligen inte har någon logisk motivering. Vi ha försökt avskaffa det så långt som möjligt genom att å ena sidan införa ett system med överenskommelser mellan skogsvårdsstyrelserna och skogsägarna och å den andra när det gäller illojala människor, som trots sin vetskap om lagens föreskrifter företa avverkningar i uppenbar strid mot den, införa dagsböter. Vore det inte kränkande mot rättsmedvetandet, att medan lojala människor fogade sig efter denna lag, så skulle en och annan illojal, som brutit mot lagen och gjort sig en vinst, kunna stoppa pengarna i fickan, springa från det hela och stå och skratta åt det utan någon påföljd?

Jag tror inte man kan säga, att den här föreslagna bestämmelsen kan störa det goda förhållandet mellan skogsvårdsstyrelserna och skogsägarna, utan tvärtom — jag tror att den kommer att leda till mindre byråkrati och mindre besvär än det nuvarande systemet. Det blir ett mindre antal avverkningsförbud för skogsvårdsstyrelsen att hålla reda på.

Jag vill för min del därför säga, att jag inte ger så mycket för herr Sundbergs invändningar på denna punkt. Jag tycker nog det verkar rätt underligt, när herr Sundberg, som står här och talar vackra ord om vilket framsteg som den nya lagen på väsentliga punkter innebär i jämförelse med den nuvarande lagen, hänger upp sig på dessa två ting — bestämmelserna i 7 § och i 36 § 1 mom. Det är bestämmelser, som vad 7 § beträffar endast rör en mycket liten del av det svenska virkeskapitalet, den icke utvecklingsbara skogen, och som i det andra fallet avser att till de lojals skydd straffa de illojala, att försöka finna en väg att drabba den som verkligen har felat. Jag finner inte mycket konsekvens i den ståndpunkten. Herr Sundberg anser ju att detta lagförslag på mycket viktiga punkter — i fråga om höjningen av skyddsgränsen, utvidgningen av reproduktionsskyldigheten, skyddet emot skogsskadeinsekter o. s. v. — innebär så stora framsteg. Jag hade då tyckt det vara mer naturligt, om han hade kunnat svälja dessa små piller, som han inte kunde förlika sig med. Men då han nu icke kunna svälja dem, hade det enligt mitt sätt att se varit naturligare att avge en reservation, som hade innefattat ett förslag till ändringar i det föreliggande förslaget, där herr Sundberg hade tagit ut de misshagliga paragraferna, än att stå här och tala om en ny utredning efter nya principer — speciellt då på herr Tjällgrens fråga dessa nya principer visade sig vara, att 7 § och 36 § 1 mom. borde försvinna.

Om herr Sundberg hade avgivit en sådan reservation, hade han sluppit det besvär, som han nu måste få, ty herr Sundberg har här framställt ett yrkande som, om han menar allvar med det

Förslag till skogsvårdslag m. m.

och om riksdagen skulle bifalla det, skulle leda till att det den 1 januari 1949 icke finns någon skogsvårdslag för lappmarkerna. Då bli vi laglösa där. Jag förmodar att herr Sundberg efter detta mitt påpekande kommer att ändra sitt yrkande på något sätt, så att vi inte ut-sätts för den förtretligheten.

Man säger här, att den nya skogsvårdslagen kan ha sina fördelar, och det har den. Den är ett steg framåt. Man säger emellertid att den är svårtydbar och att den är invecklad. Jag tror dock att den som objektivt granskar denna lag och jämför den med 1923 års skogsvårdslag skall finna, att motsatsen är sanningen och att denna lag genom sin enklare uppställning och sitt enklare uttryckssätt kommer att bli lättare att ha till ledtråd än den nuvarande lagen.

Jag säger med avsikt »till ledtråd», ty denna skogsvårdslag är lika litet som den föregående någon strafflag. Det är en uppfostringslag, en lag i vilken statsmakterna säga vilka anspråk de ställa på skogsvården i detta land och uppmana skogsägarna att sträva efter en god skogsvård. Skogsvårdsstyrelsernas uppgift skall enligt lagen vara att genom upplysningsarbete få skogsägarna att förbättra sin skogsvård, så att den kommer i överensstämmelse med lagens föreskrifter. De straffbestämmelser, som finnas i lagen, ha icke något annat syfte än att till de lojals skydd hålla de illojala i örät. Jag är för min del övertygad om att den nya lagen kommer att bli en uppfostringslag i lika hög grad som den gamla lagen, och på grund av att den nya lagen uppställer högre mål för skogsvården, på grund av att den uppställer de mål, som vi i vår tid böra uppställa, kommer också denna nya lag att leda till ett bättre tillstånd i våra skogar till fördel icke bara för skogsägarna, utan för hela det svenska folket.

På framställning av herr talmannen beslöt att den fortsatta överläggningen i förevarande fråga skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 210, angående ombyggnad av Säffle kanal m. m.; och

nr 212, med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 206—208, 210—212 och 214.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 349, av fru *Svenson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till universitetssjukhusen; och

nr 350, av fröken *Andersson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till universitetssjukhusen.

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Nederländerna träffad handelsöverenskommelse;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och den belgisk-luxemburgiska ekonomiska unionen träffad handelsöverenskommelse; samt

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Italien ingången handelsöverenskommelse m. m.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser, nr 124, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott.

Förslag till skogsvårdslag m. m.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 125, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring av anvisningarna till 29 och 36 §§ kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 127, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag

till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete samt fortsatt giltighet av samma lag.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.07 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 21 april eftermiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 7.30 eftermiddagen.

Förslag till skogsvårdslag m. m.

Fortsattes överläggningen angående jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 34, med förslag till skogsvårdslag m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Efter de rätt långa och fylliga anföranden, som hållits på förmiddagen i detta ämne, skall jag begränsa mig till några avsnitt, som enligt min mening inte äro tillräckligt klart framhävda i debatten.

Jag vill då börja med att fästa uppmärksamheten vid att den skärpning, som nu föreslås i det föreliggande lagförslagets 7 §, naturligtvis i mycket hög grad har föranletts av det skogliga tillståndet i övre och mellersta Norrland. Man har i diskussionen gång efter annan erfarit, att kritikerna och bland dem även skogsmännen diskuterat om detta spörsmål med ett tonfall, som närmast ger vid handen, att norrlänningarna misstänkas för att vara skogsskövlare i alldeles särskilt hög grad. Jag ber med anledning av detta att få fästa uppmärksamheten vid att den omständigheten, att det mogna virkeskapitalet i Norrland

har avverkats på relativt kort tid, inte sammanhänger med någon befolkningens vårdslöshet att handha virkeskapitalet, utan det sammanhänger helt enkelt med ett historiskt händelseförlopp, det nämligen att exploateringen av det stora virkeskapitalet där uppe ju började mycket senare än i andra delar av landet. Först under 1800-talets senare del, vid sågverksindustriens expansion, började ju de omfattande avverkningarna, och samtidigt försumrades tyvärr återväxtåtgärderna, vilka man då inte behärskade på det skogliga området på samma sätt som nu. Måhända förlitade man sig också alltför mycket på att vår Herre skulle sörja för att vi fingo en naturlig förnygring. Om rationella åtgärder efter avverkningar hade vidtagits i den omfattning, som hade varit behövt, är det sannolikt, ja, jag skulle nästan vilja säga ganska säkert, att vi knappast haft det glapp, som nu har uppstått, i varje fall hade inte situationen varit tillnärmelsevis så pass allvarlig och bekymmersam som den för dagen är.

Jag har, herr talman, velat ge uttryck för dessa synpunkter för att i någon mån dämpa det visserligen inte alldeles utan fog förda, men dock ganska missriktade talet om att de som haft ansvaret för skogsavverkningen i Norrland skulle ha handskats litet för vårdslöst

Förslag till skogsvårdslag m. m.

med eller inte haft tillräcklig omsikt om skogen. Detta är ett faktum, som ingen bestrider, men jag vill erinra om det föredrag, som professor Manfred Näs-lund höll vid skogsveckan i år, av vilket klart och tydligt framgick, att vi befinna oss i en situation, som gör det ofrånkomligt att för någon tidsperiod, något eller några tiotal år, begränsa avverkningen. Det är ett sakförhållande, som man inte kan komma ifrån.

Om vi betrakta det föreliggande lag-förslaget mot denna bakgrund och göra oss frågan, i vilken utsträckning man med hjälp av detta lagförslag kan komma fram till bättre skogliga förhållanden, ha vi främst att lägga märke till förslaget om en höjning av skyddsgränsen för den yngre skogen, eller som man numera säger i lagtexten den utvecklingsbara skogen. Därmed åstadkommer man ju en viss avverkningsbegränsning, men jämte detta har i 7 § också införts en ransoneringsregel, som närmast avser att dels förebygga — och detta utvecklade ju statsrådet så utmärkt på förmiddagen, att jag här inte behöver gå närmare in på denna fråga — de sociala skadeverkningarna för de större skogskomplexen och dels skydda de mindre fastigheterna från en överavverkning till skada för kommande ägare. Jag är villig medge, att de ransoneringsregler, som man här uppställt, ingalunda äro så synnerligen lätta att handha. Det är jag den förste att erkänna, och jag tror att jag kan åberopa en viss erfarenhet på detta område, eftersom jag har växt upp under en mycket sträng skogslag, nämligen lappmarkslagen, som har lärt oss dessa saker. Men även om dessa regler i vissa fall kunna vara litet besvärliga att tillämpa, föredrar jag dem framför det alternativ, som man sätter i stället. Jag är inte övertygad om att i varje fall de mindre skogsägarna skulle vara så särskilt betjänta av detta alternativ. Jag har inte kunnat finna något annat alternativ framfört än den tanken, som jag för övrigt tror norrlandskommittén först aktualiserade, att man jämväl för den icke utvecklingsbara skogen, således den äldre skogen,

skall införa en övre skyddsgräns. Man skulle alltså få avverka endast den allra äldsta skogen, eller vad som enligt nuvarande lappmarkslag måhända kan betecknats såsom realisationsförråd. Ja, kanhända skogsmännen klara av detta synnerligen bra, men jag är ganska övertygad om att denna ransoneringsmetod — sedd mot bakgrunden av att det finns många mindre fastigheter, som knappast ha någon äldre skog ovanför denna gräns — kommer att verka på det sättet, att en fastighetsägare, som har låt oss säga ett par hundra tunnland skogsmark med ett inte så obetydligt förråd av icke utvecklingsbar skog, vilken dock icke når över den övre gränsen, under inga förhållanden kan få avverka någonting alls.

Enligt mitt sätt att betrakta detta spörsmål möter man, hur man än vänder sig, besvärligheter, och det är alldeles självklart att när man skall gå in för en restriktivare skogslagstiftning kan det inte annat än vålla bekymmer och funderingar, som jag för min del medget äro mycket berättigade. Men att såsom min vän herr Sundberg gjorde här i förmiddags måla ut dessa bestämmelser såsom i hög grad förkastliga kan jag inte vara med om. Jag vill, herr talman, inom parentes säga, att när man här talar om att man skall akta sig för att förstöra det goda samarbetet mellan å ena sidan skogsägarna och å andra sidan skogsvårdsstyrelserna och deras tjänstemän, bör man så snart som möjligt upphöra med en färgläggning sådan som man möter här och var nu i dagarna. Det bör vara en angelägen uppgift för inte minst den, som står i framskjuten ställning på skogsvårdsstyrelsehåll.

Nu är det, herr talman, dess bättre så lyckligt, att detta förtroendefulla förhållande, som skogsvårdsstyrelserna under en tjugufemårig verksamhet ha kunnat skapa gentemot skogsägarna, inte förstöres lika lätt som man skriver en mer eller mindre väl genomtänkt reservation. Men det är, jag understryker det ännu en gång, en angelägen uppgift att i en besvärande situation inte färglägga

Förslag till skogsvårdslag m. m.

sakerna på ett sätt som inte är till fördel för vare sig skogsvården, skogsägarna eller skogsvårdsstyrelserna.

Det är också en annan sak, som jag vill fästa uppmärksamheten på, och det är herrar reservanternas lättvindiga sätt att avfärda den situation, som skulle uppstå beträffande lappmarkerna vid ett bifall till reservationen. Reservanternas skriva: »Utskottet kan ej heller frigöra sig från den uppfattningen att åtgärden att under samma lagbestämmelser sammanföra alla landets skogar — även lappmarkernas — är tämligen verklighetsfrämmande.» Jag måste bekänna att jag, när jag läste dessa rader, blev synnerligen förbluffad. När den nuvarande lappmarkslagen antogs, hade den föregåtts av inte mindre än två utredningar. Den första utredningen, som tillkom då nuvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet var statssekreterare, presenterades riksdagen men förkastades, varpå ärendet upptogs till förnyad utredning, vilken var färdig i början av 1930-talet. När dåvarande jordbruksministern von Stockenström framlade en proposition i ämnet påpekade han, att kravet från lappmarkerna på att den allmänna skogsvårdslagen skulle införas jämväl för lappmarkerna ägde mycket fog för sig, och han underströk betydelsen av att få en enhetlig skogslagstiftning för hela landet, men ansåg med hänsyn till skogsbeståndets sammansättning vid detta tillfälle, att man fick lov att gå fram med en restriktivare skogslagstiftning, en tankegång som jag också senterade och som jag kämpade för vid den tiden. Jag kan inom parentes säga, att jag ju inte fick så litet förebråelser från dels skogsägarhåll och dels andra håll för att jag inte ville aktivt medverka till införandet av den allmänna skogsvårdslagen för lappmarkerna i början av 1930-talet. Men den dag som i dag är har ingen några förebråelser att göra, utan tvärtom anser man, att det nog var bäst som skedde vid detta tillfälle. På grund av dessa förhållanden, som jag nu har omnämnt, fick emellertid den nuvarande lappmarkslagen provisorisk karaktär. Den

antogs för en tid av tio år, och år 1943 förnyades detta provisorium att gälla till utgången av innevarande år.

När reservanternas här tala om att tanken på att överföra lappmarksskogarna under den allmänna skogsvårdslagen är tämligen verklighetsfrämmande, måste jag säga, att det nog i stället är reservanternas tankegång som är verklighetsfrämmande. När ett spørsmål som detta har diskuterats i snart ett tjugotal år, varvid man siktat till att komma fram till en enhetlig lagstiftning för hela landet, och äntligen kommit så långt, att man är färdig att ta detta steg, komma några herrar reservanter, visserligen i en för dem besvärande situation, och skriva utan vidare, att detta är verklighetsfrämmande. Ärade kammarledamöter, vad jag här påpekat belyser med vilken fart man i dessa dagar skriver och talar i detta ämne. Man ger sig tydligen inte tid att riktigt tänka efter vad som skett på detta område.

Ja, herr talman, det var mycket i herr Sundbergs anförande, som det skulle vara anledning att närmare beröra, men efter det att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i förmiddags så pass utförligt behandlat detta ämne skall jag inskränka mig till att uttala den förmodan, att ordföranden i styrelsen för Sveriges skogsvårdsstyrelser, när denna lag blir genomförd, kommer att föra ett annat resonemang bland skogsvårdsstyrelserna än han förde här i dag.

Det är, herr talman, under förhoppning om att vi skola kunna medverka till att denna lagstiftning föres ut i livet, till största gagn och nytta för såväl landets skogsägare som våra skogsvårdsstyrelser och deras befattningshavare, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr EKSTRÖMER: Herr talman! Jordbruksministern talade så lent och vackert om den nu föreslagna skogsvårdslagen, att man nästan tvekar att gå upp och tala vidare om den. Det var också tacknämligt att påminnas om, att denna

Förslag till skogsvårdslag m. m.

lag innebär en betydande mildring i förhållande till det förslag, som skogsstyrelsen först framlade, men trots allt kan jag ändå inte för min del finna denna nya skogslagstiftning tilltalande.

Det är självklart att lagen har åtskilliga goda sidor, och till dessa räknar jag omvårdnaden om skogens återväxt och föryngring, vilket för övrigt går väl ihop med det av herr Näsgård före midnatten citerade uttalandet från skogsvårdsstyrelsen i Kalmar läns norra landstingsområde. Likaså är man kanske framför allt tillfredsställd över lagens föreskrift, att den yngre, eller som det nu riktigt heter, den utvecklingsbara skogen i regel skall avverkas genom gallring, detta i enlighet med 6 §. Men så kommer den i dag mycket omtalade 7 § med bestämmelser om den s. k. icke-utvecklingsbara skogen. Dessa bestämmelser finner jag vara både gammalmodiga och otympliga.

Jag kanske också, som herr Näslund, säger, kan få »färglägga» litet i anledning av denna 7 §. Jag vill ingalunda bestrida att uppe i Norrland särskilda skyddsåtgärder kunna vara behövliga. Hela denna lag är ju också konstruerad helt och hållet efter norrlandsförhållanden. Herr statsrådets anförande i dag gav detta tydligt och klart vid handen, och såsom vi observerat ha alla, som här i dag yrkat bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, kommit från norrlandsbänkarna.

Jag vågar inte yttra mig om huruvida just denna lag passar för Norrland, men jag är säker på att den inte passar för övriga delar av landet och att den där icke är behövlig vare sig ur skoglig eller ur social synpunkt.

För att emellertid återgå till 7 § frågar sig en sydländsk skogsägare vad som egentligen menas med icke-utvecklingsbar skog. Själv har jag alltsedan min ungdom sysslat med skog och skogsvård, både på egna skogar och på bondeskor, och jag får säga, att jag så småningom kommit till den meningen, att icke-utvecklingsbara skogsbestånd egentligen icke existera, med undantag naturligtvis för skadad skog, såsom t. ex.

rötskadad gran o. d. Vi ha ju någonting som heter ljushuggning, som egentligen bara innebär gallring av äldre bestånd. Sådan ljushuggning kan med fördel verkställas även i mycket gamla bestånd, 80, 90, 100 år gamla bestånd eller ännu äldre. Man gallrar ut skogen med lagom mellanrum och med kanske ganska kraftiga uttag. De kvarvarande träden öka då betydligt sin tillväxt, och denna tillväxt blir mer och mer värdefull, eftersom den läggs på allt grövre dimensioner. Till sist kvarstår blott fröträd, och plats vinnes för självföryngring, vartill kommer att marken också genom ljushuggningen blivit beredd och kulturarbeten i regel kunna inbesparas. På så sätt får man utan tvivel den mest ekonomiska skötseln av skogen, och detta är ju målet för alla, såväl statsrådet som övriga, vilka uttalat sig i denna fråga.

Med tillkomsten av denna 7 § är det emellertid högeligen ovisst, trots vad som sägs i propositionen och utskottets utlåtande, om dylika huggningar framdeles alltid kunna bli tillåtna. Med denna paragraf skulle ju termen icke-utvecklingsbar skog lagfästas, och man vet aldrig vad myndigheterna kunna finna på, om så blir fallet. Ett nyinrättat ämbetsverk måste ju visa, att det gör någonting, och ett schablonmässigt förbud att hugga äldre skog kan förvisso när som helst och var som helst riskeras.

Nu säger departementschefen, att det inte spelar så stor roll, när en skogsägare får hugga sin kanske värdefullaste skog — något tiotal år betyder väl inte så mycket. Men då fruktar jag, att herr jordbruksministern föga känner till förhållandena i skogsbygderna. För oss skogsägare låter detta i varje fall ganska verklighetsfrämmande. Jordbruket i skogsbygderna är i allmänhet inte så särskilt lukrativt, och det kan mycket väl hända, att en lantbrukare, som har jordbruk och skog, allt emellanåt behöver ta ut ett kraftigt tag ur skogen för att hjälpa upp vad han kanske har förlorat på jordbruket. Han försöker då naturligtvis om möjligt välja en tid-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

punkt, när skogspriserna äro höga. Men skogsvårdsstyrelsen kanske säger: »Nej, här får ni inte hugga.» Tio år efteråt kanske priserna äro helt andra. Förut i dag har påpekats, att det också kan finnas särskilda tillfällen, då pengar behövas. Det kan bli ett arvfall, då t. ex. en son vill lösa ut en gård från övriga delägare, eller kanske behöver en gård rustas upp med hus och modernare inventarier, och även då kan ett ordentligt uttag av skog vara behöfligt. Men om då skogsvårdsstyrelsen efter skogsvårdslagens intentioner och kanske direktiv från skogsstyrelsen eller ännu högre upp förklarar den bästa skogen vara icke-utvecklingsbar skog och förbjuder huggning, ja, då rubbas alla planer. Inlösen av en gård efter arvfall eller åtgärder för jordbrukets rationalisering kanske helt få skrinläggas.

Nu hörde vi herr jordbruksministern nästan med litet darr på stämman också tala om vådan för kommande generationer av att det tas ut ett ordentligt tag ur skogen. Jag fruktar för att herr jordbruksministern lever i samma villfarelse som de gammalmodiga skogsägarna förr i världen, som aldrig tänkte på att skogen växer, utan menade att när man huggit, då är skogen borta. Men jag försäkrar att skogen växer. I de södra och mellersta delarna av landet växer den riktigt bra, och det är egentligen i Norrland som tillväxten är dålig. I södra och mellersta Sverige lärer väl den normala tillväxten vara någonting mellan $3\frac{1}{2}$ och 4 kubikmeter om året, och på marker med god bonitet kommer man kanske upp till 5, 6 kubikmeter. Jag har på egna marker bestånd som växa 9 kubikmeter om året, och jag har med hjälp av en jägmästare en gång i Kronobergs län mätt upp ett bestånd, som växte 16 kubikmeter på året. Den där oron för kommande släktled är därför, tycker jag, nästan litet barnslig.

Det är nu skogsvårdsstyrelsen som skall bestämma, huruvida en skog är utvecklingsbar eller inte, och vad som då är särskilt anmärkningsvärt är att mot ett sådant beslut besvär ej få anföras vare sig hos domstol eller någon annan

myndighet. Skogsvårdsstyrelsen kan således själv bestämma om lantbrukarens väl eller ve. Är det att undra på att en skogsägare finner detta olustigt och oroande? Bara denna paragraf räcker för mig för att underkänna hela lagen.

Även annat finnes ju som inte riktigt passar landets skogsägare. All denna detaljerade kontroll och övervakning, säkerligen av en avsevärt utökad tjänstemannastab, och lagens straffhot äro förvisso saker, som komma att kännas olustiga. Jag kan försäkra, att i den del av landet, som jag representerar, denna skogsvårdslag skulle mottagas med stor motvilja och troligen motverka det levande intresse för skog och skogsvård som vi där med stort arbete lyckats uppamma och som givit rent av lysande resultat, som det säkert ej skadar att man relaterar.

Jag har fått preliminära uppgifter från den senaste riksskogstaxeringen, tyvärr ej enbart för Kronobergs län, där jag skulle tro att resultatet blivit särskilt gynnsamt, men för Småland i sin helhet. Det visar sig — och nu skall jag be damerna och herrarna att höra på — att i Småland virkesförrådet sedan förra riksskogstaxeringen, alltså på tjugufyra år, stigit från 60 ända till 77 kubikmeter per hektar, eller med ej mindre än 29 procent, och att kalmarkerna minskat från 17 procent till 5 procent av totalarealen. Nu har ju Småland nått särskilt vackra resultat, men även övriga delar av södra och mellersta Sverige visa förvånande gynnsamma siffror, medan däremot norra Sverige gått tillbaka.

Jag menar, att det riktiga varit att för de nordliga delarna av landet en lämplig ny lagstiftning vore på sin plats, men att för oss i södra och mellersta Sverige det riktiga vore att den gamla lagen — för all del gärna kompletterad med bestämmelser om föryrgring och gallring, som jag nyss nämnde såsom välbetänkta och kloka — vilken givit så påtagligt goda resultat, finge fortfarande gälla. Jag tror att den nya lagen om den genomföres, i längden kommer att mera skada än gagna. Mitt

Förslag till skogsvårdslag m. m.

recept är sålunda: Låt den gamla, i stort sett väl avvägda lagen, gärna överarbetad, vara kvar, men intensifiera, liksom vi gjort t. ex. i vårt län, undervisningen om skogens betingelser och dess rätta skötsel, allt under förtroendefullt och friktionsfritt samarbete mellan skogsvårdsstyrelserna och skogsägarna. Det skulle giva bra mycket säkrare resultat än en lagstiftning som denna med tjänstemannaövervakning, blanketter och statistik och för lantmannen förhatligt straffhot.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan och således bifall till den av herr Sundberg m. fl. avgivna reservationen.

Herr HEIDING: Herr talman! Då vi nu stå inför avgörandet av denna fråga, är det egendomligt att konstatera, hur ivriga en stor del av norrlandsrepresentanterna äro för att få denna lag genomförd i hela landet. Det låter precis som om landets framtid skulle stå på spel. Men vad beträffar södra och mellersta Sverige får jag säga, att vi inte alls äro intresserade av denna skärpta lagstiftning. Det finns ingen anledning att påtvinga skogsägarna i södra och mellersta delarna av landet en så pass ingripande skogslagstiftning som denna. Är det så att norrlänningarna på vissa håll ha avverkat för mycket, så böra de tänka sig för och låta skogen stå i fred. Den överavverkning, som har förekommit i Norrland, böra norrlänningarna själva kunna komma till rätta med utan att man skall behöva införa sådana lagar som den här föreslagna.

Det gör ju ett rätt egendomligt intryck, när man hör till exempel herr Näslund med sådan entusiasm framhålla, att det är alldeles nödvändigt att vi få denna lag för att i fortsättningen över huvud taget kunna driva någon skogsskötsel. Jag tycker att det är någonting ganska anmärkningsvärt, att man här i riksdagen skall kunna framföra ett sådant påstående. Intresset för en förbättrad skogsskötsel har under de senaste åren stigit, allt mer och mer ute i landet.

Jordbrukare och skogsägare sträva efter att få sina skogar skötta på ett förstklassigt sätt. I all synnerhet gäller detta de yngre skogsägarna. De deltaga med liv och lust, kan man säga, i arbetet för en förbättrad skogsvård. På olika platser i landet hållas skogskurser, där det förekommer gallring, stämplingar och demonstration av alla slags skogsbefrämjande åtgärder, och detta måste ju verka dithän, att vi undan för undan få en bättre skogsskötsel här i landet.

Jag erkänner för min del, att en förbättrad skogsvård är både önskvärd och nödvändig, men man får inte stifta sådana lagar att vi bli alltför mycket kringärdade av hindrande och tvingande bestämmelser. Jag är själv mycket intresserad av skogen. Jag hoppas att vi skola slippa se de kalmarker, som nu finnas, och jag önskar att vi skola kunna få ut det mesta möjliga ur våra skogar. Men jag anser det möjligt att genom nuvarande skogslagstiftning få en förbättring till stånd. Någon ny lagstiftning behöva vi alltså inte i det fallet gå in för.

I jordbruksutskottets utlåtande förekommer en hel del svävande uttalanden, som man har rätt svårt att förstå. I ena fallet ger utskottet, och i andra fallet tar det en del tillbaka. Jag tror att tjänstemännen inom skogsvården i framtiden komma att få ganska stora svårigheter att tolka en del av de uttalanden, som gjorts från utskottets sida. Jag skall be att få läsa upp ett stycke av utskottets yttrande, som återfinnes på s. 43 i utlåtandet: »Bestämmelsen i 7 § första stycket förslaget till skogsvårdslag innebär, såsom departementschefen framhållit, ingalunda något krav på en absolut jämnhet i avverkningarna. Behörig hänsyn måste tagas till konjunkturernas växlingar, och vidare måste avverkningarna ske på ett för fastigheten ekonomiskt tillfredsställande sätt. Särskilt å de mindre fastigheterna lönar det sig icke att företaga regelbundna avverkningar varje år. Avfattningen av 7 § första stycket medför ej hinder att, då så anses fördelaktigt ur ekonomisk synpunkt, företaga avverkningar med vissa års mellanrum, t. ex. varlt femte eller tionde år eller, om

Förslag till skogsvårdslag m. m.

fastigheten är ogynnsamt belägen, ännu mera sällan. Därest i sådant fall ej uttages mera skog än som motsvarar tillväxten sedan föregående avverkning, erfordras icke något tillstånd av skogsvårdsstyrelsen.» Det är sista meningen i detta yttrande som jag finner något egendomlig. Om man till exempel köper en gård, där någon avverkning inte har förekommit på fem eller tio år, skall man då utan vidare kunna företaga avverkningsningar på denna egendom? Jag undrar om man verkligen på denna punkt skall kunna tolka utskottets yttrande på det sättet. Är innebörden av detta uttalande, att man i ett sådant fall får förfara hur som helst utan att rådgöra med vederbörande skogsvårdsstyrelse? Det skulle vara rätt intressant, om någon från utskottet ville klarlägga hur det i ett sådant fall skall gå till.

Det kommer kanske att sägas, att jag kunde ha fortsatt att citera stycket till slut, och det skall jag också göra: »Endast när fråga är om större avvikelser från den uthålliga avverkningsningen, måste tillstånd av skogsvårdsstyrelsen inhämtas. Har skogsägaren ett berättigat intresse, att avverkning å hans fastighet vid något tillfälle företages i sådan omfattning, att den kommer i strid mot jämnhetsregeln, t. ex. vid nybyggnad eller omfattande ombyggnad å fastigheten, torde skogsvårdsstyrelsen icke böra vägra tillstånd till sådan avverkning.» Även detta är ju rätt så svävande uttalanden, och jag väntar med stort intresse att få höra från utskottets sida vad som här är avsett. Det måste vara klara linjer om man inte skall riskera att tjänstemännen ställas i det läget, att de inte veta hur de skola förfara i fall som detta. Man bör kunna begära klara direktiv.

Mycket svävande uttalanden göras också av utskottet när det gäller bestämmelsen i 7 § om utvecklingsbar skog. Man frågar sig vilken tolkning som i det fallet är den riktiga.

Den jämna avkastningen kan naturligtvis, i all synnerhet när det gäller det mindre skogsbruket, förverkligas genom att den ene mindre skogsägaren hugger det ena året och den andre ett annat år.

På så sätt bör det kunna bli en avverkning undan för undan. Men utskottet har även härvidlag gjort rätt svävande uttalanden, närmast om prisförhållandena och konjunkturerna. På s. 26—27 i utlåtandet finner man sålunda det uttalandet, att hänsyn inte skall tas till priset förhållanden, och i ett annat fall att man bör ta hänsyn till konjunkturerna. Sådana uttalanden äro ju rätt otydliga och svåra att tolka. Men om priserna äro mycket låga, blir det nästan omöjligt att till alla delar förverkliga föreskriften om jämn avkastning då det gäller det mindre skogsbruket. Det är givet att skogsägarna inte äro hågade att avverka sin skog, då priserna äro låga, utan hellre vänta tills det blir bättre tider. På större egendomar kan däremot en något jämnare avverkning ske, och så är redan nu fallet.

Det kan för övrigt inte skada att någon skog blir sparad, om den skulle behövas i en eventuell krissituation. Vi ha under de gångna krisåren kunnat konstatera fördelarna av att vi haft skog att tillgå, både vedskog, massaskog och annan skog som varit nödvändig för landets behov. Jag anser därför att om vi kunna spara någon skog, så bör väl inte det betraktas såsom oriktigt.

Skogsbeståndet har ju också, såsom herr Ekströmer framhöll, sedan sista riksskogstaxeringen ökat avsevärt i de sydligare delarna av landet. Herr Ekströmer nämnde särskilt Småland, men jag tror att förhållandet är detsamma även i andra delar av södra och mellersta Sverige. Tråkigt nog ha överavverkningar förekommit i Norrland, men detta missförhållande kan avhjälpas av norrlänningarna själva, om de vilja gå in för att något mera spara på sin skog.

Herr statsrådet framhöll att propositionen innehåller jämkningar till skogsägarnas förmån i jämförelse med vad som föreslagits av skogsvårdsstyrelsen. Ja, det är möjligt att jämkningar ha skett på en del punkter. För min del har jag med tillfredsställelse sett att man i propositionen har gått in för att i största möjliga utsträckning ersätta avverkningsförbudet med överenskommelse efter underhandlingar. Kan man genom att re-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

sonera med en skogsägare få honom på andra tankar, så att han inte avverkar någonting utöver vad som bör avverkas. är ju det en vida bättre lösning än att man utfärdar avverkningsförbud. Underhandling och överenskommelse böra här komma i första rummet, och avverkningsförbudet skall tillgripas endast såsom en sista utväg.

Herr statsrådet nämnde också, att jämnheten i avverkningen var nödvändig för att bereda tillfälle till jämn sysselsättning. Jag har ju förut framhållit, att denna jämna avverkning kan åstadkommas genom att de mindre skogsägarna hugga under olika år. Däremot är det alldeles omöjligt för dem att varje år avverka en ungefär lika stor kvantitet. Men den saken kommer nog att ordna sig. När det gäller de stora skogsarealerna i Norrland är det kanske däremot nödvändigare än på vissa håll i södra och mellersta Sverige att man får en större jämnhet i avverkningen, och därmed en jämnare tillgång till arbetsförtjänsten.

Jag anser således att det föreliggande lagförslaget är av sådan art, att man inte kan vara med om att bifalla detsamma. Det kommer säkerligen att leda till att skogsägarna på många håll få ett minskat intresse för att vårda sina skogar. Det är enligt min mening inte befogat att genomföra sådana ingripande åtgärder som här äro föreslagna. Min uppfattning är att det hade varit bättre, om nuvarande skogsvårdslag, möjligen med någon komplettering, fått vara gällande även i fortsättningen. Jag anser att man i den utredning, som legat till grund för den kungl. propositionen, har gått alldeles för långt och inte beaktat skogsägarnas intressen i den utsträckning som hade varit önskvärt.

Jag ber, herr talman, att med vad jag här har anfört få yrka bifall till herr Sundbergs reservation.

Herr von HELAND: Herr talman! Med producentbidrag och andra regleringar ha statsmakterna då och då lyckats få norrlänningar och sörlänningar osams i jordbruksfrågor. Nu har man tydligen

med ett lagförslag lyckats tussa ihop de norrländska skogsägarna med skogsägarna längre söderut. Och det är ju ofta så, att när två slåss tar den tredje hem spelet, något som kanske kommer att besannas även i dag — när skogsägarna från Norrland och södra Sverige slåss om denna lag, tar statsrådet Sköld hem spelet.

För min del finner jag situationen besvärlig, ty jag kan varken följa utskottsförslaget eller någon av reservationerna. Ja måste beklaga att det inte finns någon reservation som överensstämmer med både herr Ekströmers, herr Heidings och mina önskemål. Vad vi rikta oss mot är ju främst 7 §, och om det är ett norrländskt intresse att få bestämmelser av denna art, har jag för min del ingen anledning att gå emot 7 § när det gäller Norrland. Men varför skall herr Näslund vara ilsken på oss sörlänningar och tycka, att vi skola kunna godtaga just denna paragraf, fastän den är otrevlig för oss? Jag tycker verkligen att man på den punkten kunde ha åstadkommit ett förslag, som kunnat tillfredsställa både sörlänningar och norrlänningar.

När man läser motiveringen, märker man ju att det i hög grad kommer att bero på tillämpningen, hur denna lag — om den nu, såsom jag förmodar, blir stadfäst — kommer att verka i praktiken. Låt också mig läsa upp ett par rader på s. 43 i utlåtandet. Utskottet talar där om att till exempel vid nybyggnad eller omfattande ombyggnad å fastigheten »torde skogsvårdsstyrelsen icke böra vägra tillstånd till sådan avverkning» som sker i strid mot jämnhetsregeln. Varför skriver man inte i stället i ett sådan fall rakt ut, att där får skogsvårdsstyrelsen icke hindra en sådan avverkning? Det talas vidare om att man skall ha skydd för husbehovs- och stödsskogar. Olika talare ha här frågat om innebörden av andra uttalanden i utskottsutlåtandet. Jag skall inte upprepa deras frågor utan tillägga ännu en: Vad är husbehovsskog, och vad är stödskog? Dessa begrepp äro kanske olika för den som bor i Norrland och den

Förslag till skogsvårdslag m. m.

som bor längre söderut. Men hade det inte varit möjligt att låta 7 § gälla för Norrland? Och kunde man inte ha förklarat vilken skog som skulle vara undantagen, exempelvis upp till en viss arealgräns?

Jag har inte hört vare sig från utskottsmajoritetens eller från reservanternas sida, att det skulle vara omöjligt att formulera 7 § så, att den tillfredsställer norrlänningarna utan att samtidigt skada sörlänningarna. Jag vet alltså inte om det finns en sådan möjlighet, men för att åtminstone få den saken undersökt ber jag, herr talman, att få yrka återremiss på utskottsutlåtandet.

Herr NÄSLUND (kort genmäle): Herr talman! Herr von Heland frågade mig, varför jag skulle vara ilsken på sörlänningarna, och menade att 7 § faktiskt var överflödig när det gäller södra och mellersta Sverige. Jag är inte alls ilsken — jag är så mild och god som någon människa kan vara — men när jag frågar mig, om det föreliggande lagförslaget kan vålla någon skada i de delar av landet, där det är obehövligt, så måste jag för mig själv nekande besvara den frågan.

Från Ljungans ådal och upp till gränsen mot Norge och Finland behövs däremot en lagstiftning av detta innehåll, och jag tycker då, att det kan vara motiverat, herr von Heland, att vi inte tvista utan komma överens om att inrymma hela landet i en enhetlig skogslagstiftning, och hoppas att det skall bli möjligt att driva fram en förnuftig tillämpning. Då sker ingen skada.

Herr von HELAND (kort genmäle): Herr talman! Jag har tidigare förklarat för herr Näslund, att jag inte vill gå emot det norrländska önskemålet i fråga om 7 §. Jag tycker bara att det är egendomligt, att inte herr Näslund är villig att tillmötesgå sörlänningarna i önskemålet om en sådan formulering av 7 §, att sörlänningarna slippa obehag av den.

Herr NÄSLUND (kort genmäle): Herr talman! Man kan väl ändå tänka sig, herr von Heland, att när avverkningarna i de norrländska skogarna begränsas, kommer pressen på skogarna söder om Norrland att bli så pass stark, att det en vacker dag kan finnas önskvärt att även för dem ha en lagstiftning av detta innehåll.

Herr DOMÖ: Herr talman! Vi uppskatta säkert alla jordbruksministerns stora intresse för skogsskötseln — och jag gör det personligen i mycket hög grad — liksom vi också värdera hans intresse i stort sett för allt vad jordbruk heter. Också jordbruksministerns energi är ju beundransvärd, men den tar sig understundom uttryck som det är litet svårt att förstå. Jordbruksministern röjer ibland en inneboende lust att ändra om allting, även där det enligt många uppfattning är bra som det är. Jordbruksministern vill ändra om saker och ting efter sin kanske oftast kloka, men ibland alltför bestämda och ihållande mening.

Just så tycker jag att det är i detta fall. Vi ha haft en skogslagstiftning, som åstadkommit storartade resultat. Man har skogsägarna med sig, och ett mycket gott och intensivt samarbete mellan skogsvårdsstyrelserna och skogsägarna har kommit till stånd. Så vill jordbruksministern föra in en del nya moment i skogslagstiftningen — på mig verkar det i åtskilliga avseenden som utpräglade kommandotoner — men anser sig i alla fall med säkerhet kunna räkna med att skogsägarnas nu storartade intresse för skogsvårdande åtgärder skall fortfara även i framtiden.

Jag undrar om man inte här alldeles i onödan åstadkommer en spänning av förhållandet mellan skogsägarna och det allmänna, som har att tillse att samhälleliga önskemål bli tillgodosedda i skogsvården. Jag pekar här på en sådan sak som den risk för misstro och godtycklighet vid rättstillämpningen, som enligt många vittnesbörd säkerligen kan befaras. En annan sak, som jag just

Förslag till skogsvårdslag m. m.

nu vill tillmäta stor betydelse, är att man i det rådande läget — då det inte ens finns tillräcklig personal vid skogsvårdsstyrelserna för att klara den behövliga tillsynen i form av utstämplingar och dylikt och för att sköta den skogsodlande verksamheten — helt plötsligt skall ställa skogsvårdsstyrelserna inför mycket stora, nya uppgifter och rycka skogsägarnas intresse från vad som bör vara det väsentliga, nämligen att intensifiera skogsodlingsverksamheten och åstadkomma mera skog, och i stället göra dem ganska vilsna när det gäller att avgöra hur de skola förfara i både det ena och det andra avseendet.

Detta är enligt min mening, herr jordbruksminister, en åtgärd som man inte kan beteckna på annat sätt än såsom ganska opåkallad.

Det kan inte vara rimligt och riktigt att söka forma all verksamhet när det gäller jord- och skogsbruk efter en viss mall. Jag förstår en kraftfull människa, som vill driva igenom sina tankar och idéer i övertygelse att de äro riktiga, men bönderna och alla skogsägare äro nu en gång sådana, att de föredra fria former och arbeta bäst under sådana förhållanden. Därför är det inte säkert, herr jordbruksminister, att man på den här föreslagna vägen uppnår det avsedda resultatet. Man hör nu rätt ofta uttryck för missnöje med herr jordbruksministerns patriarkaliska omvårdnad. En del jordbrukare begagna ibland ett så starkt ord som förmynderskap, och förmynderskap tycka inte svenska bönder och skogsägare om — inte ens ifall det utövas på ett så upplyst sätt som jag förmodar att jordbruksministern anser sig göra.

Man befarar också på sina håll, att skogsvårdslagen kommer att få en kärv tillämpning, som inte alltid tilltalar våra svenska jordbrukare.

Hur vore det därför, herr statsråd, att nu låta skogsägarna ägna sina krafter framför allt åt att få skogsodlingen i gång och att fortsätta sin skogsvårdande verksamhet i väl inarbetade och fria former? Jag tror att statsrådet gör sig

skyldig till en övervärdering av kontroll- och övervakningsbestämmelser i förhållande till verkligt produktionsbefrämjande ting.

Jag har för min del, herr talman, kommit till den uppfattningen att denna lagstiftning inte är behövlig. Lagbestämmelserna äro föga lyckliga, och straffbestämmelserna äro oklara och enligt mitt tycke för hårda.

På dessa skäl ber jag, herr talman, att få instämma i avslagsyrkandet.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag känner mig ganska konfunderad när herr Domö tar sig friheten att beteckna det här framlagda lagförslaget som ett utslag av min lust att genomdriva min mening. Det påståendet beror väl på att en partiledare har så oerhört mycket att syssla med, att han inte riktigt hinner sätta sig in i alla frågor.

I verkligheten är det ju så, att på framsättning av skogsstyrelsen igångsattes för sex år sedan den utredning, som ligger till grund för propositionen. Direktiven för denna utredning voro inte mina. Jag fick mottaga resultatet av utredningens arbete år 1946. Jag skulle ha kunnat, om jag hade varit ivrig, kasta fram ett förslag till 1947 års riksdag, men jag gjorde det inte. Att jag inte gjorde det brodde på att jag, när jag tog del av denna utredning, till en början ställde mig den frågan: Är det nödvändigt, är det nyttigt med en ny skogslag? Från den utgångspunkten prövade jag detta förslag och fann därvid att det på många punkter gick onödigt långt. Jag modifierade det och kom till slut fram till den uppfattning, som delas av många i skogsskötsel mer förfarna män än herr Domö och jag, som väl båda två äro ungefär lika erfarna på det området.

Jag kom alltså till resultatet att en ny lag var nyttig. Den behövde inte vara fullt så tillspetsad som enligt det förslag, som de sakkunniga och skogsstyrelsen lagt fram. När jag kom till den uppfattningen, lade jag fram resultatet av arbetet, och jag kan således tillerkänna mig endast en mycket liten del av bebyggelsen för att det kommer fram. Det

Förslag till skogsvårdslag m. m.

är väl därför ganska opåkallat att säga, att det är ett utslag av jordbruksministrernas vanliga lust att styra och ställa och att ställa folk under förmynderskap.

Jag skulle vidare vilja säga, att om herr Domö hade kunnat ägna denna fråga något mer än en förströdd uppmärksamhet, skulle han nog ha funnit, att denna lag i själva verket är mycket mindre byråkratisk till sin läggning än 1923 års skogsvårdslag; den lämnar mycket mer av åtgärderna i skogsägarnas egna händer. Såsom jag i mitt föregående anförande här hade anledning närmare utföra, är det inte alls på det sättet att man kan räkna med att skogsvårdsstyrelsernas arbete skulle bli tyngre enligt den föreslagna lagen.

Jag måste därför säga, att de skäl, som herr Domö här framlade, gingo ganska betydligt vid sidan om ämnet, och jag beklagar bara att herr Domö skulle känna sig skyldig att framföra så litet vägande synpunkter i denna debatt.

Herr DOMÖ (kort genmäle): Jag vill inte förneka att vissa delar av det framlagda förslaget kunna innebära förbättringar, men ser man till saken i dess helhet, kan jag inte komma ifrån att mitt omdöme blir kritiskt emot förslaget.

Det är alldeles riktigt att utskottet har ändrat en viss del, och alldeles särskilt gäller detta i fråga om strafftillämpning, dömande myndigheter och dylikt. Men jag riktade mig mot det förslag, som jordbruksministern hade kommit fram med, såsom varande för hårt. Huruvida det blir mindre byråkratiskt än jag tror att det blir, återstår väl att se. Jag skulle tro att osäkerheten i fråga om vad som menas med det ena och det andra i lagen kommer att medföra, att jordbrukarna inte våga att som tidigare fullfölja avverkningarna i hög grad efter eget skön och egna stämplingar, utan att de komma att så gott som alltid nödgas hänvända sig till skogsvårdsstyrelserna. Därför blir det, såvitt jag förstår, ovillkorligen ett mera tyngande arbete för dessa.

Herr SUNDBERG, CARL: Herr talman! Jag skall be att i korthet få bemöta den kritik som i vissa avseenden framförts emot mitt anförande på middagen.

Jag går i kronologisk ordning och börjar med herr Jonsson i Fjäle. Han erinrade om att jag i utskottet sagt att ifall denna 7 § hade införts för 25—30 år sedan, kunde den kanske ha varit till nytta, och han tyckte att jag i konsekvens därmed nu kunde vara med om den. Men han glömde erinra om vad jag i detta sammanhang tillade i utskottet, nämligen att nu komma med en sådan paragraf vore som att kasta jäs-ten i ugnen efter brödet. Nu ha vi ju inte i nämnvärd utsträckning några urskogar eller marker, bevuxna med icke utvecklingsbar skog, och vi vilja inte heller i framtiden ha sådana. Vi kunna inte stå till svars med att sköta våra skogar på det sättet att vi komma i det läget. Vi måste naturligtvis i stället sköta våra skogar rationellt efter ekonomiskt riktiga regler. Det står f. ö. inregistrerat såsom första paragraf i den tilltänkta nya skogslagen, där det bl. a. heter: »Skogsmark med därå växande skog bör skötas så, att tillfredsställande ekonomiskt utbyte vinnes.»

Det är inte att efterfölja denna paragrafs andemening, om man sköter skogarna så, att vi komma tillbaka till ungefär det skogliga tillstånd där denna 7 § verkligen skulle kunna få någon betydelse, och — jag upprepar det — det är heller inte vare sig privatekonomiskt eller nationalekonomiskt något att stå efter.

Om det såsom statsrådet Sköld framhöll skulle kunna inträffa nere i Skåne, att man på grund av att därvarande kulturskogar anlagts samtidigt, de också skulle komma att samtidigt vandra in under begreppet »icke utvecklingsbar skog», så torde detta knappast komma att inträffa på bred front, ty även i Skåne äro nog skogarna i allmänhet skiftande till sin ålder. För övrigt torde det vara lämpligt att i detta fall åberopa, vad herr statsrådet själv i sådant sammanhang här i dag framhållit, nämligen att här gäller de stora talens lag.

Förslag till skogsvårdslag m. m.

Herr Jonsson talade vidare om att »herr Sundberg och hans parti på sin tid motsatt sig 1923 års lag men att de nu sjunga denna lags pris i höga tonarter» eller något liknande. Jag vill då säga herr Jonsson, att detta inte är riktigt. Jag var redan från början en ivrig anhängare av 1923 års lag, och jag tror att nära nog samtliga skogsmän voro det. Jag tillhörde t. o. m. en liten krets, som 1918 tog initiativet till den provisoriska skogslag, som riksdagen då antog och som sedan ersattes just med 1923 års lag. Herr Jonssons historieskrivning stämmer således inte. Det är f. ö. karaktäristiskt att kunna konstatera vilken till arten väsentlig skillnad det är mellan motståndet i dag mot den nya lagen och motståndet mot lagförslaget 1923. Då voro praktiskt taget alla skogsmän för den lagen, alltså för en restriktivare, men måttfullt utformad lagstiftning; i dag är det raka motsatsen — ingen som var med på årets skogsvecka behöver tvivla om den saken.

Herr Näsgård underhöll kammaren med att läsa upp en skrivelse, som skogsvårdsstyrelsen i Kalmar läns norra landstingsområde, där jag är ordförande, på sin tid avlätit och där styrelsen framhåller behovet av att åtgärder vidtagas för att få våra skräpskogar och våra förvildade hagmarker bragta i produktivt skick. Herr Näsgård hade otur; han var tydligen inte närvarande, då jag höll mitt anförande här i kammaren, i vilket jag med styrka upprepade och framhöll just detsamma som stod i den skrivelsen.

Herr statsrådet började sitt anförande med att påpeka, att han hade vinnlagt sig om att få fram ett förslag, som var mindre bryskt än det som presenterats från skogsvårdsstyrelsen. Jag har redan tacksammt erkänt detta, och alldeles särskilt vill jag understryka hans åtgärd att slå vakt om gallringen, även om denna åtgärd under vissa förhållanden skulle komma att tangera jämnhetskravet.

Vad denna senare fråga beträffar uppehöll sig statsrådet ganska utförligt vid den, men jag har ju i min replik till

herr Jonsson redan redovisat min synpunkt på den saken.

Herr statsrådet uttalade vidare sin förvåning över att jag slog vakt om 1932 års lappmarkslag. Det gör jag ingalunda. Jag anser, att den lagen bör avskaffas i samband med att en acceptabel ny allmän skogsvårdslag antages. Men eftersom jag inte anser att den nu föreliggande lagen är acceptabel, har jag inget annat att göra än att gå in för att 1932 års lappmarkslag provisoriskt och tills vidare behålles.

När statsrådet Sköld med mycken patos talade om det berättigade i att till de lojals skydd fara hårt fram emot de illojala genom att tillämpa de föreslagna kriminaliserande bestämmelserna, kan detta kanske låta riktigt därför att det stadgas att ett uppenbart brott skall föreligga. Detta är ändå enligt mitt förmenande inte riktigt, emedan själva grundförutsättningen för ett dylikt stadgande saknas. Vi känna nämligen ännu inte i grunden de biologiska och ekonomiska lagar, efter vilka våra skogar böra skötas. Skogsvetenskapen har ännu inte nått dithän. Först när detta blir fallet, kan jag föreligga att införa en sådan bestämmelse, emedan lagen då kan vila på objektiv grund. Nu kan den inte göra det, utan det blir ett subjektivt bedömande: vad den ene skogsmannen eller den ena skogsvårdsstyrelsen anser, kan den andre skogsmannen eller en annan skogsvårdsstyrelse ha en helt annan uppfattning om.

Slutligen framhöll statsrådet, att eftersom jag kunnat acceptera så viktiga delar av lagförslaget som dem, vilka inrymmas i 6 §, om utvecklingsbar skog, och i 16 §, om försättande av nu improduktiva marker i skogsbärande skick, borde jag ha kunnat inskränka mig till att avge reservation.

Ja, visst kunde jag ha gjort det; det hade f. ö. bättre överensstämt med mina intentioner. Men då jag inte fick några kamrater i utskottet att vara med om en reservation och en av mig ensam avgiven reservation var utsiktslös att få igenom i riksdagen, anslöt jag mig utan tvekan till vissa ledamöters avslags-

Förslag till skogsvårdslag m. m.

linje. Jag resonerade som så att det då kanske fanns en om också mycket liten chans att få majoritet i riksdagen för ett avslagsyrkande, och sedan kunde man ett kommande år få saken i sin helhet tillrättalagd.

När herr Näslund nyss erhöll sitt anförande här i kammaren var jag tyvärr inte närvarande, men han lär ha yttrat bland annat att jag överdrivit i mitt resonemang. Jag skulle då vilja fråga på vad sätt och på vilken punkt han anser att jag har överdrivit. Jag har ansett och anser fortfarande att det är lagstiftningen som är överdriven på vissa viktiga punkter, vilket jag utförligt motiverat, men ej så vitt jag förstår överdrivit.

Vidare skulle herr Näslund ha sagt, att han trodde att jag skulle komma att göra vad jag kunde för att, om lagförslaget bleve verklighet, försöka medverka till att lagen blev respekterad. Därom kan han vara fullkomligt övertygad. Jag är också fullt förvissad om att alla skogsvårdsstyrelser komma att lojalt ställa sig den nya lagen till efterrättelse, och inte bara det, utan de komma också att göra sitt yttersta för att lagen skall bli mött med mesta möjliga förtroende hos den skogsägande allmänheten.

Herr NÄSGÅRD (kort genmäle): Herr talman! Herr Sundberg ansåg att jag hade otur med min replik till honom därför att han i sitt första anförande hade berört samma fråga som jag tog upp. Jag vill då erinra om att vad som gav mig anledning att läsa upp ett stycke ur en framställning från skogsvårdsstyrelsen i Kalmar län norra var, att herr Sundberg sagt att den av jordbruksministern Pehrsson-Bramstorp 1942 igångsatta utredningen för skogsmännen kom som en blixst från klar himmel. Jag nämnde i mitt anförande, att det hade kommit många framstötter från skogsmannahåll, och jag läste som ett exempel upp denna passus ur en skrivelse från herr Sundbergs egen skogsvårdsstyrelse. Jag kan inte finna annat än att jag träffat rätt med denna anmärkning.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Jag nödgas begära ordet en gång till i denna fråga i anledning av det yrkande, som framställdes av min vän herr von Heland. Han yrkade nämligen återremiss till utskottet av denna proposition.

Jag förstår inte riktigt vad som skulle vinnas genom en sådan återremiss. Herr von Heland nämnde, om jag förstått honom rätt, att lagen borde kunna utformas på så sätt, att den bleve till nytta för norrlänningarna men inte kunde skada sörlänningarna. Jag vet inte, om utskottet förmår att under den tid som eventuellt kan stå till buds denna riksdag åstadkomma en sådan ändring i lagen, att det inte ändå skulle bli kritik emot lagförslaget.

Jag ber därför att få yrka avslag å detta återremissyrkande.

Jag skulle också vilja säga några ord till herr Heiding. Han kritiserade avfattningen av 7 §, men också den motivering som utskottet hade givit i samband med denna paragraf. Denna motivering åsyftar ju att uppmjuka bestämmelserna i 7 §. Då herr Heiding inte var nöjd med den, förvånar det mig att han inte gillar att utskottet har velat företaga en uppmjukning av bestämmelserna i denna paragraf, en uppmjukning som, enligt vad herr statsrådet anför, går så långt att verkan av lagen blir i viss mån försvagad, som han uttryckte sig. Jag skulle därför nästan våga säga, att om herr Heiding hade läst utskottets förslag riktigt noggrant, skulle han inte ha kommit fram med ett sådant yttrande som det han här fällde.

Jag har redan förut frågat men inte fått något svar på frågan: vad är det i detta lagförslag, som är så förskräckligt stötande att det nästan skulle förstöra all skogsvård? Jag upprepar ännu en gång vad jag tidigare sagt i det avseendet, att jag inte förstår vilket men de lojala skogsägarna komma att lida av denna lag. Men det är klart att de skogsägare, som inte med skäl kunna kallas för lojala, komma att på ett eller annat sätt råka i konflikt med lagen, och det är väl, vågar jag påstå, inte något fel hos lagen.

Förslag till skogsvårdslag m. m.

När man här hör på yttrandena från motståndarna till lagen finner man att dessa yttranden tyda på att det måste vara dåligt med den sakkunskap, som funnits med i utredningen, trots att där suttit skogsägare med, och de må väl anses ha någon kännedom om skogsvård. Jag har tidigare i dag räknat upp vilka som suttit med i utredningen, och jag skall naturligtvis inte göra det en gång till. Men jag glömde nämna en person. Det kanske är av ett visst värde att till kammarens protokoll få antecknat vem denne var; det var skogschefen för ett av våra större skogsbolag i Norrland, nämligen jägmästare Ekman, som är skogschef för Björkå aktiebolag. Han har varit med om att utforma detta förslag. Vore nu lagförslaget så eländigt och nära nog uruselt som här från vissa håll gjorts gällande, kan jag inte förstå att representanten för ett så stort bolag kunnat ansluta sig till förslaget.

Jag skulle ännu en gång vilja fråga: Vad är det för någonting i lagen som är så stötande för herrarna här?

Till partiledaren herr Domö vill jag säga, att inte heller han tycks ha läst detta förslag så värst noga, eftersom han bland annat kritiserar att utskottet skulle ha ändrat propositionen så, att man skulle vända sig till skogsstyrelsen med eventuella besvär. Det förhåller sig tvärtom så att utskottet nästan enhälligt — det blev verkligen votering, men det var bara en ledamot som röstade för att besvären skulle anföras hos skogsstyrelsen — i stället ändrat förslaget så, att besvären skola anföras hos domstol. Det kan vara ett misstag av herr Domö, men jag vill i alla fall nu passa på att rätta det och påpeka att i det fallet utskottet således inte har begått något fel.

Jag har, herr talman, velat komplettera mitt tidigare yttrande härmed, och jag ber ännu en gång att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HEIDING (kort genmäle): Herr talman! Herr Tjällgren talade om att jag inte kunde godkänna 7 §, och han sade, att jag skulle ha motsatt mig den upp-

mjukning som skett i motiveringen. Jag tyckte att motiveringen var så pass svävande, att jag fann mig föranlåten att undra, hur tjänstemännen skulle kunna tolka densamma. Svar på den frågan uteblev. Det svar, som herr Tjällgren lämnat, blir inte till någon ledning för tjänstemännen vid deras tolkning av vad utskottet i detta fall avsett med sitt uttalande.

Herr Tjällgren (kort genmäle): Herr talman! Efter herr Heidings senaste yttrande måste jag besvara kammaren med att få läsa upp just den del av motiveringen, som gäller den sak han talade om. På s. 43 i utskottets utlåtande anföres: »Bestämmelsen i 7 § första stycket förslaget till skogsvårdslag innebär, såsom departementschefen framhållit, ingalunda något krav på en absolut jämnhet i avverkningarna. Behörig hänsyn måste tagas till konjunkturernas växlingar, och vidare måste avverkningarna ske på ett för fastigheten ekonomiskt tillfredsställande sätt. Särskilt å de mindre fastigheterna lönar det sig icke att företaga regelbundna avverkningsningar varje år. Avfattningen av 7 § första stycket medför ej hinder att, då så anses fördelaktigt ur ekonomisk synpunkt, företaga avverkningsningar med vissa års mellanrum, t. ex. vart femte eller tionde år eller, om fastigheten är ogynnsamt belägen, ännu mera sällan. Därest i sådant fall ej uttages mera skog än som motsvarar tillväxten sedan föregående avverkning, erfordras icke något tillstånd av skogsvårdsstyrelsen.»

Herr Heiding säger här att detta är dunkelt skrivet. Jag vet inte, hur man skall skriva en motivering så att den blir tydligare och klarare än vad som här uttalats.

Herr von HELAND: Herr talman! Utskottets ärade ordförande var inte hågad att få en återremiss av detta ärende. Jag måste ju säga, att om jag hade varit norrlänning och hört sörlänningarnas opposition mot 7 § och deras uttalanden i samband med en begäran om återre-

Förslag till skogsvårds lag m. m.

miss, att de vilja gå med på 7 § för norr-länningarnas del, om den kan vara till fördel för dem, tycker jag att jag skulle ha sagt: »Låt ärendet få komma tillbaka, och om vi kunna förtydliga detta, skola vi göra det.» Det skulle åtminstone jag ha sagt, om det hade gällt mig, i stället för att svara helt avvisande.

Herr Tjällgren läste upp ett ställe om hur bestämmelsen skall tillämpas. Jag läste upp två andra meningar, som jag tyckte att jag ville ha förtydligade. Eftersom vi tydligen inte höra på vad som sägs till oss, så kanske jag också kan få upprepa vad jag sade i mitt första anförande. Det står i en mening, att om skogsägaren har ett berättigat intresse av att avverkning å hans fastighet vid något tillfälle företages i sådan omfattning, att den kommer i strid mot jämnhetsregeln, t. ex. vid nybyggnad eller omfattande ombyggnad å fastigheten, detta icke får vägras. Och varför skall det stå till skydd för husbehovs- och stödsskogar? Varför kan man inte ge en bättre förklaring på vad som menas med dessa två grupper?

Min lilla hemställan är alltså att för sörlänningarnas del få ett förtydligande i motiveringen, så att det inte kan bli något missförstånd, och det är därför, jag önskar återremiss.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla återremissyrkandet.

Herr JONSSON, JON: Herr talman! Även jag anser för min del, att detta återremissyrkande är meningslöst och onödigt, ty vi ha inom utskottet ägnat mycket stor uppmärksamhet åt denna fråga och särskilt åt 7 §. Jag tror också att herr Sundberg skall ge mig rätt, då jag säger att det kanske var den paragrafen, som vi ägnade det allra största intresset åt, och att vi sökte ventilera den från alla synpunkter. Jag har därför den bestämda uppfattningen, att om det mot förmodan skulle ske en återremiss, så skulle ärendet komma tillbaka i samma skick, och det skulle endast bli ett onödigt uppskov med avgörandet.

Medan jag har ordet vill jag säga ett par ord med anledning av herr Sundbergs replik till mig i fråga om 7 §. Herr Sundberg förklarade, när vi resonerade om saken i utskottet, att han sagt beträffande bestämmelserna i 7 § att det var som att kasta jästen efter degen i ugnen. I detta yttrande måste väl ligga, att det icke finns så mycket icke utvecklingsbar skog i södra och mellersta Sverige utan endast i vissa delar av Norrland. Då kan jag inte förstå, att 7 § kan vara till skada för skogen söderut, ty då blir det ju 6 § och andra delar av lagen, som komma att tillämpas i skogsvårdsarbetet där. Man skulle nästan kunna draga upp en parallell och säga, att om det skulle komma ett förslag om att man i Norrland skulle få bidrag för att komma till rätta med snöförhållandena, skulle man i södra och mellersta Sverige säga, att man måste yrka avslag på det, därför att där har man inte någon snö, och då skulle bidraget bli till skada där. Som jag sade i mitt första anförande är det mig omöjligt att fatta detta motstånd mot 7 § från representanterna i södra och mellersta Sverige, om paragrafen icke är tillämplig i nämnvärd utsträckning där. Den kan väl då icke medföra de skador som man befarar, utan de äro i stor utsträckning uppkonstruerade.

Herr Domö och även andra ha talat om att vi ha lyckats komma till ett gott samarbete med skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän med den lagstiftning vi ha, och han var rädd för resultatet av en utvidgning av lagen med ledning av vad som hänt under de gångna 25 åren på skogsvårdens område. Nu finns det, som herr Sundberg mycket väl känner till, stora markområden t. ex. i Mellansverige, som användas till bete men som varken äro betes- eller skogsmark och som äro mycket illa skötta och använda. Då menar jag, att om man kan få dessa och andra marker, som kunna bära skog, under skogslagens tillämpning, kan man få ett bättre resultat, och att man kan genom denna nya lag få större möjlighet att förmå de enskilda skogsägarna att göra insatser för att bringa dessa

Förslag till skogsvårdslag m. m.

marker i skogbärande skick. Jag anser att lagen i det hänseendet kan ha stor betydelse och att den betydelsen och en del andra fördelar väsentligt överväga de skäl som talat mot lagen. Och när man, som herr Sten var inne på, lyckats etablera ett gott samarbete mellan skogsägarna och skogsvårdsstyrelsens tjänstemän med 1923 års skogsvårdslag, kan jag inte förstå att det skall vara omöjligt att också i framtiden få till stånd detta samarbete, som rekommenderas så starkt i både propositionen och utskottsutlåtandet. Det förefaller mig som om herrarnas förtroende för skogsvårdsstyrelsens tjänstemän skulle börja minskas och som om ni kanske inte heller litade riktigt på dem i längden. Det förefaller som om en viss misstänksamhet skulle göra sig gällande i så pass starka uttalanden som herr Domö fällde om den saken. Jag har haft enbart god erfarenhet av de skogsvårdstjänstemän jag kommit i samarbete med vid skötseln av min lilla skogsmark, att jag vågar tro att det även i framtiden kommer att lyckas bra, och få vi då inte också förutsätta, att de enskilda skogsägarna, som hittills undan för undan ha fått ökat intresse för skogsvården, också i fortsättningen komma att gå skogsvårdstjänstemännen till mötes? Att döma av en del yttranden måtte man på en del håll gå och vara rädd för att ha med länsjägmästare eller länskogsvaktare att göra och försöka komma ifrån det så mycket som möjligt, men i vårt län ha, som jag sade i mitt första anförande, skogsägarna ansett det som en förmån att få hjälp av dem, när en avverkning skulle företagas. De säga att de äro intresserade av skogsvård men icke ha de tekniska och andra förutsättningar, som behövas för att de helt kunna bedöma saken, och därför är det ett intresse för dem att skogsvårdsstyrelsens tjänstemän få säga sitt ord, och de lita på deras sakkunskap och följa som regel deras råd och anvisningar.

Med dessa ord ber jag ännu en gång att få understryka, att jag anser att det är en förmån, om det här föreliggande förslaget antages av riksdagen.

Herr SUNDBERG, CARL: Herr talman! Med anledning av herr Jonssons uttalande om mitt ställningstagande till § 7 vill jag framhålla, att om en bestämmelse av denna natur kommer in i den nya lagen, skulle myndigheterna med stöd av den kunna dirigera skogsskötseln därhän, att vi i Mellansverige och Södra Sverige bleve välsignade med urskogar eller skogar av icke utvecklingsbar beskaffenhet, sådana som ni nyss avverkat i Norrland och som vi inte vilja ha och heller icke böra ha någonstädes i landet. Därför vidhåller jag riktigheten av mitt ståndpunktstagande beträffande denna § — den är av ondo.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning oförändrad; 3:o) att kammaren skulle bifalla den av herr Carl Sundberg m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 4:o) att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Herr talmannen anförde vidare, att propositioner nu till en början komme att framställas beträffande yrkandet om återremiss.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till berörda återremissyrkande samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr von Heland begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår yrkandet om återförvisning till jordbruksutskottet av dess utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. statens skogsförbättringsanslag.

Vinner Nej, visas utlåtandet åter till utskottet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt de under 1:o)—3:o) här ovan upptagna yrkandena och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundberg, Carl*, begärde voting, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till den av honom m. fl. avgivna reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr Carl Sundberg m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundberg, Carl*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster na hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 42.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. statens skogsförbättringsanslag.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 41, angående lån och bidrag till vissa skogsförbättringsåtgärder.

Med tillstyrkande i huvudsak av Kungl. Maj:ts i proposition nr 41 framlagda förslag hade utskottet i detta utlåtande hemställt, att riksdagen måtte

1) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln till Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag anvisa ett förslagsanslag av 350 000 kronor;

2) godkänna de grunder för utlämnande av bidrag ur detta anslag, som angivits i propositionen;

3) å kapitalbudgeten för budgetåret 1948/49 under Statens utlåningsfonder till Statens skogslånefond anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor;

4) godkänna de grunder för utlämnande av lån ur fonden, som angivits i propositionen.

Reservation hade anmälts av herr *Carl Sundberg*, som på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln till Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag anvisa ett förslagsanslag av 550 000 kronor.

Herr **SUNDBERG, CARL**: Herr talman! Visserligen är det här fråga om ett förslagsanslag, men då man redan nu vet att behov av bidrag till skogsförbättringar föreligger i långt större utsträckning än de 350 000 kronor som utskottet och Kungl. Maj:t föreslå, anser jag att man bör hålla sig till åtminstone det belopp som skogsstyrelsen ansett oundgängligen nödvändigt, nämligen 550 000 kronor. Utskottet har f. ö. självt understrukit behovet av ett ökat anslag och säger t. o. m., att ett flerdubbelt högre årligt anslag erfordras, därest de otillfredsställande skogsmarkerna i landet inom rimlig tid skola bli försatta i produktivt skick.

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

Vi böra dessutom ha i minnet det beslut som alldeles nyss klubbfasts om den nya skogsvårdslagens införande. Den kommer att ställa betydligt högre anspråk just på det anslag, varom nu är fråga. Därför finns det enligt mitt förmenande fullgoda motiv och tungt vägande skäl för ett bifall till den reservation som jag i denna sak anfört.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Häri instämde herrar *Mannerskantz* och *Ekströmer*.

Herr TJÄLLGREN: Jag skall bara med ett par ord be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag kan försäkra herr Sundberg, att samtliga ledamöter av utskottet dela hans uppfattning, att detta anslag nog är i nättaste laget, men att vi inte gått längre än Kungl. Maj:t föreslagit beror först och främst på att det är ett förslagsanslag, som kan få överskridas, och vidare skola vi ju även i detta fall ta hänsyn till det statsfinansiella läget. Utskottet uttalar emellertid följande: »Utskottet förutsätter, att så snart de statsfinansiella förhållandena undergått förbättring, en högst väsentlig höjning av anslaget kommer till stånd. Sannolikt kommer ett flerdubbelt högre årligt anslag att erfordras, därest de otillfredsställande skogsmarkerna i landet inom rimlig tid skola bli försatta i produktivt skick.»

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring beträffande det under punkten 1 upptagna anslagsbeloppet, som påyrkats i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 49, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) besluta inrättande fr. o. m. den 1 juli 1948 av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök;

2) medgiva att för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök finge fastställas personalförteckning i enlighet med vad föredragande statsrådet förordat;

3) godkänna av föredragande statsrådet förordad avlöningsstat för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49;

4) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar ett förslagsanslag av 603 100 kronor;

b) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Omkostnader ett förslagsanslag av 254 700 kronor;

c) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Inventarier m. m. ett reservationsanslag av 31 000 kronor;

5) godkänna ändrad avlöningsstat för fiskeriintendenter m. m., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49;

6) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Fiskeriintendenter m. m.: Avlöningar ett förslagsanslag av 121 200 kronor;

b) till Fiskeriintendenter m. m.: Omkostnader ett förslagsanslag av 14 000 kronor;

7) medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de bestämmelser, som i övrigt kunde bli erforderliga för genomförandet av den föreslagna organisationen.

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

Vidare hade utskottet till behandling i detta sammanhang förehaft 29 inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren:

- nr 245, av herr *Lodenius* m. fl.,
- nr 247, av herrar *Osvald* och *Petersson*,
- nr 248, av herrar *Osvald* och *Petersson*,
- nr 249, av herrar *Osvald* och *Petersson*,
- nr 250, av herrar *Osvald* och *Petersson*,
- nr 251, av herr *Ohlon* m. fl.,
- nr 252, av herr *Petersson*,
- nr 253, av herrar *Gustavson* och *Karlsson, Gustaf*,
- nr 254, av herr *Ericsson, Carl Eric*, m. fl.,
- nr 255, av herr *Persson, Ivar*, m. fl.,
- nr 256, av herrar *Velander* och *Andersson, Axel Ivar*,
- nr 257, av herr *Hällgren* m. fl.,
- nr 258, av herr *Hällgren*, samt

inom andra kammaren:

- nr 393, av herr *Sefve*,
- nr 394, av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl.,
- nr 395, av herr *Lundberg*,
- nr 404, av herr *Staxäng* m. fl.,
- nr 405, av herr *Johansson* i Torp m. fl.,
- nr 406, av herrar *Skantze* och *Nilsson* i Göingegården,
- nr 407, av herr *von Friesen* m. fl.,
- nr 408, av herr *Johnsson* i Kastanjegården m. fl.,
- nr 409, av herrar *Andersson* i Ronneby och *Olofsson* i Höganäs,
- nr 410, av herr *Lundberg* m. fl.,
- nr 411, av herr *Jacobsson* i Igelsbo m. fl.,
- nr 412, av herr *Jacobsson* i Igelsbo m. fl.,
- nr 413, av herrar *Jacobsson* i Igelsbo och *Bränholm*,
- nr 414, av herrar *Jacobsson* i Igelsbo och *Stjärne*,
- nr 415, av herr *Dickson* m. fl.,
- nr 417, av herr *Senander* m. fl.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under åberopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 256 och II: 415 samt de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 i denna del besluta inrättande från och med den 1 juli 1948 av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 255 och II: 405 samt motionen II: 417 i denna del besluta, att fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök skulle förläggas till Stockholm;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och de båda likalydande motionerna I: 257 och II: 409 besluta, att i fiskeristyrelsen skulle ingå fyra representeranter för fiskarbefolkningen;

4) bifalla Kungl. Maj:ts förslag beträffande den lokala administrationen på fiskets område;

5) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 251 och II: 407 samt motionen II: 393, samtliga i denna del, besluta, att svenska hydrografisk-biologiska kommissionen skulle upphöra och dess arbetsuppgifter övertagas av fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök;

6) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 i denna del besluta, att undersöknings- och försöksanstalten för sötvattensfisket skulle inordnas i fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök;

7) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 251 och II: 407 samt motionen II: 393, samtliga i denna del, besluta, att undersöknings- och bevakningsfartyget Skagerak skulle underställas fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök;

8) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 245 och II: 394 respektive I: 247 och II: 411 respektive I: 254 och

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

II: 406 samt motionen II: 395, samtliga utom I: 245 samt II: 394 och 395 i hithörande delar, besluta, att byråinspektören å byrån för saltvattensfisket tills vidare skulle leda de undersökningar, som bedreves med fartyget Eystrasalt, och sålunda den nuvarande laboratorsbefattningen för nämnda undersökningar indragas;

9) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 250 och II: 412 respektive I: 254 och II: 406, samtliga i hithörande delar, besluta, att fisketillsynsmyndigheten skulle inordnas i fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök;

10) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 250 och II: 412 i hithörande delar besluta, att tekniske laboratorn hos fisketillsynsmyndigheten skulle placeras i lönegraden Ce 27;

11) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 252 och II: 408 respektive I: 258 och II: 410 besluta, att fiskmästarna vid fiskeriförsöksstationen vid Kälarne samt fiskodlingsanstalterna vid Älvkarleby, Borensnult, Mörrum och Kvarnbäcken skulle placeras i lönegraden Ce 16;

12) med avslag å de likalydande motionerna I: 248 och II: 413 bifalla Kungl. Maj:ts förslag i fråga om begynnelselöner och befordringsgång för fiskeriaspiranterna;

13) i anledning av de likalydande motionerna I: 253 och II: 404 samt II: 393, sistnämnda motion i hithörande del, besluta, att de båda laboratorerna vid biologiska avdelningen av undersöknings- och försöksanstalten för havsfisket skulle uppföras på ordinarie stat;

14) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de likalydande motionerna I: 249 och II: 414 respektive I: 254 och II: 406, sistnämnda båda motioner i hithörande delar, besluta, att posten reseersättningar under omkostnadsanslaget till fiskerintendent m. m. skulle upptagas med 9 400 kronor;

15) i enlighet med vad utskottet förut i utlåtandet förordat för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök fastställa under punkten införd personalförteckning;

16) i enlighet med vad utskottet förut i utlåtandet förordat godkänna under punkten införd avlöningsstat för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49;

17) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar ett förslagsanslag av ... kronor 603 600

b) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Omkostnader ett förslagsanslag av ... » 254 700

c) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Inventarier. m. m. ett reservationsanslag av ... » 31 000;

18) godkänna under punkten införd avlöningsstat för fiskerintendenter m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49;

19) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Fiskeriintendent m. m.: Avlöningar ett förslagsanslag av ... kronor 121 200

b) till Fiskeriintendent m. m.: Omkostnader ett förslagsanslag av ... » 14 000;

20) finna, att motionen II: 417 i den del den ej besvarats under 2) skulle anses besvarad med vad utskottet tidigare i utlåtandet anfört;

21) medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de bestämmelser, som i övrigt bleve erforderliga för genomförandet av den föreslagna organisationen.

Reservationer hade avgivits

1:o) av herr *Osvald*, som dock ej antytt sin mening;

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

2:o) av herrar *Hjalmar Nilsson, Isaksson* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1) avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 49 angående inrättande av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök m. m. samt

2) hemställa, att Kungl. Maj:t måtte förelägga årets riksdag anslagsäskanden för upprätthållande av skälig utökning av nuvarande organisation på fiskets område;

3:o) av herrar *Johansson* i Torp och *Utbult*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1) — — — (lika med utskottet) — — — inrättande från och med den 1 juli 1948 av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök;

2) med bifall till de likalydande motionerna I: 255 och II: 405 samt motionen II: 417 i denna del och med frångående av Kungl. Maj:ts förslag i denna del besluta, att fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök skulle förläggas till Göteborg;

3) med bifall — — — (lika med utskottet) — — — den föreslagna organisationen;

4:o) av herr *Isaksson*, som ansett, att utskottet vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en fiskeristyreelse med statens fiskeriförsök bort tillstyrka bifall till det i motionerna I: 255 och II: 405 samt motionen II: 417 i denna del framlagda förslaget att styrelsen skulle förläggas till Göteborg.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten 1.

Herr NILSSON, HJALMAR: Herr talman! I likhet med två andra ledamöter av utskottet har jag icke kunnat biträda utskottsmajoritetens förslag om inrät-

tande av en fiskeristyreelse. De skäl jag haft för denna ståndpunkt äro följande.

De ärenden, som skulle förläggas till den blivande fiskeristyrelsen, handhavas nu av en fiskeribyrå i lantbruksstyrelsen med en personal på 6 personer. Den nu föreslagna styrelsen skulle enligt utredningens förslag omfatta 20 personer. Kungl. Maj:t har emellertid skurit ned antalet till 14, men även ett nytt ämbetsverk, som börjar med 14 personer, måste i närvarande stund vara ägnat att inge betänkligheter.

De skäl, som äro förebragta för inrättande av en fiskeristyreelse, förefalla inte heller mera övertygande. Samtliga synas bygga på antaganden, och några egentliga fakta om den saken föreligga knappast. Vad som kan komma att inträffa är det ju omöjligt att ha någon bestämd uppfattning om, men det har inte anförts några bestämda skäl för att en fiskeristyreelse skulle behövas. Antalet handlagda fiskeriärenden i lantbruksstyrelsen har inte visat någon ökning under de senaste tio åren, och det är ju inte alls säkert, att ökningen under de närmaste åren kommer att bli så stor, att det verkligen kan föreligga behov av en fiskeristyreelse. Skulle ärendenas antal ökas, så finns det ju för övrigt möjlighet att genom en viss personalförstärkning bemästra det problemet.

Remissinstansernas yttranden rörande utredningens förslag gå heller inte i den riktningen, att de direkt förorda en fiskeristyreelse eller framhålla behovet av en dylik. Man kan med full rätt beteckna remissyttrandena som tveksamma, och flera yttranden, som tillstyrka inrättande av en sådan styrelse, ha en hel del förbehåll. Som ett skäl för inrättandet av en fiskeristyreelse har anförts, att när den nya lantbruksstyrelsen blir inrättad genom sammanslagning av den nuvarande lantbruksstyrelsen och egna hemsstyrelsen, skulle den bli av sådan storleksordning och få så många arbetsuppgifter, att fiskeriärendena knappast skulle kunna inrymmas i densamma. Men man kan ju med fullt fog erinra om att fisket allt framgent har en hel del beröringspunkter med lantbruket. I

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

synnerhet sötvattensfisket men även i viss mån saltsjöfisket har ju utövare bland den jordbrukande befolkningen. Det har också uttalats av lantbruksstyrelsen, att en hel del fiskeriärenden äro av så pass invecklad natur, att det behövs all den expertis, som kan finnas även i ett stort ämbetsverk för att utreda dem. Fiskeribyrån borde ju inte heller i den nya lantbruksstyrelsen behöva innebära en så stor belastning, att enbart detta skulle utgöra skäl för inrättandet av detta nya ämbetsverk.

Man kan ju också fråga sig, om den föreslagna fiskeristyrelsen har möjlighet att gagna fiskerinäringen i större utsträckning än den nuvarande fiskeridistributionen. Det är möjligt; det veta vi ingenting bestämt om, men det är ingalunda säkert. Det är i varje fall ett arbete på mycket lång sikt och utan någon direkt omedelbar verkan. Det förefaller mig, som om i dagens läge ansträngningarna borde inriktas på uppgifter, som kunde ge mera omedelbar verkan, som kunde hjälpa till att bringa balans i det ekonomiska livet, och det menar jag att fiskeristyrelsen inte kan bidra till i någon större utsträckning. Det måste då vara viktigare att använda medlen till uppgifter, som snabbt kunna bli fruktbärande.

På grund av den långt framskridna tiden skall jag inte upptaga kammarens tid längre, men efter vad jag nu har framhållit ber jag att beträffande punkt 1) få yrka bifall till motionerna nr 256 i första kammaren och 415 i andra kammaren och därmed avslag på Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en fiskeristyreelse.

Herr OHLON: Herr talman! Det är ett vidlyftigt problemkomplex som här föreligger, och jag skall inskränka mig till att beröra tre spörsmål, nämligen frågan om fiskeristyrelsens förläggning, frågan om hydrografisk-biologiska kommissionen och frågan om undersökningsfartyget Skagerak.

Det är intressant att taga del av statsrådets motivering för att det bör inrättas en fiskeristyreelse. Det väsentliga av

motiveringen återfinnes i propositionen s. 21, andra och följande stycket, där det heter: »Det svenska fisket utgöres dels av havs- och kustfiske och dels av insjöfiske. Strukturen på dessa fisken är mycket olika; det förra sysselsätter huvudsakligen yrkesfiskare och bedrivs med större båtar och värdefullare fångstredskap, medan det senare huvudsakligen bedrivs i mindre skala såsom binärings- och husbehovsfiske. Insjöfisket liksom en stor del av kustfisket i Östersjön är naturligt anknutet till jordbruket genom att rätten till detta fiske är nära förbunden med äganderätten till jorden. För detta fiskes vidkommande vore därför en fortsatt anknytning av den centrala förvaltningen till lantbruksstyrelsen naturlig. I åskilliga remissyttranden har ju också denna samhörighet betonats. — Å andra sidan har med skärpa framhållits av åtskilliga remissinstanser och framför allt sådana med anknytning till havsfisket, att denna näringsgren är så självständig i förhållande till jordbruket att icke några skäl kunna åberopas för att den organisatoriskt skall sammanföras med detta.»

Det väsentliga motivet för det nya ämbetsverkets tillkomst anges alltså vara havsfisket, medan östersjöfisket i så stor utsträckning är anknutet till jordbruket, att det ur dess speciella synpunkt vore naturligare med lantbruksstyrelsen som central myndighet liksom nu. På s. 26 i propositionen har emellertid statsrådet glömt denna inställning, och om det inte vore fråga om ett statsråd, skulle man nästan våga säga, att här göres en kovändning. Där gäller det styrelsens förläggning. Havsfisket ger årligen 150 miljoner kilogram fisk, sötvattensfisket 12 miljoner kilogram. Av havsfiskets 150 miljoner kilogram komma ungefär 100 miljoner på Göteborgs och Bohus län samt Hallands län. Det övriga havsfisket försiggår i huvudsak utefter Blekinge- och Skånekusten. Havsfisket där, sägs det här, har starkt utvecklats under senare år därigenom att det i fångstätt och båttyper upptagit västkustens hjälpmedel.

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

Den nya styrelsen, säger statsrådet, motiveras av havsfisket och dess dominans. Havsfiskets tyngdpunkt ligger på Västkusten. Tyngdpunkten är Göteborg. Det borde väl då vara naturligt i ett rationellt ordnat samhälle, att fiskeristyrelsens placering skulle vara Göteborg, men så enkel är inte saken. »Enligt min uppfattning», säger statsrådet, »kan man emellertid icke bortse från att Göteborgs läge med hänsyn till östersjöfisket och större delen av insjöfisket är mindre lämpligt än Stockholms». Sällan har väl en mera obestriddlig sanning uttalats i en kungl. proposition. Och så föreslås Stockholm som centrum för styrelsen.

»På sina resor han förnam,
Hur väl försynens nåd reglerat,
Som floder överallt placerat,
Där stora städer stryka fram.»

Stockholm bör vara placeringsorten av skäl som i den kungl. propositionen tala emot en fiskeristyreelse över huvud taget. Vi vandra tydligen mot allt större klarhet med allt större koncentration av statsverksamheten till landets huvudstad.

Förutom nyssnämnda primära skäl för fiskeristyrelsens förläggning till huvudstaden anföres också att styrelsen skall medverka vid fiskets prisregleringsfrågor samt att statistiska centralbyrån även i försättningen skall handhava fiskeristatistiken. Gent emot detta kan ställas den klassiska frågan: »Det skrivs väl brev?»

Om alltså svaga skäl tala för men starka skäl emot fiskeristyrelsens förläggning till Stockholm, så finns det ingen som helst anledning att tillmötesgå ett annat förslag, som skymtar i den kungl. propositionen, det förslaget nämligen att upplösa den hydrografisk-biologiska kommissionen och att låta centrall dirigera dess vetenskapliga verksamhet från ett ämbetsverk i huvudstaden. Ingenting torde vara farligare än att försöka centralisera och dirigera en vetenskaplig verksamhet från en enda plats. Vi veta att det skedde i nazismens Tyskland med resultat att den blomstrande tyska vetenskapen på kort tid gick sin undergång till mötes. Detsamma har gällt i

andra länder, där man har försökt att, som man säger, leda den vetenskapliga utvecklingen.

Hydrografisk-biologiska kommissionen är av gammalt datum. Den har främst tillkommit för att befordra det internationella samarbetet på detta område. Inom kommissionen eller i anslutning till den såsom tjänstemän möter man Sveriges förnämsta forskare på området med goda kontakter runt hela världen. Den hydrografisk-biologiska kommissionen har utgivit en skriftserie, som har gjort vårt land berömt i vida kretsar, men nu skall den i centraliseringens namn upplösas, och i stället skall vetenskapen centrall dirigeras från Stockholm. Hur det sedan går med det internationella samarbetet, det blir en annan historia.

Anmärkningsvärt är, att den hydrografisk-biologiska forskningen i vårt land har tillkommit på privat initiativ och länge bedrivits med privata medel. På sätt och vis kan man säga, att den är en fortsättning av vår mest berömda expedition, nämligen Vegaexpeditionen. Adolf Nordenskiöld anförtrodde åt kommissionens grundläggare, professor Otto Pettersson i Göteborg, då en ung man, att bearbeta expeditionens oceanografiska observationsmaterial. Först år 1893 erhöles statsunderstöd för den hydrografiska forskningen i vårt land. Med privata medel byggdes också på Stora Bornö i Gullmaren en forskningsstation, som med all dyrbar utrustning i början av 1930-talet överlämnades som gåva till svenska staten. Nu är staten i farten med att vilja betala för gåvan genom att centrallordna kommissionens forskningsverksamhet! En kulturinteriör i den totalitära tidsåldern 1948!

Staten har sannerligen kommit billigt undan på detta område! I våra grannländer, i Finland, i Norge och jag tror även i Danmark, har det sedan länge funnits statliga professurer i hydrografi eller oceanografi. Svenska staten har ingenting åtgjort. Den enda professur vi ha inom detta ämnesområde är en professur i oceanografi vid Göteborgs högskola, som helt bekostas med privata medel. Det enda forskningsinsti-

Ang. inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

tut i denna väg som finns i landet är oceanografiska institutet i Göteborg, som också tillkommit på privat initiativ och bekostats med enskilda anslag. För närvarande försiggår en hydrografisk-oceanografisk expedition, för vilken enskilda donerat 1,5 miljoner kronor, under det att ett rederi i Göteborg ställt en större båt till expeditionens förfogande. Allt detta utgör en i vårt land med sällspord entusiasm bedriven internationell forskningsverksamhet, som har sin upprinnelse i den hydrografisk-biologiska kommissionen. För svenskt småsinne är denna entusiasm och offervilja en främmande företeelse, och därför skall kommissionen nu dö.

Statsrådet är synbarligen själv tveksam, hur det skall ordnas med den hydrografiska forskningen i fortsättningen. Men här som eljest i propositionen drar han inte den logiska slutsatsen ur sitt resonemang, vilken i detta sammanhang skulle vara att låta kommissionen, som varit så framgångsrik i sin verksamhet, fortbestå. I stället skall hydrografien inordnas såsom en avdelning under försöksanstalten för havsfisket. Statsrådet tycks förmena, att de båda forskningsgrenar som kommissionen leder skulle ha ett ganska löst inbördes sammanhang samt att den rena hydrografien skulle vara exklusivt teoretiskt betonad. Det är förvånande, att en dylik mening kan finna uttryck i en kungl. proposition år 1948. Ingenting torde vara mera riskabelt än att förutsäga, i vad mån en naturvetenskaplig forskning kan leda till praktiska resultat, till höjande av människornas välbefinnande och välbefinnande. Vetenskapens historia vimlar av exempel på hurusom de till synes mest teoretiskt inriktade och världsfrämmande forskningsgrenar kunna leda till upptäckter, som haft revolutionerande betydelse för att höja levnadsstandarden. Den svenska hydrografien har redan avkastat praktiska resultat, och många av de upptäckter, som här gjorts, komma sannolikt att få praktiska tillämpningar. Jag skall inte gå in något närmare på dessa spörsmål, men jag vill nämna, att bara en sådan sak som kommissionens

upptäckt av nordhavsräkan i botten av Gullmarsfjorden har gett upphov till ett havsräkefiske, som i årlig avkastning beräknas ge 15 gånger mera än vad hela kommissionen kostar. Utforskningen av plankton — de i havet fritt svävande små organismerna, tillhörande både växt- och djurriket — är av fundamental betydelse för havets biologi och därmed också för vår fiskerinäring. Här har ett intensivt forskningsprogram genomförts under samarbete med den hydrografisk-biologiska kommissionen och det privat ledda oceanografiska institutet, vilket säkerligen kommer att starkt befrämja lösningen av de problem om produktionen och fördelningen inom fiskenäringen, som länge sysselsatt kommissionens planktonforskare.

Herr talman! Den utredning, som ligger till grund för den kungl. propositionen, har bara lovord för kommissionens verksamhet. Av utredningen framgår det också, att östersjöfisket inte genomgått samma hastiga utveckling som västkustfisket. Ja, man kan rent av läsa mellan raderna, att kommissionens verksamhet på västkusten varit en starkt stimulerande faktor för utvecklingen där. Vi veta också, att i den mån kommissionen utsträckt sin verksamhet till Östersjön, har denna verksamhet avsatt gynnsamma resultat för östersjöfisket. Här vill jag endast nämna de fiskeribiologiska undersökningarna i Östersjön, som gett upphov till ett betydande trålfiske i nämnda hav av fiskare från Blekinge och södra Skåne. Men ändå bör enligt Kungl. Maj:t kommissionen försvinna. Här gäller om någonsin satsen: otack är världens lön.

Bakom utredningens uttalande om kommissionens upplösning skymtar en tanke, som det närmast är genant att ta upp. Utredningen gör nämligen gällande, att en central myndighet har lättare att hos Kungl. Maj:t vinna gehör för sina anslagskrav än vad som är möjligt för en mera periferisk institution, exempelvis en sådan i Göteborg. Det är enligt utredningen alltså inte de sakligt grundade skälen, utan de personliga förbindelserna som fälla avgörandet, och

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

så blir det till sist detta och endast detta skäl som står kvar för utredningen, när den begär kommissionens upplösning.

Om undersökningsfartyget Skagerak kan jag fatta mig kort. Skagerak byggdes som ett flytande laboratorium för kommissionen med uppgift därutöver att bistå fiskarna på västkusten med rekognoscering och isbrytning. Skagerak skall alltså ha sin huvudstation i Göteborg. Vad är då naturligare än att länsstyrelsen i Göteborg alltså har överinseende över fartyget, allra helst som denna dess verksamhet måste samordnas med annan verksamhet som länsstyrelsen i Göteborg ombesörjer?

Enligt uppgift i pressen planerar det internationella hydrografiska forskningsrådet en gemensam aktion av de skandinaviska länderna, närmast för utforskning av de nordatlantiska vattnen. Hur det skall bli möjligt för en fiskeristyreelse i Stockholm att på ett hedersamt sätt organisera vårt lands medverkan i denna uppgift återstår att se. Jag tror, att det är omöjligt. Det återstår också att se, om de prominenta yngre forskare, som Sverige äger på detta område, komma att finna sig i en inordning under centralbyråkratien i huvudstaden. Åtminstone en av dessa forskare, vars geniala konstruktioner nu prövas på Albatrossexpeditionen över världshaven, har mottagit mycket smickrande erbjudanden om anställning i främmande länder, där forskningen inte dirigeras utav en central myndighet, utan får arbeta fritt. Tyvärr befinna sig alla dessa berörda forskare i dag någonstans på Stilla oceanen eller Indiska oceanen och äro inte i tillfälle att ingå i svaromål mot vad som här är på färde. Deras forskningsfärd har varit en enda triumffärd jorden runt, observerad och följd av pressen i åtskilliga länder, mindre dock här i vårt land. Vi ha andra saker och materiella bekymmer att syssla med. Men är det inte en ödets ironi, att medan forskare, publicister och statsrepresentanter hylla dessa budbärare för svensk dådlust, uppfinningsskicklighet och organisationsförmåga, förbereda vi oss här hemma att fira deras återkomst i höst

genom att inordna dem och deras forskning i den statliga byråkratins tvångströja? Åtminstone första kammaren borde med sina traditioner anse det vara angeläget, att detta inte får ske.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de motioner, i vilka hemställts 1) att fiskeristyrelsen skall förläggas till Göteborg, 2) att den hydrografisk-biologiska kommissionen skall fortbestå och 3) att undersökningsfartyget Skagerak alltså i fortsättningen skall vara underställt länsstyrelsen i Göteborg.

Herr ISAKSSON: Herr talman! Jag skall först be att få med några ord instämman i vad herr Hjalmar Nilsson i Alnarp nyss yttrat här om att man utan några som helst vådor kan uppskjuta inrättandet av detta nya ämbetsverk. Jag vill också understryka, att denna reservanternas inställning ingalunda beror på att vi skulle vara mindre intresserade än utskottsmajoriteten för fisket som näring, utan det som gjort oss betänksamma är det allmänna ekonomiska läget. Statsmakterna ha ju själva vid olika tillfällen framhållit nödvändigheten av att i denna tid hålla igen. Det borde man enligt mitt förmenande kunna göra särskilt när det gäller uppbyggandet av nya ämbetsverk. Det borde höra till klok hushållning att för tillfället i fråga om icke alldeles nödvändiga nya inrättningar vänta och se tiden an, till dess det allmänna ekonomiska läget bättre kan överblickas. Det får den enskilde göra, och det kan också vara en god regel för det allmänna. Detta var endast några ord av instämmande i herr Hjalmar Nilssons anförande nyss.

Men jag har också, herr talman, reserverat mig på en annan punkt, och det gäller frågan om var fiskeristyrelsen skall förläggas, för den händelse kammaren ej skulle vilja gå med på att tillfälligt uppskjuta frågan om styrelsens inrättande, och jag har även här velat begagna tillfället att säga min mening.

Om en fiskeristyreelse skall komma till stånd, talar enligt mitt förmenande myc-

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

ket för att den bör förläggas till Göteborg. Skälen härför äro synnerligen välgående. Jag har på denna punkt i viss mån förekommit av herr Ohlön. Röster ha emellanåt höjts för en decentralisering från Stockholm i olika avseenden. Här är, skulle jag vilja säga, ett av de mest lämpliga tillfällen som kunna tänkas att förverkliga och i praktiken pröva ett sådant önskemål. Den som nu inte begagnar sig av detta tillfälle att medverka till en dylik decentralisering, bör aldrig mer ondgöra sig över att alla verk skola förläggas till Stockholm och att Stockholm undan för undan växer och blir för stort. Den dominerande delen av fisket i vårt land har ju också sin hemort på västkusten och i Göteborg. I Statistisk årsbok för år 1947 står bland annat att läsa, att av de ca 16 000 fiskare — »Saltsjöfiskare» —, som finnas i landet, bor nära hälften i Göteborgs och Bohus län och i Hallands län. Men om man sedan går längre söderut och räknar med de saltsjöfiskare, som ha avsevärt närmare till Göteborg än till Stockholm, får man ytterligare ta med Kristianstads, Malmöhus och Blekinge län. Då finner man, att drygt 63 procent av saltsjöfiskarna ha bättre och naturligare förbindelser med Göteborg än med Stockholm. Därtill kommer det stora Vänernområdet, som rymmer ett icke föraktligt antal insjöfiskare, vilka också kunna räknas till Göteborgsområdet.

Man kan vidare med statistikens hjälp belysa, hur fångsterna, i kronor räknat, av saltsjöfisk fördela sig. Av fångad fisk till ett värde av 114 å 115 miljoner kronor komma ca 60 procent på Göteborgs och Bohus län. Tar man sedan med länen söderut runt kusten till och med Blekinge, finner man, att fisk för ungefär 76 procent av det totala värdet fångas i västra och södra Sverige.

Av vad jag sålunda anfört framgår, att fiskets tyngdpunkt ligger i västra och södra Sverige, och då därtill övervikten till förmån för dessa delar av landet är så stor, borde också den styrelse, som skall handha fiskerifrågorna, förläggas Göteborg.

Herr talman! På grund av vad jag nu

framhållit kommer jag att vid punkt 1) med bifall till motionerna I: 256 och II: 415 rösta för avslag på Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en särskild fiskeristyreelse. Om inte avslagsyrkandet vinner kammarens bifall, kommer jag vid punkt 2) att med bifall till motionerna I: 255 och II: 405 yrka på att fiskeristyrelsen skall förläggas till Göteborg.

Herr OSVALD: Herr talman! Den utredning, vars betänkande ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition, har såsom skäl för att inrätta en fiskeristyreelse bland annat anfört de ord, som stå att läsa nederst på s. 2 i jordbruksutskottets utlåtande nr 15, nämligen att »de arbetsuppgifter, som i framtiden komma att föreligga på fiskerinäringsens område, kunna väntas bliva av sådan omfattning och beskaffenhet att en fristående fiskeriadministration påfordras». I nuvarande läge, då det är nödvändigt att iakttä sparsamhet, kan det ju tyckas, att det hade varit skäl att vänta med att inrätta en fiskeristyreelse, till dess att de framtida stora arbetsuppgifterna verkligen föreligga. Statsrådet Sträng har emellertid framhållit — det står att läsa på s. 4 i jordbruksutskottets utlåtande: »De merkostnader som då uppkomma hänföra sig huvudsakligen till den administrativa byrån, och dessa kostnader torde icke bliva så stora att de ej komma att uppvägas av de väsentliga fördelar för fiskerinäringen, som skulle följa med att den erhöles ett fristående administrativt organ.» Jag måste säga, herr talman, att det är svårt att finna vilka dessa stora fördelar skulle vara, i all synnerhet som ju statsrådet uteslutit från fiskeristyrelsen flera av de arbetsuppgifter, som enligt utredningen skulle åvila denna. I stället har statsrådet bland dess arbetsuppgifter inryckt även forskningen på fiskets område, och man kan inte undgå intrycket, att forskningen har tagits med för att fiskeristyrelsen likväl skulle få en något så när stor omfattning. Det har ju också framhållits i diskussionen, att om man skulle plocka bort även forskningen från fiskeristyrelsen,

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

skulle styrelsen komma att bli alltför obetydlig.

Emellertid kan jag inte underlåta att läsa upp vad statsrådet själv har anfört i fråga om försöksverksamheten. I propositionen säger statsrådet — det är återgivet på s. 11 i utskottets utlåtande: »Att såsom utredningen föreslagit direkt inordna försöksverksamheten under den centrala fiskerimyndigheten förefaller mig av delvis samma skäl som framkommit i yttrandena ytterst tveksamt.» Denna tveksamhet tycker jag borde ha föranlett herr statsrådet att verkligen närmare pröva de fördelar och de nackdelar, som följa med en sådan anordning som här är föreslagen. Statsrådet anför, att det finns två olika alternativ, nämligen dels att verksamheten organiseras helt fristående, dels att den organiseras såsom en del av fiskeristylelsen. I fråga om dessa alternativ anför statsrådet bland annat, att det skulle komma att medföra stora svårigheter att ordna med en fristående forskningsverksamhet, trots att han menar, att en dylik forskningsverksamhet — fristående från den centrala administrationen — vore att föredra.

En av anledningarna till att detta första alternativ, som statsrådet finner vara det mest tilltalande, inte kan förverkligas är enligt hans mening, att det »ligger i sakens natur» att fiskeforskningen allttjämt måste komma att bli av tämligen liten omfattning, beroende på fiskerinäringens ställning i landets näringsliv, och att det därför icke är befogat att ha en särskild anstalt för forskningen. Men denna uppfattning motsäges ju av den mycket betydelsefulla forskning som redan utförts av den hydrografisk-biologiska kommissionen i Göteborg, och den motsäges också, menar jag, av det faktum, att det både på sötvattensfiskets och Östersjöfiskets områden föreligger mycket stora forskningsuppgifter, som borde kunna förtjäna mera uppmärksamhet och som därför väl skulle motivera en fristående forskningsanstalt för fisket.

Statsrådet anför sedan såsom ett andra skäl för att man inte kan ha en fristående forskningsanstalt, att verksamheten

inte kan koncentreras till en plats, utan måste förläggas till skilda orter. Därefter säger han: »Inrättades en särskild styrelse kunde man befara att den sammanhållande administrationen bleve geografiskt skild från försöksverksamheten i övrigt». Jag kan nu inte inse, varför detta skäl skall gälla för en fristående forskningsanstalt för fisket, men inte i samma mån gälla även för den forskning, som bedrivs vid ett centralt ämbetsverk. Dessutom skulle jag vilja påpeka, att just den organisation, som statsrådet här förkastar, har man sedan många år med stor framgång praktiserat inom jordbruket. Vi ha en rad forskningsanstalter på jordbrukets område och även på andra områden av svensk vetenskap. Vi ha t. ex. — för att nu ta några statliga — statens centrala frökontrollanstalt, statens växtskyddsanstalt och jordbruksförsöksanstalten. Vi ha vidare bland de statsunderstödda Weibullsholms växtförädlingsanstalt i Landskrona och Sveriges utsädesförening i Svalöv. Alla dessa ha en central administration på en plats i vårt land, men icke desto mindre bedriva de och ha de bedrivit en mycket framgångsrik forskning i skilda delar av landet. Jag måste därför säga, att de skäl, som statsrådet anfört för att koppla in forskningen i ett centralt ämbetsverk, icke kunna anses vara hållbara inför en kritisk granskning.

Jag vill dessutom framhålla, att en sådan anordning som den här föreslagna innebär en nyhet för Sverige. Visserligen har det under ett antal år bedrivits forskning inom lantbruksstyrelsens fiskeribyrå. Men det är också det enda undantaget, och det beror på att arbetsuppgifterna där ha varit så obetydliga, att man inte ansett det vara tillräckligt behov för att skilja forskningen ifrån den centrala administrationen på samma sätt som skett inom övriga under lantbruksstyrelsen sorterande forskningsanstalter.

Men det torde inte kunna förnekas, att det skulle ha varit till större fördel för bland annat svenskt sötvattensfiske, om fisket haft en egen forskningsanstalt. Jag vill särskilt understryka, att detta inte på något sätt är en kritik emot de

Ang. inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

personer, som haft hand om forskning-
en, utan grundar sig uteslutande på den
omständigheten, att en person, som skall
bedriva forskning, givetvis måste få
mindre tid till detta, om han skall ägna
ungefär hälften av veckans dagar åt ad-
ministrativa arbetsuppgifter i ett cen-
tralt ämbetsverk.

Bland de olägenheter, som vidlåda det
av statsrådet föreslagna systemet med
forskning i det centrala ämbetsverket,
vill jag särskilt framhålla, för det första,
att forskningen på detta sätt kommer att
lyda under en chef, som med all sannol-
lighet inte kommer att vara sakkunnig
på forskningens område, och, för det
andra, att, såsom herr Ohlon nyss an-
förde här, forskningen kommer att by-
råkratiseras, vilket är en utveckling, som
ingalunda kan synas önskvärd. Det
måste väl också göras gällande, att på en
person som skall arbeta i en central ad-
ministration ställes det andra kompe-
tenskrav än på en, som skall arbeta inom
en forskningsanstalt. Visserligen kan det
tänkas fall, då en och samma person väl
kan fylla dessa olika kompetenskrav,
men i de flesta fall torde det nog vara
riktigare att ha olika personer för de
skilda arbetsuppgifterna, alltså olika
personer för forskningen och för den
centrala administrationen.

Det har slutligen bland skälen för att
i den nya styrelsen infoga den av den
hydrografisk-biologiska kommissionen
bedrivna forskningen framförts en del
kritik mot kommissionens verksamhet.
Men i den mån som denna kritik rörande
de rent praktisk-fiskeribiologiska
uppgifterna kan vara berättigad, hade
det väl varit riktigare att söka avhjälpa
bristerna inom den organisation, som re-
dan finnes, än att tillskapa en helt ny
organisatorisk form för forskningen.

I anslutning till vad jag här sagt om
forskningen och administrationen skulle
jag vilja påstå att de merkostnader, som
fiskeristyrelsen kommer att kräva, med
all sannolikhet skulle ha kommit till be-
tydligt större nytta och blivit till större
välsignelse för den svenska fiskerinä-
ringens utveckling, om de hade ställts

till förfogande för den forskning, som
bedrives på detta område.

Liksom man kan ha allvarliga betänk-
ligheter mot att infoga forskningen i fis-
keristyrelsen, kan man också ha det
då det gäller att i fiskeristyrelsen info-
ga fisketillsynsmyndigheten. Det säges
bland annat av statsrådet i proposition-
en: »Fisketillsynsmyndighetens arbets-
uppgifter äro i många avseenden likar-
tade med nämnda verksamhetsgrens» —
alltså forskningsverksamheten på fiskets
område — »och även för det administra-
tiva arbetet inom styrelsen har fisketill-
synsmyndighetens verksamhet stor be-
tydelse.» Man förvånas över detta ytt-
rande, eftersom fisketillsynsmyndighe-
tens arbetsuppgifter ju äro av helt an-
nan art än de, som tillkomma forsk-
ningsanstalterna. Visserligen är det sant,
att fisketillsynsmyndigheten och forsk-
ningen i viss mån arbeta med likartade
metoder på laboratoriet, men målet för
verksamheten är dock ett annat för fis-
ketillsynsmyndigheten än för forsknings-
anstalterna. Jag skulle, herr talman, vil-
ja anförva vad som yttrades av departe-
mentschefen i Kungl. Maj:ts proposition
nr 45 vid 1941 års riksdag i motivering-
en till lagförslaget om ändring i vissa
delar av vattenlagen. Denna proposition
hade föregåtts av en ganska omfattande
utredning, som bland annat resulterat i
förslag att vid sidan om den redan
då existerande fisketillsynsmyndigheten
skulle tillskapas en sanitär tillsynsmy-
ndighet. Statsrådet och chefen för justi-
tiedepartementet framhöll i proposition-
en bland annat följande: »Med hänsyn
till nuvarande förhållanden torde en be-
gränsning i den föreslagna organisatio-
nen vara ofrånkomlig. Det kan härvid
synas erbjuda sig en möjlighet att, så-
som bland annat kommerskollegium för-
ordnat, ålägga den nuvarande fisketill-
synsmyndigheten att utöva tillsyn i lika
mån ur sanitär som ur fiske- och allmän
naturskyddssynpunkt.» Den lösningen
kom visserligen inte att helt realiseras.
Något längre fram i propositionen ytt-
rade statsrådet emellertid vidare: »Med
anledning av vad statskontoret anför-
t vill jag framhålla, att den nuvarande

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

fisketillsynsmyndighetens jämförelsevis självständiga ställning enligt enstämmiga vittnesbörd visat sig vara till stort gagn och befrämjat ett smidigt handlag i utövningen av tillsynsverksamheten, vilken också erhållit de bästa vitsord.» Resultatet av resonemanget blev, att statsrådet förordade att fisketillsynsmyndigheten skulle få överta den sanitära tillsynen, i den mån det visade sig möjligt, och att den dessutom skulle utöva tillsynen ur allmän naturskyddssynpunkt.

Fisketillsynsmyndigheten fick alltså vid det tillfället nya arbetsuppgifter, och det har sedermera visat sig, att dessa nya uppgifter kommit att dominera på ett helt annat sätt än man antog skulle bli fallet. Enligt instruktionen för fisketillsynsmyndigheten åligger det myndigheten att ur hälsovårds- och naturskyddssynpunkt granska anmälningar om nya fabriker och större kloakledningsföretag, vilka omförmälas i särskild kungörelse, granska handlingar, som översändas jämlikt stadganden i 10 eller 11 kap. vattenlagen, förrätta inspektioner samt med uppmärksamhet följa teknikens utveckling på området. Enligt uppgifter, som lämnats av fisketillsynsmyndigheten, ha avgörandena praktiskt taget aldrig gällt fiskerifrågor, och även i de fall, där fiskerisynpunkterna varit dominerande, ha speciella rättsfrågor varit det väsentliga. Fisketillsynsmyndighetens ärenden äro alltså i mycket stor utsträckning av den beskaffenhet, att över huvud taget intet fiskeriintresse förefinnes.

Under sådana omständigheter är det enligt min mening egendomligt, att man nu gör gällande, att fisketillsynsmyndighetens verksamhet skulle så fullständigt falla inom den föreslagna fiskeristyrelsens intressesfär, att fisketillsynsmyndigheten bör infogas såsom en särskild avdelning i fiskeristyrelsen. Och lika egendomligt är det, att man vill göra gällande, att fisketillsynsmyndighetens arbetsuppgifter i stort sett äro desamma som forskningens på fiskets område.

Till detta kan läggas, att det kräves en hel del lagändringar, om fisketill-

synsmyndigheten skall inkopplas i fiskeristyrelsen. Detta omnämnas visserligen i den kungl. propositionen, men man redovisar där inte på något sätt de lagändringar, som erfordras dels i vattenlagen och dels i lagen om tillsyn av vattendrag samt dessutom i hälsovårdsstadgan. Dessa frågor ha inte heller upptagits till diskussion av utskottet.

Fisketillsynsmyndighetens självständiga ställning har, såsom jag tidigare framhållit, alltid ansetts vara och är fortfarande av mycket stor betydelse, och jag anser därför, att också dess arbetsuppgifter borde ha lämnats utanför vid planeringen av den nya fiskeristyrelsen.

Jag skulle, herr talman, mycket väl ha kunnat biträda ett förslag om en fiskeristyreelse med de mera begränsade arbetsuppgifter, som innefattas i den administrativa verksamheten, då det gäller fiskets produktions- och avsättningsfrågor. Men en fiskeristyreelse av den omfattning och med de arbetsuppgifter, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition och blivit tillstyrkt av utskottet, kan jag för min del inte gilla. Ehuru jag motionerat om ändringar i Kungl. Maj:ts proposition, kan jag alltså, herr talman, för närvarande inte finna någon annan möjlighet än att instämma i det avslagsyrkande, som här redan tidigare har framförts.

Herr JOHANSSON, HENRY: Herr talman! Den fråga, som nu äntligen ligger på kamrarnas bord, har — såsom de, som något mera ingående sysslat med dessa spörsmål, ha kunnat konstatera — mycket gamla anor. Redan för mer än 60 år sedan framfördes första gången den tanken, att landets fiskare borde få en egen styrelse. Enbart det förhållandet, att tanken har kunnat leva kvar och återkomma med oftast förnyad styrka, måste betyda att här föreligger ett behov, som det inte hur länge som helst går an att avvisa.

Under de många år, som frågan om en fiskeristyreelse av och till diskuterats, har emellertid fisket i vårt land inte nödgats

Ang. inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

att leva utan stöd från det allmännas sida. Inom kungl. lantbruksstyrelsen har sedan länge tillbaka funnits en särskild byrå med uppgift att stödja fiskerinäringen. Jag känner inte anledningen till att fisket inte har lyckats att genom detta organ erhålla allt det stöd som behövs. Någon gång har jag hört sägas, att orsaken skulle vara att fiskeribyrån bara är en avdelning inom ett större ämbetsverk, där huvudintresset är jordbruksfrågorna och där man har lyssnat till kraven från fiskerinäringen med bara ett halvt öra. Det kan hända att sådana påståenden ha något fog för sig, men det är nog inte alldeles uteslutet att felet kan ligga också på ett annat plan. Initiativ av en underordnad tjänsteman inom ett ämbetsverk kunna sålunda inte ha samma kraft eller framföras med samma pondus som initiativ av högste chefen för ett ämbetsverk, som till sin primära uppgift har att bevaka fiskerinäringens intressen, och där man alltså har både tid, intresse och erforderliga fackkunskaper för att på ett lyckligt sätt kunna lösa fiskets problem. Inom kungl. lantbruksstyrelsen ha fiskerinäringens intressen tydligen av naturliga skäl inte kunnat på bästa sätt tillgodoses.

Då man alltså torde kunna säga, att den nuvarande ordningen ur fiskerinäringens synpunkt inte är tillfredsställande, och då frågan åter har kommit på kamrarnas bord, har jag för min del, trots att jag tidigare kanske varit rätt svalt inställd till tanken på en särskild fiskeristyrelse, dock inom utskottet kunnat ansluta mig till det förslag som nu föreligger.

Det är kanske inte alldeles obekant för många av kammarens ledamöter, att jag har varit kritiskt inställd till förslaget att belasta vår administration med ännu ett kungligt ämbetsverk. Det gäller ju här en näringsgren, som inte är alltför stor. Hela antalet yrkesfiskare i vårt land är 15 000 å 16 000, om man räknar ifrån sådana som ha fisket blott såsom binäring. Redan detta antal kan å andra sidan sägas vara för stort, så stort att det under normala försörjningsförhållanden gör

vårt fiske överdimensionerat. Visserligen kan man peka på att vi importera framför allt en del salta fiskvaror, men huruvida vårt fiske kan göra oss självförsörjande i fråga om salt sill, är en fråga, som jag inte i dag vågar besvara. Härför skulle även framdeles fordras ett Fladenfiske av minst samma storleksordning som det vi haft under de senaste åren. Dessutom fordras åtgärder för en snabb ilandföring av fångsterna eller också en omedelbar nedsaltning ombord — det är som bekant ett ganska betydande avstånd från den svenska västkusten ut till Fladengrundet, där de stora sillfångsterna under de senaste åren ägt rum. Här får enligt min mening den blivande fiskeristyrelsen uppgifter av betydande omfattning, uppgifter som må utgöra ett av beslågen för fiskeristyrelsens behövlighet.

I detta sammanhang vill jag emellertid ha sagt, att det inte bara gäller att göra vårt land självförsörjande i fråga om fisk och att göra import överflödigt, såsom man från fiskarhåll önskar, utan att också priserna måste bli sådana, att detta av våra fiskare framskaffade livsmedel blir lika billigt som den fisk vi komma att ha möjlighet att importera från andra länder.

En lika stor betydelse får den nya styrelsen när det gäller att stödja den export, som måste till för att fisket skall kunna ge bärgning åt den nuvarande fiskarkären. Tvärt emot vad som säges i en av de till det föreliggande utskottsutlåtandet fogade reservationerna har man lyckats få med en inte ringa export av fisk från vårt land i de handelsavtal som träffats. De förslag till handelsavtal, som i år underställts riksdagen för godkännande, ha innehållit uppgifter om export av fisk från vårt land under det innevarande året, något som det har varit möjligt för vem som helst att med ledning av de föreliggande handlingarna konstatera. Tvärtemot vad som säges i den nämnda reservationen är det inte småsaker man har lyckats uppnå, och det är min förhoppning att den blivande fiskeristyrelsen för framtiden skall lyckas att med regeringens hjälp — liksom det hit-

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

tills varit möjligt för det organ, som nu har denna uppgift om hand — att i våra handelsavtal få plats för så mycken fisk-export som det över huvud taget är möjligt. Hur man i framtiden kommer att lyckas med denna uppgift, är emellertid långt ifrån säkert, ty vi måste räkna med betydligt större svårigheter, så snart de länder, som ha egna kuster vid haven, fått i gång sitt eget fiske efter förstörelsen under kriget. I det sammanhanget vill jag också säga, att det naturligtvis inte går an att kräva restriktiv importspärr samtidigt som man begär ökad export.

Man har diskuterat, huruvida fiskeristyrelsen skall få sitt säte i Stockholm eller Göteborg eller någon annanstans, men detta är enligt min mening inte någon stor fråga. Det skulle, har man sagt, just nu vara lämpligt att ingripa mot vad som har kommit att bli inte mindre än en svår olägenhet, nämligen att alla kungl. styrelser skola ligga i Stockholm. Var den här ifrågavarande, relativt lilla styrelsen placeras, är emellertid i det sammanhanget av underordnad betydelse. Flertalet av landets fiskare bo inte på västkusten, medan däremot den övervägande mängden fisk fångas längs denna kust, något som herr Isaksson här har påpekat för oss och som det är lätt för oss att litet var konstatera. Nu handhaves emellertid det direkta stödet åt fiskarna genom fiskregleringen av ett annat organ, tills vidare av livsmedelskommissionen och längre fram av det organ, som får hand om jordbrukets regleringsapparat. Denna senare institution kommer, liksom för närvarande livsmedelskommissionen, att ligga i Stockholm — någonting annat har inte ifrågasatts — och då jag har erfarenhet av att det är till detta regleringsorgan landets fiskare få de flesta ärendena, så är enligt min mening inte mycket vunnet med att fiskeristyrelsen förläggas exempelvis till Göteborg.

Det största värdet av att placera fiskeristyrelsen utanför Stockholm ligger således i att man får tillfälle att hävda principen — enär det anses ur allmänna synpunkter önskvärt att en utflyttning av

något centralt ämbetsverk sker. Skulle jag biträda förslaget att förlägga fiskeristyrelsen till Göteborg, skulle det alltså vara för att få erfarenhet av hur ett sådant experiment kommer att utfalla. När det gäller fiskeristyrelsen får man emellertid komma ihåg att vi endast delvis kunna vinna sådan erfarenhet, eftersom det ekonomiska stödorganet, såsom jag nyss har anförat, alltså kommer att finnas i Stockholm. Om man har fiskeristyrelsen i Göteborg och stödorganet i Stockholm, kan det hända att verkan blir en helt annan än den avsedda och att man gör en otjänst åt det annars goda uppslaget att decentralisera de kungl. ämbetsverken. Det är på dessa grunder, herr talman, som jag inte har biträtt den här föreliggande reservationen om fiskeristyrelsens placering i Göteborg, något som man kanske väntat att jag borde ha gjort med tanke på att jag är representant för Göteborgs stad.

Den förestående omorganisationen av kungl. lantbruksstyrelsen har för mig varit en ytterligare omständighet som talat till förmån för förslaget att nu inrätta en fiskeristyreelse. Lantbruksstyrelsen skulle, om den framdeles jämväl finge administrera fiskerinäringen, bli ett alltför stort och tungrott ämbetsverk, och detta skulle naturligtvis i ännu högre grad bli fallet, om verksamheten på fiskets område, såsom meningen är när det gäller fiskeristyrelsen, kommer att utvidgas. Det enda naturliga är att uppgiften att skydda fisket kan inte bara gå ut på stöd åt den utövande yrkeskåren, utan syftar också till en bättre försörjning både nu och i framtiden. Tillskapandet av en fiskeristyreelse sker även — det håller jag styvt på — med tanke på konsumenternas intresse av en bättre försörjning. Jag anser, att denna åtgärd eljest skulle bli för dyrbar och inte vara tillräckligt motive-rad.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den nu föredragna punkten 1) i utskottets förslag.

Ang. inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

Herr OLSSON, KARL JOHAN: Herr talman! Om jag hade varit i tillfälle att i något sammanhang yttra mig i denna fråga, innan beslutet att framlägga propositionen fattades, skulle jag förmodligen ha avstyrkt inrättandet av en särskild fiskeristyrelse — inte därför att jag saknar intresse för denna mycket viktiga näring eller inte beaktar de intressen, som företrädas av näringens målsmän, utan helt enkelt därför att jag knappast skulle ha ansett, att det i nuvarande läge finnes något oavvisligt behov av en sådan styrelse. Jag skulle sannolikt ha kommit till den uppfattningen, att dessa angelägenheter åtminstone tills vidare kunde handläggas inom samma ämbetsverk som tidigare. Då nu emellertid statsrådet har ansett sig böra framlägga en proposition i saken och då utskottet efter någon tvekan men med mycket stor majoritet har ansett sig böra acceptera den kungl. propositionen, kommer jag varken att tala eller rösta emot förslaget att inrätta en fiskeristyrelse.

Jag har närmast begärt ordet i förslagningsfrågan, men innan jag kommer in på den saken, tillåtes det mig måhända att göra några allmänna reflexioner, som, även om de inte i detta sammanhang tillmätas någon betydelse, ändå kunna ha sitt värde för framtiden. Från en del motionärers sida har framhållits, att man under nuvarande tryckta ekonomiska förhållanden bör försöka att så mycket som möjligt hålla tillbaka när det gäller utbyggandet av den administrativa apparaten. Jag tror att det resonemang, som i detta hänseende föres av opponenter, har så pass stor principiell giltighet, att det finns anledning att även från det håll, som jag representerar, understryka en del av de framförda synpunkterna — låt vara att dessa understundom överdrivas.

Det finns otvivelaktigt i vida kretsar bland på olika områden verksamma människor en betydande övertro på administrationens förmåga att komma till rätta med problemen. Denna yttrar sig däri, att representanter för en viss näringsgren, en verksamhet eller ett visst

intresse tro, att de inte kunna få sina speciella synpunkter beaktade och tillgodosedda, såvida de inte få ett eget departement, ett eget statsråd eller åtminstone en egen styrelse, som ordnar med deras angelägenheter. Vi ha på en mycket kort tid haft diskussioner om ett departement för skogsfrågor, ett departement för hälsovårds- och idrottsangelägenheter och om en minister för hem- och familjefrågor. Och detta är inte de enda uppslag i den vägen, som ha framkommit. Vad beträffar nya ämbetsverk ha vi haft eller få vi åtskilliga nya uppslag. En del av dessa äro värdefulla och kanske böra beaktas, men jag tror för min del att flertalet av önskemålen om nya departement och styrelser måste avvisas. Bland förslag om nya ämbetsverk, som under sista tiden i något sammanhang diskuterats, kan jag, utom den fråga som i dag är föremål för behandling, för ögonblicket erinra mig förslagen om en bostadsstyrelse, en utlänningsstyrelse, en arbetarskyddsstyrelse och en trafik-säkerhetsstyrelse.

Av dessa olika förslag kan jag förstå och gilla en del. Om man vill föra en effektiv bostadspolitik på lång sikt, är det naturligt att man vill ha ett någorlunda väl utrustat verk för att sköta dessa angelägenheter. Kan man då inte flytta in dessa uppgifter i något annat ämbetsverk — och jag förstår att det kan vara svårt — så är det kanske inte så lätt att komma förbi kravet på en bostadsstyrelse. När det gäller utlänningsärendena kan jag också, herr talman, förstå att verksamheten — om den bedömes bli permanent — inte i längden kan skötas av en kriskommission. Kan man då inte överflytta handläggningen av dessa ärenden till någon annan redan existerande styrelse, får man kanske lov att skapa en mera permanent institution.

Men i det stora hela ställer jag mig mycket oförstående till alla dessa krav på tillskapande av nya departement och ämbetsverk för att tillgodose olika intressen. En anledning att visa återhållsamhet är, såsom också har framhållits, att vi nu befinna oss i en mycket svår

Ang. inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

ekonomisk situation, och det finns så mycket större anledning för oss att göra detta, som vi ju mana de enskilda att iakttaga största möjliga återhållsamhet. Jag tror för min del att det finns anledning att uttala en varning innan utvecklingen på detta område gått alltför långt, och jag skulle vilja begagna tillfället att vädja till regeringen att åtminstone för någon tid framåt försöka stoppa denna utveckling. Men även om man bortser från dagens situation, finns det, herr talman, anledning att fråga sig, om man inte på något sätt bör bromsa en utveckling som tar sig uttryck i att det ständigt tillskapas nya samhällsorgan med nya generaldirektörer, nya överdirektörer, nya byråchefer, nya byrådirektörer, nya byråsekreterare o. s. v. Det kan bli för mycket av det goda. Det avgörande är inte, hur många styrelser och ämbetsverk man har, utan på vilket sätt man inrättar dem som redan finnas. Jag tror att det möjligen skulle kunna göras en del för att de nuvarande verken skola bli mer effektiva när det gäller handläggning av angelägenheter som påkalla särskild uppmärksamhet.

Jag har, herr talman, velat anföra detta mera i förbigående, men begärde, som sagt, närmast ordet i förlägningsfrågan. Det är självklart, att det i denna kan finnas olika meningar, dock tror jag, att det hittills har funnits och kanske ännu finns en mycket kompakt mening om att alla ämbetsverk måste ligga i Stockholm. Jag kan förstå den uppfattningen, men icke förty måste jag fråga mig, om det inte kan vara på tiden att bryta med den föreställningen, att Sverige inte kan styras, om inte allting förläggs till huvudstaden. Vi ha på den sista tiden talat mycket om centralisering och decentralisering. Jag menar inte, att vi skola decentralisera genom att flytta ut ämbetsverken från Stockholm till landsorten. I det fallet går jag inte så långt som en stockholmsrepresentant i denna kammare, förre ordföranden i Stockholms stadsfullmäktige herr Fredrik Ström, som någon gång har klart uttalat sig för att man skulle flytta ut ämbetsverken från huvudstaden. Jag tror inte

att detta problem är så enkelt, men jag anser att man, när det är fråga om tillskapandet av nya institutioner, bör överväga, om inte dessa skulle kunna spridas till olika orter i landet. Att en sådan spridning kan vara av ett visst värde, förstå vi nog, om vi tänka oss den situationen, att det blir ett nytt krig. Det är ju en allmän mening att ett nytt krig kommer att bli mer förödande och bryta ut mer överraskande än något tidigare krig. Det är uppenbart, att det i en sådan situation inte kan vara bra att ha landets hela administration samlad till en enda ort och kanske få den sönderslagen på en enda gång. Redan ur den synpunkten finns det alltså anledning att överväga, om man inte i någon mån bör sprida ut administrationen. Det finns emellertid en särskild anledning att göra det, när det är fråga om en verksamhet som faktiskt betyder mera ute i landet än den gör i själva huvudstaden.

Nu möts man naturligtvis av den synpunkten, vilken utskottsmajoriteten delat, att en förläggning utanför Stockholm av den föreslagna fiskeristyrelsen skulle komma att medföra vissa praktiska olägenheter. Framför allt skulle, säger man, styrelsens kontakt med andra grenar av förvaltningen försvåras. När jag hör detta, erinrar jag mig ett motsvarande resonemang, som vi ha haft inom den svenska fackföreningsrörelsen. Där har som bekant den tendensen gjort sig starkt gällande sedan lång tid tillbaka, att fackförbund, som ha varit stationerade i den svenska landsorten, dragits in till Stockholm. Varje gång har en sådan centralisering motiverats just med skälet, att det är så stora praktiska olägenheter förbundna med att organisationen har sitt säte ute i landet, att en förflyttning till Stockholm är nödvändig. Jag tror dock att det på den punkten har börjat bli en viss strömkantring i uppfattningen. Man börjar medge, att även om det naturligtvis är av ett visst värde att fackförbunden äro samlade i huvudstaden, där flertalet andra fackförbund finnas och där man har LO, arbetsrådet, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen o. s. v. inom nära räck-

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

håll, så går det mycket väl för sig att sköta ett fackförbund också om det ligger i Norrköping, Gävle eller Göteborg. Visst är det en del praktiska olägenheter med en förläggning ute i landet, även om dessa minskas genom att man numera har post, telefon, järnväg och andra kommunikationsmedel, men dessa olägenheter få vägas mot de fördelar, som äro förknippade med en sådan förläggning.

Jag tror, herr talman, att man åtminstone i någon mån kan anföra samma resonemang beträffande förläggningen av fiskeristyrelsen. Även om man erkänner, att det är en del praktiska olägenheter förbundna med förläggningen av ett statligt ämbetsverk till annan plats än Stockholm, böra mot dessa olägenheter vägas de fördelar, som kunna vara förbundna med en dylik placering. I det här fallet är jag övertygad om att olägenheterna inte komma att bli så stora, inte ens om jag beaktar den synpunkt som herr Henry Johansson nyss anförde, nämligen att prisregleringsfrågorna för fisket komma att handläggas av en annan institution som har sitt säte i Stockholm. Det som är i vägen för en förläggning av fiskeristyrelsen till Göteborg är nog inte främst de praktiska olägenheterna, ty även om de finnas, äro de inte av sådan storlek att de böra vara avgörande, utan det är i stället en ingrodd föreställning om att det inte går att ha det på något annat sätt än nu, ett slags konservatism skulle jag vilja kalla det för. Tanken att man skulle kunna förlägga ett ämbetsverk till någon annan plats än Stockholm är ny, och allt nytt har svårt att slå igenom. Det tar sin tid, innan det kan bli någon islossning på ett sådant område som det här gäller. Om man emellertid över huvud taget anser det önskvärt med en spridning av de statliga institutionerna, måste man någon gång göra en början. Man måste, så att säga, någon gång slå hål i muren. Jag menar nu, att det i detta fall finns anledning att göra det. Det finns så starka skäl som tala för en förläggning till Göteborg, att jag utan tvekan kommer

att lägga min röst för förslaget om fiskeristyrelsens förläggande dit.

Herr ARRHÉN: Herr talman! När jag suttit och åhört denna debatt, har jag kommit att tänka på en sentens, som gamle Lindhagen en gång erinrade om i denna kammare, nämligen att varje enskild senator kan vara en utmärkt människa, men att senaten är ett odjur. Det uttalandet kan nog anses ha sin tillämpning även i den föreliggande frågan. Talar man nämligen med enskilda ledamöter av kammaren om behovet av decentralisering och kritiserar det nuvarande centraliseringssystemet, får man i allmänhet synpunkter till livs, som gå i kritisk riktning, men när kammaren som helhet skall fatta beslut, tycks den göra det i en helt annan anda.

Det har, herr talman, redan talats så mycket om den lämpligaste förläggningsorten för fiskeristyrelsen, att jag inte skall bli mångordig. Jag kan dock inte undgå att uttrycka min förvåning över att departementschefen i ett avsnitt av propositionen, vilket refereras i utskottets utlåtande, förklarar sig anse, att man icke kan »bortse från att Göteborgs läge med hänsyn till östersjöfisket och större delen av insjöfisket är mindre lämpligt än Stockholms». Det är väl att fullständigt vända upp och ned på det problem, som här föreligger! Man skulle kunna utbyta »Göteborg» mot »Stockholm» och få en fullständigt lika bindande bevisning. Det har redan av åtskilliga talare med rätta framhållits, att den svenska fiskerinäringens tyngdpunkt icke ligger på östersjökusten, och än mindre i insjöarna, utan på västkusten. Man har här redan åberopat det statistiska material, som därvidlag är vittnesgillt. Herr Henry Johansson gjorde visserligen i sitt anförande gällande, att huvuddelen av fiskets yrkesutövare inte skulle finnas på den svenska västkusten. Jag förstår inte, hur man kan ha en dylik uppfattning, för den händelse men inte enbart inskränker sig till att räkna med Bohuslän. Men

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

om man vidgar begreppet och låter även angränsande landskap ingå, kommer man fram till helt andra siffror. Resultatet kan då, enligt min mening, inte bli annat, än att man måste finna, att 66 å 70 procent av fiskets yrkesutövare äro bosatta inom landskap, som ha dragning in mot västkustmetropolen Göteborg. Jag räknar då även in sydkustens fiskare, som, efter vad jag kunnat finna, betrakta Göteborg såsom den centrala staden för sin näringsgren. Om man vidare ser till det ekonomiska värdet av den svenska fiskeflottan, kommer man till det resultatet, att 60 procent av detta värde representeras av de båtar, som ägas av fiskarena enbart i Bohuslän. Motsvarande siffra för hela västkusten med Bohuslän och Halland samt sydkusten är över 70. Dessa siffror jämte de uppgifter, som redan tidigare ha anförts här beträffande fångstens vikt i ton, värde m. m., ge klart belägg för att det svenska fiskets centrum ligger på västkusten. Detta faktum kan icke bestridas.

Mot en förläggning av fiskeristyrelsen till Göteborg har vidare invänts, att det prisreglerande organet ligger i Stockholm och att det skulle uppstå besvärigheter i kommunikationerna mellan en fiskeristyreelse i periferien och de centrala verken i Stockholm. Men frågan är väl, vilket som är lämpligast, d. v. s. om de *få*, som äro placerade i en eventuellt till Göteborg förlagd fiskeristyreelse, skola påtaga sig mödan att upprätthålla kontakten med huvudstaden eller om det skall vara de *många*, som därvidlag skola behöva möda sig. Enligt min mening tala åtskilliga praktiska skäl för att de *få* böra påtaga sig uppgiften att tjänstgöra såsom förmedlare och att de många yrkesutövarna således inte skola behöva rätta sig efter det schablonmässiga betraktelsesätt i fråga om statsorganens förläggning, som herr K. J. Olsson nyss talade om.

På s. 26 i utlåtandet heter det, att utskottet finner åtskilliga skäl tala för att fiskeristyrelsen skall förläggas till Göteborg. Utskottet anför, som sagt, dessa skäl, men sedan gör utskottet,

som man så ofta finner exempel på i utskottsutlåtandena, en plötslig kovändning och kommer till rakt motsatt resultat. Jag erinrar om de resonemang, som fördes för två år sedan, när det gällde förläggningen av det nya tandläkarinstitutet. Premisserna voro där sådana, att allt talade för att slutsatsen skulle bli att Göteborg vore lämpligast som förläggningsort, men av vissa skäl blev det till slut en annan stad.

Med detta inlägg har jag, herr talman, endast haft avsikten att erinra kammarens ledamöter om var fisken finns och var huvuddelen av fiskets yrkesutövare driva sin näring. Min uppfattning är alltså, att fiskeristyrelsen bör söka sig dit, där fisken finns, och att man inte skall ålägga fisken och fiskarena att söka sig till den plats, där fiskeristyrelsen behagar förlägga sin verksamhet. Slutsatsen blir med andra ord, att fiskeristyrelsen bör ligga, där fisken och fiskarena i huvudsak finnas, d. v. s. i Göteborg.

Med denna korta motivering — jag hoppas verkligen att jag kan kalla den kort — ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som har avgivits av herr Isaksson.

Herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag kan gärna bekänna, att regeringen hade mycket allvarliga och ingående överväganden, innan vi beslöto oss för att inför riksdagen framlägga förslaget om inrättandet av en särskild fiskeristyreelse. Men när vi i regeringen till slut stannade för denna ståndpunkt, hade vi själfvallet en hel del motiv härför. Jag skall försöka att i mycket korta drag referera dem.

Det är ett mycket gammalt krav från fiskarbefolkningen att få ett eget verk för tillvaratagande av fiskets speciella fackintressen. Jag har under de senaste åren haft tillfälle att bevista åtskilliga av fiskarorganisationernas olika stämor och centrala rådsmöten. För min del har det inte behövt vara någon tvekan om vad de aktiva fiskarena ha för önskemål på denna punkt. Men det är

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

ju uppenbart, att detta inte fått vara avgörande för regeringens ställningstagande till frågan, huruvida en proposition skulle föreläggas riksdagen eller ej.

Det finns emellertid även andra väsende synpunkter som tala för inrättandet av en särskild fiskeristyreelse. Vi ha nog en allmän känsla av att det svenska fisket, om utvecklingen blir den som vi tro och hoppas på, har en ganska god framtid framför sig. Det finns stora möjligheter till utveckling av näringen, således möjligheter till expansion och progressivitet. I samband därmed komma att uppställa sig en rad nya produktions- och avsättningsspörsmål. Vidare ha vi alla frågorna om fiskarbefolkningens yrkes- och utbildningsangelägenheter, vilket är problem, som hittills haft en mycket underordnad plats då det gällt att tillgodose denna yrkeskår. Alla dessa olika frågor komma i framtiden att kräva större beaktande, varför det blir nödvändigt att ha ett verk, som mer speciellt kan inrikta sig på fiskets angelägenheter än vad som hitintills varit möjligt, då dessa frågor handlagts av en byrå, underställd lantbruksstyrelsen.

Därtill kommer en synpunkt som även refereras i propositionen. Lantbruksstyrelsen står inför en omorganisation och utbyggnad som kommer att göra den så pass stor, att man har en bestämd känsla av att den skulle bli alltför stor, om fiskets angelägenheter även i fortsättningen skulle handläggas inom lantbruksstyrelsen. Det är samma problem som riksdagen för ett år sedan hade att ta ställning till i samband med medicinalstyrelsens omorganisation. Man måste i fråga om medicinalstyrelsen konstatera, att den som ämbetsverk hade vuxit ur kläderna, varför man fick bryta ut veterinäravdelningen och upprätta en speciell veterinärstyrelse under en överdirektör för att handlägga de frågor som tidigare legat under medicinalstyrelsens veterinärbyrå. Vi ha nu här ett parallellfall. Lantbruksstyrelsen har med de nya stora uppgifterna inom jordbrukets rationaliseringsverksamhet framför sig blivit ett verk, vars kläder inte räcka till, om lantbruksstyrelsen samtidigt skall bevaka och föl-

ja fiskets expansion och framtida utveckling.

Fiskeristyrelsen har med hänsyn till vårt allmänna ekonomiska läge inte lagts upp — i varje fall är detta icke tanken från början — som ett ämbetsverk av så stora proportioner, att man för den skull i och för sig behöver vara rädd för att inrätta det nya verket. Det är en mycket blygsam kostnadsökning som kommer att uppstå genom inrättandet av det nya verket, jämfört med kostnaderna för den gamla byrån under lantbruksstyrelsen. Kostnadsökningen begränsar sig faktiskt till något hundratusental kronor per år.

Fisket i vårt land kommer med all säkerhet att få allt större betydelse både försörjningsmässigt och handelspolitiskt. Det är kanske en nyhet för kammaren, även om herr Henry Johansson i sitt anförande var inne på saken, att det svenska fiskets exportvärde under föregående år faktiskt var större än vad det har varit någon gång under förkrigstiden. Mycket talar för att exportvärdet kan komma att ytterligare ökas, när de marknader i Centraleuropa, som tidigare ha varit gamla avsättningsområden för det svenska fisket, på nytt bli tillgängliga.

Regeringen har från dessa utgångspunkter kommit till det resultatet, att sakliga skäl tala för att en proposition om inrättande av ett särskilt ämbetsverk för fiskerinäringen borde föreläggas riksdagen.

Vad beträffar förläggningssorten, har man här i dag diskuterat valet mellan Stockholm och Göteborg. För den utredning, som på sin tid tillsattes med uppdrag att utarbeta förslag om inrättande av en central fiskeristyreelse, var förläggningssorten intet som helst problem. I den utredningen voro fiskarintressena representerade, och även västkustfisket hade sin företrädare. Man utgick inom utredningen helt enkelt som ett axiom ifrån att det inte kunde bli fråga om någon annan förläggningssort än Stockholm. Den ståndpunkten har följaktligen accepterats även av de praktiskt verkande fiskare från västkusten som haft tillfälle att i lugn och ro grundligt över-

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

väga frågan om den lämpligaste förläggningsorten.

Vilka skäl tala då för en förläggning av fiskeristyrelsen till Stockholm? Först och främst är det naturligtvis, såsom också har erinrats om här under debatten, hänsyn till alla de kommunikationer, som äro nödvändiga mellan fiskeristyrelsen och olika centrala myndigheter samt framför allt de båda departement, jordbruksdepartementet och folkhushållningsdepartementet, där fiskerifrågorna komma att handläggas. Vidare ligger ju det prisreglerande organet här i Stockholm, och denna instans skall även handlägga fiskets prisfrågor. Här har man en direkt intressekommunikation, där det prisreglerande organet och fiskeristyrelsen komma att tvingas att upprätthålla intim och angelägen kontakt.

Man har, som jag kanske läst i något tidningsreferat, invänt, att det dock finns telefon som kan användas för denna kontakt. Det har vidare här i riksdagen sagts, att det ju är möjligt att skicka brev mellan Stockholm och Göteborg. Det är visserligen sant, men det tarvas onekligen många gånger utomordentligt snabba beslut och avgöranden som förutsätta överläggningar mellan de ledande personerna i den blivande fiskeristyrelsen och vederbörande handels-expertis eller minister. Det är inte så lätt att från Göteborg eller någon annan ort ute i landet hastigt få tag i dessa människor. Detta är ett utomordentligt starkt skäl för att Stockholm bör väljas som förläggningssort.

Det anföres vidare med betoning av västkustfiskets dominerande roll, att fiskarena skulle ha lättare att få kontakt med en styrelse, förlagd till Göteborg, än om den får sitt säte i Stockholm. Men fiskarena ha ju en mängd utomordentligt aktuella problem att ta ställning till. Fiskets hela prisbildning fastställs genom kontinuerliga förhandlingar, som föras mellan livsmedelskommissionen å ena sidan och fiskarens ekonomiska organisationer å den andra sidan. Dessa förhandlingar förutsätta kontakter med det prisreglerande organet, med livsme-

delskommissionen, jordbruksnämnden eller vad namnet i framtiden än kan komma att bli. Det kommer att tvinga fiskarena till resor till Stockholm, efter vad jag kan förstå, ganska ofta. Det finns följaktligen möjligheter att samordna kontakterna med en fiskeristyreelse i Stockholm i samband med dessa andra nödvändiga kontakter därstädes.

Till herr K. J. Olsson måste jag säga, att jag inte har någon känsla av att det inom fackföreningsrörelsen skulle hålla på att ske en strömkantring i frågan om fackförbundens förläggningsplats. Vi känna väl till de frågorna ungefär lika bra både herr Olsson och jag. De förbund, som nu äro placerade utanför Stockholm äro: Textilarbetareförbundet i Norrköping, Skogs- och flottningsarbetareförbundet i Gävle, Sjöfolksförbundet i Göteborg och Handelsarbetareförbundet i Malmö. Att det inom fackförbunds-rörelsen skulle planeras någon utflyttning från Stockholm, har jag inte hört talas om, och det tror jag inte heller på. Däremot diskuteras det mycket allvarligt inom en del av de förbund, som nu ligga utanför Stockholm, att snarast möjligt flytta över verksamheten till Stockholm, emedan man anser att rationaliserings-skäl tala härför. Jag har velat säga detta, därför att jag tycker att det exempel, som herr K. J. Olsson anförde, kanske inte var riktigt slagkraftigt i denna debatt.

Vad som har väckt allvarliga invändningar från herrar Ohlons och Osvalds sida har varit samordningen av försöks- och forskningsverksamheten med den blivande fiskeristyrelsen. Herr Ohlon använde utomordentligt starka uttryck för sin aversion mot denna tanke. Han fick idéassociationer om hitlerismen i nazismens Tyskland. Jag skall inte ta upp någon debatt med honom därom, eftersom jag har en känsla av att herr Ohlon vid närmare eftertanke skall komma underfund med att han med sina uttalanden sköt väsentligt över målet.

Hur ser då denna fiskeristyreelse ut som, enligt vad utskottet säger, även skall omhänderha den undersöknings- och försöksverksamhet på fiskets områ-

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

de, som tidigare legat under den hydrografisk-biologiska kommissionen? Enligt propositionen skall fiskeristyrelsen bestå av en överdirektör, fyra praktiskt kunniga fiskare och fyra vetenskapsmän. Jag vill minnas, att det var herr Osvald som invände, att överdirektören inte kan vara sakkunnig på forskningens område. Jag vill för min del fråga vad det är som hindrar, att överdirektören är sakkunnig även på forskningens område. I varje fall är det ingen diskvalifikation för en överdirektör, om han råkar vara biolog eller forskare på något annat område och kan även dessa frågor. Är han inte sakkunnig, så har man väl anledning förutsätta, att han med stort intresse skall lyssna till vad de fyra vetenskapsmän, som han har vid sin sida, komma att anföra. Deras synpunkter komma självfallet att väga utomordentligt tungt vid avgörandet av de mera forsknings- och vetenskapligt betonade frågorna inom fiskeristyrelsen. Dessutom har jag den kätterska tanken, att den vetenskapliga forskningen inte mår illa av att konfronteras med vad vanligt praktiskt, klokt och kunnigt folk har att anföra om sina erfarenheter på sitt eget område. När fiskeristyrelsen nu kommer att bestå av både vetenskapsmän och praktiska fiskare, är det väl inte uteslutet att tänka sig, att det skall kunna bli ett mycket befruktande samarbete mellan forskningens och det praktiska fiskets män. För egen del har jag en känsla av att det inte är omöjligt att så kan bli fallet.

Man har vidare påtalat det olyckliga i att Skagerak, försöksfartyget på västkusten, skulle läggas under fiskeristyrelsen. Men Eysstrasalt, försöksfartyget på ostkusten, ligger redan under den centrala administrationen, och det har inte väckt några erinringar. Jag vet inte, om man från det håll, där man gör gällande att det skulle få en negativ verkan, om Skagerak administrerades från fiskeristyrelsen, grundar detta på någon värdering av de båda försöksfartygens forskningsarbete — det är ju den skillnaden, att det ena går i västkustvatten, det andra i Östersjön, men jag har en

känsla av att de vetenskapligt och forskningsmässigt göra ungefär samma tjänst. Det har gått bra att dirigera det ena från Stockholm, och det bör självfallet gå bra även med det andra. I propositionen har ju också angivits, att ett speciellt ombud nere i Göteborg under fiskeristyrelsens översyn skall ha den mera dagliga och lokala tillsynen över försöksfartyget Skagerak.

Man har också i debatten talat om det olyckliga i att lägga fisketillsynsmyndigheten, som tidigare har varit en speciell organisation, under en central fiskeristyreelse. Tillsynsmyndigheten är ett organ med i viss mån särpräglade arbetsuppgifter, men den dominerande delen av dessa arbetsuppgifter faller ändå klart inom det område, som kan betecknas som fiskeristyrelsens intressesfär. Organisationen består för närvarande av fyra tjänstemän. Har man ändå inte en mycket bestämd känsla av att man, när man tar detta steg att skapa ett särskilt ämbetsverk för fiskets intressen, bör se till, att dessa olika organ, vart för sig relativt små men på sitt område betydelsefulla, samordnas till ett enhetligt verk, där alla dessa sammansträlande intressen kunna koordineras?

Man kanske har gjort gällande, att tillsynsmyndighetens självständighet i någon mån skulle minskas, därest den kom under en fiskeristyreelse. För min egen del har jag sett saken så, att tillsynsmyndighetens uppfattningar, synpunkter och ställningstaganden skulle kunna framföras med så mycket större auktoritet och styrka, om den bakom sig hade det centrala verk som fiskeristyrelsen kommer att utgöra.

Jag tycker att jag hos dem, som ha ställt sig tveksamma till denna proposition, har funnit den förutfattade mening, att en fiskeristyreelse måste bli ett ämbetsverk, som fastnar i en byråkratisk tågordning, som stäcker den vetenskapliga forskningen och som hämmar friheten t. ex. för tillsynsmyndigheten i dess sedvanliga arbete. Jag kan inte begripa att man skall behöva hysa sådana farhågor. Ligger det inte snarare så till att ett ämbetsverk, som skall sköta ett

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

samordningsarbete inom en och samma näring och samma fack, och där samma yrkesintressen dominera, när det får sin egen klädsel, bör bli på ett särskilt sätt både energiskt och ambitiöst? Vi ha i varje fall inom departementet den uppfattningen, att om det inrättas ett nytt ämbetsverk, så får personalen en alldeles speciell energi och ambition att hävda det ämbetsverkets intressen, inte bara på någon speciell byrå eller avdelning, utan på hela det fält, där ämbetsverket skall handha den centrala ledningen.

Herr OSVALD: Herr talman! Statsrådet nämnde för en stund sedan, att inrättandet av veterinärstyrelsen var ett parallellfall till inrättandet av fiskeristyrelsen. Jag skulle önska att det verkligen hade varit ett parallellfall, ty då veterinärstyrelsen bildades, inkopplades icke någon som helst forskningsverksamhet inom veterinärstyrelsens ram.

Vad beträffar forskningens ställning inom fiskeristyrelsen, så har jag för min del ingalunda den uppfattningen, att friheten genom denna inordning nödvändigtvis behöver stäckas, men vad jag fruktar är byråkratiseringen, som väl torde vara oundviklig i ett centralt ämbetsverk. Jag vill erinra om att herr statsrådet själv i sin proposition sagt, att han funnit förslaget att inrätta en central fiskerimyndighet »ytterst tveksamt». Det finns en regel, som säger, att i tveksamma fall bör man icke handla. Och är man *ytterst* tveksam, tycker jag det skulle vara ännu större anledning att icke handla, vilket man emellertid har gjort.

Vad så fisketillsynsmyndigheten beträffar vill jag säga, att den hittills inte visat sig vara en huvudsakligen fiskets problem handläggande myndighet, utan en myndighet som övar tillsyn över våra vatten — en uppgift som är helt skild från fiskeristyrelsen sådan den tecknats i propositionen.

Herr TJALLGREN: Herr talman! Till förevarande utskottsutlåtande finnes fo-

gad en reservation av herr Hjalmar Nilsson m. fl. I denna yrkas, att Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en fiskeristyreelse måtte avslås. Detta yrkande innebär alltså även avslag på utskottets hemställan. Som skäl för sitt avslagsyrkande åberopa reservanterna det nuvarande ekonomiska läget, liksom den omständigheten att ett flertal remissutlåtanden gått i avstyrkande riktning.

För min del vill jag gärna medge, att de av reservanterna omnämnda skälen äro principiellt riktiga. Man kan nu naturligtvis fråga sig, huruvida det i nuvarande finansiella läge är tillrådligt och lämpligt att inrätta nya ämbetsverk med nya tjänster och övriga årligen återkommande kostnader, helst som vi här i landet under senare år varit ganska frikostiga i detta hänseende. Om jag inte är fel underrättad äro också flera sådana ställda i utsikt inom närmaste tiden — det framgick för övrigt också av landshövdning Olssons anförande. Beträffande frågan om inrättande av nya ämbetsverk och nya tjänster delar jag helt och fullt den uppfattning, som i det avseendet för några år sedan uttalades här i kammaren av herr Fredrik Ström. Jag har inte haft tillfälle att leta fram protokollet med uttalandet i fråga, annars skulle jag med nöje ha citerat detsamma, då jag anser att de åsikter han den gången uttalade voro så sunda och riktiga, att det inte skulle ha skadat om de på nytt blivit införda i kammarens protokoll.

Som torde kunna utläsas av vissa uttalanden i utskottets motivering har även inom utskottet viss tvekan gjort sig gällande, huruvida det föreslagna nya ämbetsverket nu borde inrättas. Skälen för och emot förslaget ha därför noga vägts mot varandra.

Emellertid har det inom utskottet ansetts, att för fiskets del åtskilliga problem föreligga, som kräva en ökad medverkan från statens sida och som komma att medföra större arbetsuppgifter för det centrala administrativa organet. Framför allt är det i dessa avseenden viktigt, har det ansetts, att förbättra fiskets avställningsmöjligheter, möjligheterna att lagra och bereda fisk samt att för-

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

bättra distributionsapparaten. På dessa områden finnes utrymme för åtskilliga arbetsuppgifter för det centrala administrativa organet på fiskets område, och om dessa frågor kunde lösas på ett tillfredsställande sätt, skulle betydelsen av fisket för landets försörjning kunna bli åtskilligt större än vad som nu är fallet.

Vidare har det från flera håll vittnats om att den arbetskraft inom lantbruksstyrelsen, som nu är avdelad för och sysslar med fiskerinäringen, är otillräcklig för sitt ändamål. Så kommer här till att — på grund av lantbruksstyrelsens omorganisation, som också har omnämnts här i kväll, och de ökade uppgifter som denna kommer att få genom bl. a. egnahemsstyrelsens förläggning dit — det skulle så att säga bli för trångt för fisket i lantbruksstyrelsen.

Sedan tillkommer ytterligare ett skäl för bifall till propositionen, vilket åtminstone för mig varit av stor betydelse vid mitt ställningstagande i frågan, och det är att fiskerinäringens utövare själva önskat och fordrat inrättandet av en statens fiskeristyreelse. Jag kan ju nämna, att under utskottsbehandlingen av såväl förevarande som övriga propositioner vid innevarande riksdag rörande fisket ha förekommit uppvaktningar inför utskottet av en hel del fiskare tillhörande skilda grupper och organisationer inom branschen. Samtliga dessa ha varit av den bestämda meningen, att det ur fiskerinäringens synpunkt vore av största intresse och yttersta nödvändighet att den föreslagna fiskeristyrelsen inrättades. Det vore av flera skäl icke välbetänkt att längre fortsätta med nuvarande system.

Ja, det är av de nu nämnda och på grund av de av Kungl. Maj:t i övrigt anförda skälen, som utskottet har ansett sig böra i huvudsak tillstyrka propositionen.

I vissa i anslutning till propositionen väckta motioner har yrkats, att fiskeristyrelsen skall förläggas till Göteborg. Vissa röster ha ju också nu här i kammarerna höjts för den förläggningsorten. Utskottet finner åtskilliga skäl tala för en sådan förläggning, framför allt väst-

kustfiskets dominerande betydelse inom fiskerinäringen. Därigenom skulle man också kunna vinna erfarenheter av en placering av centrala ämbetsverk utanför Stockholm, varom det också har talats här i afton. En förläggning till Göteborg skulle emellertid medföra vissa praktiska svårigheter, det tror jag inte man kan komma ifrån. Stora delar av landets fiskare — t. ex. ostkustfiskarna som ändå ha sin verksamhet från, låt oss säga, Ystad till Haparanda — ha sålunda lättare att upprätthålla förbindelse med Stockholm än med Göteborg, och styrelsens kontakt med andra grenar av förvaltningen skulle försvåras om den förlades till sistnämnda stad. Utskottet har därför anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag om styrelsens förläggning till Stockholm.

Jag kan ju vidare nämna, att flertalet av de inför utskottet uppvaktande fiskarna uttalade sig för Stockholm som förläggningsplats. Det är klart att en del som hörde hemma på västkusten föredrogo Göteborg, men, som sagt, flertalet uttalade sig för Stockholm.

Sedan har i vissa motioner föreslagits, att i styrelsen skall beredas plats för ytterligare en representant för fiskarna, vilken då närmast skulle företräda sydkustfiskarens representanter i styrelsen. Då förhållandena inom kustfisket äro mycket olikartade utefter olika kuststräckor torde det föreligga skäl för att bereda fiskarna ytterligare representation inom styrelsen. Därigenom skulle fiskeristyrelsen vid behandling av frågor, som icke beröra undersöknings- och försöksverksamheten, komma att bestå av överdirektören såsom ordförande samt fyra representanter för fiskarbefolkningen och en representant för fiskhandeln. I fråga om organisationen i övrigt av fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök samt den där anställda personalen och dess lönegradsplacering vill utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Det är alltså bara på en enda punkt, som utskottet har gjort en ändring i Kungl. Maj:ts förslag. Jag hoppas att vederbörande statsråd inte har någonting

Ang. inrättande av en fiskeristyrelse m. m.

att invända mot det. Såvitt jag har kunnat höra har han inte gjort någon anmärkning beträffande den lilla ändringen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OHLON: Herr talman! Det var med en viss förvåning jag hörde herr statsrådet uttala sig i dag, efter den tvekan rörande speciellt den hydrografiska forskningens organisation, som han gav uttryck för i den kungliga propositionen. Nu fanns det inte längre någon tvekan.

Det var ett ord som ideligen kom tillbaka i statsrådets anförande — jag ångrar att jag inte förde statistik över det — nämligen ordet »tillsynsmyndighet». Och utom om »tillsyn» talades det om »samordning». All erfarenhet visar att vetenskaplig forskning, som arbetar under kontroll, förtvinar. Här är det också när det gäller hydrografien och oceanografien fråga om en internationellt inriktad vetenskap, som bedrivs under samarbete med ett stort antal länder och där expertis och erfarenhet beträffande det vetenskapliga arbetet finnes samlad just inom den hydrografisk-biologiska kommissionen. Jag dristar mig att uttala mina tvivel på att det skall vara möjligt för en fiskeristyrelse på ostsidan av landet att fullfölja kommissionens internationellt banbrytande verksamhet.

Herr statsrådet sade också, att var vi än förlägga det nya ämbetsverket, så komma ändå för all framtid de prisreglerande organen och krisorganen att förbli i huvudstaden. »Das lässt tief blicken». Ämbetsverket skall fortbestå, och det är tydligen enligt herr statsrådets uttalande meningen att även prisregleringsorganen och krisorganen skola bli permanenta institutioner.

Herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag inledde mitt förra anförande med att erkänna, att regeringen var tveksam innan den lade fram propositionen. Men när denna en gång är presenterad, så

betyder det att regeringen har tagit sin ställning. Och att därefter demonstrera tveksamhet ligger i varje fall inte för mig. Om det är herr Ohlons metodik och arbetssätt, må han själv svara för det.

Men det var inte för detta jag närmast begärde ordet, utan det var därför att herr Ohlon beklagade, att han inte statistikfört alla de gånger jag använt ordet »tillsynsmyndighet». Jag vet faktiskt inte, om jag inte trots allt missförstod herr Ohlon. Eller menade verkligen herr Ohlon, att jag, när jag talade om tillsynsmyndigheten, därmed avsåg fiskeristyrelsen med baktanken att denna skulle ha tillsyn över forskning och vetenskap och därför förtjäna epitetet tillsynsmyndighet? Jag fattade herr Ohlons sista anförande som om han drog de slutsatserna. Då måste jag verkligen, hur genant det än må vara för herr Ohlon, säga att jag allvarligt ifrågasätter, huruvida herr Ohlon har läst vare sig propositionen eller utskottsutlåtandet.

Här finns ju en tidigare fristående tillsynsmyndighet, bestående av en överinspektör, en teknisk laborator, en laborator, som är biolog, och en assistent. Den skall inläggas som en särskild avdelning inom fiskeristyrelsen. Det har förekommit vissa reservationer emot att man för in denna speciella art av verksamhet under den centrala fiskeristyrelsen, då tillsynsmyndigheten ju tidigare har varit ett självständigt organ med uppgift att ha tillsyn över föreningarna i vattnet.

Att man därifrån kan dra den slutsatsen, att jag, när jag talar om tillsynsmyndigheten i denna bemärkelse, som jag dock icke — med hänsyn till att det så klart redogjorts för den i propositionen — ansåg mig behöva utveckla alltför utförligt, skulle ha använt begreppet i den betydelsen att det skulle ha gällt tillsyn över forskningen, är mig alldeles oförklarligt.

Jag ber om ursäkt, om jag har missförstått herr Ohlon. Har jag inte missförstått herr Ohlon är det, som jag sade, närmast genant för herr Ohlon själv.

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

Herr HÄLLGREN: Herr talman! Jag har väckt en motion på denna punkt, som gäller fiskeristyrelsen, vari föreslås utökning av fiskeristyrelsen med ytterligare en representant för fiskarbefolkningen. Utskottet har tillstyrkt denna motion, och för det är jag utskottet tacksam.

En annan motion, som gällde överflyttande av några fiskmästarbefattningar till lönegrad Ce 17, har utskottet avslagit. Jag finner mig emellertid i utskottets avslagsyrkande, därför att jag från annat håll har fått reda på att ärendet rörande fiskeritjänstemännen ligger under utredning och att den lönegradsplacering, som här är föreslagen, sålunda endast är ett provisorium.

Vad beträffar fiskeristyrelsen skulle jag först vilja påminna om att kravet på en fiskeristyreelse är mycket gammalt. Riksdagen har begärt åtskilliga utredningar, och flera betänkanden ha framlagts, fastän inte förrän nu något direkt förslag genom Kungl. Maj:t har kommit på kamrarnas bord. Man har nu ansett sig tvungen att lägga fram förslaget, därför att man inte längre hade plats för fisket inom den gamla organisationens — lantbruksstyrelsens — ram.

Fiskarena ha länge krävt en särskild fiskeristyreelse. De ha t. ex. i våra grannländer, Danmark och Norge, sett att fiskeriadministrationen är annorlunda ordnad än i vårt land — om jag inte minns fel har man i Danmark t. o. m. ett särskilt fiskeriministerium.

Då nu fiskeristyrelsens förläggning diskuteras, anföres av åtskilliga talare att Göteborg borde vara förläggningsorten, och man anför som stöd för denna mening statistiska siffror. Jag roade mig under middagspausen med att gå igenom den senaste officiella statistik för fiske som finnes i handeln — den från år 1945 — och jag kom till en del resultat, som kanske rent av kunna chockera kammaren.

Det visade sig att totala fångstmängden för fisket i Kattegatt, Skagerack och Nordsjön år 1945 var 94 miljoner kilogram fisk och för fisket vid ostkusten,

sydkusten och Öresund 59 miljoner kilogram. Man skall alltså inte förringa ost- och sydkustfiskets betydelse. Vad som kanske kunde överraska kammaren skulle närmast vara, att om man lägger ihop fångsterna av sill och strömming, så visar det sig att i Kattegatt, Skagerack och Nordsjön fångades 37 miljoner kilogram, men vid ostkusten, sydkusten och Öresund 39 miljoner kilogram, alltså mer än vid västkusten. Av torsk fångades det vid ost- och sydkusten och i Öresund 13 miljoner kilogram, i Kattegatt, Skagerack och Nordsjön 8 miljoner kilogram. Jag borde kanske inte alls tala om lax och ål — av lax fångades det vid ost- och sydkusten 1,2 miljoner kilogram och på västkusten 13 000 kilogram, av ål 1,6 miljoner kilogram vid ost- och sydkusten och Öresund och 105 000 kilogram vid västkusten.

Vad är det då som gör att västkustfisket ändå dominerar? Det är de speciella västkustfiskarna — makrill, gråsej, flundra, långa, rödspotta, o. s. v. Men en fiskeristyreelse skall ju handlägga fiskeriärenden från Haparanda till Svinesund, t. ex. rörande fisksorter som äro speciella för ost- och sydkusten likaväl som rörande sådana som äro speciella för västkusten.

Av många skäl, som här ha anförts av utskottets talesman och av herr statsrådet, har jag funnit det lämpligast att fiskeristyrelsen förläggas till Stockholm, och jag har funnit att man även på västkusthåll försonar sig med den tanken. Emellertid har det ju gjorts en aktion från Göteborgs sida, och i riksdagen skall man naturligtvis vara lojal mot sina valmän och företräda deras intressen. Jag tror dock, att västkusten ändå blir tillräckligt starkt representerad i fiskeristyrelsen för att kunna hävda sin mening.

Sedan skulle jag bara vilja säga några ord beträffande den vetenskapliga forskningen. Jag tror inte att det förhållandet, att den vetenskapliga forskningen kopplas ihop med fiskeristyrelsen, kommer att innebära något men för den

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

del av den vetenskapliga forskningen, som är av betydelse för det praktiska fisket. Jag undrar emellertid, om man inte när man talar om den vetenskapliga forskningens betydelse för det praktiska fisket överdriver kolossalt. Vad har den svenska fiskerinäringen t. ex. för intresse av vilket slam som finns på botten av Medelhavet? Eller hurudana förhållandena äro nere på Söderhavsoarna? Våra svenska fiskebåtar komma ju aldrig dit för att bedriva något fiske. Den del av den vetenskapliga forskningen, som berör det svenska fisket, tror jag har blivit nästan väl frikostigt tillgodosedd genom Kungl. Maj:ts proposition och utskottets förslag, sedd från fiskarsynpunkt.

Jag ber trots detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HAGE: Herr talman! Jag hade tänkt att få instämma i min gamle vän K. J. Olssons anförande, och särskilt tänkte jag instämma med honom i förra delen av hans anförande, där han talade om faran av att påbygga ämbetsmannavärlden och ämbetsverken på det sätt, som för närvarande sker. Men sedan kom herr K. J. Olsson beklagligtvis in på spörsmålet om Stockholm eller Göteborg, och där hade jag givetvis litet svårt att följa honom. Jag kan inte finna annat än, att vissa tekniska fördelar tala för Stockholm, när det gäller förläggningen av det ämbetsverk som väl nu blir av — beklagligtvis.

Jag har varit med i riksdagen så länge, att jag har levat mig in i en viss uppfattning, som var gängse bland småfolksrepresentanter och arbetarrepresentanter i riksdagen, som kan uttryckas med det gamla visdomsordet: »Lagom skola kaplanerna hava det!»

Det var en gammal god paroll, som man en gång var mycket lyhörd för bland småfolkets representanter i andra kammaren och kanske i en viss utsträckning även här i första kammaren. Men jag måste säga, att om man kastar fram den parollen nu får man kanske inte med sig någon vidare anslutning i någon

av kamrarna. I den parollen låg det emellertid ett slags underförstådd mening, att folkrepresentanterna skulle vara mycket försiktiga, när det gällde att skapa nya ämbetsverk eller inrätta högre ämbeten. Den saken har gått så djupt in i mitt medvetande, att jag vid varje tillfälle, när det är fråga om sådana här nya ämbetsverk och nya befattningar, känner liksom en tagg i hjärtat för att jag skall behöva vara med om någonting sådant.

Nu är det ju klart, att det finns tillfäll, då man måste gå med på sådana här beslut, det vill jag gärna erkänna. Men jag skulle tro, att jag ändå har anledning att i dag passa på att instämma med min gamle vän K. J. Olsson i första delen av hans anförande. Jag vågar säga, att tillskapandet av nya ämbetsverk och tillsättandet av ämbetsmän med höga löner nu går med sådan fart, att en gammal man, som har varit med vid en tid, då det rädde en helt annan ideologi inom arbetarklass och småfolk i bägge kamrarna, riktigt måste hissa.

Jag har velat avge denna deklaration, då jag nu inte har kunnat utan vidare instämma med herr K. J. Olsson. Men jag vågar säga, att även om jag vore ensam om min uppfattning i denna kammare — och jag har ju dock K. J. Olsson med mig — skulle jag känna ett behov av att göra detta uttalande. Det kan verkligen finnas anledning att *bromsa* en smula, när det gäller inrättandet av nya ämbetsverk och ämbeten.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt; och förklarade herr talman, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Hjalmar, begärde voteering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 38.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 2.

Herr **OHLON**: Herr talman! Jag ber att få yrka, att riksdagen må med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till de likalydande motionerna I: 255 och II: 405 samt motionen II: 417, samtliga i denna del, besluta, att fiskeristyrelsen med statens fiskeförsök skall förläggas till Göteborg.

Herr **TJÄLLGREN**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Ohlon*, att kammaren skulle med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till de likalydande motionerna I: 255 och II: 405 samt motionen II: 417 i denna del besluta, att fiskeristyrelsen med sta-

tens fiskeförsök skulle förläggas till Göteborg.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Ohlon* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Ohlons yrkande i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Herr **OHLON**: Herr talman! Jag ber att få yrka, att riksdagen må med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 251 och II: 407 samt motionen II: 393, samtliga i denna del, besluta, att svenska hydrografiskbiologiska kommissionen skall fortbestå.

Herr **TJÄLLGREN**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Ohlon*, att kammaren skulle med avslag

Ang. inrättande av en fiskeristyreelse m. m.

å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 251 och II: 407 samt motionen II: 393, samtliga i denna del, besluta, att svenska hydrografisk-biologiska kommissionen skulle bestå.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlon* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 punkten 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Ohlons yrkande i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7.

Herr **OHLON**: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammararen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 251 och II: 407 samt motionen II: 393, samtliga i denna del, besluta, att undersöknings- och bevakningsfartyget Skagerak skall underställas länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Herr **TJÄLLGREN**: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna del.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Ohlon*, att kammararen skulle med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 251 och II: 407 samt motionen II: 393, samtliga i denna del, besluta, att undersöknings- och bevakningsfartyget Skagerak skulle underställas länsstyrelsen i Göteborg.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlon* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 punkten 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Ohlons yrkande i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9.

Herr **OSVALD**: Herr talman! Jag skall be att få yrka, att kammararen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 250 och II: 412 respektive I: 254 och II: 406, samtliga i hit-

hörande delar, måtte besluta, att fisketillsynsmyndigheten alltjämt skall bibehålla sin fristående ställning. Ett beslut i enlighet med detta yrkande torde vara befogat efter det beslut, som nyss har fattats.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Jag skall be få yrka bifall till utskottets hemställan under den föredragna punkten.

Efter härmed slutad överläggning gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare, enligt herr Osvalds yrkande, därpå att kammaren skulle med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till de likalydande motionerna I: 247 och II: 411 respektive I: 250 och II: 412 respektive I: 254 och II: 406, samtliga i hithörande delar, besluta, att fisketillsynsmyndigheten alltjämt skulle bibehålla sin fristående ställning; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 10—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fiskredskapsförsäkring, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. stöd åt fiskerinäringen m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stöd åt fiskerinäringen, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 48, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av

Ang. stöd åt fiskerinäringen m. m.

statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om viss reglering av handeln med fisk, m. m.,

dels medgiva, att för tiden till och med den 30 juni 1949 finge i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen förordade grunder anordnas reglering av priserna på saltvattensfisk,

dels godkänna, att i övrigt åtgärder till fiskerinäringens stödjande finge vidtagas i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen angivits,

dels ock å kapitalbudgeten för budgetåret 1948/49 under Fonden för låneunderstöd till Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft åtskilliga i ämnet väckta motioner.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte

dels antaga förut omförmälda förordning om viss reglering av handeln med fisk, m. m.,

dels medgiva, att för tiden till och med den 30 juni 1949 finge i huvudsaklig överensstämmelse med i utlåtandet förordade grunder anordnas reglering av priserna på saltvattensfisk,

dels godkänna, att i övrigt åtgärder till fiskerinäringens stödjande finge vidtagas i huvudsaklig överensstämmelse med vad i utlåtandet angivits,

dels ock i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 259, I: 260 och II: 401 samt II: 403, den sistnämnda i vad avsåge anslagsbeloppet, å kapitalbudgeten för budgetåret 1948/49 under Fonden för låneunderstöd till Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor;

2) att motionerna I: 263 och II: 400, I: 261 och II: 399, II: 403, i vad den ej behandlats under 1), I: 262 och II: 416, I: 203, II: 150, I: 133 och II: 223, I: 100

Ang. stöd åt fiskerinäringen m. m.

och II: 166 samt II: 402 icke måtte för-
anleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet funnos fogade tre sär-
skilda reservationer.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Som
kammarens ledamöter torde ha märkt,
finnas vid detta utlåtande fogade några
reservationer, vari yrkats vissa ändring-
ar i utskottets utlåtande. Då det beträ-
fande dessa reservationer lär förekom-
ma några formella fel och därför propo-
sitioner på de olika punkterna i reser-
vationerna icke kunna framställas, ber
jag att få yrka, att utlåtandet måtte åter-
remitteras till utskottet.

Samma yrkande kommer att framstäl-
las i andra kammaren.

Herr HERLITZ: Herr talman! Då nu
ett yrkande om återremiss har fram-
ställts, kommer jag litet post festum. Jag
vill dock påpeka, att här föreligga fel
inte bara från reservanternas sida utan
även från utskottets.

Kammarens ledamöter ha kanske för-
vånats över det något ovanliga förhållan-
det, att vi anmodats fatta beslut om en
lagtext i en ganska kontroversiell fråga
utan att vi få läsa lagtexten. Vi få i ut-
låtandet läsa endast ett stycke av en
paragraf, som för resten inte innehåller
det väsentliga i lagtexten. Det övriga få
vi leta efter på annat håll. Jag är full-
komligt på det klara med att detta skett
under inflytande av vissa reformtankar,
som framfördes häromåret och enligt
vilka man inte alltid skulle behöva tryc-
ka av alltför skrymmande författnings-
texter. Men det var meningen att det en-
dast skulle ske i sådana fall, då utskot-
tet var enigt. Och jag skulle vilja gå ett
steg vidare. Även i sådana fall, i synner-
het då det som här föreligger ett stort
antal motioner och det rör sig om en
viktig och stor fråga, torde kammaren
önska att få se den lagtext, som den har
att besluta om.

Jag skall tillåta mig att uttala den för-
hoppningen, att kammarens ledamöter
hädanefter icke måtte behöva famla i

dunklet, då de ha att fatta beslut om lag-
texter, utan skola få se dem.

Herr TJÄLLGREN: Herr talman! Jag
hade väntat mig att herr Herlitz skulle
observera och anmärka på det av honom
nu påtalade förhållandet. Anmärkning-
en är befogad, men utelämnandet av lag-
texten beror just på den omständighet
som herr Herlitz nämnde. Det har utfär-
dats anvisningar om att utskotten skola
iaktta den största sparsamhet i fråga om
tryck. Sekreteraren och jag ha haft över-
läggningar om den här saken, och på
grund av anvisningarna, som jag tror
kommit alla utskott till handa, gingo vi
en medelväg.

Nu skall jag lova att vad på mig an-
kommer skall herr Herlitz framdeles i
utlåtandena från utskottet få hela lag-
texten.

Sedan överläggningen ansetts härmed
slutad, yttrade herr talmannen, att i av-
seende på det nu ifrågavarande utlä-
tandet annat yrkande ej förekommit, än
att detsamma skulle visas åter till ut-
skottet

Därefter gjordes propositioner, först
på bifall till utskottets hemställan samt
vidare på återremiss; och förklarades
den senare propositionen vara med över-
vägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jord-
bruksutskottets utlåtande nr 18, i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition nr 180
angående anslag till åtgärder mot ska-
degörelse av skogsinsekter, bifölls vad
utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens
första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9,
i anledning av väckt motion om bere-
dande av möjlighet åt sockersjuka, som
äro fullt arbetsföra, att söka och inne-
hava befattningar i statens tjänst.

I sammanhang härmed föredrogs ett
från andra kammaren ankommet proto-
kollsutdrag, nr 298, med delgivning av
nämnda kammares beslut vid behand-

ling av dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av en där väckt motion i samma ämne.

Första kammaren biföll vad dess tillfälliga utskott i det föredragna utlåtandet hemställt och biträdde andra kammarens i ämnet fattade beslut.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående utredning om beredande av ersättning åt kommun för kostnader, åsamkade genom kommunal brandkårs deltagande i släckning av brand i staten tillhörig oförsäkrad egendom m. m.

I sammanhang härmed föredrogs ett från andra kammaren ankommet proto-

kollsutdrag, nr 304, med delgivning av nämnda kammares beslut vid behandling av dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av en där väckt motion i samma ämne.

Första kammaren biföll vad dess tillfälliga utskott i det föredragna utlåtandet hemställt och biträdde andra kammaren i ämnet fattade beslut.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.56 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Lördagen den 24 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Vougt* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 213, angående samarbete med Stockholms stad för utbyggnad och drift av Sabbatsbergs sjukhus samt försäljning till staden av serafimerlasarettets fastigheter m. m.;

nr 216, med förslag till militär rättgångslag m. m.;

nr 217, med förslag till ändrad lydelse av 17—20, 22, 96 och 101 §§ regeringsformen; samt

nr 218, angående den allmänna bostadspolitikens organisation m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1948/49 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1948/49 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av täckning för viss i lotsstyrelsens räkenskaper redovisad brist;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående övergångsersättning till förre furiren vid flottan H. E. Ahlström;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till Stockholms enskilda bank aktiebolag till täckande av vissa rättgångskostnader;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till landsfogdarna m. fl.: avlöningar; samt

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergift av viss ogulden arvsskatt för Fliseryds fideikommiss.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 139, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa

av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1947 vid dess trettionde sammanträde fattade beslut.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattningsmed spritdrycker och vin, m. m.; samt

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa decentraliserings- och förenklingsåtgärder inom handelsdepartementets verksamhetsområde, såvitt propositionen hänvisats till lagutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 206, angående vissa frågor rörande försvarets organisation.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 207, med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 208, angående vissa anslag till materielanskaffning för försvaret för budgetåret 1948/49; och

nr 210, angående ombyggnad av Säffle kanal m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 211, angående utgivande av livräntor till Lilly Holmin, Karin Persson och B. H. E. Sjölander.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 212, med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 214, angående vissa anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 349, av fru *Svenson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till universitetssjukhusen; och

nr 350, av fröken *Andersson* m. fl., i samma ämne.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 213 och 216—218.

Herr *MANNERSKANTZ* erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av de med Kungl. Maj:ts propositioner nr 206, angående vissa frågor rörande försvarets organisation, nr 207, med förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga, samt nr 208, angående vissa anslag till materielanskaffning för försvaret för budgetåret 1948/49 m. m. avsedda ärendena tillåter jag mig anhålla, att kammaren måtte medgiva utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av sagda propositioner till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Herr *Holmbäck* väckte en motion, nr 351, i anledning av Kungl. Maj:ts propo-

sition angående anslag för budgetåret 1948/49 till universitetssjukhusen.

Motionen bordlades.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1948/49 till bidrag till svenska textilforskningsinstitutet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 till täckande av vissa kostnader för Svenska skifferoljeaktiebolagets verksamhet;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till landsfiskalerna m. fl.: avlöningar;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till stipendier för blivande distriktstandläkare m. fl.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa fordringar, redovisade som proprietalanser i medicinalstyrelsens räkenskaper;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående upptagande å riksstaten för budgetåret 1948/49 av ett underskott för luftfartsfonden;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande diverse kapitalfonder gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande fonden för förslag till statsverket gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1948/49 till förskott till vissa plankostnader m. m.;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under järnvägsstyrelsens förvaltning stående fastigheter;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag samt Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund rätt till viss malmbrytning utöver i gällande malmavtal medgivna kvantiteter, jämte i ämnet väckt motion;

nr 74, i anledning av väckt motion angående ersättning till chauffören V. Bjurman för bilskada vid motorplogning;

nr 75, i anledning av väckt motion om anvisande av medel för försök med visst system för elektrifiering av avlägsna bygder och gårdar;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till metallografiska institutet;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1948/49 m. m.;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgivande av livränta till Elisabeth Kjellbing m. m., så-

vitt propositionen hänvisats till statsutskottet;

nr 81, i anledning av väckt motion om viss ersättning till värnpliktige G. I. Lager för skada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 82, i anledning av väckt motion om ersättning till textilarbetaren E. S. Nilsson för skada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 83, i anledning av väckt motion om rätt för idrottsmän, som deltaga i olympiader och landskamper i fri idrott, att av statsmedel erhålla ersättning för förlorad arbetsförtjänst;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1948/49 till dövsstumskolorna;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till överstyrelsen för yrkesutbildning;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till konstfackskolan; samt

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till nybyggnad för statens rättsläkarstation i Stockholm;

bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av väckta motioner angående vissa frågor rörande nykterhetslagstiftningens utformning;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt framlidne italienske ministern i Stockholm Alberto Bellardi Riccis änka;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående utgivande av livränta till Elisabeth Kjellbing m. m., såvitt propositionen hänvisats till bankoutskottet;

nr 26, i anledning av väckta motioner angående provisoriskt pensionstillägg till pensionerade f. d. beställningshavare på försvarsväsendets reservstater; samt

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa kostnader för allmänt kyrkomöte;

första lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av väckt motion om införande av en svenska folkets nationaldag;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner om en översyn av lagen om allmänna barnbidrag och lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn;

nr 22, i anledning av väckta motioner angående de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders m. fl. barn; samt

nr 23, i anledning av väckta motioner angående vidgad tillämpning av lagen om särskilda barnbidrag till att omfatta även änklingars barn; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om bättre tillgodoseende av landsbygdens intressen och näringar vid arbetstillståndsgivningen; samt

nr 12, i anledning av väckt motion om skärpta bestämmelser avseende skydd mot eldfara inom elevhem vid vissa skolor och anstalter.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.14 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.